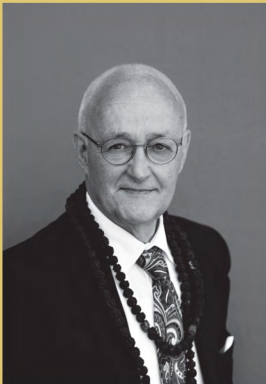

Het Evangelie volgens Johannes een achtergrondstudie

We weten uit alle evangeliën dat Jezus dikwijls *naar de andere kant* ging. Meestal in een bootje. Verder wordt er niet over uitgeweid. Het Johannes evangelie doet dat wel en verwijst steeds naar *andere* betekenisniveaus, die onder de oppervlakte liggen. Als omstanders hem proberen te vangen wegens godslastering doen ze dat omdat zij zijn woorden uitsluitend letterlijk nemen en voorbij gaan aan wat er werkelijk wordt bedoeld. Dit is waar Jezus tegen streed in zijn omgang met de macht van Schriftgeleerden en de leidende elite van zijn tijd. Steeds opnieuw verwijst hij naar de mogelijkheid die ieder mens heeft om de eenheid in zichzelf te vinden.

Het commentaar op deze tekst probeert deze verwijzing naar *de andere kant in jezelf* te volgen en daar te gaan staan als standpunt.

Paul van Oyen (1944) studeerde rechten aan de Universiteit van Amsterdam. Naast een loopbaan in het internationale bankvak bestudeerde hij in Londen praktische filosofie, advaita vedanta en de bijbel onder zijn leermeester Leon MacLaren. Jarelang gaf hij leiding aan de School voor Filosofie in Nederland. Thans spant hij zich in om de nauwe verwantschap tussen de Christelijke en Vedische traditie aan te tonen. Naast andere publicaties schrijft hij maandelijke Rondbrieven over deze onderwerpen.

ISBN 9789076392424
NUR 700; THEMA QRMF13

Villa Sophia
Uitgeverij

Het Evangelie volgens Johannes
een achtergrondstudie

PAUL VAN OYEN

Het Evangelie volgens Johannes een achtergrondstudie

PAUL VAN OYEN

Villa Sophia
Uitgeverij

Het Evangelie volgens Johannes
een achtergrondstudie

PAUL VAN OYEN

Het Evangelie volgens Johannes

een achtergrondstudie

VILLA SOPHIA
Uitgeverij

Titel: het Evangelie volgens Johannes
een achtergrondstudie

Auteur: Paul G. van Oyen
Copyright: Mr Paul G. van Oyen
Eerste Druk: 2019
Uitgave van: Villa Sophia, uitgeverij
E-mail: paul@villasophia.org
Correcties: Marja Steur
Lay-out: Fris Grafisch Advies, Zaandam
ISBN: 978 9 07639 242 4
NUR: 703
THEMA: QRMF1

**Ter nagedachtenis aan mijn ouders
moge vrede overal zijn!**

Verantwoording

Voor u ligt een tekst waaraan ik jarenlang gewerkt heb. We leven in een tijd waar de 'doe-het-zelver' alle mogelijkheden heeft om zich uit te leven en te ontplooien. Dit geldt ook voor de terreinen van religie en filosofie die van oudsher nauw met elkaar verbonden zijn geweest. Sinds de Franse revolutie hebben ook op die terreinen mensen 'het heft in eigen handen genomen' en zijn zelf op onderzoek uitgegaan in plaats van de 'kerk' als brave schapen te volgen. Van oudsher geldt ook hier: *zoek en ondervind*.

Opgevoed in de filosofische denkwereld van Gurdjieff en Ouspensky en vervolgens bij de Paters Jezuïten in Zeist heb ik mij vanaf mijn jeugd verbonden gevoeld met deze abstracte maar tegelijkertijd dynamische denkwereld van zowel filosofie als religie. In die zin en samen met de opleiding die ik heb meegekregen van Leon MacLaren en van Indiase filosofen kan ik mijzelf met recht een Godzoeker, een *astika* noemen. Ik heb jarenlang leiding gegeven aan de School voor Filosofie in Nederland. Vanaf 1997 heb ik mij toegelegd op een intensief traject van studie en verdieping. Sinds die tijd heb ik meer dan dertig publicaties uitgegeven waaronder een vertaling met commentaar op het Evangelie van Markus, het Evangelie van Thomas, Het Evangelie van Maria Magdalena en op de Bhagavad Gita. Vóór 1997 schreef ik een commentaar op het Evangelie van Mattheüs en had ik de eindredactie van de Plato-vertaalgroep van de School voor Filosofie met als resultaat een vertaling van zijn verzameld werk. Ook schrijf ik maandelijke 'rondbrieven'.

Deze vorm van studeren is een van oudsher doorgegeven traditie van opleiding die doorbroken lijkt door studie te beschouwen als het exclusieve terrein van universiteiten en andere instituten. Weg is de leraar-leerling verhouding. Weg is de Gilde-traditie van meester en gezelschap. Als vrucht van zestig jaar studie ligt nu een vertaling met commentaar van het Johannes Evangelie voor u als product van dankbaarheid jegens mijn leermeesters en opvoeders.

In hoofdstuk 8 verwoordt Jezus nauwkeurig het spanningsveld tussen geleerdheid en zelfkennis. In die zin is er niets nieuws onder de zon en daarom is het Johannes evangelie, juist heden ten dage, zo actueel. De vertaling loopt over het algemeen min of meer parallel met bestaande vertalingen. Een belangrijk onderscheid vormt de vertaling van *monogenos* of, in het Latijn, *unigenitus*. De kerkelijke traditie geeft aan dat *monogenos* de 'enig geboren zoon', dus 'de enige of de ene en unieke zoon van God' betekent. Met evenveel recht kan dit woord worden vertaald met 'de uit eenheid geborene'. Aan de lezer de keuze. Ik hoop dat dit boek mag bijdragen aan een verdere verdieping en onderzoek op basis van de woorden van Jezus Christus zoals die zijn opgetekend door de evangelist Johannes, meer dan zestig jaar na het heengaan van de Heer.

Paul van Oyen

Inhoudsopgave

Voorwoord		11
Inleiding		15
Hoofdstuk I	Het begin; Johannes de Doper	44
Hoofdstuk II	In Kana: water wordt wij	79
Hoofdstuk III	Jezus en Nikodemos	93
Hoofdstuk IV	Gesprek met een Samaritaanse vrouw	111
Hoofdstuk V	Een lamme wordt genezen; het gezag van de Zoon	130
Hoofdstuk VI	Broodvermenigvuldiging; de broodrede	147
Hoofdstuk VII	Ongeloof; naar de tempel van Jeruzalem	172
Hoofdstuk VIII	Overspel; wie uit God is, hoort het woord van God	188
Hoofdstuk IX	Een blinde genezen,	206
Hoofdstuk X	De goede herder; Ik en de Vader zijn één	220
Hoofdstuk XI	De opwekking van Lazarus	233
Hoofdstuk XII	De zalving van Jezus door Maria Magdalena	255
Hoofdstuk XIII	Vlak voor Pasen	275
Hoofdstuk XIV	Het huis van mijn Vader	294
Hoofdstuk XV	De wijnstok	312
Hoofdstuk XVI	De tijd dringt	326
Hoofdstuk XVII	Het gebed van Jezus	339
Hoofdstuk XVIII	Arrestatie en verhoor	356
Hoofdstuk XIX	Bij Pilatus; de drie Maria'	376
Hoofdstuk XX	Maria Magdalena	395
Hoofdstuk XXI	Verschijsning; Jezus en Petrus	414
Bijlage I	Jezus en zijn omgeving	425
Bijlage II	Uit het Dagblad Trouw	439

Het Evangelie volgens Johannes
een achtergrondstudie

Liefde en toewijding zijn essentieel om tot jezelf te komen, ongeacht de weg die je kiest. Hetzelfde geldt voor kennis en toepassing. Ook zij zijn noodzakelijk in deze speurtocht. De weg leidt altijd naar binnen en gaat door een diepe innerlijke stilte heen naar een algeheel fijnere wereld. Mensen zijn altijd druk bezig en jagen de ene activiteit na de andere na. Daar kunnen zij niets aan doen. Maar deze speurtocht volgt de tegengestelde weg. De innerlijke kracht die voor een mens, man of vrouw, beschikbaar is, is geheel afhankelijk van de mate van verinnerlijking en van innerlijke stilte. Deze voorwaarde geldt voor alle wegen die naar binnen leiden. Wanneer de ijveraar God zelf in zijn innerlijk ontdekt, dan ziet hij of zij Gods aanwezigheid in alle dingen weerspiegeld. Er is alleen maar Eén. Kleinere de kracht die in je is niet maar zorg ervoor dat je die vindt.

Leon MacLaren¹

---

1 Dorine Tolley, The Power Within 2008

Voorwoord

Het boek dat voor u ligt wil de essentie van Jezus' woorden in het *Evangelie van Johannes* vervatten; het is een zeer persoonlijk commentaar hierop. Deze studie naar Johannes staat niet op zichzelf. Want van de hand van Paul van Oyen verschenen eerder diverse commentaren op teksten uit de Nag Hammadi bibliotheek. Na het commentaar op het *Evangelie van Markus* is er nu als laatste in de reeks dat op het *Evangelie van Johannes*.

Net als in eerdere commentaren maakt de auteur gebruik van diverse betekenislagen in de tekst: er is de historisch/letterlijke, de symbolische en de spiritueel/esoterische. Over de historische context het volgende: op basis van het onderzoek van Barbara Thiering gaat de auteur ervan uit dat Johannes de dooper en Jezus deel uitmaakten van de Esseense gemeenschap in Qumran, die verbindingen had met de Esseense gemeenschap in Egypte en elders. Zouden de Essenen de missie van Jezus volgens de auteur exclusief-joods willen houden, dan ziet Jezus dat zelf ruimer: zijn boodschap is kosmisch en universeel. Jezus' leer is de peiler van een universele orde van verbinding en broederschap. Daarnaast is hij in tegenstelling tot Johannes de Doper geen asceet en gaat hij met tal van vrouwen om die vaak de priesterlijke 'soortnaam' Maria dragen. De auteur ziet tussen de mystieke traditie van het jodendom tal van historische verbindingen met die van het oude Egypte, van India en Griekenland. Informatie over de historische achtergrond vindt u in de bijlage achter in het boek. Aan te raden is deze

---

eerst te lezen voor u aan de tekst zelf begint. Jezus' werkelijke boodschap in met name dit mystieke *Evangelie volgens Johannes* ligt in de spirituele betekenislaag. En het is ook hier dat mijns inziens de werkelijke verdienste van deze studie ligt. Het is een studie die bijbelse teksten wil doorgronden op de essentie en deze vervolgens vanuit het kader van de godsdienstvergelijking in een universeel kader plaatst.

De nadruk die in dit boek valt op de spirituele betekenislaag maakt het anders dan meer traditionele commentaren op het Evangelie van Johannes. We kennen de auteur als iemand die thuis is in de Indiase filosofie. Volgens hem vertonen tal van uitspraken van Shrî Krishna in de *Bhagavad Gita* overeenkomsten met de boodschap van Jezus zoals vertolkt in het *Evangelie van Johannes*. Het bijbelse begrip verlossing heet in India *moksha* of bevrijding uit onwetendheid. Of bevrijding van een illusie als werd je wakker uit een droom. Het gaat er om de eenheid in jezelf bewust te worden; een 'vrije' of 'in eenheid wedergeborene' of 'zoon van God' te worden: in India noemt men dat een zelfgerealiseerde. Als een rode draad door het boek loopt 'het ene dat is' en dat uitgedrukt wordt in de naam 'ik ben die is'.

Het proces van bewustwording van dit ene in ieder mens loopt via 'de weg' van zeven stappen of inwijdingsfasen. En ook in dit boek van Paul van Oyen over het *Evangelie van Johannes* culminereren zeven wonderen van Jezus in het achtste wonder van de opstanding of wedergeboorte met Pasen. Jezus ontwikkelt in zich het bewustzijn 'kind of zoon van het ene' te zijn; hij is ons daarin voorgegaan. Vandaar dat Jezus bij Johannes het *boek der Psalmen* 82:6 citeert waar staat: 'Ik heb wel gezegd dat jullie goden zijn, ieder van jullie

---

is een zoon van de hoogste'. In die diepste innerlijke laag zijn wij allen goden en godenzonen, mensenzonen. In deze filosofie van eenheid ligt het ware monotheïsme verborgen; het is deze essentie die alle mensen verbindt met de bron van eenheid, met elkaar en met alle leven op alle niveaus.

In latere wereldgodsdiensten die zich monotheïstisch noemen ontstaat er een kloof tussen het ene en de nu als zondig beschouwde mens, tussen hemel en hel, geest en stof. Het beeld van de goddelijkheid en onsterfelijkheid van de menselijke ziel wordt in de filosofie en theologie losgelaten. In deze studie voert Paul van Oyen ons terug naar de essentie van eenheid en roept op de weg tot eenheid te gaan.

In dit boek is er naast het mannelijke aspect aandacht voor het vrouwelijk aspect van eenheid. De bron wil zich vanuit onbeperkt en ongemanifesteerd bewustzijn spiegelen en beperken tot gemanifesteerd bewustzijn. Vervolgens gaat deze uiteen in een mannelijk aspect: de vader, en een vrouwelijk aspect of de grote Moeder waar iedere vrouw weer een afstraling van is. In elkaar zijn zij een. Samen krijgen zij een kind: de mens of mensenzoon. Er ontwikkelt zich vanuit eenheid tweeheid en drieheid. Het vrouwelijk aspect hierin is de geest van heelheid of te wel de heilige geest, onze Moeder in de hemel en op aarde. Maar in wezen zijn de drie niet van het ene te scheiden. Die geest van heelheid is drie in een. Je vindt haar in je binnenste, het koninkrijk. Daar baren de vader/moeder opnieuw het mensenkind.

Deze weg te gaan, daartoe roept ook deze nieuwste studie van Paul van Oyen op. Hij schreef een inspirerend boek dat menigeen kan helpen nieuwe moed te vatten. Kracht

---

te putten om het dagelijks leven in een zinvol spiritueel perspectief te beleven als de weg naar bewustwording tot het ene dat werkelijk is.

Dr. Annine van der Meer,

auteur en voorzitter/oprichter Academie PanSophia,
kenniscentrum matriarchaat en eenheids-bewustzijn.

Inleiding

In het algemeen is ‘men’ het erover eens dat het Johannes Evangelie een speciale plaats inneemt onder de vier ‘canonieke’ evangeliën. Dit evangelie is het meest spirituele evangelie waarbij het ‘Ik ben’ een centrale plaats inneemt. En hiermee vallen we dan meteen met de deur in huis. Want wat is de betekenis van ‘Ik ben’? Duidelijk is dat het wel heel oppervlakkig is om aan te nemen dat je meteen iets aan dat ‘Ik ben’ moet toevoegen zoals: ik ben een vrouw of een man, ik ben oud of jong of een naam: ik ben Peter, ik ben Maria, ik ben Mohammed of ik ben Mirjam enz. Maar deze tekst gaat uit van een zelfstandig, losstaand, ‘*Ik ben*’. Als zelfstandige vorm duidt het ‘*Ik ben*’ op een vervoeging in de eerste persoon enkelvoud van het werkwoord ‘zijn’. In het Johannes Evangelie refereert de *Logos*, het Woord, bovenal aan de innerlijke aanwezigheid van het Goddelijke en onsterfelijke in de menselijke ziel, aan de levende Wijsheid die nauw verbonden is met ons geweten. De menselijke ziel is de Zoon van God en het wordt hoog tijd dat we dat gegeven verwerklijken en stoppen om deze werkelijkheid te negeren en de ogen ervoor te sluiten. Om die boodschap weer tot een levende traditie te maken kwam Jezus onder ons en heeft hij onder ons gewoond, *vol genade en waarheid* (I-14). Wij zijn allemaal ‘zonen (lees: *kinderen*) van God’. Het enige wat ons ervan weerhoudt om daarnaar te leven is dat we ons erfgenaamschap vergeten of negeren, meestal omdat we het prettiger vinden ‘met onze eigen dingen bezig te zijn’. Er is veel gespeculeerd over *het Woord*. Om welk ‘woord’ gaat het? Er is een belangrijk aanknopingspunt in Exodus III,

13-15 waar de naam van God wordt gedefinieerd als het *Ik ben* dat we voortdurend in dit evangelie zullen tegenkomen. Het is ook de naam die we moeten 'heiligen' volgens het Onze Vader. Het *Ik ben* is de vervoeging van het werkwoord 'zijn' in de eerste persoon enkelvoud (Ik). Ieder menselijk wezen (man of vrouw) zegt tegen en over zichzelf: *Ik ben*. Het is de algemene naam van onze ziel en niet een exclusief prerogatief van Jezus Christus zoals de kerk ons wil doen geloven.

De tekst van deze vertaling met commentaar is het gevolg van een serie lezingen die ik over een periode van twee jaar maandelijks mocht geven in 'Villa Sophia' te Amsterdam. De teksten werden aangevuld en gecorrigeerd vanuit deze groepsbijeenkomsten en vervolgens geredigeerd. Het blijkt een zeer effectieve methode te zijn om vanuit een breder draagvlak tot de essentie van dit 'lastige' evangelie te komen. Ik denk met dankbaarheid terug aan de vele inspirerende gesprekken en beschouwingen die we gevoerd hebben in de aloude traditie van een bijeenkomst van Godzoekers, zoals de vroege Christenen, zowel mannen als vrouwen, dat ook deden. In de Vedische traditie wordt zo'n bijeenkomst *satsanga* genoemd. De geest van heelheid en eenheid komt dan heel dichtbij, zoals Jezus dat ook had bedoeld.²

Jezus' aanwezigheid alleen was al transformerend

Het is tekenend voor Jezus om aan het einde van zijn prediking de discipelen en de mensheid als geheel vrede toe te wensen en die ook echt te geven. Jezus was de verpersoonlijking van die vrede. Mensen in zijn nabijheid kwamen tot geloof

---

2 Bijvoorbeeld Joh. XVI,7-14

en tot inkeer omdat zij tot zichzelf kwamen, in de stilte van hun hart. Zelfs Pontius Pilatus ontkwam niet aan de invloed van Jezus' charisma en stelde de onsterfelijke vraag *wat is waarheid?* Na tweeduizend jaar is het *mijn vrede geef ik jullie*³ nog steeds werkzaam en springlevend. Die echte vrede is het tijdloze wonder van zijn aanwezigheid. In zijn aanwezigheid voelden en voelen mensen een grote eenheid en verbondenheid: liefde. Het is deze wonderlijke energie van eenheid en verbondenheid, die hij ons heeft nagelaten. Zijn aanwezigheid betekende een uitdaging voor de mensen uit zijn tijd die waren blijven steken in de agressiviteit van mannelijke dominantie en in de geleerdheid van letterlijkheden. In het Thomas Evangelie (logion 22) maakt Jezus het heel duidelijk dat het onze taak bij uitstek is om iedere polariteit, alle paren van tegengestelden – ook die van het mannelijke en het vrouwelijke – in eenheid te laten versmelten:

Alleen wanneer jullie van twee één maken en wanneer het binnenste het buitenste wordt en het buitenste het binnenste en wat boven is beneden, zodat jullie van het mannelijke en het vrouwelijke één en hetzelfde maken waardoor het mannelijke niet langer mannelijk is en het vrouwelijke niet langer vrouwelijk en wanneer jullie met meer ogen gaan zien in plaats van met één oog en met meer paren handen werken in plaats van met één paar en wanneer jullie op verschillende paren voeten gaan lopen in plaats van op één paar voeten en leren een uiterlijk beeld te vervangen door een innerlijk beeld, dan zullen jullie het Koninkrijk binnengaan.

---

3 Joh. XIV,27

Jezus belichaamde de vrouwelijke, dynamische kant in ons

In de tot een patriarchaat verworpen Joodse traditie stond Jezus op om de vrouwelijke kant nieuw leven in te blazen door middel van de heilige geest, de geest van heelheid en van eenheid, de geest van waarheid. Zijn initiatietechniek was gericht op de vleeswording van het woord zoals het begin van het Johannes Evangelie duidelijk aangeeft. Die vleeswording is de verwerkelijking in onszelf van onze essentiële innerlijke eenheid. Dat betekent dat wat we diep van binnen zijn, eenheid, helemaal naar buiten straalt voor iedereen. *Spreek slechts één woord, en mijn knecht zal heel worden*⁴. Dat ene woord is Gods eigen naam die we moeten leren te heiligen. Die naam is *Ik ben*.

Jezus' boodschap volgens het Johannes Evangelie

Het Oude Testament is heel duidelijk over de naam van God, waarvan het Onze Vader zegt dat we die moeten 'heiligen'. Die naam is het *Ik ben*. Dat wil zeggen *Ik ben*, zonder enige toevoeging, zelfs niet '*Ik ben Jezus*' of '*Ik ben Mohammed*' of '*Ik ben Mozes*'. Neen, heel eenvoudig: *Ik ben*. Dat *Ik ben* is van alle tijden en geldt voor ieder menselijk wezen. Het is helemaal open en omvat dus alles en iedereen en is daarmee de basis van onze goddelijke en onsterfelijke oorsprong. Het *Ik ben* is bovendien de basis of het begin van de prediking van Mozes: *aldus zul je tot de Israëlieten zeggen: Ik ben heeft mij tot u gezonden*⁵. Het *Ik ben* is 'wat is'. Dat is de waarheid omtrent onszelf. Het is de werkelijkheid zelf, de staat van 'het zijn' zonder enige toevoeging of bijvoeging.

---

4 Luk. VII,7

5 Ex 3,14

In een zeldzame eensgezindheid zijn vrijwel alle commentatoren van dit evangelie het erover eens dat de *Ik ben* uitspraken van Jezus in dit evangelie de kern raken van wat Jezus heeft willen doorgeven. In de eerste plaats is er het gegeven dat hij de Torah (zeg maar: het Oude Testament) als basis nam voor zijn prediking en dat hij die niet wilde aanvullen of wijzigen: *Denk niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.*⁶ Jezus was een Jood en een Joodse Rabbi zoals de evangelieteksten dat ook steeds duidelijk aangeven. Voor hem was er geen Nieuw Testament maar slechts de overgeleverde schriftelijke en mondelinge traditie van de Joodse gemeenschap, die door Mozes haar vormgeving had gevonden. Hij voltooide wat Mozes begonnen was. Het Nieuwe Testament zoals wij dat kennen is echter – helaas - het gemanipuleerde product geworden van een opkomende kerkelijke organisatie vanaf de tweede helft van de eerste eeuw en de twee of drie eeuwen daarna.

De prediking van Jezus, die overigens maar twee of drie jaar duurde, staat in sterk contrast met de belangen van de georganiseerde kerk, die na de verwoesting van Jeruzalem in 70 n.Chr. haar centrum naar Rome verplaatste. Zijn prediking was gericht op het tot leven wekken van het persoonlijke geweten van de mensen en zeker niet op de apotheose van kruisdood en verrijzenis als zoenoffer voor de mensheid. Hij stond voor de uitdaging om mensen aan te sporen hun eigen geweten en intelligentie weer te leren gebruiken. Hij baseerde zich daarbij voortdurend op de Joodse religieuze traditie die in Mozes gegrondvest was. Hij keerde zich bovendien tegen

---

6 Mt 5,17

de interpretatie van de regels, normen en waarden die de priesters de mensen oplegden en spoorde een ieder aan het eigen gezonde verstand te blijven gebruiken en vooral ook het eigen geweten en het in ieder mens aanwezige gevoel van rechtvaardigheid. De voortdurende onenigheid over het sabbath-gebod is heel tekenend. Als we de evangelisten mogen geloven, deed Jezus zijn 'wonderen' of tekenen het liefst op een sabbath om de hypocrisie van de sabbath-regels aan de kaak te stellen. Dat hij de schriftgeleerden daarmee provoceerde nam hij op de koop toe.

Tweeduizend jaar lang hebben zijn werkzaamheid en prediking gedurende deze paar jaar mensen getroost, geïnspireerd en tot inzicht gebracht en nog steeds is zijn boodschap een inspiratie voor velen. Twee jaar preken om tweeduizend jaar later nog steeds een inspiratie te zijn voor velen! Dat is heel lang en is op zichzelf al een wonder. Jezus was heel bijzonder en had de gave van wat in India 'het derde oog' wordt genoemd. Zo zegt het Johannes Evangelie van hem: *Maar Jezus had geen vertrouwen in hen, omdat hij hen allemaal doorzag en kende. Niemand hoefde hem nog iets te vertellen over de mens, want hij wist zelf wat er allemaal in een mens omgaat.*⁷

'Ik ben die Ik ben' is de werkelijkheid

De geschreven Joodse traditie begint met Mozes en met de tien geboden. Het eerste gebod is *Ik ben de heer uw God*⁸. In het gewone Nederlandse taalgebruik zouden we uit deze zin opmaken dat 'deze God' zegt dat hij (of zij?) God is. Maar dat

---

7 Joh. II, 24-25

8 Ex 20,2

is een nogal beperkte en vooral exclusieve uitspraak en dat kan nimmer de bedoeling zijn geweest. Bedoeld wordt te zeggen: Het *Ik ben* is tijdloos, onbegrensd en alomvattend. Deze kwaliteiten zijn immers kenmerkend voor wat van God is. Zij geven de absolute zijnskwaliteit aan van het wezen van de mens dat op grond van die absolute kwaliteit goddelijk is en onsterfelijk. God is heer en meester over de hele schepping en daarmee is het *Ik ben* heer en meester over het innerlijk van ieder mens; dus ook over mijn eigen innerlijk. Het *Ik ben* is in ieder mens 'vlees geworden'. Omgekeerd: ieder mens is de concrete vleeswording van het woord, van *Ik ben*. De mens is de rechtstreekse uitdrukking van zijn eigen goddelijkheid.

Alleen ons vermogen om een 'eigen' wil te hebben, een persoonlijke wil dus, maakt dat we onze goddelijke oorsprong kunnen negeren en kunnen doen alsof we in onze eigen droomwereld leven. En dat doen we dan ook naar hartelust! Het gegeven van vrije wil houdt ook in dat we eigenwijs mogen zijn, ongeacht de consequenties. In onze eigenwijsheid graven we ons vast in alle principes en overtuigingen die we koesteren en we onderbouwen die met ons denken en voelen. Onze spontaneïteit komt steeds verder onder druk te staan en ons denken en doen en laten zijn niet langer vanzelfsprekend en natuurlijk, maar gekunsteld en krom. Langzamerhand wordt onze eigenwijsheid als een gevangenis die maakt dat we mechanisch leven en nauwelijks nog een vrije eigen inbreng in ons leven hebben. We herhalen onszelf voortdurend en zijn overgeleverd aan een eindeloze reeks van impulsen van buitenaf. Desondanks blijven we vasthouden aan de illusie dat we geheel 'vrij' zijn. We zijn bezeten van de droom van onze vrijheid die we in feite zijn kwijt geraakt. De reclamemakers en

marketingguru's weten precies hoe ze die ontvankelijkheid voor impulsen bij de mensen kunnen bespelen. Op die manier zijn we 'levend dood' en zeker niet 'vrij'. We kunnen dan niet meer genieten van de volheid van het leven en onze talenten komen niet of slechts zeer ten dele tot ontwikkeling. Dat is doodzonde. We leiden geen spontaan en 'eigen' leven maar we zijn verworden tot een kunstmatig product van onze tijdgeest. Het opwekken uit dat doodse bestaan en het wakker worden uit de droom van onze persoonlijkheid is de specifieke boodschap die Jezus te vertellen had en wilde doorgeven. Deze boodschap was buitengewoon radicaal in de verkokerde Joodse orthodoxe traditie. Het wakker worden uit deze droom is de eerste stap naar de 'verrijzenis uit de dood'. Die 'dood' is het doodse bestaan van een mechanische leefwijze. Jezus' werkzaamheid had alles te maken met een proces van inwijding in de hogere niveaus of werelden van bewustzijn.

Vrijwel alle grote tradities geven aan dat deze inwijding in hogere niveaus van bewustzijn zich voltrekt in zeven stappen⁹ met als einddoel het *Ik ben* dat helemaal open is en zuiver. In Exodus III,14 staat onomwonden: *En God zeide tot Mozes: IK BEN DIE IK BEN! Ook zeide Hij: Alzo zult gij tot de kinderen Israëls zeggen: IK BEN heeft mij tot ulieden gezonden!* Jezus kwam slechts om begrip te wekken voor dit centrale gegeven: dat *Ik ben* het wezen is van ieder mens. Die werkelijkheid is allesbepalend, is heer en meester.

Wie uit God geboren is, is een 'zoon van God'

De mens is een universeel wezen. Tegenover de universele

---

⁹ Zie ook: P.G. van Oyen, De wijze Maria Magdalena, kenner van het Al (het Evangelie van Maria Magdalena)

essentie, het *Ik ben*, staat de persoonlijkheid van de mens en zijn individualiteit. Deze zijn begrensd en hebben hun eigen kenmerken. Kenmerkende eigenschappen begrenzen het bewustzijn zelf dat onbegrensd is. In het onbegrensd is geen beweging, er is geen tijd en geen plaats. Vanuit het persoonlijke standpunt, dat relatief is, is er juist wel beweging en ontwikkeling en we komen handen te kort om de plaats en ruimte die we nodig menen te hebben af te bakenen. Vanuit het absolute standpunt van *Ik ben* beschouwd, is de relatieve werkelijkheid van onze persoonlijkheid en individualiteit een schijn of droom die nodig is om binnen de gepolariseerde opbouw van de schepping te kunnen functioneren. Maar ook de schepping zelf is als een droom en is niet meer dan een uitdrukking van Gods wil. Ieder mens zal over zichzelf in de 'ik'-vorm spreken. Die 'ik'-vorm is niets anders dan 'ik ben' want als je er 'niet bent' kun je ook niet 'ik' zeggen van jezelf. De persoonlijke beleving van bewustzijn is altijd in de vorm van *Ik ben* en wordt ook wel 'zelfbewustzijn' genoemd¹⁰. Het Johannes Evangelie gaat over onszelf, als 'ik', en probeert aan de hand van het voorbeeld van Jezus aan te geven hoe we met dat 'ik' kunnen omgaan¹¹ als kinderen van het licht en uit God geboren. Wie uit God geboren is¹², is een 'zoon van God', is de 'Adam' in ons.¹³

Verskillende betekenisniveaus

Het Nieuwe Testament is geschreven voor mensen die begrip hebben voor het bestaan van verschillende betekenisniveaus en die de geestelijke souplesse kunnen

10 Zie ook Rudolf Steiner, 'het Johannes Evangelie', derde voordracht

11 Joh I,12

12 Joh I,13

13 Luk 3,38

opbrengen om een verborgen (impliciete) betekenis toch te begrijpen. De teksten, en zeker het Johannes Evangelie, zijn vaak *bewust* dubbelzinnig gemaakt om de reikwijdte ervan te vergroten. Bijna iedere zin bevat verborgen gedachten en alleen wanneer we deze verborgen gedachten aan het licht brengen, wordt de invloed van dit tweeduizend jaar oude godsdienstige erfgoed begrijpelijk. Een mens laat zichzelf kennen door de wijze waarop hij deze teksten begrijpt. Wie uitsluitend kijkt naar de letterlijke betekenis is blind voor het subtiele en symbolische aspect en is geheel doof voor de spirituele klank van de boodschap. Wie als een schriftgeleerde blijft hangen in de letterlijke betekenis is 'een beetje dom'. Jezus zelf keerde zich voortdurend tegen deze geestelijke gemakzucht om slechts de letterlijke betekenis van woorden te horen: *wie oren heeft om te horen, die hore*¹⁴. Een voorbeeld is het woord 'vijand' in de uitspraak *hebt uw vijand lief*. Het algemene principe van de universaliteit van liefde, is duidelijk en wordt nog steeds beschouwd als een hoeksteen van de Christelijke naastenliefde of *caritas*. Maar het Griekse woord voor liefhebben (*agapao*) heeft bij de Essenen, waarvan Jezus deel uitmaakte, ook de betekenis van *toelaten tot het ceremoniële liefdesmaal*. Dit ceremoniële liefdesmaal is de basis van de eucharistie in de katholieke en orthodoxe kerkgemeenschappen. Dan betekent de opdracht *hebt uw vijand lief*: laat niet-Joden (bijvoorbeeld Romeinen en Grieken) toe tot de communiedienst (en dus tot de Joodse eredienst in het algemeen). Dit is een uiterst provocerende politieke uitspraak die de Zeloten en hun orthodoxe trawanten diep in hun ziel trof. Je kunt eruit opmaken dat Jezus een rebelse revolutionair was die vriendschap met de

---

14 Bijvoorbeeld Mt 11,15

gehate Romeinse bezetter preekte. Geen wonder dat Jezus uit de weg moest worden geruimd.

Jezus was een kenner van het Zelf

Als we de evangelieteksten willen bestuderen, zullen we dus moeten bedenken dat deze teksten verschillende lagen van betekenis in zich dragen, waarbij de letterlijke en historische betekenissen de minst belangrijke zijn. In de laatste vijftig jaar zijn ontelbaar veel boeken geschreven over de historische context van Jezus' werkzaamheid en ook over de historische figuur die Jezus, al dan niet, was geweest. Zelfs aan zijn historiciteit wordt door sommige stromingen getwijfeld. Door de hernieuwde belangstelling voor de historiciteit en de historische achtergrond van Jezus wordt echter maar al te vaak de enorme uitwerking genegeerd die zijn prediking en zijn levende voorbeeld hebben gehad over een periode van tweeduizend jaar. Als gevolg daarvan dreigt het beeld, dat we van Jezus hebben en dat ons vanuit de traditie is doorgegeven, zwaar gehavend te worden¹⁵ en valt het zelfs in duizenden brokstukken aan diggelen. Het is zeker juist te stellen dat de georganiseerde kerk er vanaf het vroegste begin veel aan heeft gedaan om van de historische Jezus een mythische figuur te maken met goddelijke status. Vooral Paulus heeft hier hard aan gewerkt. Deze opstelling was overigens volstrekt on-Joods maar viel geheel samen met de toenmalige Westerse tijdgeest die door het Hellenisme, door de Mithras-cultus uit Perzië en door de Isis-Osiris cultus uit Egypte werd gedomineerd. Juist het on-Joodse karakter maakt de mythische kant van Jezus Christus zo ongeloofwaardig omdat hij uit een orthodox-Joodse en Esseense achtergrond

---

15 Zie bijvoorbeeld: *The Masks of Christ*, Lynn Picknett en Clive Prince, 2008

kwam. Desalniettemin is het noemen van zijn naam alleen al een inspiratie en troost voor ontelbaar velen geweest en is dat nog steeds het geval. Er huist een groot gevaar in het scheiden van de historische kant van Jezus Christus van zijn religieuze betekenis als verlichte ziel en als Mensenzoon zoals hij zichzelf graag noemde. Juist die religieuze of spirituele kant dreigt door de nadruk op historische aspecten uit lang vervlogen tijden ondergesneeuwd te raken. Toch is het juist de religieuze en spirituele kant van zijn mens-zijn die voor ons, tweeduizend jaar later, van onschatbare betekenis zijn geweest. Jezus was een mens zoals wij dat ook zijn. Wellicht was hij een verschijning, misschien wel van Mozes zelf, wie zal het zeggen? Maar al die overwegingen kunnen niets afdoen aan het feit dat zijn naam ook nu nog voor velen voldoende is om met Hem als levend toevluchtsoord in contact te komen. De minstens tweeduizend jaar oude mystieke Christelijke traditie is er het onloochenbare en levende bewijs van. Jezus was een 'kenner van het Zelf'. Hij was – en is – het levende voorbeeld van een mens die de eenheid met het Absolute, met God, heeft verwerkelijkt. In onze tijdgeest is dat heel ongewoon. Shankara zegt over deze mens (een Zelfgerealiseerde) in zijn commentaar op vers 29 van hoofdstuk II van de Bhagavad Gîtâ: *Wie het Zelf ziet, is een levend wonder. Wie over het Zelf spreekt en erover hoort is maar één uit vele duizenden. Het Zelf is moeilijk te begrijpen, dat is zeker.* Als geen ander evangelie benadrukt het Johannes Evangelie deze religieuze en spirituele kant van Jezus' aanwezigheid onder ons. Het Johannes Evangelie is het meest mystieke van de vier evangeliën die ons als canon zijn doorgegeven.

De blijde boodschap

Neem, bijvoorbeeld, de uitspraak: *Ik en de Vader zijn één*¹⁶. De universele en spirituele betekenis ervan wordt meestal over het hoofd gezien of genegeerd. Want in eerste instantie, in letterlijke zin dus, zullen we denken dat Jezus bedoelt te zeggen dat hij, Jezus Christus, als persoon, en de Vader één zijn. Op zich is dat niet onjuist maar zo staat het er niet. Er staat niet: *Ik, Jezus Christus, en de Vader zijn één*. Zoals al werd opgemerkt is het een universeel gegeven dat ieder menselijk wezen zichzelf aanduidt als 'Ik'. Dat 'Ik', zijn wijzelf. Het is de eenheid zelf zoals in het Engels het woord 'ik' als 'I' geschreven wordt. Die eenheid, het 'Ik' zonder enige verdere toevoeging, is als universeel gegeven de barende moeder van waaruit de schepping oprijst. In de patriarchale structuur van de Joodse traditie wordt de eenheid tussen het 'Ik' en de bron van de schepping uitgedrukt als 'Ik en de Vader zijn één', waarbij de Vader de rol van 'Schepper van hemel en aarde' krijgt toebedeeld. De vrouwelijke kant, de barende Grote Moeder, is dan impliciet aanwezig. *Ik en de Vader zijn één* is een universele uitspraak die geldt voor alle mensen. Zij is, evenals de *Ik ben* uitspraken, de basis van de goddelijkheid en onsterfelijkheid van de menselijke ziel. Die eenheid te herstellen en te verwerklijken is het werkelijke doel en de werkelijke taak van iedere mens. Wat een heilloze verarming om deze universele uitspraak slechts op de persoon van Jezus Christus zelf te betrekken! Hoe uitzichtloos wordt ons menselijke bestaan dan. Als je niet in Jezus zou 'geloven' is er geen hoop. Dat is beslist géén blijde boodschap maar slechts de uiting van een droom over de veiligheid van 'uitverkoren' te zijn. De religieuze spanningen in de wereld van vandaag

---

16 Joh. X, 30

zijn grotendeels op dergelijke benepen verbeeldingen of dromen terug te voeren. Daarbij koestert een ieder zijn of haar eigen droom en probeert zijn of haar gelijk te halen, desnoods met bermbommen en zelfmoordaanslagen. Maar gelukkig is de universele werkelijkheid niet zo. De blijde boodschap van het evangelie is er juist op gericht om ons de werkelijkheid van het *Ene dat goed is* (Mt 19,17) in herinnering te brengen en daarnaar te gaan leven. Het geldt voor ieder menselijk wezen in de schepping en ook voor alle andere schepselen. Er zijn geen grenzen, geen polariteit, in het Ene dat onbegrensd is. Als Jezus ons Vrede geeft, is het de Vrede van het Ene die hij geeft. Hij kan dat doen omdat hij wezenlijk verbonden is met dat Ene. Nog sterker: hij is er de belichaming van en spoort ons aan dat ook te worden en die wezenlijke eenheid van ons innerlijk te verwerkelijken.

Het Johannes Evangelie is gericht op het Ene.

Zoals hiervoor reeds gezegd, is het Johannes Evangelie ten opzichte van de drie andere evangeliën en het Evangelie van Thomas (dat uitsluitend citaten van Jezus' woorden bevat) het meest esoterische, dat wil zeggen het meest naar binnen gericht. In dit evangelie staat de relatie met het Zelf, met je Zelf, met het Absolute, met God, centraal. Zoals reeds herhaaldelijk gesteld, komt die relatie vooral tot uiting in de vele 'ik ben' uitspraken in dit evangelie. In het Johannes Evangelie vinden we het 'ik ben' ongeveer 70 keer terug. Bij Mattheüs 20 keer, bij Markus 12 keer en bij Lukas 30 keer. Het Johannes Evangelie bevat dus meer 'ik ben' uitspraken dan de drie andere evangeliën tezamen. De kern van de 'ik ben' uitspraken is dat het 'ik ben' niet zozeer de betekenis draagt van 'ik ben Jezus Christus' maar dat het de kern aanduidt waarmee ieder mens zichzelf herkent en aanvaardt.

Ieder mens begint met 'ik ben' om er vervolgens een naam of kwaliteit aan toe te voegen. Het 'ik ben' is van altijd, eeuwig, tijdloos, grenzeloos, plaatsloos en dus universeel. We overwogen reeds dat het *ik en de vader zijn één* uit Joh, X,30 een van de meest bekende uitspraken is uit dit evangelie. Van Descartes kennen we de nogal beperkte uitspraak: *cogito ergo sum* (ik denk dus ik ben). Deze uitspraak suggereert een volslagen identificatie met ons denken waardoor we regelrecht in de droomwereld van ons denken belanden. De mens verwordt dan tot een denkend wezen zonder emotie, zonder intuïtie, zonder visie, zonder de verstillings van de wereld voorbij het denken en zonder gevoel. Maar als iemand zou zeggen *sum ergo sum* (ik ben dus ik ben) wordt het standpunt heel anders. We zijn immers zelf het bewijs van ons bestaan. Wie de moeite neemt om innerlijk werkelijk stil te vallen, al is het maar voor heel even, zal onmiddellijk tot deze conclusie komen. Wijzelf zijn de eenheid die er is tussen 'ik en de Vader' om in de termen van Jezus te spreken. Inderdaad: *Ik ben die Ik ben.*

God is het Absolute zelf, het Ene zonder tweede.

Dat het 'ik ben' een zelfstandige betekenis heeft, vinden we uitgebreid terug in het Oude Testament. In de Joodse traditie wordt God als 'Vader' vereerd omdat voor de vrouwelijke kant in deze traditie, helaas, geen plaats was. Maar God, het Zelf of het Absolute, is geen man of vrouw. Hij is Vader en Moeder tegelijkertijd maar je zou ook kunnen zeggen dat Hij geen van beide is: het Ene zonder tweede, het Absolute. Het onderscheid naar geslacht treedt pas later op in het scheppingsproces zoals het Boek Genesis ook duidelijk aangeeft. Het Johannes Evangelie windt er geen doekjes om en stelt in de eerste openingszin al vast:

In het begin is er het Woord, en het Woord is bij God. God is het Woord. Dit Woord is vanaf het begin bij God. Alles geschiedt door dat Woord en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is.

In deze openingsregels komt de term Woord zes keer voor en lijkt daarmee verschillende stadia van ontwikkeling aan te geven om ten slotte vast te stellen dat het Woord aan het begin staat, in het midden en aan het einde. Het Woord is dus al-tijd. Dit 'woord' wordt in de dogmatiek meestal beschouwd als een verwijzing naar Jezus Christus, maar dat staat er niet. *In het begin was het Woord en God was het Woord.* Dat woord is niets meer en minder dan Gods heilige naam – *Ik ben* - waarvan we bidden *Uw naam worde geheiligd*. In het begin – de eerste oorzaak, de matrix of moederschoot van waaruit de schepping tot manifestatie komt - bestaat de creatieve energie als een potentie die nog niet tot manifestatie is gekomen. Het is een samengebalde energie die door de scheppende wil naar buiten treedt en tot manifestatie komt. We weten dat de schepping uit elektromagnetische velden is opgebouwd die in feite een vibrerend geheel vormen: dat vibrerende geheel is Gods heilige naam. Die vibratie kan herleid worden tot een klank. Uit klank komen namen en woorden voort. *Ik ben* is de naam van God. Dit is het Ene zonder tweede *dat goed is* (Mt 19:17).

Esoterisch

Algemeen wordt aangenomen dat het Johannes Evangelie het laatst werd opgeschreven (tussen de jaren 90 en 100). Dat is dus ongeveer twee generaties na de kruisiging van Jezus die rond het jaar 34 n.Chr wordt gesteld. Alleen

Barbara Thiering¹⁷ zegt dat Jezus zelf de hand heeft gehad in de totstandkoming van deze tekst, na zijn kruisiging die hij overleefde. Het Johannes Evangelie zou dan vóór het jaar 40 zijn geschreven. Het Johannes Evangelie is een bijzonder literair werk dat duidelijk een gnostisch karakter heeft en veel meer emotionaliteit kent¹⁸. Het is onmogelijk deze tekst uitsluitend verstandelijk-intellectueel te lezen. Een esoterische tekst maakt altijd ook gebruik van onze intuïtieve vermogens waarin 'bewijs' een innerlijk weten wordt in plaats van logische analyse. Er zit een gevoelsvervoering in die maakt dat sommige passages slechts begrepen kunnen worden wanneer men zelf weet heeft van deze gevoelsvervoering en wat zij doet. Dan wordt de tekst zinloos voor het denken met het gewone verstand. Neem bijvoorbeeld het meestal als onbehouden en nors of onwellevend getypeerde antwoord van Jezus tegen zijn moeder bij het relaas van de bruiloft te Kana¹⁹. Hij zegt dan heel bruusk: *vrouw wat heb ik met jou te maken?* Voor het gewone gevoel is dit antwoord onaanvaardbaar. Zo ga je niet om met je moeder. Het antwoord riekt naar respectloosheid. Maar vanuit het standpunt van een wereldverzaker, zoals een *yogi* of *sannyâsin* in India, is het antwoord wel begrijpelijk. Wanneer een mens de tweede geboorte is binnengetrepen en een kenner van het Zelf is geworden in plaats van een kenner van de wereld, is voor die mens de moeder – zoon/dochter relatie uit de fysieke wereld niet langer relevant. Wie dat stadium van inwijding is binnengegaan, heeft afstand van de wereld genomen. Voor die mens is er geen fysieke vader

---

17 Barbara Thiering, *The Book that Jesus wrote*, 1998

18 Zie ook John A. Sandford, *Mystical Christianity*, 1993

19 Joh II, 4

of moeder meer maar alleen het Zelf, dat vader en moeder tegelijkertijd is. De inwijdingsceremonie voor een *sannyâsin* in India houdt dan ook in dat zijn verleden als het ware ‘dood’ is. Voor zover deze mens getrouwd was geweest is de ex-partner weduwe of weduwnaar geworden. Deze vrije mens of ziel heeft niets meer te maken met het verleden en met zijn of haar partner uit dat verleden. Inderdaad: *vrouw, wat heb ik met jou te maken?* In die zin moeten we de uitspraak uit de drie synoptische evangeliën dan ook beschouwen als Jezus stelt: *wie is mijn moeder of wie zijn mijn broeders? En terwijl hij rondom keek zei hij: Kijk, hier zijn mijn moeder en mijn broeders! Want wie naar de wil van God luistert en die uitvoert, die is mijn broeder en mijn zuster en mijn moeder.* Dit is het antwoord van een vrij mens die alle banden heeft losgelaten en slechts staat voor de het *Uw wil geschiede* in het eeuwige *Nu*. Zelfs familiebanden gelden niet meer voor deze vrije ziel. Dit is geheel conform alle oude tradities. Jezus was een vrije ziel. Om met hem mee te kunnen voelen, zullen we zelf op dit standpunt van volstrekte ongebondenheid moeten gaan staan. Hier gaat een onvermijdelijk leerproces aan vooraf.

Het individuele in het licht van het universele

In dit evangelie staat de persoon van Jezus centraal. Jezus is hier het licht, de uit eenheid geboren zoon, de goede herder, de weg, de waarheid, het leven, de deur. De lezer van dit evangelie wordt voortdurend aangespoord om zijn blik te werpen op de lichtkant van zijn wezen en zijn verbinding met God als kind van het licht, als zoon van God, weer te herstellen. Ware vrijheid ligt in het *Uw wil geschiede*. Ten slotte is er het gebod tot liefde waarin het Johannes Evangelie zich ook duidelijk onderscheidt van de drie andere evangeliën.

De Essenen en hun Egyptische connectie

Het begin van dit evangelie is een abstract scheppingsverhaal dat waarschijnlijk een hymne op het licht is geweest en een opvallende gelijkenis toont met het begin van de *Poimandres* van Hermes Trismegistus²⁰. Een logische keuze vanuit het standpunt van de Esseense traditie die sterk op de verering van het licht (en van de zon) was gericht. Deze verbondenheid met het licht was de wezenlijke boodschap en erfenis die na 1350 jaar nog steeds levend werd gehouden vanuit de Atonverering zoals Farao Akhnaton die rond 1350 v.Chr. had geïntroduceerd. Onderzoek²¹ naar de inhoud en betekenis van de 'koperen rol' als onderdeel van de Dode Zeerollen heeft inmiddels aangetoond dat deze rol verwijst naar de tempelschatten van de grote Aton-tempel in Akhetaten, het huidige Amarna en de hoofdstad van het Egypte onder farao Akhnaton. De Essenen hielden de monotheïstische boodschap van farao Akhnaton in ere en levend. Alles wijst op een nauwe verbondenheid van Jezus met de Essenen.²²

Jezus en Johannes de Doper

Opvallend is dat de vier evangelisten consequent beginnen met Johannes de Doper om dan de aandacht te verleggen naar Jezus. Dit is opmerkelijk omdat zij ook aangeven, en het Johannes Evangelie in het bijzonder, dat Johannes de Doper een voorloper van Jezus was die *nog niet waardig was om zijn schoenriemlostemaken*²³. Hier is sprake van een merkwaardige tegenstrijdigheid die door alle vier evangelieteksten loopt.

20 Zie ook het commentaar op de verzen 1-5 uit Hoofdstuk I

21 Zie bijvoorbeeld: Robert Feather, *The Mystery of the Copper Scroll of Qumran*, 1999

22 Zie Hugh J. Schonfield, *The Essene Odyssey*, 1984

23 Joh I,27

Ook is het opvallend dat de gevestigde kerk door de eeuwen heen bijna allergisch is geweest voor het op de voorgrond plaatsen van Johannes de Doper. Het fanatisme waarmee de Katharen in Zuid-Frankrijk werden verketterd was mede omdat de Katharen Johannes de Doper als de voorganger en leermeester van Jezus Christus beschouwden. Enerzijds is er dus in de evangelieteksten de grote nadruk op Johannes de Doper als de 'senior' of, letterlijk, de voorganger van Jezus en anderzijds is er dit kleineren van diezelfde Johannes de Doper. Hier kunnen de dubbelzinnigheid en de verschillende betekenisniveaus van deze teksten ons helpen. In letterlijke zin is de boodschap van het evangelie duidelijk: Johannes is de laatste profeet uit de Joodse traditie en draagt dan het stokje over aan Jezus die hem volgens de evangelisten in alle opzichten voorbijstreeft. Maar tegelijkertijd is het Johannes de Doper die Jezus doopt en niet omgekeerd. Als hij Jezus hierop wijst laat Jezus zich zelfs nadrukkelijk door Johannes dopen²⁴. Iedere esoterische traditie en ieder inwijdingsritueel gaat uit van het gegeven dat wie de inwijding verricht (bijvoorbeeld de doop) de meester is en de dopeling de discipel. Door de doop in de Jordaan werd Jezus toegelaten tot de cirkel van discipelen rond Johannes de Doper. Hij werd zelf ook een discipel van Johannes. Pas toen Johannes de Doper van het toneel verdween, omdat hij werd vermoord (onthoofd) op last van de viervorst Herodes Antipas, neemt Jezus het stokje over. Daarmee werd Jezus de *opvolger* van Johannes de Doper en gaf hij een geheel nieuwe wending aan de organisatie die Johannes de Doper had achtergelaten. Het Johannes Evangelie is hierover heel duidelijk en stelt: *de wet is door Mozes gegeven, maar genade*

---

24 Mt 3,14-15

*en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen.*²⁵ Johannes de Doper doopte met water maar Jezus doopte met de geest van Eenheid, met de heilige geest²⁶. Dat Jezus plotseling op het toneel verscheen zonder enige relatie met zijn omgeving of met de historische lijnen van ontwikkeling die er lagen en die vroegen om tot vervulling te komen is een fabel die niet langer houdbaar is. De historische Jezus is een factor van betekenis die nu pas serieus onderzocht wordt in het internationale academische circuit. Hetzelfde geldt voor Johannes de Doper en zijn datering.

Anne-Marie Wegh gaat in haar boek 'Johannes de Doper die Jezus de Christus werd'²⁷ een stap verder en probeert aan te tonen dat Johannes en Jezus dezelfde persoon waren. Binnen de Joodse traditie was het niet ongebruikelijk om aan de symboliek voorrang te geven boven de historische juistheid van wat gezegd werd. In haar visie vertegenwoordigt Johannes de Doper de lagere persoonlijkheid in de mens en Jezus de hogere. Het omslagpunt was de doop van Jezus in de Jordaan. Volgens haar is de onthoofding van Johannes de Doper dan ook geen historische gebeurtenis maar is een vorm van symboliek waarbij de lagere persoonlijkheid 'onthoofd' wordt en sterft om vervolgens als hogere persoon of mens verder te gaan, als Jezus, de Christus. Zij probeert ook aan te geven dat het hele leven van zowel Johannes de Doper als van Jezus Christus in het teken staat van menselijke ontwikkeling langs de zeven niveaus van de kundalini-energie²⁸ en de *cakras*.

²⁵ Joh 1, 17

²⁶ Joh 1,33; Mk 1,8

²⁷ Anne-Marie Wegh, Johannes de Doper die Jezus de Christus werd, Magdalena Uitgevers, isbn 978 90 82502305, 2016

²⁸ Zie ook: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kundalini>

De wonderen of tekenen

Na dit begin schetst dit evangelie de bijzondere verhouding die er was tussen Johannes de Doper en Jezus en laat vooral Johannes aan het woord: *ik getuig dat hij de Zoon van God is* (I,34) en: *zie, het lam Gods* (I,36). Dan volgt het evangelie de rode draad van zeven ‘wonderen’ of tekenen en vervolgens het achtste teken, dat van de kruisiging en de wederopstanding van Jezus zelf. Dat de zeven tekenen ook als symbolisch kunnen worden beschouwd voor zeven stappen van menselijke ontwikkeling (en dus de *cakras*), is duidelijk. De zeven tekenen zijn:

1. Water transformeert in wijn (de bruiloft van Kana) II,1-12.
2. De genezing op afstand, IV,46-54
3. De lamme in het badhuis van Bethesda genezen, V,1-184.
4. De wonderbare broodvermenigvuldiging VI,1-15
5. Jezus loopt over het water, VI,16-21
6. Een blinde genezen, IX,1-41
7. De opwekking van Lazarus, XI,1-53

Tenslotte is er het laatste ‘wonder’ dat wil zeggen de kruisiging van Jezus en zijn wonderbaarlijke opstanding omdat hij niet aan het kruis stierf. Aan het einde van hoofdstuk XIX zullen we zien dat Jezus door toedoen van Jozef van Arimathea en Nikodemos samen met enige Esseense artsen weer op de been werd geholpen. Daarna ‘verscheen’ Jezus nog meerdere keren om vrij snel geheel uit het historische perspectief te verdwijnen. Hij keerde terug naar de anonimiteit van waaruit hij, twee of drie jaar eerder, gekomen was. Waar hij vandaan kwam en waar hij heen ging, weet niemand. Waarschijnlijk is dat hij terugkeerde naar India waar hij reeds eerder achttien

jaar lang verbleef om er te studeren en zich tot volle rijpheid te ontwikkelen.²⁹

Als we het relaas van de zeven 'wonderen' nog eens nalezen valt op dat ieder wonder zich kenmerkt door één karakteristieke uitspraak. Laten we deze de revue passeren:

1. De bruiloft te Kana: (*Muladhâra cakra, staartje cakra*) Maria zegt: *wat hij jullie ook opdraagt, doe dat.*
2. Het genezen op afstand: (*Svadhîsthâna Cakra, staartbeen cakra*) Jezus zegt: *ga terug naar huis want je zoon leeft.*
3. De genezing van een lamme: (*Manipuraka cakra, navel cakra*) Jezus zegt: *sta op, neem je bed op en wandel.*
4. De broodvermenigvuldiging: (*Anahata cakra, hart cakra*) Jezus zegt: *laat de mensen gaan zitten.*
5. Wandelen over het water: (*Vishuddhi cakra, keel cakra*) Jezus zegt: *Ik ben het, schrik niet.*
6. Genezing van een blinde: (*Ajña cakra, voorhoofd cakra*) Jezus zegt: *Ga je nu wassen.*
7. De opwekking van Lazarus: (*Sahasrâra cakra, kruin cakra*) Jezus zegt: *Ontbindt hem en laat hem heengaan.*

Deze energie wordt opgeroepen door de interactie tussen twee stromen in de ruggengraat, de *ida* en de *pingala*. Zij werken als een spoel die ook een (elektromagnetische) energiestroom oproept. De stroom die door de interactie tussen *ida* en *pingala* wordt opgeroepen wordt in het *yoga* systeem *sushumna* genoemd. De zeven *cakra's* zijn de knooppunten waar deze stroom extra wordt opgeroepen en energetisch sterker wordt. Het geheel wordt *kundalini-energie* genoemd.

²⁹ Zie ook: Paul van Oyen, *De vergeten jaren van Jezus in India en Tibet*, isbn 978 90 76392 448

De symbolische en de spirituele betekenis van dit evangelie

Opvallend is dat vanuit de symbolische en ook vanuit de spirituele betekenis deze wonderen geen wonderen zijn maar verwijzingen of richtingwijzers. Alleen in de letterlijke betekenis is het allemaal wel heel ‘wonderlijk’. Lynn Picknett en Clive Prince³⁰ wijzen er op dat alle ‘wonderen’ van Jezus hun evenbeeld vinden in voorgangers van Jezus zowel binnen de Joodse traditie als daarbuiten. In die zin zijn de ‘wonderen’ heel wetmatig als je maar weet hoe dat gaat. De reden waarom wij het maar lastig vinden om buiten de begrenzingen van een letterlijke betekenis te treden is gelegen in het feit dat wij door ons rationalistische denken (onze identificatie met ons denken) alle gebeurtenissen logisch willen verklaren en ons ‘heil’ dan zoeken in de zogenaamd concrete werkelijkheid van deze materiële of fysieke wereld. Deze nogal beperkte visie van de werkelijkheid beschouwen wij als ‘wetenschappelijk’. Maar die zogenaamde wetenschappelijke werkelijkheid is uiterst relatief en veranderlijk en is als een wispelturige illusie. Een werkelijkheid die er vandaag wel is maar morgen niet, kan nimmer de echte werkelijkheid zijn die, hoe dan ook, stabiel en onveranderlijk moet zijn. Een relatieve, vergankelijke, werkelijkheid komt en gaat en daarbij geldt dat ieder afscheid gehuld is in pijn en verdriet. Wij geloven in een ‘droomhuis’, een ‘droomauto’, een ‘droomman’, een ‘droomvrouw’, ‘droomkinderen’, een ‘droomhuwelijk’ een ‘droomvakantie’ enzovoort. We hebben er alles voor over om die droom, ook wel *the American dream* genoemd, daadwerkelijk te verwezenlijken. Wanneer dat gebeurt, is de projectie van die droom gematerialiseerd. In de fysieke wereld worden onze dromen en nachtmerries concreet gemaakt,

---

30 Lynn Picknett en Clive Prince, *The Masks of Christ*, 2008

verwerkelijk. Vervolgens vergeten we gemakshalve dat we in een droomwereld leven die we zelf geschapen hebben.

Zijn dromen werkelijkheid of niet?

Als we in tijden van oorlog, zoals in de Tweede Wereldoorlog, allerlei vernietigingswapens voordromen, en dus ontwerpen, dan komen die er ook. Plotseling wordt 'Hiroshima' dan werkelijkheid. Het lijkt wel alsof we de geestkracht niet hebben noch de visie om te erkennen dat de concrete, fysieke, werkelijkheid van deze wereld voortkomt uit de wereld van ideeën en concepten die veel langere tijdlijnen kent dan de fysieke wereld. Het opschonen van ons denken en voelen is dan veel belangrijker dan te streven naar rechtstreekse veranderingen in de fysieke wereld. Als ons denken verandert, verandert de werkelijkheid van de fysieke wereld mee en plotseling zijn, bijvoorbeeld, alle atoombommen verdwenen en is er geen terrorisme. Als we ons een 'Hummer' dromen en die wensen, dan ontwerpen we er een, nemen die in productie en plotseling zijn de wegen vol Hummers. Als we die Hummers niet meer wensen, verdwijnen ze even snel als ze gekomen zijn.

Onze dromen, onze wensen en verlangens vormen de creatieve bodem van waaruit de fysieke werkelijkheid wordt aangestuurd. Als onze dromen en onze wensen veranderen, bijvoorbeeld vanwege de tijdgeest of omdat we een verlicht mens zoals Jezus Christus tegenkomen, dan verandert onze wereld. De wereld van onze wensen en dromen is in feite onze gevangenis en heeft een geheel verlamdend en verblindend effect op ons systeem. We verliezen er onze vrijheid door. Als Jezus dus een lamme geneest en een blinde weer laat zien dan betekent dat in spirituele zin dat hij ons de kennis,

het inzicht en de kracht of genade geeft om onszelf uit de verblindende wurggreep van onze wensen en verlangens te bevrijden. De geest is de creatieve bodem van waaruit de fysieke wereld wordt aangestuurd en niet omgekeerd. De ideeën en concepten die we koesteren, komen echter voort uit de causale wereld die daarachter ligt. Deze causale wereld is het beste aan te duiden als ons 'hart' of als de stille wereld van ons innerlijk waar we al die ideeën en concepten opslaan en koesteren als zaadvormen. Zodra zich het juiste moment aandient, wordt zo'n zaadje geactiveerd en ontkiemt het onmiddellijk en treedt het naar buiten.

Innerlijke zuivering maakt ons creatief

De werkelijke uitdaging is om onze geest en ons hart weer schoon en helder te krijgen in plaats van het hart vol te stouwen met de emotionele spanningsvelden van onze ambities en diepst verborgen verlangens. Wie de zaadvormen (*mantra's*) kent (zoals Jezus die kennelijk ook kende) hoeft slechts dat woord of die mantra uit te spreken en het zaadje komt tot wasdom in de concrete werkelijkheid. In onze ogen is dit pure tovenarij. Mantra's werken als toverspreuken. *In het begin is er het Woord, en het Woord is bij God. God is het Woord. Dit Woord is vanaf het begin bij God. Alles geschiedt door dat Woord en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is*, zeggen de drie eerste verzen van dit evangelie. Jezus was een volleerde magiër of tovenaar. In India zou hij als een echte *yogi* worden beschouwd. Wat hij uitsprak, gebeurde. Dit is de echte achtergrond van de 'wonderen' of tekenen van Jezus. Zijn voorspellend vermogen was totaal. Hij toverde met wat wij 'de werkelijkheid' noemen die in feite niet meer is dan een droom, een illusie. Zo kon hij ook verschijnen en weer verdwijnen, als dat nodig was. Modern

bijbelonderzoek is inmiddels ook tot de erkenning gekomen van een drievoudige gelaagdheid van deze teksten:

- letterlijk en historisch
- ethisch en symbolisch
- spiritueel of esoterisch en transcendent

De heilige geest is de geest van Eenheid

De christelijke traditie houdt ons voor dat deze teksten 'geïnspireerd zijn door de Heilige Geest'. Hoe kan zo'n tekst geïnspireerd zijn (waardoor de spiritualiteit wordt 'ingebazen') als die tekst slechts blijft hangen in haar letterlijke en historische betekenis? Om de letterlijke en historische betekenis te doorgronden is geen 'heilige geest' (de geest van heilheid of eenheid) nodig maar slechts gedegen historisch-wetenschappelijk onderzoek. Helaas blijkt zelfs op dit punt vrijwel alles te haperen en niet te kloppen. Als voorbeeld moge dienen het feit dat de stad of het gehucht Nazareth niet bestond in het Palestina van Jezus en dat we niet weten wanneer Jezus precies geboren is en wanneer hij stierf hoewel de bijbel wel de schijn oproept van historische precisie. Het Latijnse en het Oud-Griekse woord Nazareneus betekent niet 'inwoner uit Nazareth' maar 'Nazoreër' dat wil zeggen een ascetische sekte binnen het Jodendom. Sommigen zijn van mening dat Nazoreërs deel uitmaakten van de Esseense beweging. We weten evenmin zeker of Jezus gedurende een, twee of drie jaar in Galilea en Judea rondliep en preekte. Van deze 'heilige geest' die deze bijbelse teksten volgens de dogmatici geïnspireerd zou hebben zegt Jezus in XIV,16: *Dan zal ik de Vader vragen jullie een andere helper te sturen die altijd bij jullie zal zijn: De geest van de waarheid die de wereld niet kan vatten omdat zij hem niet kan zien noch kennen. Maar jullie kennen hem wel want hij blijft bij jullie en is in jullie aanwezig.*

Zolang de wereld doof en blind blijft voor de innerlijke stem van het eigen geweten zal die wereld geen begrip kunnen opbrengen voor de relevantie van de spirituele betekenis van deze teksten. Dan blijven slechts de letterlijke, de historische en de ethisch-symbolische betekenissen over. De spirituele betekenis heeft altijd met onszelf, als individu en als persoonlijkheid te maken. De spirituele uitdaging is om te doorgronden dat het individuele en persoonlijke niets anders is dan het universele, dan de eenheid zelf. In eenheid is geen dualiteit, geen polariteit. Het persoonlijke lost op of gaat op in het universele. Daarom kan dit evangelie ons oproepen *elkaar lief te hebben*, want er is, in feite, geen verschil tussen de een en de ander. Die verschillen zijn slechts schijn. De echte werkelijkheid is die van een universeel, tijdloos en onbegrensd bewustzijn. Er is slechts één Zelf. Ieder levend wezen komt daaruit voort en keert daartoe terug. Zich dat te realiseren en nooit meer te vergeten is de verlichting van de Boeddhisten, de verlossing van de Christenen en Zelfrealisatie van de Vedânta filosofie.

In XIV, 20 e.v. zegt Jezus: *Dan zullen jullie weten dat ik in Mijn Vader ben en jullie in Mij en ik in jullie. Wie Mijn opdrachten ter harte heeft genomen en zich er aan houdt, heeft Mij lief. Wie Mij liefheeft wordt door Mijn Vader liefgehad en ook ik zal die mens liefhebben en ik zal Mij aan hem openbaren.*

Hoe gaan we met onszelf om?

Voor de vroege christenen was de wereld van het ongeziene, het onzichtbare, even werkelijk als de zichtbare wereld. Door toedoen van de ontwikkelingen in het Westerse denken beschouwen wij de wereld van het onderbewuste, het ongeziene, veelal als hoogst speculatief en niet concreet.

Mensen die er wel oog voor hebben worden gemarginaliseerd, uitgelachen en zelfs vervolgd en gestigmatiseerd. Wat dat betreft is er weinig veranderd sinds de oppervlakkige wereld van de Joodse gezagdragers en 'bobo's' rond de tempel die in deze tekst consequent als de 'Joden' of 'Judeeërs' worden betiteld. Die betiteling heeft niets te maken met welke vorm van anti-semitisme dan ook maar alles met de manier waarop we met onszelf omgaan en met de macht die God ons heeft toevertrouwd. Jezus verscheen onder ons, in deze wereld, om ons dit weer te leren: hoe gaan we met onszelf om en met de macht en de talenten die ons gegeven zijn? Zijn antwoord is: liefde. Jezus was een liefdesmens. Hij verscheen met de gespreide armen van een boreling in deze wereld en verliet haar weer met de gespreide armen van een gekruisigde. Zo werkt liefde. Liefde is eindeloos, altijd aanwezig, altijd beschikbaar.

Paul G. van Oyen

Hoofdstuk I

De Menswording

1. In het begin was het Woord³¹, en het Woord was bij God. God is het Woord. 2. Dit *Woord* is vanaf het begin bij God. 3. Alles geschiedt door dat Woord en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is. 4. Het leven is belichaamd in het Woord zelf, en het leven is het licht der mensen. 5. Dat licht verlicht de duisternis maar de duisternis kan dat licht niet bevatten.

Het begin van het Johannes Evangelie is raadselachtig en lijkt geen verbinding te hebben met het verslag van het evangelie over Jezus' prediking dat er op volgt. Maar juist daarom zouden we onze oren moeten spitsen en een poging ondernemen om te ontdekken waarom dit evangelie zo begint. Sommigen wijzen er op dat het begin van het Johannes Evangelie een oude hymne is geweest die binnen de gemeenschap rond Johannes de Doper werd gebruikt. Tegelijkertijd doet deze tekst sterk denken aan de *Poimandres* van Hermes Trismegistus. Deze Hermes is een mythische figuur die dient als dekmantel voor de aloude Egyptische wijsheidstraditie. Zo beschouwd zou het Johannes Evangelie dus beginnen met een tekst die uit Egypte werd overgenomen.

---

31 'Woord': in het Grieks wordt het woord Logos gebruikt. In de Christelijke traditie gaan de meeste Bijbeluitleggers ervan uit dat met 'het Woord' Jezus Christus zelf wordt bedoeld. Maar dat staat er geenszins. Marcus Borg heeft duidelijk aangetoond dat dit woord 'Logos' nauw overeenkomt met 'Sophia', wijsheid: In het begin is er Wijsheid en die Wijsheid is bij God. God is Wijsheid. Deze Wijsheid is vanaf het begin bij God etc (Marcus Borg, *Meeting Jesus again for the first time*, 1994 isbn 978 006 060917 7)

In de *Poimandres* van Hermes Trismegistus zegt Poimandres: *5. Uit het licht kwam een heilig Woord voort dat afdaalde in de essentie van het water en zuiver vuur sprong eruit op naar boven. Het leek alsof het vuur geen substantie had maar het was fel en actief. En omdat de lucht ook zonder gewicht leek, volgde deze de vuurvlaag. Zij steeg vanuit het water en de aarde op naar het vuur en leek daarmee verbonden, terwijl de aarde en het water in vermengde toestand achterbleven. Aarde en water waren niet van elkaar te onderscheiden. Zij werden in beweging gehouden door de bries van het Woord die eroverheen ging.*

6. Poimandres ging verder en zei:

Heb je begrepen wat dit beeld te zeggen heeft en wat het betekent?

Ik zei: Dat zal ik nu te weten komen.

'Dat licht', zei hij, 'ben ik' de Nous (Geest), jouw God, die er is voordat de waterachtige substantie uit duisternis oprijst. Het heldere Woord dat uit de Nous voortkomt, is de Zoon van God'. 'Hoe moet ik me dat voorstellen?', vroeg ik.

Hij antwoordde: 'Weet dat wat in jou ziet en hoort het Woord van de Heer is, terwijl de Nous zelf God de Vader is. Maar zij zijn niet van elkaar gescheiden want hun eenheid is het leven zelf.'

Het lijkt wel alsof het begin van het Johannes Evangelie een vrije weergave is van het begin van de *Poimandres* van Hermes Trismegistus. Het Grieks gebruikt *logos* voor 'Woord'. Eigenlijk is dit woord *logos* onvertaalbaar in de moderne talen, want Woord is maar een klein deel van de hele betekenis. Dat *logos* niet 'woord' betekent zoals we woorden opzoeken in een woordenboek, zal duidelijk zijn. Het Griekse *logos* omvat de betekenis van *gedachte, idee,*

creatief vermogen, kracht, wijsheid. Afgaande op de tekst van *Poimandres* is *logos* datgene wat hoort en ziet; de zelfkennis die ligt opgesloten in *Ik ben*.

De menselijke uitdaging bij uitstek is dan om deze causale wereld – de spirituele wereld – als voorraadschuur van alle zaadvormen van de dingen die bestaan en die we meemaken - op te schonen en te zuiveren van alle persoonlijke kleuringen en waarden. De *logos* stroomt uit God zelf naar buiten en is het instrument waarmee de schepping wordt geschapen. De hele schepping is de uitwerking van de *logos*, van het Woord. **Vers 3** zegt: *Alles geschiedt door dat Woord en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is.* Maar het begrip *logos* is geen exclusieve uitvinding van de Griekse filosofen. Want in het Boek Deuteronomium (30:11) lezen we:

11 De geboden die ik u vandaag geef, zijn niet te zwaar voor u en zij liggen niet buiten uw bereik. 12 Ze zijn niet in de hemel en u hoeft niet te zeggen: 'Wie zal naar de hemel gaan om ze voor ons te halen en ze ons te laten horen, zodat wij ze kunnen volbrengen?' 13 Ze zijn niet overzee en u hoeft niet te zeggen: 'Wie zal de zee oversteken om ze voor ons te halen en ze ons te laten horen, zodat wij ze kunnen volbrengen?' 14 Nee, het woord is dicht bij u, in uw mond en in uw hart. U kunt het dus volbrengen.

Een ander aspect is, dat *Logos* als 'goddelijke rede' ook wijsheid is. Het Griekse woord *Sophia* betekent 'wijsheid' en is vrouwelijk, terwijl *Logos* mannelijk is. In wijsheid valt het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk weg, want in wijsheid zijn die twee één. Het betekende ondermeer dat

deze zichtbare wereld geschapen is vanuit een onzichtbare en transcendente eenheid. Die eenheid is absoluut en voorbij tijd, plaats en vorm. Maar wanneer de *Logos*, het woord, wordt uitgesproken, wordt het onzichtbare zichtbaar gemaakt in *Sophia*, Wijsheid. Jezus Christus was daar de belichaming van. Hij was het levende 'Woord van God', levende en ervaarbare wijsheid die van alle tijden is en overal. In dit evangelie is *het vleesgeworden woord* als ervaarbare wijsheid het centrale thema. Het *Ik ben* is het vleesgeworden woord dat in ieder mens als *Ik ben* is ingebed (als Gods eigen naam die geheiligd moet worden). Geen wonder dat dit evangelie hiermee begint.

De Griekse tekst begint met de woorden *en archei* (**vers 1**): *En archei* wordt meestal als 'in het begin' vertaald, maar het betekent ook 'eerste oorzaak', 'bron' of 'basis'. Het is niet zonder betekenis dat dit openingsvers identiek is aan boek Genesis: *in het begin schiep God de hemel en de aarde*. Afwezig is enige verwijzing naar het einde, dus heeft het 'begin' hier ook de betekenis van 'eindeloos', dat wil zeggen *altijd* en *onvergankelijk*. De vertaling wordt dan: *Het Woord is altijd, is tijdloos en onvergankelijk*. Deze betekenis komt overeen met de Aramese *Peshitta*-tekst. Het Woord is de basis van de kosmos. De hele kosmos is uit het Woord, het *Ik ben*, voortgekomen.

Overigens is er ook een meer profane en historisch bepaalde betekenis te geven aan 'het begin'. Het begin refereert dan aan het podium vanwaar de heilige geschriften werden gelezen binnen de gemeenschap van de Essenen waarvan Jezus naar alle waarschijnlijkheid deel uitmaakte. Dat begin was verbonden met de neus van een denkbeeldige

figuur die de kosmische mens uitbeeldde en die op de vloer uitgetekend was, bijvoorbeeld in een mozaïek. Het podium waarop de voorlezer of spreker stond, bevond zich op de plek van de neus van deze kosmische mens. Door de neus stroomt de levensadem naar buiten als 'het leven' dat het licht der mensen is. De logos of het Woord is dan de tekst van de heilige schrift en tegelijkertijd een symbolische naam voor Jezus. In de gemeenschap van de Essenen was de hogepriester de plaatsvervanger van God op aarde. De tekst vermeldt dat *Dit Woord is vanaf het begin bij God*. Bij de Essenen kon dit betekenen dat het Woord (Jezus Christus) bij of naast (Grieks: *pros*) de hogepriester stond. De tekst gaat dan verder en zegt: *en het Woord is God*. In de priesterlijke gemeenschap van de Essenen lag het werkelijke gezag bij de hogepriester en *niet* bij de koning (het Huis van David). De koning had een functie naar 'de wereld' en kon in de wereld optreden als plaatsvervanger van de hogepriester (*en het Woord was bij God*) maar nu gaat de evangelietekst verder en zegt dat *het Woord (tevens) God is*. De betekenis ervan is dat het Huis van David ook hogepriesterlijk gezag heeft. Binnen de Esseense gemeenschap betekende dit een rechtstreekse aanval op de positie van de hogepriester als 'God'. Het Woord (Jezus) was dat immers ook. De spanning wordt er al 'in het begin' ingebracht. Het zou heel goed kunnen dat dit een breekpunt was in de verhouding tussen Jezus en de Essenen waardoor Jezus steeds vrijer werd en vrij kon preken zonder de ballast van de Esseense traditie. Hier hebben we een duidelijk voorbeeld hoe zeer verschillende betekenisniveaus in dezelfde tekst kunnen worden neergelegd.

Ten slotte verwijst 'het begin' naar de eerste impuls die vanuit de onbegrensdeheid van het Absolute oprijst. Op dat moment

deelt het Ene, dat onbegrensd is, zich in tweeën en wordt het onbegrensde bewustzijn een schouwend bewustzijn dat in zijn eigen substantie, Moeder Natuur, kijkt *als in een spiegel* en het beeld van zichzelf ziet. Dit is Sophia, de Grote Moeder.

God is het Woord (vers 1): Met andere woorden: God woont in ons hart, in ons geweten als het 'Woord', als de *Logos*, *als Sophia*, *Wijsheid*. In het Aramees wordt het woord *miltha* gebruikt. Zowel *logos* als *miltha* dragen de betekenis van: woord, uitspraak, gezegde, opdracht, bevel, boodschap, mededeling, en vervolgens: spraak, gedachte, idee, rede, redelijkheid, wijsheid, energie. Het Woord is een vibrerende klank en is lichtend omdat ook licht een trilling is en een energetische waarde heeft. Het leven zelf is eveneens als een trilling in de vorm van de cirkelgang van geboorte en dood. Het Woord is God en tevens het leven zelf en licht. Alles is door dat Woord gemaakt van de dingen die gemaakt zijn. Dit Woord *is* de dynamiek van de schepping. Alle beweging, alle motivatie komt voort uit dit Woord en keert er weer toe terug. Dat is volstrekt redelijk en zelfs 'logisch'.

In **vers 5** houdt de tekst ons voor dat de duisternis het Woord, de essentiële Wijsheid, niet kan begrijpen. Hier worden we geconfronteerd met de fundamentele uitdaging van de mens die de kern vormt van de prediking van zowel Johannes de Doper als van Jezus Christus. Johannes preekte de *inkeer of bekering tot vergeving van zonden* en Jezus preekte de *inkeer om het Koninkrijk van God binnen te gaan*. Dit Koninkrijk is de 'andere kant' in onszelf waar alle tegenstellingen oplossen in een innerlijke vrede en harmonie die vervolgens naar buiten

treden als pure liefde. In een van de Upanishaden³² zegt de wijze Yajñavalkya dat dit rijk de ware natuur van ieder mens is, zijn geboorterecht:

Daar is de mens vrij van verlangens, vrij van begeerten, vrij van kwaad, vrij van vrees en angst. Zoals een man in de armen van zijn geliefde vrouw alles wat buiten is, alles wat binnen is, vergeet; zo vergeet de mens, in de armen van God, alles wat buiten is, alles wat binnen is; want daar zijn alle begeerten bevredigd, God zelf is zijn enige begeerte, die geen begeerte is. Daar komt de mens alle verdriet te boven. Vader verdwijnt, moeder verdwijnt, de wereld verdwijnt, goden verdwijnen. Veda's verdwijnen, dief verdwijnt, booswicht verdwijnt, asceet verdwijnt, monnik verdwijnt, slaaf verdwijnt, goed en kwaad verdwijnen. Deze mens stijgt uit boven alle verdriet en ellende. In die vrije staat ziet hij niet en toch kan hij zien. Het zien en hij zijn één en hij is onverwoestbaar. Er is niets dat gescheiden is van hem: er is geen tweede... Hij wordt doorzichtig als water, zonder enige dualiteit. Dit is de wereld van de Mens zelf. Die wereld is zijn hoogste en uiteindelijke doel, zijn grootste schat, zijn opperste vreugde. Andere schepselen moeten van een snippertje van deze vreugde leven.

In het Johannes Evangelie refereert de *Logos*, het Woord, bovenal aan de innerlijke aanwezigheid van het Goddelijke

---

32 Brihadaranyaka Upanishad, IV,3,21-22

en onsterfelijke in de menselijke ziel, aan de levende Wijsheid die nauw verbonden is met ons geweten. De menselijke ziel is de Zoon van God en het wordt hoog tijd dat we dat gegeven verwerklijken en stoppen om deze werkelijkheid te negeren en de ogen ervoor te sluiten. Om die boodschap weer tot een levende traditie te maken kwam Jezus onder ons en heeft hij onder ons gewoond, *vol genade en waarheid* (1:14). Wij zijn allemaal 'zonen (lees: *kinderen*) van God'. Het enige wat ons ervan weerhoudt om daarnaar te leven is dat we ons erfgenaamschap vergeten of negeren, meestal omdat we het prettiger vinden 'met onze eigen dingen bezig te zijn'. Er is veel gespeculeerd over *het Woord*. Om welk 'woord' gaat het? Er is een belangrijk aanknopingspunt in Exodus III, 13-15 waar de naam van God wordt gedefinieerd als het *Ik ben* dat we voortdurend in dit evangelie zullen tegenkomen. Het is ook de naam die we moeten 'heiligen' volgens het Onze Vader. Het *Ik ben* is de vervoeging van het werkwoord 'zijn' in de eerste persoon enkelvoud (Ik). Ieder menselijk mwezenh (man of vrouw) zegt tegen en over zichzelf: *Ik ben*. Het is de algemene naam van onze ziel en niet een exclusief prerogatief van Jezus Christus zoals de kerk ons wil doen geloven.

Het licht der mensen (vers 4): Een lamp dient om licht te geven. Maar in subtiële zin is dit licht het licht van bewustzijn dat via onze aandacht en zorg de doodse duisternis van het fysieke, concrete bestaan weer bezielt en tot leven wekt. Dit licht van bewustzijn is het levende water van de (heilige) geest waarvan Johannes de Doper zegt: *ik doop jullie met water maar hij zal jullie dopen in de geest van heelheid (Mk 1:8)*. Meestal wordt *geest van heelheid* met 'heilige geest' vertaald, maar heilig is een oud woord voor 'heel', 'één', 'eenvoudig' en ook 'enkelvoudig'.

Jezus Christus noemt zichzelf, en iedere mens die zichzelf 'herinnert': *het licht der wereld* (Joh 8:12). Wie uitsluitend vanuit zijn zintuigen leeft, beperkt zich tot de fysieke wereld. Voor die mens is er geen 'andere kant', geen 'andere wereld' en blijft de deur naar 'het Koninkrijk' in zijn innerlijk stevig op slot. Daarom zegt de evangelietekst (**vers 5**) dat *de duisternis dat licht niet kan bevatten*. Het lagere niveau kan het hogere niveau nimmer 'begrijpen'. Wanneer we beseffen dat we innerlijk versnipperd zijn en verre van heel en compleet, dan zijn we klaar voor een *wegbereider*. We laten ons dopen met water om ons innerlijk schoon te wassen maar blijven voorlopig nog in blijde verwachting op het moment dat we gedoopt worden in onze geest. Die geestelijke doop is de werkelijke verandering of transformatie en houdt een wedergeboorte in. Die wedergeboorte is een innerlijk wakker worden, een innerlijk opstaan uit de duisternis van een doods bestaan. Hier hebben we de *tweemaal geborene* uit de Vedische traditie. Een tweemaal geborene is een Godskenner, een *brahmavit*. In de Joodse traditie wordt deze mens 'zoon van God' genoemd en soms ook 'mensenzoon'. De doop van Jezus in de Jordaan markeert dit omslagpunt voor Jezus³³. Dit punt is het punt van verlichting, van de hart-cakra, hier begint de kennis van het Zelf of Zelfkennis.

6. Er verscheen een gezondene van God, een mens; zijn naam was Johannes. 7. Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat allen door hem zouden geloven. 8. Hijzelf was niet het licht maar een getuige van het licht. 9. Dat licht is het licht van de waarheid dat ieder mens verlicht die in de wereld geboren wordt. 10. Het

---

³³ Zie ook Rudolf Steiner: 'Von Jesus zu Christus' en 'Voordrachten over het evangelie volgens Lukas'.

Woord was in de wereld want de wereld is erdoor tot bestaan gebracht. Toch heeft de wereld dat Woord niet gekend, noch begrepen. 11. Het vleesgeworden Woord kwam tot de zijnen maar de zijnen hebben dat Woord niet *in zich* opgenomen. 12. Wie het Woord echter wel heeft aangenomen en in Zijn Naam gelooft heeft erdoor de kracht gekregen om een kind van God te worden. 13. Zij zijn niet uit een wens van het voortzetten van een bloedlijn noch uit wellust of uit een menselijk verlangen geboren, maar uit God.

De bijbeltekst gaat nu verder met een verwijzing naar Johannes de Doper in de **verzen 6-8**. Vanaf de begintijd van het Christendom heeft de leiding in Rome haar uiterste best gedaan de rol van Johannes de Doper te bagatelliseren. Men schroomde daarbij niet om teksten te vervalsen of aan te vullen. Tegenwoordig wordt wel aangenomen³⁴ dat deze verwijzing naar Johannes de Doper later is ingevoegd, vanwege de behoefte om Johannes de Doper en Jezus Christus scherp tegenover elkaar te stellen en Johannes ondergeschikt te maken aan Jezus. Het valt te betreuren dat de bijbelteksten in de eerste drie eeuwen van onze jaartelling gemakkelijk misbruikt werden voor het sectarische gelijk van allerlei groeperingen die niet aarzelden om een tekst te veranderen en naar hun hand te zetten. Zo zitten we vele eeuwen later met corrupte teksten. De oorspronkelijke tekst zou dan doorgaan met vers 9. Toch is er nog hoop ook ten aanzien van deze waarschijnlijke latere toevoeging (**vers 6-8**) omdat het Johannes Evangelie zo nadrukkelijk dubbelzinnig is, of misschien wel driedubbelzinnig.

---

34 Bijvoorbeeld Lynn Picknett en Clive Prince, *The Masks of Christ* (2008)

De verwijzing (**vers 6-8**) naar Johannes als de getuige van dat licht dat ieder mens van binnenuit verlicht, kunnen we immers ook begrijpen als een verwijzing naar het licht van bewustzijn dat altijd aanwezig en onvergankelijk is en dat Johannes daarvan getuigt. Wanneer dat daadwerkelijk gebeurt, is het alsof hij of zij 'opnieuw geboren wordt'. Deze innerlijke ontwikkeling wordt aangeduid in **vers 10-12** en begint met de prediking van zowel Johannes de Doper als Jezus: met de doop *der bekering tot vergeving van zonden*. De bekering is een *tot inkeer* komen op grond van een diep verlangen om jezelf te leren kennen als goddelijk en onsterfelijk wezen. Vervolgens is er dan het besluit om voor je eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid te gaan staan in plaats van eindeloos te blijven steken in het gekrakeel van innerlijke versnippering en verwarring.

In vers 12 en 13 verwijst de tekst naar het gegeven van *tweemaal geboren* door te zeggen: *Wie het Woord echter wel heeft aangenomen en in Zijn Naam geloofd heeft erdoor de kracht gekregen om een kind van God te worden. 13. Zij zijn niet uit een wens van het voortzetten van een bloedlijn noch uit wellust of uit een menselijk verlangen geboren, maar uit God.*

Tweemaal geboren te worden, soms ook wel *de wedergeboorte in Christus* genoemd, is niet een kwestie van een doopvont maar heeft te maken met *te geloven in Gods heilige naam*. Wat kan dit betekenen? Het betekent in ieder geval dat deze mens zich zodanig bewust is van Gods alomtegenwoordigheid dat het bijna lijkt alsof God als een bij rondvliegt in de ruimte van het hart en van daaruit alles in een helder licht stelt. Voor verreweg de meeste mensen is een *als een bij rondvliegende God in de ruimte van het hart* een belachelijke

onmogelijkheid. Maar in de verfijnde, mystieke, visie van een mens die uit eenheid is voortgekomen (**vers 18**) is zo'n beeldspraak van Gods alomtegenwoordigheid bijna vanzelfsprekend. Jezus' boodschap over het koninkrijk dat in ons innerlijk aanwezig is, is veel te radicaal voor mensen die de verbinding met hun innerlijk evenwicht en met hun eigen eenheid verbroken of verloren hebben. Alleen een geestelijke wedergeboorte kan hen weer opwekken om hun eigen goddelijke oorsprong als 'zonen of erfgenamen van God' te hervinden en hun ware goddelijke en onsterfelijke aard weer in te zien. Zo'n geestelijke wedergeboorte roept de mystieke kant in ons wakker, ons geestesoog. Rudolf Steiner draait de definitie om en stelt dat het menselijke lichaam uit de vereniging tussen man en vrouw wordt geboren en dus uit een tweehed. Daartegenover stelt hij dat de 'eengeborenen' kinderen van God zijn want zij zijn niet uit de gemeenschap tussen man en vrouw geboren maar uit God. De Zoon van God is een 'eengeborene'.³⁵ 'Eengeborenen' zijn diegenen die de Eenheid in zichzelf hebben teruggevonden en verwerkelijkt. De omdraaiing van 'twee' naar 'een' is een ommekeer, een bekering waarin het verleden van domme onwetendheid vergeten en vergeven wordt. Zo is de bekering 'tot vergeving van zonden'.

Barbara Thiering wijst op de mogelijkheid dat in **vers 6-8** wordt aangegeven dat 'het licht' ook symbolisch is voor de functie van de hogepriester. Zij zegt dat Johannes de Doper een (hoge)priesterlijke functie had binnen de gemeenschap van de Essen en maar dat hij zich had teruggetrokken in de

---

35 Rudolf Steiner, het Johannes Evangelie, vierde voordracht

woestijn om er te preken en om 'te getuigen' van het licht³⁶. In de traditionele Joodse visie was de Davidische lijn (het Huis van David) ondergeschikt aan de priesterlijke lijn van Mozes en Aäron. Het ondergeschikt maken van Johannes, de (hoge)priester, aan Jezus, de troonpretendent, was een fundamentele breuk met de Esseense traditie.

14. En het Woord is vlees geworden en nam ons innerlijk als woonplaats waardoor we zijn heerlijkheid konden zien, vol van genade en waarheid, die Hij als de uit eenheid geborene aan de Vader ontleende. 15. Johannes (de Doper) getuigt van dat Woord met de woorden: 'Op dat Woord doelde ik toen ik zei: 'na mij zal komen wat vóór mij geweest is, want vóór mij was het er al.' 16. Wij zijn overstelpt met de genade en de kracht uit de volheid van het vleesgeworden Woord. 17. De wet is door Mozes gegeven, maar genade en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen. 18. Niemand heeft ooit God gezien, maar de uit eenheid geboren Zoon, die aan het hart van de Vader rust, heeft God aan ons verklaard.

En het Woord is vlees geworden, (vers 14). Dit is een fundamentele uitspraak uit het Nieuwe Testament. Voor de oppervlakkige lezer is het maar vreemd als 'het woord vlees wordt'. Want een woord is iets wat wordt uitgesproken en vlees is iets wat een geraamte omhult. Zoals we reeds hebben gezien heeft het woord *logos*, of *miltha* in het Aramees, een veel ruimere betekenis die verwijst naar een

---

36 Dus te preken over de oude Joodse priesterlijke traditie, die bij de Essenen nog levend werd gehouden, met een hogepriester aan de leiding en niet een koning – uit het Huis van David. De koning was slechts een politieke factor en had een beperkt gezag.

spirituele en geestelijke vormgeving. Het woord 'vlees' is het Griekse woord *sarx* dat vijf verschillende betekenissen heeft. Allereerst is er de gebruikelijke betekenis van menselijk of dierlijk vlees. De tweede betekenis is die van de bloedlijn zoals in Mattheüs 19:5 *Daarom zal een mens vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn*. Ten derde is er het vlees als tegengestelde of als van een lagere rangorde dan het spirituele zoals in Mt. 26:41: *de geest is wel gewillig maar het vlees is zwak*. De vierde betekenis is die waarbij 'vlees' staat voor onze identificatie met onwetendheid. In onwetendheid negeren we de werkelijkheid van het Ene en kiezen we uit geestelijke gemakzucht voor de waan van de dag die geheel vergankelijk is maar wel concreet. Dit is de zonde van het vlees. Ten slotte is er de vijfde betekenis van 'vlees' als symbool voor alwat geschapen is en dus belichaamd is. Levend in een belichaamde wereld zijn er de vergankelijkheid en de eindeloze cyclus van geboorte en dood tenzij we wakker worden en besluiten weer tot onszelf te komen als goddelijke en onsterfelijke wezens. *En het Woord is vlees geworden* kunnen we in deze laatste betekenis opvatten. Het Woord, dat één is met God zelf, heeft een menselijke belichaming aangenomen en is daarmee de relatieve werkelijkheid van de fysieke, materiële, wereld binnengetroten. De volheid van genade en waarheid maakt dat hij een levend voorbeeld wordt van het tot uitdrukking brengen van volheid, heelheid en gelukzaligheid in de relatieve duisternis van een tijdelijk, vleselijk en vooral vergankelijk bestaan.

Het volgende deel van de zin wordt in vrijwel alle vertalingen weergegeven als: *en het heeft onder ons gewoond*. Deze unanimiteit is onbegrijpelijk want letterlijk staat er dat

het Woord *in ons zijn tent heeft opgeslagen*. De allereerste betekenis van het Griekse woordje *en* is 'in' en als afgeleide daarvan kan het ook 'onder' betekenen in de zin van 'onder de mensen'. Door de vlakke vertaling van *en het heeft onder ons gewoond*, wordt op geen enkele wijze een erkenning gegeven van het psychologische en spirituele belang van deze zinsnede. Het is de vaststelling dat diep in ons eigen innerlijk het Woord aanwezig is, goddelijk en onsterfelijk. Het 'woont' in ons. De theologen willen maar niet erkennen dat alleen het Ene telt en dat de mens een rechtstreekse uitdrukking is van die Eenheid die in het Woord ligt opgesloten. Juist door die wezenlijke verbondenheid of liever het wezenlijk *zijn* van eenheid kan de mens tot zijn eigen vervulling komen. De dogmatici hebben er alles aan gedaan om die boodschap te verdoezelen en daarvoor Jezus Christus als de verlosser in de plaats te stellen. Dit is nimmer de bedoeling van Jezus zelf geweest. Als de rijke jongeling³⁷ bij hem komt en hem aanspreekt als *goede Meester* wil Jezus er niets van weten en zegt dat *alleen het Ene goed is*: alleen het Ene telt. Die les willen we maar niet leren. Voor ons is alles polair en dualistisch en gebaseerd op paren van tegengestelden: goed-slecht, mooi-lelijk, juist-onjuist, ja-nee enz. Het Woord leeft in ieder menselijk wezen. Voor zover het vleesgeworden Woord op Jezus duidt, leeft Jezus zelf in ieder van ons en is het slechts een kwestie van alle sluiers en bedekkingen wegnemen om het Woord zelf in volle glorie te aanschouwen in jezelf. *Tat tvam asi*: dat ben jij. Het Woord is onvergankelijk, staat boven en buiten de tijd, is eeuwig en onsterfelijk. Maar het *vleesgeworden* Woord staat in de tijd en is sterfelijk. Hier is een werkelijke tegenstelling die we zelf belichamen:

---

37 Mt XIX,16-26

het tijdloze manifesteert zich in deze wereld en in de tijd. Onze vleeswording is tijdelijk en vergankelijk, dat weten we allemaal. Maar het Woord dat in ons woont is onvergankelijk.

Tegenover de starheid en de ascetische leefwijze van Johannes de Doper stelt de tekst de kenmerkende kwaliteit, vol dynamiek, van Jezus: *vol van genade en waarheid*. De tekst voegt eraan toe: *die hij als de uit eenheid geborene aan de Vader ontleende*. Hier hebben we geen profeet zoals Johannes de Doper die spreekt *over* het Koninkrijk en *over* de Vader maar hier hebben we een mens die in de werkelijkheid staat van zowel het Koninkrijk als van de Vader. Die mens heeft echte eenheid gerealiseerd: die van de onbegrensdheid van het Ene (dat 'goed' is). Hij is er het levende bewijs van. Wat anders kan deze mens uitstralen dan genade en waarheid? **(Vers 17)**. En zo is het ook: éérs de genade, dan de waarheid. Die waarheid is niets anders dan de werkelijkheid zelf: De werkelijkheid van het Ene, de werkelijkheid van één grote onbegrensdheid, van zuiver bewustzijn. Alleen wie 'ogen heeft om te zien' en 'oren om te horen' kan die werkelijkheid ontvangen. De genade is ervoor om ons de ogen en de oren te openen. **Vers 17** is bovendien van belang omdat dit vers Mozes en Jezus vergelijkt. Mozes gaf de wet en de regels, de methodiek dus. Jezus gaf inhoud aan die methodiek die anders een leeg vat zou blijven. Die inhoud is vol genade en waarheid.

Over het woord 'eniggeboren' (**vers 18**) of 'enige Zoon van' is in de vierde eeuw veel ruzie gemaakt en zijn velen in deze woordenstrijd vermoord. Zo ging dat in die tijd en nu nog steeds. Het Griekse woord is *monogenos* (*huios*) dat heel goed gelezen kan worden als de Zoon die uit eenheid

is voortgekomen (geboren), een uit eenheid geborene of *eengeborene*.

Na mij zal komen wat vóór mij geweest is, want vóór mij was het er al (vers 15). De meeste vertalingen geven: *Die na mij komt is meer dan ik want hij was er vóór mij.* In deze vorm is de vertaling gebaseerd op de relatie tussen Johannes de Doper en Jezus waarbij Johannes zijn meerdere erkent in Jezus. De Griekse tekst vermeldt echter de persoon Jezus Christus niet, en vermeldt slechts 'het Woord' dat vlees is geworden. *Na mij zal komen wat vóór mij geweest is* etc. refereert aan 'het Woord'. Dat 'Woord' is het *Ik ben* dat tijdloos is en er dus altijd is geweest en er altijd zal zijn. Johannes geeft aan dat Jezus de personificatie van dat Woord is, terwijl hij, Johannes de Doper, een (s)preker is *over* het woord als de *stem van de roepende in eenzaamheid (vers 23)*.

Barbara Thiering wijst er op dat Johannes slechts opmerkt dat als Jezus de wettige kroonprins was geweest hij achter hem, Johannes, als hogepriester had moeten staan maar omdat hij (Jezus) een onwettige zoon van Jozef was, nam Jezus de plaats in aan de andere kant, dus vóór hem (Johannes) die voorbehouden was aan de Levieten. De Levieten waren assistenten van de hogepriester en dikwijls onwettige kinderen die te vondeling waren gelegd. Jezus was daar één van. Als onwettig kind van Jozef werd Jezus als een Leviet beschouwd, assistent van de hogepriester. Hoe kan de assistent de meerdere worden van de meester?³⁸

---

38 Zie ook commentaar en noot bij verzen 1,35-37

In historische zin kan dit zo zijn geweest, maar in spirituele zin gaat het om waar Johannes en Jezus voor staan, om wat zij vertegenwoordigen. Johannes is als laatste oud-testamentische profeet degene die spreekt vanuit geleerdheid, traditie en ascese over God. Hij is star, onverbiddelijk en statisch. Maar Jezus is de verpersoonlijking van de dynamiek van liefde die alle tegenstellingen overbrugt en overstijgt en die alles tot de eenheid van het onbegrensde, van het 'Koninkrijk', herleidt. Jezus is de belichaming van de vrouwelijke dynamiek die in hem verstrengeld is met mannelijkheid en tot een eenheid is gefuseerd. Jezus is de verpersoonlijking van Sophia zelf. In zekere zin zou men kunnen stellen dat Jezus de oorspronkelijke, androgyne, mens vertegenwoordigt, de androgyne Adam. De werkelijkheid is dat dit Koninkrijk nimmer 'weg' is geweest. Het is er altijd geweest en zal er altijd zijn. Het Koninkrijk is de schepping van het Woord. Johannes geeft met deze raadselachtige uitspraak in **vers 15** de brug aan van het oude testament naar het nieuwe testament. Dat nieuwe testament is de blijde boodschap dat het Koninkrijk 'nabij' is; nog sterker: het Koninkrijk is *in* ons. Ieder wezen is uit het Woord voortgekomen en zal uiteindelijk tot dat Woord terugkeren zoals ons lichaam stof is en tot stof zal wederkeren. **Vers 17** lijkt deze uitleg te ondersteunen: *De wet is door Mozes gegeven, maar genade en waarheid zijn met Jezus Christus gekomen.* Dit vers doet onwillekeurig denken aan een uitspraak uit het Mattheüs Evangelie (5,17): *Meen niet, dat ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.*

Vers 18: *Niemand heeft ooit God gezien, maar de uit eenheid geboren Zoon, die in het hart van de Vader rust, heeft hem*

aan ons verklaard. Deze uitspraak komt overeen met een uitspraak van de wijze Yajñavalkya³⁹. Hij zegt:

Je kunt de ziener van het geziene niet zien, je kunt Hem niet horen, die het geluid hoort, je kunt over Hem niet denken die de gedachte denkt, je kunt de kenner van het gekende niet kennen. God leeft in de harten van allen. Al het andere is van geen belang. Daarop werd Ushasta stil.

De meeste commentaren op deze Upanishad zwijgen over dat laatste zinnetje: *daarop werd Ushasta stil*. En juist in dat kleine, ogenschijnlijk weinig betekenisvolle zinnetje, schuilt de werkelijke boodschap. De Upanishad zegt: *Je kunt de ziener van het geziene niet zien*. Met andere woorden: je kunt jezelf niet zien. Je kunt naar een spiegel gaan en in de spiegel kijken maar wat je dan ziet is slechts een reflectie. De Bijbeltekst zegt: *niemand heeft ooit God gezien* maar door in het hart van God te rusten kun je Hem wel verklaren. Hoe doe je dat? Door zó verbonden te zijn dat iedereen die verbondenheid opmerkt en daaruit afleidt dat de Vader in jou aanwezig is. Jijzelf bent de Zoon. Dat inzicht is jouw wedergeboorte in God. Dan heb je God nog steeds niet gezien maar door jezelf als Zoon van de Vader te beschouwen en zó naar jezelf te kijken is de aanwezigheid en de aard van het Goddelijke in jezelf verklaard, in stilte.

De getuigenis van Johannes de Doper

19 Dit dan is de getuigenis van Johannes. De Judeeërs hadden uit Jeruzalem priesters en Levieten op hem

---

³⁹ Brihadāranyaka Upanishad, III,4,2

afgestuurd met de vraag: ‘Wie bent u?’ 20 Onomwonden kwam hij ervoor uit: ‘Ik ben de Messias (Christus) niet.’ 21 ‘Wie dan wel? Bent u Elia?’ vroegen ze. ‘Die ben ik ook niet’, antwoordde hij. ‘Bent u soms de profeet?’ – ‘Nee’, zei hij. 22 ‘Wie bent u dan?’ drongen ze aan. ‘We willen een antwoord geven aan degenen die ons gestuurd hebben. Wat zegt u over uzelf?’ 23 Hij zei: ‘*Ik ben een stem die roept in de eenzaamheid: ‘Maakt recht de weg van de Heer’, zoals de profeet Jesaja gezegd heeft*⁴⁰.’

Een probleem bij het vertalen van de teksten van de evangeliën is het woord *Youdaioi* meestal vlak vertaald met ‘Joden’. Er is niet veel verbeeldingskracht voor nodig om op basis van deze vertaling de teksten uit het Nieuwe Testament als anti-Joods te beschouwen of zelfs als antisemitisch. Dit is een grove misvatting en een ernstige vergissing. In de eerste plaats mogen we niet vergeten dat Jezus en de zijnen geheel voortkwamen uit deze gemeenschap en dat Jezus er juist alles aan deed om de eenheid binnen de sterk gepolariseerde tijdgeest te herstellen. Vrijwel steeds wordt met het woord *Youdaioi* verwezen naar de Joodse gezagsdragers in Jeruzalem en het hele netwerk van Hoge priesters, Levieten, Farizeeërs, Saduceeën, Zeloten en al die anderen die ‘erbij’ hoorden. Het is net zoals wij de gezagsdragers met ‘Den Haag’ aanduiden en dan niet zozeer de inwoners van Den Haag bedoelen maar de politieke elite die de drager is van het politieke gezag.

Vers 20 - 22: De getuigenis van Johannes de Doper is duidelijk. Hij is niet de Christus, niet Elia en evenmin ‘de’ profeet. In Mt 11 lezen we overigens dat Jezus zelf van Johannes zegt dat

⁴⁰ Jesaja 40,3

hij *Elia is die komen zou*. (Hier vinden we een rechtstreekse verwijzing van Jezus naar reïncarnatie). Zelf ontkent Johannes 'de' profeet te zijn⁴¹. Men was immers van mening dat Elia zou terugkomen als 'de' profeet om de komst van de Messias aan te kondigen⁴². En zo werd de komst van de Messias aangekondigd, want Johannes was Elia. Gegeven de parallelliteit tussen de Johannes de Doper en Jezus Christus die we consequent in het Nieuwe Testament tegenkomen (en ook hun rivaliteit) is het relevant ons af te vragen van wie Jezus de reïncarnatie zou zijn? Wellicht van Mozes?

Ik ben een stem die roept in de eenzaamheid: 'Maakt recht de weg van de Heer', zoals de profeet Jesaja gezegd heeft (vers 23). Johannes mag dan wel ontkennen 'de profeet Elia' te zijn maar hij was in ieder geval 'een' profeet *met een stem van een roepende in de eenzaamheid*. Het Griekse woord *erèmè* (ons woord *heremiet* is ervan afgeleid) wordt meestal vertaald met 'woestijn' maar in feite is het de eenzaamheid en van daaruit krijgt het ook de betekenis van 'wildernis' of de ongerepte natuur.⁴³ Eenzaamheid heeft hier haar oorspronkelijke betekenis van 'samen één zijn'. Het 'samen' is dan niet noodzakelijkerwijs het samen van twee mensen of personen maar het 'innerlijk samen zijn' dat wil zeggen de innerlijke verbondenheid met het Ene dat abstract is en voorbij vorm, tijd en plaats en dus allesomvattend is. De tweede betekenis van *erèmè* is, zoals gesteld, 'wildernis' of de ongerepte natuur. Hoewel Johannes waarschijnlijk wel in het

---

41 Deut. 18,15: Hij zal in uw midden profeten laten opstaan, profeten zoals ik. Naar hen moet u luisteren.

42 Maleachi 3,23: Voordat de dag van de heer aanbreekt, die groot is en ontzagwekkend, stuur ik jullie de profeet Elia

43 Zie ook Rudolf Steiner, Het Johannes Evangelie, vierde voordracht

dorre en droge gebied rond de Jordaan zal hebben gewoond en gepredikt, is de symbolische betekenis veel belangrijker: hij probeerde het ongerepte in de mens aan te spreken: het sluimerende geweten dat als een schone slaapster wacht tot prins Johannes of koning Jezus haar komt wekken uit deze slumertoestand. Hij wekt haar door haar aan te sporen om weer 'recht' te worden: rechtop te gaan staan en daarvoor uit te komen. De weg van de Heer is niet bestemd voor iemand die slaapt en wegdroomt maar voor wie wakker is.

24 De afgevaardigden, die uit de kring van de farizeeën kwamen, 25 drongen verder aan en vroegen: 'Maar als u de Messias niet bent en ook niet Elia of de profeet, waarom doopt u dan?' 26 Johannes gaf hun ten antwoord: 'Ik doop in water. Maar degene die jullie niet kennen staat al in jullie midden. 27 Na mij zal komen die vóór mij is geweest en wiens schoenriem ik zelfs niet mag losmaken.' 28. Dit gebeurde in Bethanië, aan de overkant van de Jordaan, waar Johannes doopte.

Maar wat jullie niet kennen staat al in jullie midden (vers 26). Ook dit vers wordt meestal vertaald als rechtstreekse verwijzing naar Jezus Christus. Maar de subtiele boodschap van Johannes is veel grootser en tijdloos. Hij verwijst naar het feit dat de mens niet meer verbonden is met het goddelijke principe in zichzelf – zijn eigen geweten, de logos, - en daarom God niet kent en dus ook zichzelf niet. Toch is God nimmer weggeweest en is het Goddelijke principe de kern waar alles om draait; het middelpunt. Wederom wordt aangegeven dat Johannes met water doopte maar Jezus Christus met de heilige geest.

Als voorbereider reinigt Johannes met zijn doop het innerlijk van de mens maar de werkelijke verandering is het opnieuw geboren worden in (heilige) geest: de geboorte van een subtiel lichaam. Dat zal alleen gebeuren na een lang proces van loutering, van zelfdiscipline, studie en een vermogen om de geest gefocust te houden. Dat 'gefocust houden van de geest' is niet meer dan een moderne uitdrukking voor 'toewijding, zorg, zorgzaamheid, geduld en devotie'. Het is merkwaardig dat we ons zó hebben afgesloten van deze fundamentele, vrouwelijke, kwaliteiten dat we die meestal als 'oubollig' of als irrelevant negeren. Daarmee missen we de kern van de zaak, die mannelijk en vrouwelijk in één laat smelten. Juist door het negeren van onze fundamentele kwaliteiten leven we in het schemerduister van onze eigen droomwereld en is vrijwel al ons doen en laten zo krom als een hoepel. Inderdaad: *maakt recht de weg des Heeren!*

In **vers 27** herhaalt Johannes de Doper nogmaals zijn uitspraak uit vers 15: *na mij zal komen wat vóór mij geweest is, want vóór mij was het er al*. Maar nu ontbreekt de zin ervoor als verwijzing naar 'het Woord' (*logos*) zodat zijn uitspraak nu wel rechtstreeks op Jezus slaat waarbij Jezus de verpersoonlijking is van het Woord. En dan zegt de Doper: *Na mij zal komen die vóór mij is geweest en wiens schoenriem ik zelfs niet mag losmaken*. In vers 30 zal hij het nog een keer zeggen. De auteur wil kennelijk heel duidelijk maken dat Johannes aan Jezus ondergeschikt was. In dit vers voegt de tekst er nog aan toe dat hij (Johannes) zelfs Jezus' schoenriem niet mag losmaken. De ondergeschiktheid van Johannes wordt echt 'ingepeperd'! Gegeven de nauwe band die tussen Johannes de Doper en Jezus bestond, is deze ondergeschiktheid zeer onwaarschijnlijk en vrijwel zeker

een latere toevoeging vanuit de georganiseerde kerk die de rol van Johannes de Doper zoveel mogelijk wilde kleineren. Jezus was echter de opvolger van Johannes de Doper en nam de organisatie van hem over om er vervolgens een geheel nieuwe wending aan te geven.

De tekst vermeldt ten slotte (**vers 28**) dat Johannes predikte in Bethanië aan de overkant van de rivier de Jordaan. Het woord 'Jordaan' draagt de betekenis van 'naar beneden stromen'. In symbolische zin is de rivier de uitdrukking van de uitgaande lijn van de schepping, vanuit het heldere licht van bewustzijn van de Schepper naar de materiële, meetbare en zintuiglijke wereld 'waar er is geweest en geknars van tanden'. Als die wereld haar bezieling kwijtraakt, wordt zij zo dood en doods als een lijk. Zodra de bezieling verdwijnt, blijft er slechts de duisternis van de dood over. De symboliek is nog indringender want de Jordaan stroomt uit in de Dode Zee. Wat geboren wordt, en dus een begin heeft, kent ook een einde en gaat dood. Overigens meandert de rivier door de vallei en op bepaalde punten is het alsof zij weer terugstroomt. Men zegt dat Jezus precies op zo'n punt in een meander werd gedoopt, in de teruggaande stroom⁴⁴. Die teruggaande stroom symboliseert natuurlijk de thuisreis, zoals de verloren zoon weer terugging naar huis toen hij de hopeloosheid en schande van zijn wezensstaat inzag. Jezus' komst heeft alles te maken met die thuisreis die als 'verlossing' wordt gezien of als 'bevrijding', de *moksha* uit de Vedische traditie. In Johannes 3:5 lezen we dat Jezus tegen Nicodemus zegt: *Niemand kan het Koninkrijk van God binnengaan tenzij hij geboren wordt uit water en geest.*

---

44 Beryl Pogson, Commentary on the Fourth Gospel, 2000

29. De volgende dag ziet hij Jezus naar zich toe komen, en hij zegt: 'zie, het lam van God, dat wegneemt de zonde van de wereld. 30. Hij is het over wie ik zei: 'na mij komt een mens die vóór mij is geweest, want vóór mij was hij er al.' 31. Ook ik wist niet dat hij het was. Ik kwam om met water dopen opdat hij daardoor aan Israël geopenbaard zou worden.' 32. En Johannes getuigde: 'Ik heb de Geest uit de hemel zien neerdalen, en hij bleef op hem rusten. 33. Nog wist ik niet wie hij was, maar hij die mij gezonden heeft om met water te dopen, zei tegen mij: 'op wie je de Geest ziet neerdalen en op hem blijven, die is het die doopt met heilige Geest.' 34. En dat heb ik gezien, en ik getuig dat hij de zoon van God is.'

Daar is het lam van God, dat wegneemt de zonde van de wereld (vers 29). Het moment van de doop van Jezus in de Jordaan wordt tegenwoordig gezien als het moment dat Jezus de 'Christus' werd, de gezalfde. Over de betekenis ervan wordt zeer verschillend gedacht. Uitgaande van het gegeven van *wedergeboorte* (in Christus) lijkt het aannemelijk dat de doop het moment markeerde dat Jezus zelf werd wedergeboren in de Geest en zo permanent verbonden raakte met het Koninkrijk van God. Hij was gedoopt 'met water en geest' en zo werd hij wedergeboren (III:5). Nu wordt hij door Johannes de Doper aangesproken als 'het Lam Gods dat wegneemt de zonden van de wereld'. Vanaf dit moment begint het grote zoenoffer waarbij de hele wereld als toneel fungeert en niet langer de exclusiviteit van de Joodse traditie. Dit is het beginpunt van de blijde boodschap van het nieuwe testament: *bekeert want het Koninkrijk is nabij*⁴⁵! De symboliek met een

---

45 Mt III,2

lam als onschuldig wezen is duidelijk. Het zoenoffer van Jezus Christus is onlosmakelijk verbonden met de *vergeving van zonden*. Het principe van vergeving is een soort uitzondering want de wet zegt: *de vervuiler (zondaar) betaalt*. Het is echter mogelijk dat een ander de rekening betaalt, uit pure liefde. Een soort kwijtschelding dus; dan is er sprake van *vergeving*. Het 'Onze Vader' zegt: *en vergeef ons onze schuld zoals ook wij anderen hun schuld vergeven*⁴⁶. Het 'wegnemen van de zonde van de wereld' kan letterlijk worden opgevat. Er zijn voldoende voorbeelden te geven van bijzondere mensen die met één (hand)beweging of aanraking mensen op een heel ander bestaansniveau kunnen brengen. In ieder geval gaat het om een omzetting van grof naar fijn en daarmee van een transformatie. De tekst vermeldt: *de zonde van de wereld* en niet het meervoud: *de zonden van de wereld*. Het is alsof de tekst aangeeft dat alle zonden gereduceerd kunnen worden tot één hoofdzonde: de zonde van onwetendheid, d.w.z. de zonde van het negeren van de waarheid.

In **vers 30** herhaalt Johannes de Doper: *Hij is het over wie ik zei: 'na mij zal een mens komen die vóór mij geweest is, want vóór mij was hij er al*. De tekst is nu echter met één woordje veranderd, dat er (later) aan is toegevoegd. Het toegevoegde woord is het Griekse woord *anèr* dat mens of man betekent. In de twee voorafgaande verzen (15 en 27) komt dit woord niet voor en slaat het grammaticaal terug op het 'Woord' (vooral in vers 15)⁴⁷ en niet zozeer op Jezus. Jezus wordt wel met het Woord vereenzelvigd, maar dat staat er niet en is dus een interpretatie. **Vers 34** wordt meestal zo vertaald

46 Mt VI,12

47 Vers 15: Op dat Woord doelde ik toen ik zei: 'na mij zal komen wat vóór mij geweest is, want vóór mij was het er al.'

dat Johannes van Jezus getuigt als 'de zoon van God'. De Griekse tekst is onduidelijk op dit punt want een aantal teksten noemen hem niet 'Zoon van God' maar *eklektos*, de '(door God) uitverkorene' of de '(door God) geroepene'⁴⁸. Als 'geroepene' is Jezus degene die de laatste stap op de ladder van menselijke ontwikkeling heeft gezet en in de eenheid met God is overgegaan: hij is een vrij mens geworden, een vrije Zoon van God, een Zelfgerealiseerde⁴⁹. De meeste geleerden zijn het er over eens dat Jezus bij de doop in de Jordaan de Christus werd, de gezalfde.

In **vers 31** geeft Johannes de Doper aan dat hij met water doopt. Water is dikwijls symbolisch voor kennis van de waarheid, dat wil zeggen van de werkelijkheid. Het dopen is dus symbolisch voor een inleiding in de kennis over de werkelijkheid, waardoor we de waarheid omtrent onszelf en omtrent de schepping kunnen leren kennen. Althans we doen informatie op. Maar in **vers 33** geeft de tekst aan dat Jezus doopte met de Heilige Geest, waarvan Jezus zegt '*dat die de Geest van de Waarheid*'⁵⁰ is. Johannes gaf kennis als informatie, terwijl Jezus levende kennis gaf als gevolg van een innerlijke transformatie die had plaatsgevonden. Die innerlijke transformatie heeft alles te maken met het brandende verlangen om niet langer te blijven hangen in alle verleidingen en verlokkingen van deze wereld maar terug naar huis te gaan, naar het huis van de Vader. Jezus spoorde

---

48 Mundaka Upanishad III,2,3: Het Zelf wordt niet gekend door discussie, haarkloverij, geleerdheid hoe groot ook. Het Zelf komt tot de mens die Hij liefheeft. Het Zelf openbaart zich aan die mens en toont hem zijn ware aard.

49 Mundaka Upanishad III,2,8: Zoals een rivier naam en vorm verliest in de onmetelijke zee, zo verliest een bevrijde ziel naam en vorm in God, die verder is dan de eerste verte.

50 Joh 16,13

de mensen niet aan om wereldverzakkers te worden maar hij toonde de mensen aan dat wie iets verlangt, voorbij zal gaan aan al het andere dat hem daarvan weghoudt. Je kunt geen ster-tennisser worden door hard te trainen voor voetbal. Deze les vinden we moeilijk om te accepteren, want wij zijn ervan overtuigd dat we kunnen doen en laten wat we willen. Iedere sporttrainer zal zijn pupillen al heel gauw duidelijk maken, dat dit niet kan.

35. De volgende dag was Johannes er weer met twee van zijn leerlingen. 36. Hij keek toe hoe Jezus voorbijkwam en zei: 'zie het lam Gods'. Zijn twee leerlingen hoorden hem dit zeggen 37. en zij liepen Jezus achterna. 38. Toen keerde Jezus zich om en hij zag hoe zij hem achterna kwamen en hij vroeg hen 'wat willen jullie?' Zij antwoordden hem: 'Rabbi (wat 'meester' betekent) waar is uw verblijf?' 39. En Jezus antwoordde: 'kom mee en je zult het zien.' Ze gingen met hem mee en zagen waar hij zijn verblijf hield. Die dag bleven zij bij hem. Het was ongeveer het tiende uur. 40. Eén van de twee die naar Johannes hadden geluisterd en Jezus achterna waren gelopen, was Andreas, de broer van Simon Petrus. 41. Hij ging op zoek naar zijn broer en toen hij hem had gevonden zei hij tegen zijn broer: 'wij hebben de Messias gevonden (de Christus of de gezalfde). 42. Toen nam hij zijn broer mee naar Jezus. Jezus keek hem aan en vroeg hem: 'ben jij Simon de zoon van Johannes? Voortaan zul je Kefas worden genoemd' (dat betekent: rots). 43. De volgende dag wilde Jezus naar Galilea afreizen en toen ontmoette hij Filippus. Jezus zei tegen hem: 'volg mij'. 44. Filippus kwam uit Bethsaïda, de stad waar ook Andreas en Petrus vandaan kwamen. 45. Filippus ging Nathanaël

opzoeken en zei tegen hem: 'We hebben diegene gevonden waarover Mozes in de Wet en ook de profeten geschreven en gesproken hebben, dat wil zeggen Jezus, de zoon van Jozef uit Nazareth. 46. Nathanaël reageerde daarop met de vraag 'wat voor goeds er uit Nazareth kon komen?' Maar Filippus zei slechts: 'kom maar mee, dan zul je het zelf zien.' 47. Toen Jezus zag dat Nathanaël op hem afkwam zei hij 'daar heb je een waarachtige Israëliet in wie geen list en bedrog huizen.' 48. 'Waar kent u mij van?' vroeg Nathanaël. Jezus antwoordde: 'nog voordat Filippus je kwam roepen en je nog onder de vijgenboom zat, kon ik je al zien. 49. 'Rabbi', zei Nathanaël, 'u bent de Zoon van God, Koning van Israël.' 50. Daarop zei Jezus: 'Je gelooft dus omdat ik tegen je zei dat ik je onder de vijgenboom heb gezien? 51. Je zult nog grotere dingen zien.' Hij ging door en zei: 'Waarachtig, ik verzeker jullie dat jullie zullen zien hoe de hemel zich opent en hoe Gods engelen opstijgen en neerdalen boven de Mensenzoon.'

Vers 35–37: Nogmaals laat de evangelist Johannes de Doper zeggen *zie, het Lam Gods*. Zoals bij vers 29 e.v. reeds werd vastgesteld heeft het idee van 'Lam Gods' alles te maken met het gegeven van de *vergeving der zonden* en dus met transformatie. Transformatie is gericht op het op een hoger niveau brengen van het algemene bewustzijnsniveau van een mens of van een groep mensen; naar een hoger niveau van intelligentie en liefde. En zo is het ook, want we weten allemaal hoe de onschuld van een kind transformerend werkt en we – al is het maar voor even – blij worden en al onze bezorgdheden vergeten in de aanwezigheid van zo'n kind. Hoe veel sterker zou dit effect zijn als een rijpe volwassene deze zelfde onschuld zou kunnen realiseren, terwijl hij of

zij heel goed weet hoe groot de 'zorgen van de wereld' zijn. Dit transformerend vermogen van Jezus Christus loopt als een rode draad door het hele Nieuwe Testament. Wie dat hogere niveau als basisniveau in zichzelf weet te verankeren is werkelijk een stap verder gekomen op de weg van menselijke ontwikkeling en dus op de weg van verlossing of bevrijding. Die mens wordt van een verscheurende leeuw een onschuldig lam.

Toch moet worden opgemerkt dat in de tweede uitspraak van Johannes de Doper het *die de zonden van de wereld omzet en transformeert (wegneemt)* van **vers 29** niet voorkomt. Is dit een schrijffout of een heel bewuste weglating? Als het een bewuste maar latere weglating is, wat waarschijnlijk is, duidt het op een soort afwijzing van Jezus door Johannes de Doper. Johannes de Doper beschouwt Jezus niet langer als *verlosser* die, als een onschuldig lam, mensen tot bevrijding of verlossing brengt, maar als een gewiekste parvenu die hem voorbijgestreefd heeft en hem 'als eerste heeft ingehaald'. De overstap van de twee leerlingen van Johannes de Doper naar Jezus zou deze rivaliteit bevestigen.

Een nog andere betekenis voor *Lam van God* is overigens te vinden binnen de organisatie van de Essenen waarbij met een *Lam van God* een onwettig kind werd bedoeld dat zijn leven lang celibatair diende te blijven en niet mocht trouwen. Binnen de Joodse orthodoxie, en ook binnen de Esseense gemeenschap, waren er genoeg stemmen die op formele gronden Jezus als een onwettige zoon van Jozef beschouwden omdat Jozef en Maria nog in ondertrouw waren en nog niet formeel gehuwd toen Maria zwanger werd. We zullen moeten wennen aan de dubbelzinnigheid

van deze teksten. Wat op het gewone, letterlijke, niveau aannemelijk klinkt (Johannes prijst Jezus en noemt hem de eerste en de beste) heeft op een dieper niveau een heel andere betekenis, soms zelfs tegengesteld (de rivaliteit tussen Johannes de Doper en Jezus). Ten slotte is er het spirituele niveau dat uitstijgt boven de tegenstellingen op basis van individualiteit en persoonlijkheid. Dan is 'het lam Gods' de vergevensgezindheid, compassie en barmhartigheid die in ieder mens aanwezig is als uiting en bewijs van de goddelijkheid en onsterfelijkheid van de menselijke ziel.

In **vers 38** kijkt Jezus de twee leerlingen van Johannes aan en doorziet hen en dan vraagt hij *wat willen jullie?* Letterlijk staat er: *wat zoeken jullie?* Of: *zoeken jullie iets?* Het is duidelijk dat Jezus doelt op de speurtocht naar de werkelijkheid van Gods aanwezigheid, de speurtocht naar hun eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Kennelijk is dit voor de volgelingen van Johannes te hoog gegrepen want zij willen weten waar Jezus logeert in Bethsaïda. Jezus laat het daarbij en neemt hen mee naar zijn logeeradres. Toch laat de tekst een opening want de leerlingen spreken Jezus aan met *Rabbi* waarvan de tekst nadrukkelijk de vertaling geeft van 'leermeester'. Het tiende uur is ongeveer vier uur 's middags en dus was het vanzelfsprekend dat zij de rest van de dag maar bleven. In **vers 40** vernemen we voorts dat één van de twee leerlingen van Johannes Andreas was, de broer van Simon Petrus. Wie de andere leerling was, blijft onuitgesproken. Was hij wellicht de auteur zelf van dit evangelie? Niemand kan het met zekerheid zeggen. Het verklaart wel waarom de auteur zo precies wist dat dit voorval plaatsvond 'rond het tiende uur'.

Deze Andreas is in ieder geval toegetreten tot de cirkel van toegewijde leerlingen rond Jezus want hij werd één van de apostelen. Aan het eind van zijn leven zou Andreas de marteldood zijn gestorven in Achaia aan een diagonaal kruis, het Andreaskruis, hij zou namelijk niet aan hetzelfde soort kruis hebben willen sterven als Jezus. Andreas zou begraven zijn in de Griekse stad Patras, waar hij nog steeds een bijzondere verering geniet. De patriarch van Constantinopel wordt beschouwd als de opvolger van Andreas en de paus van Rome als de opvolger van Petrus.

In **vers 41** krijgen we al meteen de vaststelling dat Jezus de Messias zou zijn. In de andere evangeliën komt deze (belangrijke) vaststelling pas in een later stadium aan de orde. Maar het Johannes Evangelie windt er geen doekjes om. In **vers 42** kijkt Jezus Simon Petrus ook aan zoals Johannes de Doper ook had toegekeken om een feitelijkheid vast te stellen. Jezus stelt nu vast dat Simon Petrus 'Kefas' genoemd zou worden. Kefas is een Aramees woord dat 'rots' betekent (zoals de tekst zelf aangeeft), in het Grieks: *petra*. De vraag is natuurlijk of hier met 'rots' een spreekwoordelijke rotsvaste standvastigheid wordt bedoeld of juist iemand met een hart dat hard is geworden. Dat de rotsvaste standvastigheid van deze Simon Petrus op zijn minst wiebelig en relatief is, blijkt als hij schittert door afwezigheid bij de kruisiging en vervolgens de meester verloochent. Zijn houding naar Maria Magdalena was bovendien ronduit leugenachtig en keihard, zoals blijkt uit het Thomas Evangelie en uit het apocriefe geschrift *Pistis Sophia*. Bovendien wordt in het Thomas Evangelie niet Petrus als opvolger genoemd maar Jacobus de broeder van de Heer:

12. De discipelen vroegen:

Wij weten dat u weg zult gaan. Wie moet ons dan leiden?

Jezus antwoordde:

Waar jullie ook zijn, wend je altijd tot Jakobus. Hij is rechtvaardig en omwille van hem zijn hemel en aarde geschapen.

In **vers 43** zien we vervolgens hoe Jezus tegen Filippus alleen maar zegt: ‘volg mij’ en Filippus ging mee. Naar deze Filippus zou het latere (apocriefe) Evangelie van Filippus worden genoemd. Men zegt dat Filippus het Grieks heel goed beheerste. Geen wonder dus dat Jezus hem graag bij zijn ‘inner circle’ wilde hebben. Dan holt Filippus naar zijn vriend Nathanaël en meldt hem dat de ‘Messias’ gevonden is zoals door Mozes (bijv. Deut.18:15) en de profeet Maleachi (4:5-6) was voorspeld⁵¹. Nathanaël doet nogal sceptisch over de enthousiaste uitspraak van zijn vriend en vraagt hem of er ‘ooit iets goeds uit Nazareth’ kan komen. Stedelijke rivaliteit (Bethsaïda tegen Nazareth) is kennelijk al heel oud. Filippus herinnert zijn vriend er aan dat hij het beste op zijn eigen ogen en eigen inzicht kan vertrouwen. Dit punt wordt in het antwoord van Jezus uitgewerkt waar Jezus aangeeft over telepathische vermogens te beschikken en in **vers 48** aangeeft hoe hij Nathanaël al ‘onder de vijgenboom had zien zitten’. In **vers 47** merkt Jezus op dat Nathanaël een ‘waarachtige Israëliet is die geen list en bedrog gebruikt’. Een belangrijke vaststelling omdat onwetendheid impliceert dat je van list en bedrog gebruik maakt en gaat liegen. Dat Nathanaël dit niet doet geeft aan dat hij reeds een belangrijke

---

⁵¹ Zie commentaar bij vers 20-22

ontwikkeling heeft doorgemaakt en een bijzonder mens was. Sommigen zien in deze Nathanaël een vermomming voor de hogepriester Jonathan Annas die met Jezus samenwerkte. In **vers 41** had Andreas al vastgesteld dat ze de Messias hadden gevonden en nu zegt Nathanaël dat Jezus de *Zoon van God is, Koning van Israël*. Maar binnen de Esseense traditie was de hogepriester (Jonathan Annas) de plaatsvervanger van God op aarde. Dus was hij voor eenvoudige stervelingen God zelf terwijl de 'David' op de tweede plaats kwam als 'zoon' en als Koning van Israël. In die zin bevestigt Nathanaël het standpunt van Johannes de Doper dat Jezus niet nummer één kan zijn maar wel nummer twee omdat Nathanaël (Jonathan Annas) Jezus kennelijk als de legitieme zoon van Jozef beschouwt die de 'David' kon zijn als nummer twee. De onduidelijke positie van Jezus (wettige of onwettige zoon van Jozef) gaf alleen maar problemen. Het grote strijdpunt over Jezus binnen de Esseense organisatie is dat hij niet langer de eerste positie van de hogepriester aanvaardde. Hij stelde dat die positie ook voor anderen open stond en gaf zelf het voorbeeld door de hogepriesterlijke functie tijdens het ceremoniële avondmaal te vervullen en ook niet-Joden en niet-besnedenen tot de hiërarchische structuur toe te laten. Jezus opende de Joodse traditie voor niet-Joden en opende zo de weg voor het Christendom.

In **vers 51** gebruikt Jezus zelf de titel 'Mensenzoon'. Voor de hand ligt dat hij die titel aan zichzelf toekent, maar zo staat het er niet. Zijn leerlingen ('jullie') zullen zien 'hoe de hemel zich opent en hoe de engelen opstijgen en neerdalen boven de mensenzoon'. Vanuit een mystiek standpunt bezien, voorspelt Jezus dat de ogen van de leerlingen zelf zullen worden geopend voor de werkelijkheid van de subtiële

wereld (de hemel). De macht en de kracht van God zelf zullen als emanaties (uitstralingen, engelen) op en neer en heen en weer gaan, zichtbaar voor de ware mens als Mensenzoon, als zoon of nakomeling van de ene, kosmische mens die altijd één blijft en ondeelbaar is. Wie in een staat van diep bidden of van diepe meditatie terechtkomt, zal daadwerkelijk deze goddelijke krachten als emanaties tegenkomen die zich boven de basis van zuiver bewustzijn lijken te bewegen. Gewoonlijk worden we in onze geest gehinderd door allerlei tegengestelden en kunnen we niet tot rust komen. Maar wanneer de geest innerlijk tot rust komt, verdwijnt deze tegenstrijdigheid en blijft slechts het heldere licht van bewustzijn over waarbinnen Gods genade en kracht als emanaties op en neer gaan. De afsluiting van dit hoofdstuk is een beschrijving van de mystieke ervaring van het heldere licht van bewustzijn zonder enige tegenstrijdigheid, de verwerkelijking van de *kundalini* energie zoals die in het yogasysteem van Patañjali beschreven staat.⁵²

---

52 Zie ook: Anne-Marie Wegh, *Kundalini ontwaken*, isbn 9789491535369

HOOFDSTUK II

De bruiloft te Kana

1. Op de derde dag werd er een bruiloft gevierd in Kana, in Galilea, waarbij de moeder van Jezus aanwezig was. 2. Jezus en zijn leerlingen waren ook uitgenodigd. 3. Toen de wijn oprakte zei Jezus' moeder tegen hem: 'ze hebben geen wijn meer'. 4. Maar Jezus antwoordde: 'vrouw, wat heb ik met jou te maken. Mijn tijd is nog niet gekomen.' 5. Zijn moeder zei tegen de dienaren: wat hij jullie ook opdraagt, doe dat'. 6. Nu stonden er zes stenen waterkruiken die gebruikt werden voor het Joodse reinigingsritueel, elk met een inhoud van twee tot drie metreten (ongeveer honderd liter). 7. Jezus gaf hun opdracht om de kruiken met water te vullen. Dat deden zij en de kruiken werden tot aan de rand gevuld. 8. Toen zei hij: 'schem er nu wat uit en breng het naar de tafelmeester'. Dat deden zij. 9. De tafelmeester proefde de wijn die eerst water was maar wist niet waar de wijn vandaan kwam (hoewel de bedienden het natuurlijk wel wisten) en hij riep de bruidegom erbij. 10. Hij zei: 'iedereen schenkt eerst de betere wijn en wanneer iedereen een beetje dronken is geworden schenkt men de minder goede wijn, maar u hebt de beste wijn tot het laatste bewaard'. 11. Dit is het eerste teken van Jezus dat hij liet gebeuren in Kana, in Galilea. Hij openbaarde er zijn luister en heerlijkheid en zijn leerlingen geloofden in hem. 12. Daarna vertrok hij met zijn moeder, zijn broers en zijn leerlingen naar Kafarnaum om er enkele dagen te blijven.

Dit bekende verhaal is het eerste teken of 'wonder' van Jezus waarvan het Johannes Evangelie melding maakt. De tekst zegt ervan: *hij openbaarde er zijn luister en heerlijkheid en zijn leerlingen geloofden hem*. Evenals met Nathanaël het geval was, is de bedoeling van deze wonderen om mensen tot geloof te brengen. Er zullen in het Johannes Evangelie nog meer tekenen volgen:

1. de transformatie van water in wijn (Joh 2:1)
2. het genezen op afstand (Joh 4:46),
3. de genezing van een lamme bij de Bethsaïda-poort in Jeruzalem (Joh 5:1);
4. de broodvermenigvuldiging (Joh 6:1)
5. wandelen over het water (Joh 6:16)
6. genezing van een blinde (Joh 9:1)
7. het tot leven wekken van Lazarus (Joh 11:1)

Zoals in de inleiding reeds werd opgemerkt kunnen deze zeven wonderen of tekenen ook worden beschouwd als een beeldende verwoording van zeven stappen op de weg van menselijke ontwikkeling naar zijn *Deificatio*, Zelfrealisatie. Dan verwijzen zij ook naar de zeven *cakra's* en het oprijzen van de *kundalini*-energie. De zeven *cakra's* zijn de knooppunten waar deze stroom extra wordt opgeroepen en energetisch sterker wordt. Het is niet onwaarschijnlijk dat de zes vaten uit dit wonder verwijzen naar zes van de zeven *cakra's*. Bij een bruiloft wordt het samenkomen van mannelijke en vrouwelijke energie gevierd. In dit 'wonder' wordt het samenkomen van het mannelijke en het vrouwelijke gesymboliseerd door de *ida* en de *pingala* die in hun interactie de nieuwe energie oproepen van de *sushumna* die langs de ruggengraat omhoog oprijst en uitmondt in de kruin van het hoofd.

Opvallend is ook de onhoffelijke en norse manier waarop Jezus (**vers 4**) zijn moeder antwoordt: *vrouw, wat heb ik met jou te maken. Mijn tijd is nog niet gekomen*. Maria laat zich echter niet uit het veld slaan en adviseert (**vers 5**) een ieder om te doen wat Jezus zegt, waarna de tekst zegt dat 600 liter water in goede wijn werd omgezet. Een onvoorstelbare hoeveelheid, genoeg om alle bruilofgangers stomdronken te maken. Het is onwaarschijnlijk dat dit letterlijk gebeurde en onderstreept het symbolische karakter van deze verwijzing. Dat Jezus zijn moeder zo onhoffelijk toespreekt onderstreept ook het symbolische karakter van dit 'wonder'. Jezus begroet de vrouwelijke energie (in de vorm van zijn moeder) en verwijst naar het begin van het oprijzen van de *kundalini* energie onderaan de ruggengraat, in het stuitje. Dit is de wortel-*cakra* (*muladhâra cakra*) van zijn prediking. Mannelijk en vrouwelijk zijn nog niet bij elkaar gekomen maar beginnen vanaf dit punt aan de 'reidans' van hun huwelijk. Omdat beide stromen nog apart worden gehouden en nog niet aan het versmeltingsproces (in zeven stappen) begonnen zijn, is er deze nogal kryptische en afstandelijke uitspraak van Jezus: *vrouw, wat heb ik met jou te maken. Mijn tijd is nog niet gekomen*.

Zodra water en wijn in deze teksten voorkomen speelt ook de symboliek van het inwijdingsritueel binnen de Esseense gemeenschap mee. Joden en niet-Joden konden met water worden gedoopt, zoals Johannes dat deed in de Jordaan. Alleen een kleine groep van speciaal opgeleide, celibataire, en dus niet getrouwde Joodse mannen, kon aan de ceremoniële avondmaaltijd goede en nieuwe wijn drinken. Als Jezus zichzelf met een wijnstok vergelijkt (Joh 15:5), dan bedoelt hij dat hij, als een wijnstok, water in (nieuwe) wijn kan

omzetten. Hij opent de gesloten organisatie van de Esseense gemeenschap en van de Joodse orthodoxie voor allen (Joden en niet-Joden) die bereid zijn de opleiding te volgen en het geleerde in praktijk te brengen. Wie zich bij de Essenen wilde aansluiten werd gedoopt met water en na een opleiding van tenminste twee jaar volgde een tweede inwijding met het drinken van wijn aan het ceremoniële maal. Jezus preekte twee jaar lang in Palestina en bracht zijn discipelen tot dit tweede punt met het drinken van wijn aan een ceremoniële maaltijd. Hij bracht hen tot de hart-*cakra*, *anahata cakra*. De symbolische betekenis van het veranderen van water in nieuwe wijn is dus de boodschap dat ook niet-Joden ingewijd konden worden en toegang konden krijgen (na een opleiding van ongeveer twee jaar) tot het ceremoniële avondmaal, dat tot op de dag van vandaag in de christelijke traditie gehouden wordt in de vorm van de communie of het avondmaal. Zowel vanuit de Esseense visie alsook vanuit de orthodoxe Joodse visie was het openstellen van de traditie voor niet-Joden ('heidenen') en andere onreine personen een doodzonde en godlasterlijk. Niet-Joden en 'heidenen' waren niet meer dan onmondige kinderen, en die geef je geen wijn. Inderdaad een wonder om deze weerstand te breken en door te gaan met 'water in wijn te veranderen' en de Esseense traditie open te stellen voor allen die bereid zijn zich ervoor in te spannen.

Op gewoon, menselijk, niveau valt op dat Jezus zich, in tegenstelling tot Johannes de Doper, op geen enkele manier afzonderde van de gemeenschap. Integendeel, hij deed geheel mee aan de dagelijkse bezigheden zoals het bijwonen van een bruiloft en het drinken van wijn. Jezus was geen asceet, zoals Johannes de Doper. Waar Jezus feestte, vastte Johannes. De openheid en de ontvankelijkheid die Jezus

consequent toonde jegens alle mensen om hem heen, staan in sterk contrast met de afstandelijkheid en de afwijzende houding van de Joodse elite, zoals de Farizeeërs, die vonden dat menselijke omgang een vorm van vervuiling was. Reinheid was allesoverheersend. Natuurlijk is vervuiling een slechte zaak, maar als je Gods aanwezigheid in alle mensen kunt zien, hoe kun je ze dan ooit als onrein beschouwen? Hoogstens moeten ze snel in bad worden gestopt vanwege het zweet en het stof dat zich gedurende de dag op het lichaam vastzet. Daar is dan het rituele bad voor bedoeld. Het is heel goed mogelijk dat de zes lege waterkruiken juist bedoeld waren als watervoorraad voor rituele wassingen of baden.

De onverstoorbaarheid van Maria is natuurlijk heel vrouwelijk, want zij weet maar al te goed dat Jezus niet kan ontkomen aan haar verzoek. Zij krijgt wat zij gedaan wil hebben. Achter de directheid van Jezus' antwoord gaat de moeder-zoon relatie schuil die vanuit stilte en liefde werkt en waarbij de moeder weet dat de zoon zal luisteren. Zij weet dat zij een afstraling is van de Grote Moeder zelf, van de Magna Mater, en dat haar wil wet is. In deze korte episode wordt de dominantie van het vrouwelijke aangestipt, ondanks de protesten van Jezus (*mijn tijd is nog niet gekomen*). Dan stapt Jezus kennelijk over zijn weerstand en principes heen en daarmee lijkt het wel alsof hij met dit eerste teken het vrouwelijke heeft willen eren en prijzen. In **vers 11** wordt gezegd dat hij er zijn luister en heerlijkheid openbaarde en zijn luister en heerlijkheid niet bij uitstek vrouwelijke aspecten? Een vrouw te eren betekent haar schoonheid (heerlijkheid) en pracht (luister) in de drie werelden (fysiek, subtiel en spiritueel) te prijzen.

Er is nog een punt van overweging dat dit eerste teken van Jezus symbolisch staat voor het prijzen van het vrouwelijke principe in de vorm van de doortastendheid van zijn moeder. Want is een bruiloft niet in de eerste plaats de dag voor de bruid? Iedereen wil de bruid zien en haar, vooral, bewonderen. Daar heeft zij dan ook hard aan gewerkt en op die dag zal zij er alles aan doen om te stralen en luisterrijk te zijn. Op die dag staat zij heel dicht bij de Godin zelf. De bruidegom heeft hier niets in te brengen. De enkele aanwezigheid van Jezus bracht dit hele feestje op een hoger niveau zoals hij ook gewoon drinkwater transformeerde in de beste wijn. Overigens werd het water (levende, transformerende kennis) in kruiken van aardewerk gedaan. Water werd omgeven door aarde en aardsheid om vervolgens tot wijn te worden, dus spiritueel. Het 'gewone' werd gespiritualiseerd en werd 'ongewoon'. De spiritualisatie hield in dat Jezus het vrouwelijke principe dat in ieder mens aanwezig is, prijst en doet wat de Godin in ons van ons verlangt: water in wijn veranderen, van iets grofs iets fijns en iets fijnzinnigs maken. Dat is echt een wonder, waar wij allemaal aan kunnen voldoen als we bereid zijn de opleiding ervoor te doorlopen en te doen wat we preken.

Ten slotte is er nog de overweging van sommigen, waaronder Jacob Slavenburg⁵³, dat de bruiloft van Kana het verslag is van de bruiloft van Jezus zelf toen hij met Maria Magdalena in het huwelijk trad. Maria Magdalena was hem immers zeer lief zoals het Evangelie van Philippus (logion 46) stelt, meer dan zelfs zijn naaste discipelen. Maria Magdalena was een Kenner van het Al.

---

53 Jacob Slavenburg, de vrouw die Jezus liefhad, pg 15 isbn 90 5730 396 5

De tempel van Jeruzalem

13. Vlak voor het Joodse paasfeest ging Jezus naar Jeruzalem. 14. Hij zag hoe men er in de tempel runderen, schapen en duiven stond te verkopen en geld wisselde. 15. Hij knoopte wat touwen bijeen en maakte er een zweep van waarmee hij hen allemaal de tempel uitjoeg samen met hun runderen en schapen. De tafels van de geldwisselaars gooide hij met geld en al omver. 16. Tegen de verkopers van de duiven zei hij: 'neem al jullie spullen mee en maak van het huis van mijn Vader geen handelshuis!' 17. Zijn leerlingen herinnerden zich dat er geschreven staat: *de ijver voor Uw huis verteert mij*⁵⁴. 18. De Joden waren verbijsterd en vroegen hem: 'lever ons een overtuigend bewijs dat u dit mag doen.' 19. Jezus gaf hun ten antwoord: 'breek deze tempel af en in drie dagen wek ik hem weer tot leven'. 20. Daarop zeiden de Joden: 'we hebben er zesenzeventig jaar over gedaan om deze tempel op te bouwen en u wilt hem in drie dagen laten herrijzen?' 21. Maar Jezus doelde op de tempel van zijn lichaam. 22. Toen hij uit de dood was opgestaan herinnerden zijn leerlingen zich deze uitspraak en ze geloofden in de Schrift en in de woorden die Jezus gesproken had. 23. Tijdens zijn verblijf in Jeruzalem voor de viering van het Paasfeest was zijn naam alleen al voldoende om mensen tot geloof te brengen omdat zij de dingen zagen die hij deed. 24. Maar Jezus zelf had geen vertrouwen in hen omdat hij hen allemaal doorzag en kende. 25. Niemand hoefde hem nog iets te vertellen over de mens want hij wist zelf wat er allemaal in de mens aanwezig is.

---

54 Psalm 69,9

In de Aramese tekst van **vers 14** wordt aangegeven dat de geldwisselaars 'kochten'. Op zich lijkt hier niets aan de hand te zijn. Geld wisselen was noodzakelijk want Romeins geld was zondig en onheilig zoals we maar al te goed weten uit het voorval van Jezus met de Farizeeërs wanneer hij de bekende uitspraak doet *geef de keizer wat des keizers is en geef God wat God toekomt*⁵⁵. Het Romeinse geld werd omgewisseld in tempelgeld. Alleen daarom al was de aanwezigheid van een soort geldwisselkantoor op het tempel terrein noodzakelijk. Hetzelfde gold voor de andere handelswaar (**vs 15-16**). Ook die was noodzakelijk om mensen in staat te stellen een offerdienst te laten uitvoeren. Toch werden deze lieden met have en goed door Jezus de laan uitgestuurd. Wat was er mis? Het kleine woordje 'kopen' uit de Aramese tekst geeft wellicht het antwoord: de handelslieden waren er niet langer om een dienst te verlenen aan de tempelgangers maar ze waren er uitsluitend uit winstbejag. Iedereen verdiende er heel goed aan, en dus de tempelpriesters en de tempel zelf ook. Hiermee overtraden zij alle normen en waarden van waardig en godvruchtig gedrag op het tempel terrein. Als zodanig was de aanwezigheid van deze handelslui gewenst maar dan als vorm van dienstbaarheid aan de tempel en aan de godsvrucht van de gelovigen. Daar was de tempel voor gebouwd. Niet om er een markt van te maken. Jezus geeft met dit voorbeeld duidelijk aan dat het er niet om gaat om heel formeel naar de letter van de wet (of de normen en waarden) te handelen maar naar de geest ervan. Het gaat dus om de innerlijke houding van waaruit men handelt, of in dit geval handel drijft. Doet men iets uitsluitend en alleen om er zelf beter van te worden of doet men iets als dienstbaarheid

---

55 Markus XII, 17

en dienstverlening aan een ander, aan de tempel of aan de maatschappij? Niet voor niets dat een ambtenaar in het Engels nog steeds *civil servant* wordt genoemd. En nog niet zo lang geleden zouden ook wij een brief nog beëindigen met de woorden *uw dienstwillige dienaar* of iets dergelijks. Dit alles zijn we nu, gemakshalve, maar vergeten want in onze oren klinkt dit zo dubbel en hypocriet. Maar ooit waren deze woorden betekenisvol en meende men werkelijk wat men schreef. Door dienstbaarheid overstijgen we het concrete, letterlijke en fysieke niveau en dan opent zich een hele andere wereld voor ons waarin de hele mensengemeenschap als een eenheid of als één grote familie kan worden gezien waar je, als vanzelfsprekend, iets voor over hebt. Hoe ver zijn we in de huidige omstandigheden van dit spirituele ideaal afgedreven! Wat dat betreft valt er nog veel werk te verzetten. In Mattheüs 20: 26-28 lezen we bijvoorbeeld: *maar wie onder u groot wil worden zal uw dienaar zijn en wie de eerste wil zijn, zal uw slaaf zijn, zoals de Mensenzoon niet gekomen is om gediend te worden maar om zelf te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen.*

We moeten dus begrijpen dat alle activiteiten waarmee we door het leven heen zeilen, gemeten en gewogen worden naar de emotionele lading en het werkelijke motief waarmee we doen wat we doen. Als ons motief een diep gevoel van dienstbaarheid inhoudt, zoals de wens om als een voedende moeder te zijn van alle mensen om je heen of zelfs van de hele gemeenschap, dan zal die handeling met veel meer godsvrucht worden opgeladen en geluk en welzijn brengen voor iedereen. Godsvrucht betekent dat je steeds intenser verbonden raakt met je eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid en dat langzamerhand alles wat je zegt

en doet het gezag van die verbondenheid meekrijgt. Dan zijn macht en de daarbij horende manipulatie, noch het winstbejag niet langer noodzakelijk want alles ‘valt je toe’ hoewel je er nog steeds ‘hard voor moet werken’. Het ‘werken’ in dit verband is echter in de eerste plaats een wakker worden en wakker zijn en opletten. Hoe moeilijk vinden we het niet om ‘s ochtends vroeg wakker te worden en op te staan. Hoewel je in je bed ligt komt het over als heel hard werk. Dan zuchten en steunen we al zodra we daadwerkelijk opstaan.

In **vers 17** wordt psalm 69 aangehaald waar staat: *de ijver voor Uw huis verteert mij*. Dit is een bekend gezegde in het Aramees en tot op de dag van vandaag is in het grensgebied van het huidige Syrië en Irak de uitspraak bekend. Men wil ermee zeggen dat *ware zorg voor uw huis maakt dat ik moed vat en over alle belemmeringen heenstap*. De stap van Jezus vereiste een grote moed want hij ging rechtstreeks in tegen de door de tempelpriesters gesanctioneerde praktijk van winstbejag op het tempel terrein. Hij wist dat hij hierdoor in grote problemen zou komen en dat de gevestigde orde er alleen nog maar op uit zou zijn om zich van hem te ontdoen. Jezus bedreigde rechtstreeks de tering en de nering van allen die verantwoordelijk waren voor de organisatie van de tempel. Dat waren er velen.

De opmerking in **vers 19** dat Jezus de tempel in drie dagen weer zou opbouwen is een eerste verwijzing naar zijn (schijn)dood en wederopstanding. Of Jezus dit werkelijk zo heeft gezegd of dat het een latere interpolatie is van de evangelist blijft onduidelijk. Op zich doet dit er ook niet toe want de opmerking versterkt het beeld dat Jezus niet

spreekt over de werkelijkheid van de vergankelijke, relatieve en tijdelijke werkelijkheid van deze wereld maar hij spreekt over de werkelijkheid van het hele menselijke systeem als tempel voor de ziel. De symboliek van de opstanding van Jezus is ook gebaseerd op een 'termijn' van drie dagen maar de werkelijke symboliek houdt in dat het niet gaat om een periode van 72 uur (drie dagen) maar om drie *stappen*. Die drie stappen omvatten een drietal periodes die dan 'dagen' worden genoemd. Zij zijn gebaseerd op een proces van menselijke ontwikkeling waarbij de mens meesterschap verwerft over de drie werelden. In de yoga-leer wordt dit het proces van het ontwaken van de *kundalini*-energie genoemd.

De eerste stap of dag is dat de mens zich geheel en al weet te bewegen in de fysieke wereld, deze wereld dus vol glitter en glamour. De mens zal moeten leren hiermee om te gaan zonder zijn zelfrespect en gevoel voor eigenwaarde te verliezen. Het tegenovergestelde dus van de op winst beluste kooplieden, geldwisselaars en bankiers op het tempelterrein. De mens zal zijn lust naar macht, geld, winst en bezit moeten weten te beheersen. Hij zal moeten leren er op een integere en oprechte manier mee om te gaan. Het is de mannelijke kant in ons.

De tweede stap of dag houdt in dat de mens leert om te gaan met zijn eigen intelligentie en dat hij gaat leren dat het werkelijke kenmerk van intelligentie is dat we flexibel worden als een bamboeriet en toch bij onszelf blijven en geworteld in ons eigen wezen. Dit vereist een groot vermogen om ons in te kunnen leven in de leef- en denkwereld van anderen en dat we leren om alle mensen werkelijk lief te hebben zoals een voedende moeder. De mensen zijn er niet

voor om ze uit te zuigen en te verzwakken maar vooral om ze geestelijk sterk te maken en vol moed en geloof te laten zijn. Inderdaad: *de ijver voor Uw huis verteert mij*. Het is de kant van zelfonderzoek en van zelfreflectie.

De derde stap of dag houdt in dat we werkelijk gaan inzien hoezeer de fysieke wereld en de wereld van de geest als een droom zijn; een verbeelding van de mens zelf die denkt dat deze wereld een absolute werkelijkheidswaarde heeft. Dat is niet zo. De werkelijkheid van deze wereld is voorbijgaand en relatief. De echte werkelijkheid is juist te vinden voorbij de fysieke wereld en de wereld van de geest of de psyche. Die werkelijkheid wordt echter uitsluitend en alleen gevonden als we echt bereid zijn om alle banden en gehechtheden in beide werelden op te geven. Dit is de kern van de ontmoeting van Jezus met de rijke jongeling (zie bv Mattheüs 19:16-26): geef al je geestelijke bagage op en volg slechts je eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid omdat je dat zelf bent, als 'mij'. Dit is de vrouwelijke kant in ons.

De nieuwe tempel waar Jezus op doelt is dus de tempel in ieders hart. Er staat dan ook niet 'herbouwen' maar 'opwekken' in de zin van wakker worden. Jezus zegt dus feitelijk dat de mens in drie stappen 'thuis kan komen' als hij bereid is de nodige inspanning ervoor te doen. Dit is het Koninkrijk *dat in u is*.

In **vers 23** wordt een tipje van de sluier van geheimzinnigheid rond de mens Jezus opgelicht en dan wordt ons meegedeeld dat het horen van zijn naam alleen al voldoende was om mensen tot geloof te brengen in hun eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Onze eigen goddelijkheid en onsterfelijk-

zijn als een koninkrijk, dat niet van deze wereld is. We moeten dat gaan besturen als een koning of koningin in plaats van bestuurd te worden door omstandigheden en door onze eigen luimen en lusten. Bovendien vertelt de tekst ons dat mensen tot dit geloof en inzicht kwamen *door de dingen die hij deed*. Het echte kenmerk van een spiritueel mens is niet dat hij of zij over mooie en heilige dingen spreekt maar dat die mens daadwerkelijk doet wat hij of zij zegt. Een spiritueel mens voegt de daad bij het woord. Zijn innerlijk gezag is zó groot dat wat hij of zij zegt ook daadwerkelijk gebeurt *maar spreek slechts één woord en dan zal gebeuren wat u zegt*⁵⁶ (in dit geval: *en mijn knecht zal gezond worden*). In die zin was Jezus inderdaad een meester-tovenaar. Hij was geen illusionist maar een werkelijke tovenaar. De toverspreuk (het woord) die hij uitsprak, materialiseerde ook werkelijk: *en het Woord is vlees geworden* zegt de evangelist aan het begin van dit evangelie. Overigens heeft dit 'geloof' dat de mensen in Jezus hadden 'door de dingen die hij deed' nog een andere, veel aardse, politieke, betekenis want het erfgenaamschap van Jezus stond altijd ter discussie. *Door de dingen die hij deed, kwamen de mensen tot geloof*: zij zagen hoezeer Jezus daadwerkelijk de enige en juiste opvolger was *in de lijn van David*. Jezus had een koninklijke en grootse statuur *door de dingen die hij deed*. Hij deed wat hij zei en daarom was hij geloofwaardig. Een formeel en wettig standpunt deed niet meer ter zake en was in feite geheel irrelevant. Jezus' aanwezigheid bestreed altijd het formele en legalistische standpunt dat de gevestigde orde zo leugenachtig en onwaarachtig had gemaakt.

---

56 Mt VIII,5-17

In het vorige hoofdstuk, **vers 38 en 42**, hadden we al kennis kunnen maken met de priemende en alles doorziende blik van Jezus. In **vers 24 en 25** wordt dit nog eens herhaald: *24. Maar Jezus zelf had geen vertrouwen in hen omdat hij hen allemaal doorzag en kende. 25. Niemand hoefde hem nog iets te vertellen over de mens want hij wist zelf wat er allemaal in de mens aanwezig is.*

Je hoefde Jezus werkelijk niets wijs te maken. Hij doorzag alles, met name onze meest verborgen motieven en hypocrisie waardoor we geen vertrouwen opwekken bij de mensen om ons heen. Menselijke ontwikkeling heeft alles te maken met het vermogen om vertrouwen en geloof juist wel op te wekken. Dit is het levende voorbeeld dat Jezus gaf, in alle zuiverheid en volheid. Het uitspreken van zijn naam was al voldoende! (**vers 23**).

HOOFDSTUK III

Jezus en Nikodemos

1. Zo was er onder de Farizeeërs een zekere Nikodemos. Hij behoorde tot de leiding. 2. 's Nachts ging hij naar Jezus en zei: 'rabbi, we weten dat u van Godswege als leermeester naar ons bent toegekomen, want men kan de tekenen die u verricht alleen doen als God met hem is. 3. Jezus antwoordde hem: 'in waarheid zeg ik u dat het onmogelijk is het koninkrijk van God te zien als men niet van omhoog⁵⁷ geboren wordt.' 4. Daarop vroeg Nikodemos: 'hoe kan iemand geboren worden als hij al op leeftijd is? Hij kan toch niet in de schoot van zijn moeder terugkeren om vervolgens weer geboren te worden?' 5. Daarop zei Jezus: 'in waarheid zeg ik u als men niet uit water en uit geest herboren wordt, kan men het koninkrijk van God niet binnengaan. 6. Wat uit vlees geboren wordt, is vlees en wat uit geest geboren wordt is geest. 7. Verbaas je niet wanneer ik zeg dat jullie van omhoog geboren moeten worden. 8. De wind⁵⁸ waait waarheen hij wil, je kunt het geluid van de wind horen maar je weet niet waar de wind vandaan komt en waar de wind heengaat. Hetzelfde geldt voor een ieder die uit geest geboren wordt. 9. Nikodemos vroeg hem: 'hoe kan dat nu gebeuren?' 10. Daarop vroeg Jezus hem op zijn beurt: 'je bent de onderwijzer van Israël en je hebt geen weet van deze dingen?' 11. Voorwaar, ik zeg je in waarheid

---

57 Ook: 'opnieuw', 'wederom'

58 Het Griekse woord pneuma betekent zowel wind als geest

dat we zeggen wat we weten en dat we getuigenis afleggen van wat we zien, maar jullie verwerpen onze getuigenis. 12. Als ik met jullie over aardse en concrete zaken spreek en jullie geloven het niet, hoe zullen jullie dan ooit geloven als ik over hemelse dingen spreek?' 13. Alleen de Mensenzoon is uit de hemel neergedaald en weer opgestegen. 14. Mozes maakte in de woestijn een slang⁵⁹ en hief die omhoog; op dezelfde manier zal de Mensenzoon omhoog geheven worden 15. opdat een ieder die gelooft in hem het eeuwige leven heeft. 16. Want God heeft de wereld zó lief gehad dat Hij zijn uit eenheid geboren zoon aan de wereld heeft gegeven, zodat een ieder die in hem gelooft niet verloren gaat maar eeuwig leven bezit. 17. God stuurde de zoon niet de wereld in om de wereld te veroordelen maar om de wereld door hem te laten redden. 18. Wie in de Mensenzoon gelooft wordt niet veroordeeld, maar wie niet gelooft is reeds veroordeeld omdat hij niet heeft geloofd in de naam van de uit eenheid geboren zoon van God. 19. De veroordeling bestaat hieruit: het licht is in de wereld gekomen maar de mensen geven de voorkeur aan duisternis boven licht omdat zij duistere dingen doen. 20. Want wie slecht handelt en kwade dingen doet, haat het licht en zal het licht niet opzoeken om te voorkomen dat zijn daden openbaar worden gemaakt. 21. Wie zich houdt aan wat waar en waarachtig is, begeeft zich naar het licht waardoor het duidelijk wordt dat zijn daden in God tot stand zijn gebracht.

Aangenomen wordt dat de Nikodemos uit vers 1, 'een leider', ook lid was van het Sanhedrin. Jezus noemt hem

---

59 Van brons

‘de’ onderwijzer van Israël. Nikodemos had Jezus kennelijk aandachtig gadegeslagen en sprak als zijn overtuiging uit, dat Jezus een van God gezonden leraar was, *want men kan de tekenen die u verricht alleen doen als God met hem is*. Hij was ‘s nachts gekomen maar dat hoeft niet ‘in de kleine uurtjes’ zijn geweest. Hier kan ook na zonsondergang mee bedoeld worden, dus wat later op de dag, toen het al donker geworden was. Het kan ook ‘in de vroege ochtend’ betekenen omdat de rabbijnen dan hun Thora bestudeerden. Een meer spirituele uitleg is – volgens Rudolf Steiner - dat ‘s nachts’ slaat op een bewustzijnstoestand waarbij de uiterlijke zintuigen niet langer gebruikt worden.

Volgens Barbara Thiering was deze Nikodemos niemand minder dan het hoofd van de Egyptische tak van de Essenen, de *therapeutae* genaamd. Zoals hun naam al aangeeft waren zij zeer bedreven in allerlei vormen van geneeskunde⁶⁰. Hoe het ook zij, deze Nikodemos ging ‘s nachts naar Jezus, misschien wel omdat hij niet gezien wilde worden en een van de geheime leerlingen van Jezus was. Nikodemos begint met een beleefde opening en prijst Jezus voor zijn Godsvrucht. Maar Jezus onderbreekt hem vrijwel onmiddellijk en laat hem niet eens de vraag stellen die hij aan Jezus wilde voorleggen. Jezus spreekt dan over ‘van omhoog geboren worden’. Dit is een Aramese uitdrukking die ook als ‘herboren’ kan worden vertaald maar dan met de betekenis van ‘opnieuw beginnen’, vanuit een ander, hoger, standpunt leven. Het ‘van omhoog geboren worden’ is een

---

60 Hij zou later Jezus weer op de been helpen samen met Jozef van Arimathea en met behulp van de nodige aloë vera en mirre (zie XIX, 39). We vinden hem ook terug in VII, 50 wanneer hij voorkomt dat Jezus gearresteerd en gestenigd wordt.

precieze aanduiding dat deze herboren mens zich niet langer baseert op de relatieve en voorbijgaande werkelijkheid van deze wereld maar op de werkelijkheid van het Ene, *dat goed is* (Mt 19:17). Dat Ene is letterlijk het Ene dat geen enkele dualiteit toelaat. Er is niets anders dan dat Ene. Het Ene is de werkelijkheid van het onbegrensde, voorbij plaats en tijd. Dit is de wedergeboorte in het Zelf, de derde geboorte die een mens meemaakt op zijn pad van ontwikkeling, op zijn thuisreis. Wie zó herboren wordt laat deze wereld werkelijk achter zich en is er niet langer aan gehecht, zoals je ook niet hecht aan een film omdat je weet 'dat het maar een film is en niet echt'. Je kunt natuurlijk wel genieten van een film zoals een onthechte en vrije ziel ook kan genieten van dit spel dat schepping heet. Jezus genoot er ten volle van en dankte de Vader er voortdurend voor. Dit 'van omhoog geboren worden' of herboren worden doet sterk denken aan het begin van dit evangelie: *12. Wie het Woord echter wel heeft aangenomen en in Zijn Naam geloofd heeft erdoor de kracht gekregen om een kind van God te worden. 13. Zij zijn niet uit een wens van het voortzetten van een bloedlijn noch uit wellust of uit een menselijk verlangen geboren, maar uit God.*

In **vers 10** krijgt Nikodemos een uitbrander van Jezus wanneer hij blijk geeft kennelijk geheel onwetend te zijn van de werkelijkheid van de spirituele wereld. Voor hem gold slechts de relatieve werkelijkheid van zijn fysieke en sterfelijke bestaan. In **vers 11** doet Jezus een belangrijke uitspraak over de aloude traditie waarvoor hij staat: *je zegt wat je weet en daarover getuig je omdat je het zelf hebt gezien of waargenomen.* Dan verwijt hij nogmaals Nikodemos dat de Farizeeërs en leiders van de Joden deze leefregel met de voeten treden en die zelfs verwerpen. In **vers 13** zegt Jezus

dat alleen de Mensenzoon uit de hemel is neergedaald en weer is teruggegaan. Gewoonlijk vatten we deze uitspraak op als een verwijzing naar Jezus zelf en zo is het ook. Maar tevens is het zo, dat iedere mens als mensenzoon is begonnen en dat het zijn taak en plicht is om uiteindelijk weer terug te keren naar waar hij vandaan kwam. De staf van Mozes in **vers 14** wordt door sommigen geïnterpreteerd als de Egyptische *ankh* als teken van koninklijke waardigheid. Dat Mozes aan het hof van de Farao is opgevoed en opgeleid, staat vast. Dat Mozes zelf daadwerkelijk een Farao was, te weten Akhnaton, begint steeds aannemelijker te worden vanuit het moderne onderzoek dat momenteel wereldwijd plaatsvindt. Waarom zou de evangelist plotseling verwijzen naar de staf van Mozes, die naar alle waarschijnlijkheid de Faraonische staf was van Akhnaton toen hij nog Farao was? Een eenvoudiger symboliek lag veel meer voor de hand. Was Jezus wellicht een reïncarnatie van Mozes zelf, zoals Johannes de Doper een reïncarnatie was van Elia? In de transfiguratie zien we Jezus dan ook omgeven door Elia en Mozes.

Het omhoog heffen van de Mensenzoon in **vers 14** en **15** is zeker een verwijzing naar de kruisiging van Jezus maar is ook een symboliek die aangeeft dat het zinloos is om Gods werkelijkheid in het platte vlak te zoeken. We zullen moeten leren om tenminste driedimensionaal te gaan denken, en dus aanvaarden dat er een hiërarchie is en een ordening op basis van het onderscheid tussen fijn en grof waarbij het fijnere altijd de heerschappij heeft over het grovere. Wie zijn geloof in die ordening stelt zal uiteindelijk de werkelijkheid van zijn of haar eigen onsterfelijkheid hervinden: het Ene *dat goed is*. In **vers 16** geeft de tekst aan dat het geloof in de afkomst en de bestemming van de mens als Mensenzoon de wereld uit

haar pijn en ellende zal verlossen. Die pijn en ellende komt voort uit een totale onwetendheid over deze ordening van de schepping in drie werelden. Voor de gewone mens is er slechts één wereld: deze. Wie volhardt in deze onwetendheid veroordeelt zichzelf tot een eindeloze cirkelgang van geboorte en dood, totdat deze mens – ten slotte – wakker wordt om dan *in drie dagen*⁶¹ *zijn eigen tempel tot leven te wekken en te herbouwen*. **Vers 19** verwijst dan naar de duisternis van deze onwetendheid. En zo is het ook, want als je je best doet om een feit te negeren kun je niet anders doen dan ‘de andere kant opkijken’. Die kant is nimmer de lichtkant, want de feiten staan altijd in het licht. Onwetendheid verduistert de geest en zo veroordeelt de onwetende mens zich tot een leven in duisternis. De uitnodiging is om weer kinderen van het licht te worden (zie bv Joh. 12:36 en Lk 16:8).

Om alles nog eens op te sommen eindigt Jezus het gesprek met de vaststelling in **vers 21** *dat wie zich houdt aan wat waar en waarachtig is, zich naar het licht begeeft, waardoor het duidelijk wordt dat zijn daden in God tot stand zijn gebracht*. Het is van het grootste belang is om de verbinding met onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid, ons licht van bewustzijn, weer te herstellen door onwetendheid op te geven en naar de echte feiten of de echte werkelijkheid op zoek te gaan. Dit vers weerspiegelt de Esseense traditie waartoe Jezus behoorde. De Essenen waren gefocust op licht en op rechtschapenheid als uiting van waarheidslievendheid. Sommige onderzoekers doen de suggestie dat het woord ‘Esseen’ is afgeleid van Essa of van Isa (Jezus) en dat de Essenen in afwachting waren van de Jezus die komen zou.

---

61 ‘dagen’ dwz periodes van ontwikkeling. De tempel is dan de tempel in je hart.

Hun gerichtheid op het licht zou afkomstig zijn uit de Aton-verering in het Egypte van plm 1350 v.Chr met als hoogtepunt de regeerperiode van farao Akhnaton (1367 – 1350 v.Chr) in wie sommigen⁶² de figuur van Mozes menen te herkennen.

Jezus en Johannes

22 Hierna ging Jezus met zijn discipelen naar het platteland van Judea waar hij samen met hen enige tijd verbleef om er mensen te dopen. **23.** Maar ook Johannes verbleef in die streek en doopte er, in Ainon bij de stad Salim. Er was veel water op die plek en de mensen kwamen er heen om er gedoopt te worden. **24.** Dit vond plaats voor de gevangenneming van Johannes. **25.** Een van de leerlingen van Johannes raakte daar verstrikt in een discussie met een Joodse *schriftgeleerde* over de betekenis van de doop als reinigingsritueel. **26.** Ze gingen terug naar Johannes en zeiden: ‘Rabbi, de man die bij u was aan de overkant van de Jordaan en over wie u als een getuigenis hebt gesproken, is hier in de buurt ook aan het dopen en alle mensen gaan naar hem toe. **27.** Johannes antwoordde: ‘Geen mens kan ook maar iets verwerven of het moet hem vanuit de hemel gegeven worden. **28.** Jullie kunnen zelf bevestigen dat ik heb gezegd dat ik niet de gezalfde (Christus) ben maar dat ik als zijn voorloper vooruitgestuurd ben. **29.** Wie de bruid heeft, is de bruidegom. Als een vriend van de bruidegom naar hem staat te luisteren is hij er heel blij mee want hij hoort zijn stem. Nu ben ik pas werkelijk tevreden en vol vreugde. **30.** Hij moet groter worden en ik kleiner’.

62 Ahmed Osman, Moses and Akhnaton (2002)

Op zich beschouwd hebben we hier weer te maken met een op het eerste gezicht vernederende passage voor Johannes de Doper. Men zou kunnen concluderen dat hier wel sprake moet zijn van een tekstinterpolatie of van een bewuste actie van Johannes de Evangelist om de superieure positie van Jezus ten opzichte van Johannes de Doper voor de derde of de vierde keer vast te stellen. Dat de evangelist dit nodig acht, maakt al voldoende aannemelijk dat er kennelijk nogal wat mensen waren die van het tegendeel overtuigd waren. Zij meenden dat Johannes als voorloper of voorganger van Jezus de echte Meester was en niet de dienaar.

De naam van de streek 'Ainon' bij de stad Salim (**vers 23**) is afgeleid van het Aramese woord *awra* dat doorwaadbare plaats betekent. Salim of Shalim was op de westelijke Jordanoever, in de buurt van Jericho. De andere kant van de Jordaan is pure woestijn en gortdroog. Er is niet voldoende water om grote aantallen te dopen door onderdompeling. Bovendien zouden maar weinigen bereid zijn de echte wildernis in te trekken en de Jordaan over te steken om daar te worden gedoopt. De doop van zowel Johannes de Doper als van Jezus Christus was juist bedoeld om velen te bereiken en niet de enkeling die dan zou kunnen denken dat hij of zij uitverkoren was. Zowel Johannes de Doper als Jezus hadden een grote volksbeweging voor ogen om die tot transformatie te brengen. De doop door onderdompeling was weliswaar een gebruik van de Essenen en bij de gnostici maar werd niet gebruikt binnen de Joodse orthodoxie.⁶³ Door het dopen van

---

63 In 1999 werd een heiligdom in een grot ontdekt, ongeveer 8 km ten westen van Jeruzalem waar dit heiligdom vanaf plm 800 v.Chr werd gebruikt voor dooprituelen. Het staat bekend als het Suba heiligdom, genoemd naar de dichtstbijzijnde stad uit de oudheid. (zie: Lynn Picknett en Clive Prince, *the Masks of Christ*)

Johannes de Doper en van Jezus Christus zo nadrukkelijk te vermelden (**vers 26**), wordt een afstand geschapen tussen de nieuwe traditie die nu aan het ontstaan was en de Joodse orthodoxie. In het gnostische geschrift *de verhandeling over de ziel* (tweede eeuw n.Chr) wordt gezegd: *Als de ziel, door de wil van de Vader, zich naar binnen keert, is die omkering haar doop waardoor ze wordt gereinigd van de aardse vervuiling waarmee ze was besmeurd. Het is zoals met de vuile was die ook in water wordt gelegd en rondgedraaid totdat het vuil is verwijderd en de was weer schoon is. De zuivering van de ziel betekent dat zij haar oorspronkelijke frisheid weer terugkrijgt en is de omkering van zichzelf. (131)*

Doop heeft alles te maken met het idee van het schoonwassen van zonden. Ziektes zijn het gevolg van een zondig leven en dus kon de doop ook genezend werken bij ziekte. Dit gegeven vinden we terug bijvoorbeeld in het Oude Testament, bij 2 Koningen 5 waar de veldheer Naäman door de Profeet Elisa genezen werd van een huidziekte:

Toen ging Naäman met zijn paarden en wagen op weg en hield stil voor het huis van Elisa. 10 Deze zond iemand met de boodschap: 'Was u zevenmaal in de Jordaan; dan zal uw huid weer gezond worden en zult u gereinigd zijn.' 11 Toen werd Naäman boos en ging weg. Hij zei: 'Ik had gedacht: hij zal naar buiten komen en voor me gaan staan. Dan zal hij de naam van de Heer, zijn God aanroepen, met zijn hand over de plek strijken en de ziekte wegnemen. 12 Zijn de Abana en de Parpar, de rivieren van Damascus, soms niet beter dan al de wateren van Israëel? Kan ik mij niet daarin wassen om gereinigd te worden?' Hij keerde zich om en ging verontwaardigd weg. 13 Maar zijn dienaren gingen naar hem toe en zeiden: 'Vader,

stel dat de profeet u iets moeilijks opgedragen had, dan had u het toch ook gedaan? Waarom dan deze keer niet, nu hij u zegt dat u zich maar hoeft te wassen om weer rein te worden?’ 14 Toen ging hij naar de Jordaan en dompelde zich zevenmaal onder zoals de man van God gezegd had. Zijn huid werd weer als die van een klein kind en hij was gereinigd.

Het ‘getuige’ zijn van Johannes (**vers 26, 28**) duidt op een staat van stil toekijken, zonder enige persoonlijke toevoeging⁶⁴. Het leidt tot op een objectieve staat van beschouwing waarin de dingen worden gezien zoals ze zijn. In de ultieme eenheid zelf transformeert deze staat van objectief bewustzijn naar het universele.

In **vers 29 en 30** geeft Johannes de Doper een mooie vergelijking van de man-vrouw relatie die in eenheid fuseert en tot vervulling komt. Opvallend is dat de term ‘bruidegom’, het mannelijke, gedefinieerd wordt door het vrouwelijke (*wie de bruid heeft, is de bruidegom*). De natuurlijke staat is een androgyne staat waar man-vrouw in eenheid versmolten zijn, de bekroning van het ontwaken van de *kundalini*-energie. De man-vrouw polariteit blijft bestaan maar wordt ‘gebrugd’ en werkt dan als een accu die energie afgeeft. Dit principe vinden we geheel uitgewerkt terug in de *shakti*-traditie in India. *Shakti* is de creatieve energie die vanuit het creatieve beginsel oprijst bij het begin van de schepping. Deze energie is dynamisch, scheppend en wezenlijk vrouwelijk. De scheppende dynamiek van het vrouwelijke (*shakti*) definieert het mannelijke als de drager en verdrager (*shaktimâna*) van

---

⁶⁴ Zowel bij Gurdjieff als Ouspensky wordt grote nadruk gelegd op de kracht van dit stille toekijken als ‘the third force’ of ‘het derde punt’ uit de zg Wet van Drie.

die dynamiek. Het vrouwelijke is de dynamiek of de kracht zelf en het mannelijke is de stier die de kracht draagt en verdraagt. *Shakti* (Isis) rijdt op een machtige stier (*Apis*). Het licht van bewustzijn is op zichzelf alleen maar transcendent maar wordt zichtbaar in de schepping, door vrouwelijke dynamiek en creativiteit. In vers **29** en **30** geeft Johannes de Doper aan dat de man, als bruidegom, zijn echte stem moet laten horen, de stem van de waarheid, de stem waardoor de mens blij wordt en tot vervulling komt. De menselijke uitdaging is om weer vanuit ons geweten te functioneren en te spreken. Dit is de mannelijke functie, *de stem van de roepende in de woestijn*. Johannes is de man en Jezus is hier de vrouw. Jezus, als het vrouwelijke principe, moet groeien en groter of zwanger worden en het mannelijke moet kleiner worden en minder benepen en arrogant zijn. Overigens is het waarschijnlijk dat het *kleiner worden* van Johannes wederom een latere toevoeging is van de georganiseerde kerk in Rome, in haar pogingen om Johannes de Doper consequent te kleineren. In alle tradities is het ondenkbaar dat van de leermeester wordt gezegd dat die 'kleiner moet worden' en van de discipel dat die groter moet worden. Desalniettemin zijn er vele voorbeelden te vinden van discipelen die hun leermeester overstijgen. Toch zullen zij altijd dankbaar en vol eerbied terugkijken naar de belangrijke leerperiode die zij bij hun meester mochten doorbrengen. Op profaner niveau valt op dat vrijwel iedereen nog steeds met dankbaarheid zal terugkijken naar de goede en integere 'meesters' en 'juffen' die hun pupillen vormden op de basisschool en daarna. Een aantal van deze pupillen zullen hun meesters en juffen zeker overstijgen, hetzij op maatschappelijk of intellectueel of spiritueel niveau.

Een andere interpretatie van deze passage is dat de *best man* van de bruidegom optreedt als de vertegenwoordiger van de bruidegom. Hij speelt de bruidegom vrij op deze belangrijke dag, zodat de bruidegom bij zichzelf kan blijven en niet wordt afgeleid. Maar als de bruidegom vanuit deze vrije staat iets doet of zegt is de *best man* daar heel blij mee. Op een bruiloft is de *best man* de meest gelukkige gast omdat hij daar optimaal functioneert en de eer laat aan de bruidegom. Vanuit dit standpunt bekeken is Johannes de Doper, als wegbereider, de *best man* voor Jezus. Hij was blij om informatie te krijgen over het succes van Jezus van Nazareth.

In **vers 26** klagen de volgelingen van Johannes de Doper over het feit dat meer mensen op Jezus afkomen dan op hem, Johannes de Doper. De volgelingen van Johannes waren ervan overtuigd dat hun meester het ultieme antwoord vertegenwoordigde en dus ook meer succes moest hebben dan wie dan ook. Johannes spiritualiseert hun bange vermoedens en geeft het prachtige antwoord in **vers 27** dat in feite een uitwerking is van *Uw wil geschiede*⁶⁵: de mens wikt maar God beschikt. De taak en functie van Johannes als voorganger of wegbereider was voorbij. Jezus en zijn aanhang werden steeds groter en sterker. Het einde van Johannes was nabij. Ook op het punt van lijden en vermoord worden door executie was Johannes wegbereider voor Jezus. Een verdere uitleg van de uitspraak van Johannes in **vers 30**: *Hij moet groter worden en ik kleiner* houdt in dat Johannes aangeeft dat hij als laatste profeet binnen de Joodse traditie het stokje overdroeg aan Jezus als stichter van een nieuwe, democratische en universele traditie. Deze traditie zou niet

---

65 Mt VI,9-13

langer begrensd worden door formalistische ballast zoals besnijdenis en de sterk hiërarchische structuur van een kastensysteem of een klassenmaatschappij, wat hetzelfde is. Bovendien zouden vrouwen niet langer een ondergeschikte positie hebben in de 'blijde boodschap' van Jezus Christus maar gelijkwaardig aan mannen. De verering van de vrouwelijke dynamiek en de vrije creativiteit die daaraan gepaard gaat, was een pijler van de nieuwe weg. Het zou nog ongeveer tweeduizend jaar duren voordat deze boodschap werkelijk gehoord werd. Alleen een kleine groep vertrouwelingen zoals de vroege *gnostici* uit Alexandrië hielden vast aan de door Jezus gepreekte gelijkwaardigheid tussen man en vrouw. Met de grote brand van de wereldberoemde bibliotheek in de vierde eeuw (aangestoken door aanhangers van de paus van Rome) zouden zij definitief het onderspit delven en werden voor ketters uitgemaakt met alle gevolgen van dien. De weg kwam vrij voor een gepolitiseerde religie die gebaseerd was op macht, geld en op mannelijke vooringenomenheid. Telkens wanneer vrouwen opstonden om hun vrije geloof te belijden zouden zij, tot in de 17^e eeuw, subiet tot de brandstapel veroordeeld worden of op een andere volstrekt onchristelijke en moorddadige wijze uit de weg worden geruimd. Er kleeft veel bloed en veel pijn aan de ontwikkeling van het christendom in de wereld.

31. Wie van boven komt, steekt boven allen uit. Maar wie aards is, blijft tot de aarde behoren en spreekt over aardse dingen. Wie uit de hemel komt laat al het aardse achter zich. 32. Die mens zal spreken over wat hij ziet en hoort maar zijn getuigenis zal niet worden aangenomen. 33. Wie die getuigenis echter wel aanneemt, bevestigt daarmee dat Gods werkelijkheid waarachtig is. 34. Wie

door God gezonden wordt, spreekt de woorden die van God zelf komen want de Geest van God is onmetelijk. 35. De Vader heeft de Zoon lief en geeft hem alles in handen. 36. Wie in de Zoon gelooft heeft het eeuwige leven, maar wie niet gelooft in de Zoon, zal het leven niet zien. Integendeel, Gods toorn blijft op hem rusten.

Hoewel het citaat van Johannes de Doper eindigt met **vers 30**, lijkt het alsof Johannes de Doper in het laatste deel van dit hoofdstuk nog steeds aan het woord is. Wederom lijkt hij te spreken over de grootsheid van Jezus en over zijn eigen nederige inbreng in het geheel. Dit klinkt ongeloofwaardig en dan kunnen we alleen maar aannemen dat we hier weer met een ongelukkige latere teksttoevoeging te maken hebben, tenzij er iets heel anders mee wordt bedoeld. Dit laatste is de meest attractieve oplossing, anders wordt, door alle latere toevoegingen, de tekst van het Johannes Evangelie wel erg onbetrouwbaar. Wat zou er anders mee bedoeld kunnen worden? Eenvoud en nederigheid zijn onmisbare eigenschappen op het smalle pad van menselijke ontwikkeling. Deze twee deugden houden in dat de zich ontwikkelende mens leert hoe hij of zij het persoonlijke en individuele steeds verder kan en moet transformeren naar een universeel niveau. Het betekent een groot vermogen om afstand te nemen van alle vormen van bezit en van vasthouden aan dingen die voorbij zijn. Vrijheid zal nimmer worden verwerkelijkt in gebondenheid aan de concreetheid van aardse zaken. Wie vrij is, heeft deze (aardse) wereld achter zich gelaten, maar functioneert nog steeds in die wereld en wijst haar geenszins af. Deze mens heeft geleerd er aan voorbij te gaan hoewel hij of zij nog in dit aardse lichaam huist. Hij heeft geleerd alleen nog datgene in deze wereld

te 'doen' wat strikt noodzakelijk is om op een waarachtige en integere wijze te kunnen functioneren, ongeacht de taak of functie die verricht moet worden. Het kan de functie van huisvrouw en moeder zijn of die van koning of soldaat of die van wasvrouw of loodgieter voor de gevangenis enzovoort.

Vers 31: *Wie van een universeel standpunt uitgaat, staat in een wereld die groter is dan alle andere. Wie aards is blijft tot de aarde behoren en spreekt over aardse dingen. Maar wie van God komt laat al het aardse achter zich.* De meeste teksten vertalen **vers 31** vanuit een hiërarchisch standpunt: *Wie van boven komt, staat boven allen.* Maar die vertaling reikt niet verder dan de werkelijkheid van deze wereld waar macht en geld een grote rol spelen. Wie veel geld heeft, heeft macht en aanzien en staat daarmee boven allen. Dat kan deze tekst niet bedoeld hebben. Het Griekse woord (*ep*)*anoo* betekent niet alleen *boven* maar ook *groter dan*. Dan betekent de uitspraak dus dat de mens die van een groter, universeler, standpunt uitgaat ook werkelijk in een grotere, universelere, wereld leeft. Uit deze uitspraak blijkt ook de verwantschap van dit evangelie met de Essenen die sterk gefocust waren op het beeld van de ideale Mens, de oorspronkelijke Adam, Adam Kadmos, als onbezoedeld wezen en een rechtstreekse afspiegeling van God zelf. Wie zich met deze oorspronkelijke Adam, als evenbeeld van God, weet te verenigen is een 'zoon van God'. Het laatste deel van dit vers spreekt over *ouranos* wat gewoonlijk als 'hemel' wordt vertaald maar in het Nieuw Testamentische Grieks betekent het tevens 'wie van God komt'. Menselijke ontwikkeling, de reis terug naar huis, dus naar wat je werkelijk bent, is een reis door bewustzijn, waarbij het beschikbare bewustzijn steeds verder verfijnt en minder begrensd wordt. Ten slotte is er slechts de transcendent

werkelijkheid van het Ene dat goed is. Dat Ene is de ultieme werkelijkheid. Er is niets anders dan dat. Dit is de betekenis van **vers 33**: *hij stelt vast dat God ook werkelijk aanwezig is (Gods werkelijkheid is waarachtig)*. Iedere mens die leeft en functioneert vanuit zijn of haar goddelijke en onsterfelijke bron kan niets anders doen dan daarvan te getuigen, want er is niets anders dan dat. Er is eenvoudig geen alternatief omdat er slechts het Ene is. Er is geen tweede. Er is geen dualiteit en dus ook geen tweedracht en polariteit. Er is slechts vrede en gelukzaligheid en daarvan getuigt deze mens. Die mens is werkelijk tevreden en vol vreugde (**vers 29**).

Ten slotte zijn er **vers 35** en **36** waarvan meestal wordt aangenomen dat zij betrekking hebben op de bijzondere relatie tussen God de Vader en de Zoon (Jezus Christus). Maar dat staat er geenszins. Deze verzen verwoorden een algemene regel die voor elke vader – zoon relatie geldt, waarbij de vader – zoon relatie niet moet worden gezien als iets specifiek mannelijks maar als oorzaak en gevolg. Het *wie in de zoon gelooft* heeft dan betrekking op het eeuwige principe van herboren worden van generatie op generatie. Het is tevens de eindeloze cyclus van reïncarnatie. In het Sanskriet wordt deze cyclus vergeleken met de eindeloze zee (*samsâra*). Golven (generaties) komen en gaan en dit proces gaat eindeloos (het eeuwige leven) door. De mens wordt eindeloos opnieuw geboren totdat hij wakker wordt en hij het ragfijne spel van de schepping doorziet en niet langer blijft steken in de begrenzing van een aardse en concrete maar voorbijgaande werkelijkheid. De hele schepping is als een eindeloze droom en het leven ook. Wie wakker wordt, gaat overal zien hoe het leven zich eindeloos herhaalt en voortzet, totdat een mens besluit om terug te keren naar huis.

Dan zal hij deze aardse werkelijkheid geheel achter zich laten om in totale ongebondenheid en geheel vrij weer op te gaan in de werkelijkheid van het onbegrensde. Die mens wordt verlost van zijn of haar gebondenheid aan dit aardse bestaan. Inderdaad: *wie aards is blijft tot de aarde behoren en spreekt over aardse dingen. Wie uit God komt laat al het aardse achter zich.* Wie echter blijft hangen in gebondenheid aan de aardse werkelijkheid van deze bijna illusoire wereld zal moeten leren leven met de eindeloze afwisseling van geboorte en dood en daarmee met de afwisseling van plezier en ellende. Dit is geheel wetmatig. God als schepper heeft een geheel wetmatige en gereguleerde schepping tot bestaan geroepen. De wetmatigheid is de lijn van oorzaak en gevolg. God schiep de mens naar zijn evenbeeld en gelijkenis, als een vrij wezen dus. Wie zich hecht aan wat dan ook binnen de schepping zal de voortdurende afwisseling plezier en pijn ervaren. Die wetmatigheid is in het systeem ingebouwd en geldt als de 'toorn van God'. Het ervaren van pijn en ellende is het geheel wetmatige gevolg van de keuze van de aan het aardse gehechte mens om de voorkeur te geven aan de duisternis van onwetendheid. Wie niet horen wil moet voelen.

Ten slotte geldt ook voor het *in de zoon geloven* het gezegde: 'zo vader, zo zoon'. Een vader is meestal onzichtbaar want hij zit thuis in de geborgenheid van huis en haard. Maar de zoon gaat naar buiten, eerst om te spelen en als hij ouder is geworden om te werken en zichtbaar te zijn totdat hij ook vader wordt en langzamerhand de weg zal vrijmaken voor zijn zoon enzovoort. Wie dus de vader wil kennen moet naar de zoon kijken. De zoon is immers de weerspiegeling van de vader. Hetzelfde geldt voor de keten van oorzaak en gevolg. Wie de oorzaak wil kennen zal naar de gevolgen moeten

kijken. Wie de ultieme oorzaak van de hele schepping wil doorgronden zal dus naar die schepping moeten leren kijken. De schepping is als een grote spiegel. Wie in de spiegel kijkt, ziet zichzelf als belichaamd wezen, als zoon, en als het concrete gevolg van het scheppingsproces. Wie de oorzaak wil kennen zal dus naar zichzelf moeten kijken, als zoon. *Mens ken jezelf!*

HOOFDSTUK IV

Terug naar Galilea via Samaria

1. Jezus wist dat de Farizeeërs informatie hadden ingewonnen over het feit dat hij doopte en meer leerlingen trok dan Johannes de Doper. 2. Jezus zelf doopte overigens niet maar dat deden zijn leerlingen. 3. Daarom verliet hij het land van Judea en keerde hij weer terug naar Galilea.

Evenals de drie andere evangeliën bevestigt ook dit evangelie het spanningsveld dat er was tussen de gevestigde orde van de Joodse gemeenschap, in de vorm van de Farizeeërs, en Jezus Christus (**vers 1**). In Joh. 1,19 e.v. hadden we al gezien dat de Farizeeërs en de schriftgeleerden informanten hadden gestuurd naar Johannes de Doper om hem te vragen wie hij was en waarom hij doopte. Johannes de Doper werd al als een risicofactor beschouwd die uit de weg moest worden geruimd en nu bleek Jezus een nog groter potentieel gevaar te worden. Hij trok immers nog meer leerlingen aan dan Johannes de Doper en hij was nog radicaler. Jezus wist heel goed dat hij gevaar liep maar omdat 'zijn tijd nog niet gekomen was' week hij uit naar Galilea, waar hij vandaan kwam. In tegenstelling tot Johannes de Doper doopte Jezus niet zelf maar zijn leerlingen (**vers 2**). De tekst lijkt daarmee aan te geven dat de doop met water van een lagere orde was dan de doop 'in de geest'. Die doop, de doop van Jezus met 'levend water' zoals de vervolgttekst zal laten zien, markeert de uitkristallisatie of geboorte van het subtiele lichaam in de mens. Hier hebben we dus twee vormen van dopen. Ten

slotte is er ook nog een derde doop, die van de 'heilige geest'. Zoals reeds eerder werd gesteld vormt de doop een centraal thema in de traditie van het vroege Christendom, die wezenlijk een gnostisch-Esseense traditie is. In het Esseense centrum van Qumran zijn veel faciliteiten teruggevonden om te dopen en voor rituele wassingen met water. Qumran bevond zich in het gortdroge, woestijnachtige gebied aan de westkant van de Dode Zee. Het dopen was tevens een soort inwijding in het drievoudige pad van zelfontwikkeling en sloot geheel aan bij vergelijkbare inwijdingsriten van de mysteriescholen die sinds mensenheugenis in het Midden-Oosten actief waren, en nog zijn. In het Westen is het inwijdingsritueel van de vrijmetselarij er een overblijfsel van.

De eerste doop is die met water zoals die van Johannes de Doper en van de leerlingen van Jezus. Bij deze doop staat de openbare prediking van Johannes de Doper en van Jezus centraal. Die prediking luidt *Ik ben de stem van de roepende in de woestijn, maak recht de weg des heren* en voorts: *bekeert want het koninkrijk is nabij*. De eerste doop, met water, markeert de omdraaiing (bekering) waarbij de mens niet langer uitsluitend naar buiten kijkt en om zich heen kijkt, maar hij weet dat hij naar zichzelf zal moeten kijken en zichzelf zal moeten leren kennen. De mens is bereid om tot Zelfkennis te komen omdat alleen de werkelijkheid van het Zelf – het Ene dat goed is – bestaat. Al het andere is een droom en vol pretenties die niet standhouden. De werkelijkheid van deze wereld is tijdelijk, relatief en voorbijgaand. De echte werkelijkheid is onveranderlijk, tijdloos en blijvend. Liefde voor de waarheid is niets anders dan het verlangen om de echte werkelijkheid, de waarheid, te leren kennen. De mysteriescholen bestonden om de naar Zelfkennis

verlangende mens op weg te helpen. Die weg bestaat uit zeven stappen, verdeeld in paren van twee met als laatste stap de uitgang waar de mens aan de wurggreep van de droom die 'wereld' heet, ontsnapt.⁶⁶ Ieder paar van twee stappen begint met een inwijding, zodat er drie inwijdingen of dopen zijn. De eerste doop is gericht op de eerste twee stappen op de weg naar zelfkennis en markeert een langzaam ontwaken uit een lange winterslaap of uit het doodse bestaan van een aards en mechanisch leven. De eerste doop is als een opstanding of verrijzenis uit de dood. De mens leeft in de wereld maar is niet van de wereld. Met dat inzicht ontwaakt de mens. Hij weet dat hij in de werkelijkheid van deze wereld niets te zoeken heeft. Deze wereld is niet meer dan een spiegel. Wat je zaait, zul je oogsten. Dat is heel mechanisch.

De tweede doop is die in de geest of de doop met het water van het leven zelf. In het gesprek met Nikodemos (Joh. 3,6) zegt Jezus: *alleen wie geboren is uit water en geest is in staat het koninkrijk binnen te gaan*. Het centrale thema is nu niet meer de opstanding of verrijzenis uit de dood, maar de verbondenheid met het leven zelf en met de bron waaruit dat leven oprijst en naar buiten stroomt: zuiver bewustzijn. Deze mens is niet langer geheel en al gebonden aan zijn eigen persoonlijke motieven en wensen want hij heeft zich omgedraaid en wil zichzelf leren kennen. Hij of zij is nu enigszins met zichzelf verbonden en koestert een intens

---

66 Deze weg van ontwikkeling in bewustzijn staat in de Vedische traditie bekend als 'weg van kennis in zeven stappen' en wordt ondermeer uit de doeken gedaan in een verhandeling getiteld Yoga Vasishtha, die waarschijnlijk in de vijfde eeuw op schrift werd gesteld. De leer van Enneagram van Gurdjieff en Ouspensky is hierop gebaseerd.

Zie ook Rudolf Steiner, het Johannes Evangelie, vijfde voordracht, de zeven graden van inwijding

verlangen om werkelijk 'thuis' te komen. Het besluit staat vast om die thuisreis ook werkelijk te ondernemen. Zijn focus is op de thuisreis en zijn leven is daarop gebaseerd. Al het andere is niet meer relevant en niet meer aantrekkelijk. Voor zover deze mens zijn focus verliest en afgeleid wordt, is dat het gevolg van allerlei mechanismen die zich in het verleden in zijn systeem hebben vastgezet. Die mechanismen zullen met geduld en vastberadenheid stuk voor stuk moeten worden ontmanteld. De eerste doop met fysiek water is tijdelijk en beklijft niet want vroeg of laat krijg je weer dorst. De bestendiging van het waarheidsverlangen vindt plaats bij de tweede doop, die van Jezus zelf.

Deze tweede doop is de doop met 'levend water' en is de doop of inwijding van de mens in de actieve en buitengewoon dynamische wereld van ons eigen innerlijk. De Bijbeltekst geeft als kernwoord *pneuma*. Letterlijk betekent dit woord 'levensadem' maar het is ook de levende geest als levensbron: het bewustzijn zelf. Deze mens leert over 'zichzelf' heen te stappen en zijn persoonlijke leefwereld steeds meer in te ruilen voor het *Uw Wil* geschiede. In onze persoonlijke leef- en denkwereld huist tevens onze schaduwkant die het licht schuwt. Die persoonlijke leef- en denkwereld, het innerlijk van de mens, moet radicaal worden schoongewassen en helder gemaakt. Dat innerlijk is als een mengvat vol egotrekjes, zoals hebzucht, machtzucht, wellust, geldzucht en alle angsten en bezorgdheden die daarbij horen. Om als spiritueel mens te kunnen functioneren en vrij te zijn van al die 'zuchten' zal het innerlijk moeten worden schoongemaakt en gezuiverd met het water van levende kennis en met het louterende vuur van het licht van de rede. Dat is wat de doop van Jezus inhoudt. Dopen is symbolisch voor innerlijk schoonwassen,

voor innerlijke zuivering. Het gesprek van Jezus met de Samaritaanse vrouw gaat hierover⁶⁷. Wie zijn of haar eigen innerlijke wereld binnenstapt zal moeten wennen aan de wanorde, aan de rommel en aan de anarchistische chaos die ons innerlijk kenmerkt. Ons ego is een grote anarchist. De eerste stap of taak is dus om dat innerlijk op orde te brengen en er een structuur aan mee te geven. Geen anarchie meer. De doop van Jezus met levend water markeert een groot en zorgvuldig zuiveringsproces waar geloof centraal staat. Geloof is hier het vermogen om bij jezelf te blijven en in jezelf te geloven, dat wil zeggen in het goddelijke dat in ieder mens aanwezig is en waar ieder mens naar verlangt. Geloof gaat over innerlijke stabiliteit en maakt dat je onverstoord blijft, ongeacht de omstandigheden om je heen. Door zelfonderzoek en zelfkennis wordt de verbinding met onze schaduwkant steeds minder en wordt onze lichtkant steeds helderder en sterker. De schaduwkant is de begrensdheid of benepenheid van onze persoonlijkheid, terwijl de lichtkant staat voor de universaliteit van het onbegrensd.

Er is nog een derde doop of inwijding: die van de heilige geest zelf. Jezus noemt die geest *de geest der waarheid, die van de Vader uitgaat* (Joh. 15,26). *Hij zal jullie leidsman zijn naar de volle waarheid* (Joh 16,13). De 'waarheid' is hier identiek met de werkelijkheid. Deze geest is de innerlijke gesteldheid die gebaseerd is op een totale verbondenheid met 'de Vader', dat wil zeggen met je eigen onbegrensdheid en eenheid. Er is slechts het Ene dat goed is, het Ene zonder tweede. Wie zodanig verbonden is, is een kenner van het Zelf. Slechts enkele persoonlijke en diep gewortelde mechanismen zijn

⁶⁷ Joh IV,7 e.v.

overgebleven die deze mens nu nog vasthouden in deze wereld. Wanneer die zijn uitgewerkt en opgelost is deze mens klaar om te kunnen zeggen 'het is volbracht'. Dan verwezenlijkt die mens zijn of haar echte identiteit met het universele en het onbegrensde. Dan is al het persoonlijke en individuele opgegaan in het universele. Als die ziel in een lichaam nog zichtbaar op aarde verblijft, is hij of zij een bevrijde ziel⁶⁸. Hij of zij is werkelijk verlost van alle onwetendheid en het levende bewijs van de goddelijkheid en onsterfelijkheid van de ziel. De verpersoonlijking van diepe wijsheid: een wijze (heilige) man of vrouw, een Mensenzoon. De wereld is een droom, alleen het Ene is werkelijk. Dat te weten en ernaar te leven is de geest van de waarheid.

**4. Daartoe moest hij door het land van Samaria trekken.
5. Zo kwam hij in de Samaritaanse stad Sichar dat vlakbij het veld ligt dat Jakob ooit aan zijn zoon Jozef had gegeven
6. waar zich de Jakobsput bevindt. Jezus was vermoeid van de reis en was bij de put gaan zitten.
Het was ongeveer het zesde uur.**

De Samaritanen werden als niet-Joden beschouwd. Zij stamden af van de Assyrische kolonisten die de plaats van de verdreven Joodse bevolking hadden ingenomen en die zich vervolgens hadden vermengd met het achtergebleven Joodse deel van de bevolking. Daardoor ontstond er een Joodse mengvorm in de vorm van de Samaritanen. Door de Judeeërs werden zij echter als onrein beschouwd, waarmee je niet mocht omgaan.

---

68 In Sanskriet: een Jivanmukta

Het zesde uur betekent dat het midden op de dag was wanneer er een intense hitte is (**vers 6**). Een bron is dan een natuurlijke halteplaats. En dit gebeurde. Jezus rustte op die plek wat uit, terwijl zijn leerlingen inkopen gingen doen in de stad. Een Farizeeër zou waarschijnlijk nooit inkopen gaan doen in een Samaritaanse stad. Hij zou er eenvoudigweg niet komen. Dan verschijnt er, midden op de dag, plotseling een eenzame vrouw die water wilde putten uit de oude Jakobsput (**vers 7**). We kennen Jakob nog het beste uit het verhaal uit Boek Genesis waarbij zijn broer Esau zijn recht van eerstgeborene verkoopt aan zijn jongere broer Jakob voor een kom linzensoep.⁶⁹

De evangelietekst gaat dan verder en vermeldt dat een vrouw alleen midden op de dag water gaat putten omdat ze kennelijk niet in de stad zelf woont, waar natuurlijk ook water was. Ze wist dat er midden op de dag niemand bij de put zou zijn vanwege de hitte. Was ze soms verstoten? Was ze een vrije en wijze vrouw, die haar 'eigen' weg ging? De verdere tekst vermeldt in ieder geval dat ze ongelukkig was geweest in 'de liefde' want ze had inmiddels vijf mannen 'versleten' terwijl ze niet eens de moeite had genomen om met de zesde te trouwen want ze woonde met hem samen (**vers 18**). Zondiger was bijna ondenkbaar in het Palestina van het begin van onze jaartelling. De tekst vermeldt ook dat Jezus dit heel goed wist en toch met haar een indringend gesprek begint dat niet gaat over koetjes en kalfjes maar over de werkelijkheid en over de ware aard van de mens en over de tweede doop, die van Jezus zelf.

⁶⁹ Gen. XXV,34

De Samaritaanse vrouw bij de Jakobsput

7. Op dat moment kwam er een Samaritaanse vrouw water putten. Jezus vroeg haar om hem wat te drinken te geven. 8. Want zijn leerlingen waren de stad ingegaan om er eten te kopen. 9. De Samaritaanse merkte op dat het vreemd was dat hij als Joodse man haar, een Samaritaanse, om te drinken vroeg. Ze zei verbaasd: 'Joden willen toch niets met Samaritanen te maken hebben?' 10. Jezus antwoordde: 'Als je zou weten wat de gave van God betekent en wie het in werkelijkheid is die je vraagt: 'geef mij te drinken' dan had jij hém erom gevraagd en dan had hij jou levend water gegeven. 11. Maar de vrouw antwoordde: 'u hebt niets om water mee te putten en deze put is heel diep. Waar wilt u dat levende water dan vandaan halen? 12. Bent u soms groter dan onze voorvader Jakob die ons de put heeft nagelaten en die er zelf uit gedronken heeft samen met zijn familie en zijn vee?' 13. Jezus antwoordde: 'Iedereen die drinkt van het water uit deze put zal vroeg of laat weer dorst krijgen 14. Maar wie van het water drinkt dat ik hem geef zal in de eeuwigheid geen dorst meer krijgen want dat water welt in die mens van binnenuit op en stroomt naar buiten naar het eeuwige leven. 15. Daarop zei de vrouw tegen hem: 'heer, geef me dat water waardoor ik geen dorst meer zal hebben en ik niet langer hierheen hoef te komen om water te putten. 16. Daarop zei Jezus tegen haar: 'ga terug naar huis en roep jouw man en kom dan weer hierheen terug.' 17. Maar de vrouw zei dat zij geen man had, waarop Jezus tegen haar zei: 'je hebt gelijk als je zegt dat je geen man hebt 18. Want je hebt al vijf mannen gehad en diegene waarmee je nu samenwoont is niet jouw man. Dat heb je naar waarheid gezegd.'

Jezus bedient zich in dit gesprek van een merkwaardige omdraaiing. Jezus is vermoeid en heeft dorst en kan niet bij het water van de diepe put. Dan komt er een vrouw met een kruik en een emmer om water te putten en hij vraagt haar om wat water om te drinken (**vers 7**). De Samaritaanse vindt dat maar vreemd (**vers 9**) en dan zegt Jezus plotseling *Als je zou weten wat de gave van God betekent en wie het in werkelijkheid is die je vraagt: 'geef mij te drinken' dan had je hem erom gevraagd en dan had hij je levend water gegeven* (**vers 10**). Jezus herinnert de vrouw aan de innerlijke eenheid van het Ene, dat goed is, en dat de levende bron van al het leven is. Een bron impliceert water. De vrouw kan Jezus water geven om te drinken en de dorst te lessen maar Jezus kan haar in verbinding brengen met het levende water dat uit haar eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid opborrelt en, als *kundalini*-energie, naar buiten stroomt. Het is duidelijk dat deze vrouw niet zo maar iemand was. De vijf mannen die zij had gehad, zijn misschien wel vijf gemeenschappen geweest die haar hadden ingewijd in hun mysteriën maar zij was niet voldaan en was nu los-vast verbonden met een zesde sekte of spirituele gemeenschap. Maurice Nicoll geeft in zijn boek 'the New Man' aan dat de vijf mannen van deze vrouw de vijf zintuigen symboliseren. Onze zintuigen maken dat we naar buiten kijken en niet naar binnen. Zo snijden we onszelf af van onze bron en van de spiritualiteit die daarmee in verband staat. Zoals vrijwel iedereen was zij ook uitgegaan van de concrete werkelijkheid van deze wereld waarmee zij vijf keer 'getrouwd' was geweest. Die vijfvoudige band of gehechtheid had zij inmiddels opgegeven. Zij woonde nu samen met een zesde man: haar eigen innerlijk waar zij echter (nog) niet mee getrouwd was want zij vertrouwde nog niet op haar innerlijk weten. Jezus

spoort haar aan om nu, in zijn aanwezigheid, werkelijk uit te komen voor wat zij zoekt: de levende werkelijkheid van haar eigen goddelijke oorsprong. Die werkelijkheid of waarheid is als een bron van levend water dat alle dorst lest tot in eeuwigheid. Met die bron verbonden te zijn, maakt de mens innerlijk levend. Die mens weet van binnenuit wie of wat hij is en hoe hij of zij kan transformeren naar een dieper en intenser niveau van leven in een steeds intenser bewustzijn en in een scherpzinnige intelligentie. Dat intensere niveau is een diepe vrede in innerlijk evenwicht. Onwillekeurig rijst tevens de vergelijking op met de zes waterkruiken uit het 'wonder' van Kana die verwijzen naar zes van de zeven *cakra's*. Zouden de zes mannen ook verwijzen naar deze zes *cakra's*? Het oprijzen van de *kundalini*-energie verloopt immers in stappen waarbij mannelijk en vrouwelijk (*ida* en *pingala*) interactief versmelten als in een huwelijk?

In dit voorval is het niet Jezus die vraagt om te drinken, als een wildvreemde man bij de Jakobsbron (de Joodse traditie), maar het is haar eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid die zichtbaar wordt vertegenwoordigd door de figuur van Jezus Christus. Jezus is slechts de spreekbuis voor haar eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid (**vers 14**). Dat is de omdraaiing. Die goddelijkheid is de echte mens, het koninkrijk dat in ons is, de waarachtige mens, die heel dorstig is omdat die zolang niets te drinken heeft gehad. Het is niet Jezus die moet drinken maar het is hoog tijd dat deze Samaritaanse vrouw zelf gaat drinken van de echte bron in haar zelf en niet langer blijft treuzelen als een zappende toeschouster in alle vrijblijvendheid, die onopgemerkt en ongezien water komt halen voor zichzelf en voor niemand anders (**vers 15**). Op een wel zeer beeldende manier maakt Jezus zijn eigen

prediking zichtbaar: *bekeer (draai je om) want het koninkrijk is nabij.*

19. Daarop zei de vrouw: 'heer, ik zie dat u een profeet bent. 20. Onze voorouders hebben op die berg daar God aanbeden maar jullie Joden zeggen dat je naar Jeruzalem moet gaan om God te aanbidden. 21. Daarop zei Jezus: 'vrouw, geloof me: het uur zal komen dat je noch op die berg noch in Jeruzalem de Vader zult aanbidden. 22. Jullie aanbidden datgene waar je geen weet van hebt, wij aanbidden waar we weet van hebben omdat de redding uit de Joodse traditie zal komen. 23. Maar het uur zal komen, en is er in feite nu al, dat de echte aanbidders de Vader in geest en waarheid zullen aanbidden. Dat zijn de zoekers waar de Vader naar omziet. 24. God is geest. Wie God aanbidt zal Hem dus werkelijk in de geest van de waarheid moeten aanbidden. 25. Daarop zei de vrouw: 'ik weet dat de Messias zal komen die de gezalfde (Christus) wordt genoemd. Wanneer die komt zal hij ons alles uitleggen en tonen. 26. Daarop zei Jezus: 'die ben ik, degene die nu met je spreekt'.

Dit is een belangrijk tekstgedeelte omdat Jezus bevestigt dat de Joodse traditie waarachtig is maar dat de tijd nu gekomen is om die open te stellen voor allen, ongeacht afkomst, geloof of wat dan ook. De Joodse traditie was gebaseerd op de werkelijkheid van het Ene, dat goed is. Die boodschap is identiek aan de boodschap van *advaita vedanta*: de wereld is een illusie; alleen het Ene zonder tweede is werkelijkheid. Jezus zegt dan: *Maar het uur zal komen, en is er in feite nu al, dat de echte aanbidders de Vader werkelijk in bewustzijn en waarheid zullen aanbidden. Dat zijn de zoekers waar de*

Vader naar omziet. (**vers 23**). Dan zegt Jezus dat de bron van het leven zuiver bewustzijn is en dat we onze goddelijkheid in die innerlijke bron moeten zoeken (**vers 24**). Het Griekse woord voor 'bewustzijn' in dit vers is *pneuma* dat in eerste instantie (levens)adem betekent en van daaruit: spiritueel, transcendent, zuiver bewustzijn. Ten slotte eindigt Jezus met de bevestiging dat hij de Messias is (**vers 26**), waarvan Johannes in het vorige hoofdstuk had gezegd dat hij (Johannes) niet de Messias was. Ook hier geldt weer dat het 'ik' in deze uitspraak niet zozeer slaat op de persoon van Jezus Christus maar op de goddelijkheid en onsterfelijkheid in ons innerlijk. Jezus is spreekbuis voor dat goddelijke deel in ons allemaal. De uitdaging voor ons is niet om als verlamd te wachten tot de Messias komt, want die komt niet van buitenaf maar wel van binnenuit. De komst van de Messias is ons eigen wakker worden voor de werkelijkheid van die ándere wereld, voorbij deze wereld van de vijf zintuigen. Dan zijn we niet meer 'getrouwd' met vijf mannen, maar we wonen samen in hetzelfde huis met deze zesde man, de Messias zelf. Evenmin zijn we nog langer als verlamd want we hebben de wilskracht hervonden om onze eigen weg te vervolgen, terug naar huis, naar het Ene zonder tweede, de uiteindelijke werkelijkheid. Dit is overigens het thema van het volgende 'teken' (in hoofdstuk 5) met de genezing van de lamme.

Dit gesprek tussen Jezus en de Samaritaanse vrouw biedt een prachtige opening om ons te oefenen in een aspect van het Bijbellezen dat dikwijls genegeerd wordt. Wij hebben nu eenmaal een grote afstand geschapen tussen Jezus en onszelf. De mens zelf - wijzelf dus - is, hoe dan ook, goddelijk en onsterfelijk. Geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis. Wat is

er dan onjuist aan om ons in onze zuivere kern te vergelijken met Jezus of met enige andere Godgerealiseerde? Totdat we Jezus zelf - of Shri Krishna of de Boeddha - in ons hart toelaten, blijft het denken en praten over wat deze mensen gezegd en gedaan hebben niet meer dan een mentale exercitie, een analyse en goed voor een academische titel. Religie is niet primair een kwestie van analyseren maar van vertrouwen dat kan uitgroeien tot geloven. Als je merkt dat Jezus alles met jezelf heeft te maken kan het vertrouwen groeien.

We zouden kunnen beginnen door de rol van de Samaritaanse vrouw op ons te nemen en vanuit haar positie te antwoorden. Zij is duidelijk een hoog ontwikkelde vrouw die allerlei innerlijke blokkades (*cakras*) te boven is gekomen, evenals de metgezellin van de Heer, Maria Magdalena. De evangelietekst geeft dit aan met de mededeling dat zij 'al vijf mannen heeft gehad'. Naast de vijf *cakras* stellen de vijf mannen de vijf elementen en de vijf zintuigen voor, en zij heeft zich ontworsteld aan de houdgreep van zintuiglijk denken; zij heeft zich aan die houdgreep ontworsteld. Het zintuiglijk denken gaat uit van een misplaatste overtuiging dat alleen de fysieke wereld de werkelijkheid is. Dorst is dan fysieke dorst die je met water uit een put kunt lessen. Zij woont nu samen met haar zesde man - haar in relatieve zin gezuiverde Ikheid - en Jezus probeert haar nu verder te leiden tot in de diepe bron van haar (relatief) gezuiverde Ikheid die levend water voortbrengt. De Jakobsput is hiervoor een dankbaar voorbeeld en een dankbare vergelijking. De vrouw - wij dus - zegt dan: *heer, geef me dat water waardoor ik geen dorst meer zal hebben en ik niet langer hierheen hoef te komen om water te putten*. De transformatie in haar begrip is volkomen. In plaats van nog te denken in termen van fysiek

water uit de bron putten, verlangt zij nu naar het innerlijke of geestelijke water dat alle dorst lest. Deze omkering is het consequente thema van de prediking van Jezus: je omdraaien en de weg terug naar huis aflopen en de inspanning te doen die daarvoor nodig is. Sta op, laat je krukken achter je, neem je bed op en wandel terug naar huis.

De volgende stap is om jezelf in de positie van Jezus te plaatsen en van daaruit te spreken. Er zijn dan twee uitspraken die centraal staan. De eerste is het antwoord van Jezus aan de Samaritaanse vrouw uit de vorige alinea (**vers 13,14**): *Iedereen die drinkt van het water uit deze put zal vroeg of laat weer dorst krijgen. Maar wie van het water drinkt dat Ik hem geef zal in de eeuwigheid geen dorst meer krijgen want dat water welt in die mens zelf van binnenuit op en stroomt naar buiten naar het eeuwige leven.*

De tweede uitspraak is (**vers 23,24**): *Maar het uur zal komen, en is er in feite nu al, dat de echte aanbidders de Vader werkelijk in bewustzijn en waarheid zullen aanbidden. Dat zijn de zoekers waar de Vader naar omziet. God is zuiver bewustzijn, de bron van het leven. Wie God aanbidt zal Hem dus werkelijk in die innerlijke bron, in de geest van de waarheid moeten aanbidden. Wie de moeite neemt om deze woorden zelf uit te spreken alsof zij uit het eigen hart opkomen, zal onmiddellijk de transformerende werking ervan ondergaan en ervaren.*

27. Op dat moment kwamen zijn leerlingen terug uit de stad en zij verbaasden zich erover dat hij met een vrouw sprak, maar niemand durfde er iets over te zeggen of hem te vragen wat hij van haar wilde of wat hij met haar

te bepraten had. 28. De vrouw liet haar waterkruik bij de bron staan en rende terug naar de stad en zei tegen de mensen: 29. 'kom kijken daar is iemand die mij precies kon vertellen wat ik allemaal heb gedaan. Zou hij soms de Messias zijn?' 30. De mensen liepen daarop de stad uit om naar hem toe te gaan.

De verbazing van de leerlingen dat Jezus met een vrouw sprak en dan nog wel een Samaritaanse is tekenend voor de tijdgeest van die tijd (**vers 27**). De Aramese bijbeltekst doet er nog een schepje bovenop en stelt vast dat Jezus met een *getrouwde* vrouw sprak. Het feit dat zij samenwoonde en nu niet getrouwd was maakte de zaak voor de mensen uit die tijd alleen maar nog schandaliger. Jezus stoorde zich in het geheel niet aan de maatschappelijke conventies als die het overbrengen van zijn boodschap van eenheid en liefde belemmerden.

31. Ondertussen drongen de leerlingen er bij hem op aan: 'eet toch iets, rabbi'. 32. Maar hij antwoordde: 'ik heb al iets te eten, voedsel dat jullie niet kennen'. 33. De leerlingen vroegen zich dus af of iemand hem misschien al wat te eten had gebracht. 34. Maar Jezus kende hun twijfels en zei: 'mijn voedsel is de Wil te doen van Wie mij gezonden heeft en om Zijn werk af te maken. 35. Zeggen de mensen niet dat er nog vier maanden zijn vóór de oogsttijd? Kijk nog eens goed en zie hoe de velden er schitterend bijstaan, klaar voor oogst! 36. Wie oogst, ontvangt daarmee zijn loon en verkrijgt de vrucht die het eeuwige leven brengt, zo kan de zaaier delen in de vreugde van de maaier. 37. Hoe waar is het gezegde dat hierop doelt en zegt: 'de een zaait en een ander maait'.

38. Ik heb jullie opgedragen om datgene te oogsten waar jullie niet voor gewerkt hebben. Anderen hebben ervoor gewerkt en gezwoegd en jullie bouwen daarop voort’.

Dit prachtige beeld van de zaaier en de maaier verwijst naar het Ene dat goed is, de zaadvorm (de bron) van al het leven dat gezaaid wordt (**vers 37**) om vervolgens vrucht te dragen en ons te voeden. Wanneer tijd wegvalt, vallen zaaien en maaien samen en hoef je niet te wachten. Dan is het Ene, dat goed is, als bron van alle zaad, zaaier en maaier tegelijkertijd. Zaad, vrucht en voedsel vallen samen. Zodra je zaait kun je maaien en oogsten. Maar in de tijd (polariteit) worden deze functies van zaaien en maaien uit elkaar getrokken. Dan is er dus een zaaier aan de ene kant en een maaier aan de andere kant. De maaier is degene die niet gezaaid heeft en niet geploeterd heeft. Hij komt slechts om te oogsten en om te genieten van de vruchten die hij niet heeft gezaaid. De zaaier is het Ene en de maaier is het pretentieuze en twijfelende ego. Alles wat niet het Ene is, lijkt anders, het ego, en dat haalt de oogst binnen terwijl het Ene verborgen blijft. Jezus vertegenwoordigt de zaaier en draagt de leerlingen nu op om te maaien. Daarmee worden zij verlost van hun eigen ego omdat zij nu een legitieme opdracht hebben om te maaien en te oogsten hoewel zij er niet voor gewerkt hebben (**vers 38**).

Een andere interpretatie van het zaaien en maaien houdt in dat het zaaien is gebeurd vanuit de Joodse traditie met de profeten als diegenen die zaaiden. Zij verklaarden de woorden die God gesproken had tegen Mozes, en zij verkondigden de komst van een Messias. Dan is het graan rijp om te worden geoogst en dan worden dagloners ingehuurd om te maaien. Zij zijn de discipelen die slechts maaien wat zij niet gezaaid

hebben. Zij maken de oogst rijp voor consumptie voor alle mensen, niet alleen het Joodse deel. Deze boodschap is niet het begin van een nieuwe religie maar de vervulling van de belofte die gedaan was aan Abraham, Isaak en Jakob. Geen wonder dat dit gesprek plaatsvond bij de Jakobsput!

39. Uit die stad waren vele Samaritanen in hem gaan geloven op grond van de getuigenis van die vrouw die inhield dat hij alles wat zij had gedaan en meegemaakt had uitgespeld. 40. De Samaritanen die naar hem toe kwamen, vroegen hem om bij hen te blijven en daarom bleef hij er nog twee dagen. 41. Nog veel meer kwamen er tot geloof door wat hij zei. 42. De mensen zeiden tegen de vrouw dat zij niet langer meer geloofden op basis van haar getuigenis maar nu hadden zij zelf kunnen zien en horen dat hij inderdaad de redder van de wereld was. 43. Na die twee dagen trok hij weer verder op weg naar Galilea 44. hoewel hij zelf had gezegd dat een profeet in zijn eigen land niet geëerd wordt. 45. Maar toen hij in Galilea aankwam, bleek hij daar welkom te zijn. De mensen hadden immers gezien wat hij allemaal had gezegd en gedaan tijdens de feestdagen in Jeruzalem waar zij zelf ook bij aanwezig waren geweest.

Deze passage (**vers 39 - 45**) is een opmaat naar het volgende voorval wanneer Jezus op afstand de zoon van een hofbeambte uit Kafarnaüm geneest. De tekst heeft als thema 'geloof'. Geloof is in de eerste plaats geloof in jezelf, dat wil zeggen geloof in het feit dat alleen het Ene goed is. Dat Ene is onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Dit geloof moet uitgroeien (door voeding) tot kennis in de vorm van een innerlijk weten. Wanneer dat innerlijk weten zich heeft

geworteld is er sprake van een grote standvastigheid en dan opent zich de innerlijke bron met levend water. Geloof is het voorportaal naar kennis. Zelfs de meest 'concrete' wetenschapper zal niet aan een wetenschappelijk onderzoek beginnen als hij of zij niet *gelooft* dat dit onderzoek zal bijdragen aan kennisvergaring.

46. Zo kwam hij weer terug in de stad Kana in Galilea waar hij water in wijn had omgezet. In het nabijgelegen Kafarnaüm woonde een hooggeplaatste hofbeambte wiens zoon ziek was. 47. Toen hij hoorde dat Jezus uit Judea in Galilea was aangekomen ging hij naar Jezus toe en vroeg hem of hij naar Kafarnaüm wilde komen om het kind te genezen dat op sterven na dood was. 48. Maar Jezus zei tegen hem: 'jullie willen altijd maar wonderen zien om tot geloof te komen'. 49. De hofbeambte zei tegen hem: 'heer, kom mee voordat mijn kind sterft' 50. waarop Jezus zei: 'ga terug naar huis, je zoon leeft'. De man geloofde Jezus op zijn woord en ging terug naar huis. 51. Terwijl hij nog onderweg was, kwamen zijn dienaren hem tegemoet om hem te melden dat zijn kind leefde. 52. Hij vroeg hun naar het tijdstip dat de crisis voorbij was en zij zeiden dat 'de koorts gisteren begon te wijken tegen het zevende uur'. 53. En de vader wist dat dit het tijdstip was waarop Jezus tegen hem had gezegd 'uw zoon leeft'. En hij kwam tot geloof en zijn hele huishouding met hem. 54. Dit was het tweede teken dat Jezus had verricht op zijn reis van Judea naar Galilea.

Bij Markus en Lukas vinden we hetzelfde of een soortgelijk verhaal maar dan toegespitst op een Romeinse centurio of officier. Nu hebben we te maken met een Joodse hofbeambte

(vers 46). Zijn zoon is ziek en hij vraagt Jezus om met hem mee te komen, naar huis, om zijn zoon te genezen. Jezus weigert om mee te komen en geneest de zoon op afstand **(vers 50)**. In symbolische zin is het heel goed mogelijk om de ziekte van de zoon te beschouwen als die van een jongen die koortsachtig gegrepen is door zijn eigen, egogestuurde, wil en die onhandelbaar is geworden. De jongen wil niet meer luisteren en dreigt een gevaar voor zichzelf te worden en voor zijn familie. De koorts is slechts symbool voor zijn vurige drammerigheid en drift. Dit is de tweede keer dat Jezus in Kana een 'teken' verrichtte **(vers 54)**.

Er is echter sprake van veel meer symboliek. De hofbeambte is een hoveling in dienst van de koning. De koning kan ook beschouwd worden als het sturende deel van de menselijke intelligentie, ons onderscheidingsvermogen (*buddhi*). De koortsige zoon is dan de ongedurige en onrustige geest die het hele systeem en de innerlijke rust en vrede van de mens (de hoveling) verstoort. Hier ligt het spanningsveld en de innerlijke strijd van de tweede *cakra*, *svâdisthâna cakra*. Dit energieknooppunt bevindt zich vlak boven het staartbeen en boven de eerste *cakra*. Het is verbonden met onze seksualiteit. Wanneer deze *cakra* onder controle wordt gebracht en gereguleerd wordt, worden hartstocht en emoties niet langer onderdrukt, maar geuit. Wanneer de levensenergie (Grieks: *pneuma*) evenwichtig door deze *cakra* stroomt, kan het creatieve potentieel tot uitdrukking worden gebracht en kan er sprake zijn van zelfverzekerdheid, vitaliteit, levenslust en aantrekkingskracht op andere mensen. Als de hoveling naar 'huis' terug gaat, gaat hij in feite naar binnen in zich zelf, in diep gebed of in diepe meditatie en dan weet hij dat zijn innerlijke spanning en onrust voorbij zijn.

HOOFDSTUK V

Een lamme wordt genezen

1. Enige tijd later was er een Joods feest en Jezus ging ervoor naar Jeruzalem. 2. Nu is er in Jeruzalem een badhuis, Betzata (Bethsaïda) genaamd, vlakbij bij de Schaapspoort met vijf portalen. 3. Daar lag een groot aantal zieken, blinden, lammen en kreupelen. 4. *Want van tijd tot tijd daalde er een engel neer in het water dat erdoor in beroering werd gebracht. Wie er dan het eerst na de beweging van het water in ging, werd genezen welke kwaal hij ook had.*⁷⁰ 5. Er was iemand die daar al achtendertig jaar verbleef vanwege een verlamming. 6. Jezus zag hem daar liggen en omdat hij wist dat die man daar al heel lang lag, vroeg Jezus hem: 'wil je weer gezond worden?' 7. 'Heer', antwoordde de zieke, 'ik heb niemand om mij het water in te helpen wanneer het in beweging komt en als ik mij erheen sleep is een ander mij al voor'. 8. Daarop zei Jezus tegen hem: 'sta op, neem je bed op en wandel.' 9. Op dat moment was de man genezen en hij nam zijn bed op en liep ermee weg. Nu was die dag een Sabbath. 10. De Joden zeiden dus tegen de genezen man: 'het is Sabbath, dus mag je jouw bed niet dragen'. 11. De man antwoordde daarop: 'degene die mij weer gezond maakte zei tegen me: 'neem je bed op en wandel'. 12. 'Wie is de man die tegen je heeft gezegd 'neem je bed op en wandel', vroegen ze. 13. Maar de man wist niet wie het was geweest, terwijl Jezus zelf was weggegaan vanwege de menigte.

---

⁷⁰ Niet alle teksten bevatten deze zin

In feite staat dit verhaal vol symboliek. In de eerste plaats is er de naam Betzata. Deze naam draagt de betekenis van 'huis van barmhartigheid'. De vijf portalen of ook zuilengangen verwijzen, evenals de vijf mannen van de Samaritaanse vrouw, die Jezus iets eerder had ontmoet bij de Jakobspuit, naar de vijf zintuigen terwijl het water steeds verwijst naar de waarheid zelf die altijd helder is en die de mens geneest van alle onwaarheden en leugens waarmee zijn innerlijk is volgestopt. Ten slotte verwijzen de achtendertig jaar dat de lamme daar al verbleef, naar de tocht van de Israëlieten door de woestijn totdat zij in het achtendertigste jaar bij de Jordaan kwamen, waar Mozes overleed⁷¹. Mozes mocht het beloofde land slechts van een afstand aanschouwen terwijl Joshua⁷² het volk over de Jordaan zou leiden⁷³ naar het beloofde land aan het einde van het negenendertigste jaar en het begin van het veertigste. Symbolisch ontleent het getal achtendertig zijn betekenis aan de nabijheid van het getal negenendertig. Op zichzelf beschouwd is 39 een 3 met een 9. Het getal 3 verwijst altijd naar vervulling en naar een verbinding met de eenheid zelf (drie-eenheid). Het getal 9 (3 x 3) impliceert de vervulling van een hele cirkelgang en de transformatie die van die vervulling het gevolg kan zijn: de vrucht wordt zaad en het zaad wordt een nieuwe plant of boom. Bovendien is 39 ook 3 maal 13: de twaalf apostelen met Jezus als dertiende. Numerologisch, ten slotte, is $39 \div 3 = 13$.

Het getal 38 telt numerologisch als 11 of als 2. Bovendien is $38 \div 2 = 19$ en 19 is numerologisch gezien 1; dus ook langs die

---

71 Deut. II,14

72 Jezus' naam was ook Joshua

73 Deut. III,28

kant staat 38 voor de polariteit van twee eenheden (de *ida* en de *pingala*) die op elkaar inwerken als tegengestelden (mannelijk – vrouwelijk) en die een ernstig verlamrend effect kunnen hebben als bij een patstelling. De patstelling is onze eigen innerlijke tegenstrijdigheid tussen onze mannelijke en vrouwelijke kant. Wijzelf zijn immers die lamme in het badhuis met vijf portalen. De lamme man werd verscheurd door zijn gebondenheid aan deze zintuiglijke wereld enerzijds en door het sluimerende beter weten in zijn geweten anderzijds. Maar hij was nog onmachtig om op dat sluimerende beter weten te vertrouwen. Daarvoor moest hij wakker worden. De verlamming van de man die 38 jaar had zitten wachten, was bijna ten einde. Hij was nog slechts één stap verwijderd van het getal 39 dat in 40 tot vervulling komt. Dat Ene, die ene stap, werd aangedragen door de Mensenzoon, als impuls van buitenaf zodat de man weer verder kon gaan, geheel getransformeerd en gelouterd. Hij werd wakker, nam het bed waarop hij sliep op en liep weg. Het fysieke water had hij niet meer nodig. Jezus, de Christus-energie die in hemzelf aanwezig was, had hem het levende water gegeven waarnaar de Samaritaanse vrouw ook zo verlangde. Dat levende water is de liefde voor waarheid en werkelijkheid, *kundalini*-energie. Wie met die werkelijkheid verbonden is, is innerlijk gezuiverd en helder. Die mens doorziet de dingen en heeft niets anders meer nodig.

Vertrouwd als we zijn met een relatieve werkelijkheid die in feite als een droom is, vinden we het heel lastig om te denken in termen van onvergankelijkheid, tijdloosheid en onbegrensdeheid. Voor ons zijn alle dingen begrensd, zelfs het onbegrensde. In de evangeliën symboliseren de

Judeeërs en de schriftgeleerden steeds onze eigen staat van onvermogen om de esoterische betekenis van de geschriften te onderkennen. Dan geldt alleen de letterlijke betekenis die geen enkel transformerend vermogen heeft, zoals Jezus zal zeggen in het laatste deel van dit hoofdstuk. In deze staat van onvermogen zijn mensen niet eens verlamd, maar zij zijn als blokken beton of als steenrotsen. Zo liggen wij altijd dicht bij de vijf portalen van de zintuigen en wij kunnen ons niet losmaken uit de houdgreep die de uiterlijke wereld op ons heeft. Bovendien hebben we niemand die ons op het juiste moment naar het levende water van de waarheid kan brengen en dus moeten we blijven liggen en wachten. De 'schaapspoort' is voor ons bestemd zolang we ons als willoze schapen en volgelingen gedragen. Schapen hebben een herder nodig. Uitgaande van een soort Jacobs ladder met zeven treden zijn de eerste drie treden bestemd voor schapen die een herder nodig hebben. Schaaap nr 3 is zeker een heel ander schaaap dan schaaap nr 1 of schaaap 0 maar pas op de vierde sport treedt de mens naar buiten en is hij niet meer verlamd. De lamme was daar bijna: 38 waarbij 40 als 4 telt. Door toedoen van Jezus kreeg hij de impuls om de laatste stap te zetten, naar 39 en dan naar 40 op voorwaarde dat hij zich niet meer vergist en de plank niet langer misslaat. Hij is genezen - 'heel geworden' - en heeft de benodigde wilskracht (moed) verzameld. Nu is hij in staat om zichzelf te zijn en zichzelf te volgen. Deze mens is met zichzelf verbonden en is daarmee, op de zevende dag (Sabbath, de dag des Heeren), een 'kenner van het Zelf' geworden: mens nr 4⁷⁴, de overgang van 3 naar 4, van 39 naar 40.

---

74 Zie bijvoorbeeld P.D. Ouspensky, de vierde weg, Hoofdstuk II

14. Later vond Jezus hem terug in de tempel en hij zei tegen de man, 'zie je nu wel, je bent weer helemaal gezond! *Let van nu afaan goed op en bega jouw vergissing niet nog een keer om te voorkomen dat je nog iets ergers overkomt*'. 15. Maar de man ging heen en liep naar de Judeeërs om hen te zeggen dat het Jezus was geweest die hem genezen had. 16. Omdat Jezus dit soort dingen op de Sabbath deed, gingen de Judeeërs hem verwijten maken. 17. Jezus antwoordde echter: 'mijn Vader werkt ononderbroken, dat doe ik dus ook.' 18. Vanwege die uitspraak zochten de Joden nog verbeterener naar een manier om hem te doden. Want Jezus doorbrak niet alleen de Sabbath-regel maar hij noemde God ook nog zijn Vader en stelde zich zo aan God gelijk.

Als Jezus de man later lopend en wel in de tempel terugvindt (het huis van God) vermaant hij hem om zich niet meer te vergissen. Alleen dan is zijn nieuwe staat van innerlijke verbondenheid permanent geworden. Dit 'vergissen' wordt vrijwel altijd met 'zondigen' vertaald. Letterlijk betekent het: 'je doel missen', of 'het juiste moment missen'. We weten immers dat deze verlamde mens niemand had om hem op het juiste moment in het water te laten gaan. Noodgedwongen, door gehechtheid aan de zintuiglijke wereld, miste hij dat moment steeds. Hij kwam altijd te laat, als tweede of als derde maar nimmer als nr één. Hij was innerlijk verdeeld en niet één. De zintuiglijke wereld is tevens de wereld waarin we ons ego in alle vormen en maten kunnen vergroten en verkleinen. Het is een wereld die gebaseerd is op de polariteit van tegengestelden en is wezenlijk dualistisch. In die polariteit gedijt ons ego opperbest in de vorm van 'ik en de ander'. In egocentriciteit wordt het spirituele in ons

geheel verlamd en zelfs gedood. In ons ego-centrum zijn we in feite levend dood. Dan missen we het doel van onze eigen onsterfelijkheid. Dat is doodzonde. Dat is wat Jezus bedoelt te zeggen. De opstanding uit de dood is het overstijgen van deze egocentriciteit. Het persoonlijke en beperkte wordt universeel en daarmee alomvattend. Nu was de lamme geheeld en was een ander mens geworden: hij kon weer lopen, wandelen en dansen. Hij was weer verbonden met het Ene, dat goed is: met zijn eigen innerlijke vrede en blijdschap. Dit alles gebeurde in het badhuis van Bethsaïda: het badhuis van barmhartigheid.

Dan zijn er de kryptische woorden van Jezus om 'goed op te letten en niet nogmaals de plank mis te slaan om te voorkomen dat er nog iets ergers zou gebeuren'. Dat 'ergere' is het vermoeden van het levende woord van de waarheid door 'uit de school te klappen' en mysterieuze of esoterische betekenissen uit te leggen aan mensen die er niet rijp voor zijn, zoals de schriftgeleerden. In feite verbood Jezus de man om de schriftgeleerden op te zoeken. Maar de man luisterde niet en deed dat toch. Jezus verbood mensen dikwijls om na een wonderbaarlijke genezing hun oude omgeving op te zoeken (zie bijvoorbeeld Mk 7,36 en 8,26). Vanuit egocentriciteit, dus vanuit machtzucht, hebzucht, of vanuit verlangen naar roem aarzelen we niet om de waarheid of iets bijzonders op ieder moment te verkondigen zonder te letten op tijd en plaats. Wanneer dat gebeurt ga je, vroeg of laat, voor de bijl en het woord van waarheid ook. Een mens die aan deze wereld gebonden en gehecht is, wenst niet herinnerd te worden aan de echte werkelijkheid. Zo iemand gelooft nu eenmaal in de werkelijkheid van deze wereld en die droom of illusie wenst hij of zij voor geen prijs op te geven. Woorden die

van waarheid en werkelijkheid getuigen moeten in de kiem worden gesmoord. Dan gaat de evangelist verder en vertelt hij ons hoe de Joden en schriftgeleerden, de fundamentalistische 'letterlijken' dus, vanaf dit moment uitkeken naar een gunstig tijdstip om Jezus te vermoorden. Het nieuwe, dat creatief en levend is, wordt steeds weer opnieuw opgeofferd voor de veiligheid van het oude en bekende dat mechanisch en dood is. Kennelijk sloeg de man de waarschuwing van Jezus in de wind, want zodra ze weer uit elkaar gingen, liep hij regelrecht naar de tempelfunctionarissen en de schriftgeleerden om Jezus aan te geven. De transformatie van de verlamde was slechts tijdelijk geweest en nu zou hij de zware last van verraad moeten torsen. Dat is precies waartegen Jezus hem waarschuwde. De man wilde echter niet luisteren maar was eigenwijs en eigenzinnig.

Dit derde 'wonder' verwijst ook naar de derde *cakra*, *manipura cakra* genaamd. Deze *cakra* fungeert ook als woonplaats van ons ego en is daarmee tevens het centrum van ons gevoelsleven en van onze wilskracht. Dit centrum is tevens het slagveld in ons innerlijk waar zelfzuchtigheid enerzijds en onbaatzuchtigheid anderzijds elkaar in een verlamdende wurggreep houden. Zolang het ego nog de vrije hand krijgt is sprake van blindheid, doofheid en verlamming op spiritueel gebied. Wanneer, ten slotte, de verlamdende patstelling wordt doorbroken wordt de geest heel helder en transparant. Wie deze *cakra* weet te beteugelen zet een kroon op het werk van ontwikkeling zodat deze mens ontvankelijk wordt voor de invloed van fijnere, hogere, energievelden. Dit energetische knooppunt bevindt zich op de hoogte van de navel in de ruggegraat. Op dit punt beland is de zoekende mens echter nog niet uit de gevarenzone en

hij kan nog altijd terugvallen in zijn oude gewoonten en zijn ego-gedreven nukken en luimen. Dit is met deze verlamde het geval: *Maar de man wist niet wie het was geweest, terwijl Jezus zelf was weggegaan vanwege de menigte. (vers 13)*

Over het gezag van de Zoon

19. Jezus nam opnieuw het woord en zei: ‘waarachtig, ik verzeker jullie dat de Zoon niets uit eigen kracht kan doen, hij kan alleen maar datgene doen wat hij de Vader ziet doen. Wat deze doet, doet de Zoon eveneens. 20. De Vader heeft de Zoon immers lief en dus toont Hij de Zoon wat Hijzelf doet. Hij zal de Zoon zelfs nog grotere werken tonen, waarover jullie versteld zullen staan. 21. Zoals de Vader doden tot leven wekt, zo wekt ook de Zoon diegenen tot leven wie hij wil.

Dit tekstgedeelte van het evangelie behandelt een belangrijk gegeven, namelijk de relatie tussen vader en zoon. In de sterk mannelijk ingestelde Joodse traditie wordt de moeder buiten beschouwing gelaten maar zij is impliciet aanwezig in de vader, zoals reeds in de inleiding werd gesteld. Zonder moeder geen vader en zonder vader geen moeder. Die twee zijn één. De ultieme werkelijkheid is die van het Ene zonder tweede. Dat Ene is onbegrensd. Vader en moeder zijn één. Er is niets anders dan het Ene. In die zin is de schepping als een droom of als een toneelstuk want de schepping is gebaseerd op het principe van de polariteit van een subject en een object. De schepping is wezenlijk dualistisch. In het scheppingsverhaal van boek Genesis vinden we dit uitgedrukt als: *en de geest Gods zweefde over*

*de wateren*⁷⁵. Het onbegrensde is een toekijkend bewustzijn. Dat toekijken impliceert een subject en een object: 'de geest Gods' als subject en 'de wateren' als object. Zodra de eenheid van het onbegrensde doorbroken *lijkt* te worden door de polariteit van tegengestelden (subject – object) ontstaat een spanningsveld van creativiteit. Op dat moment lijkt het alsof de eenheid tussen vader en moeder wordt doorbroken en ieder een eigen functie of status krijgt. Maar dat is slechts schijn en daarom is de hele schepping schijn want wezenlijk is er slechts het Ene, zonder vader, zonder moeder. Die schone schijn maakt de schepping echter spannend en machtig interessant, precies zoals een toneelstuk of een film ook spannend en machtig interessant kan zijn. Die spanning is boeiend en houdt ons dus vast. Zij werkt verlamdend zoals we zagen in het voorafgaande verhaal of 'teken' van de lamme die geheeld werd. De absolute werkelijkheid is en blijft echter die van het Ene zonder tweede of zoals Jezus het formuleert: die van *het Ene, dat goed is*. Zo is de werkelijkheid van God, van het Ene. Maar zodra God als vader wordt beschouwd is er een kind (zoon). God zelf, het Ene en bewuste Zijn, 'doet' niets. Het Ene is de eeuwige getuige die alleen maar waarneemt en toekijkt. Maar binnen de illusie van de schepping treedt de zoon binnen, als Zoon van God, om boodschapper te zijn van dat Ene dat zelf niets 'doet'. De Zoon is de Vader binnen de schepping. Toch zegt Jezus dat de Vader iets 'doet'. Het 'doen' van de Vader is de scheppende wil. De schepping is een wilsuiting omdat de Schepper 'wilde' scheppen. Waarom? Omdat in het onbegrensde kennis en geluk niet tot manifestatie kunnen komen. Er is immers geen spiegel om in te kijken, want zodra de spiegel

---

75 Gen. 1,2

er is (*de wateren* uit het scheppingsverhaal in Genesis) is er de polariteit van subject en object, van vader en moeder. Pas in gemanifesteerde vorm kun je kennis, intelligentie en gelukzaligheid 'ervaren' en alle ervaring is gericht op zelfbevestiging: *o ja, zo is het; alleen het Ene bestaat, al het andere is slechts schone schijn*. Onderscheidingsvermogen⁷⁶ is hierbij het onontbeerlijke instrument dat we zullen moeten leren hanteren als we de oorspronkelijke eenheid van het onbegrensde als ultieme werkelijkheid wensen te ervaren. Zolang we geloven in de concreetheid van relatieve kennis en we ons onderscheidingsvermogen of gezond verstand niet gebruiken, zullen we nimmer enig begrip krijgen voor de werkelijkheid van het onbegrensde, voor het feit dat er zoiets abstracts is als *het Ene zonder tweede*. In feite is dat 'Ene' helemaal niet abstract maar concreet want die andere, relatieve, werkelijkheid van alledag is niet meer dan een voorbijgaande droom.

22. De Vader oordeelt niet maar heeft het oordeel aan de Zoon overgelaten. 23. Zo zal de Zoon dezelfde erkenning vinden als de Vader. Wie de Zoon niet erkent, erkent evenmin de Vader die de Zoon gezonden heeft.

Het creatieve beginsel, de Vader, 'doet' slechts één ding: het laten oprijzen van de scheppende wil en het creatieve vermogen dat op polariteit is gebaseerd. De scheppende Wil (uit het *Uw Wil geschiede* van het Onze Vader) is geheel juist en foutloos. Wat rechtstreeks uit die Wil oprijst is foutloos en correct en laat geen sporen na. De wijze en vrome mens die geheel onthecht is geworden en zich van alle hechtingen

---

76 Zie vers 27

en bindingen met deze wereld heeft bevrijd, volgt dit pad dat juist en correct is en geen sporen achterlaat. Die mens geeft niet om roem en eer, noch om plezier en pijn maar blijft geheel en al bij zichzelf, blijft in verbinding met de Vader of zijn eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Deze Zelfgerealiseerde mens keert niet meer terug wanneer het lichaam sterft, maar blijft rusten in zijn of haar eigen goddelijkheid, in de eenheid van de Vader. In zelfrealisatie zijn Vader en Zoon identiek, zij zijn één en dezelfde. Dit is wat Jezus ons te zeggen heeft. De Zoon is dus de spreekbuis van de Vader binnen de schepping. In de dynamiek van alledag is er geen grotere genade denkbaar dan de levende kennis van de Zoon te vinden. Het hele gegeven van de Messias (de boodschapper van de Vader) is hierop gebaseerd. In historische zin manifesteert God zich regelmatig als een incarnatie, maar de werkelijke betekenis van de Messias is dat wij zelf Mensenzoon worden, door wakker te worden, op te staan en aan de slag te gaan op basis van het *Uw Wil geschiede*. Er is geen persoonlijke, individuele, wil. Er is slechts de Ene Wil die altijd juist is, universeel en die een rechtstreekse uiting is van een éénmakende liefde en harmonie. Waar disharmonie en on-enigheid zijn, is die Wil nog niet verwerkelijk. Wie er echter de voorkeur aan geeft om zijn eigen zinnen te volgen, zal in dit leven ervan kunnen genieten maar wanneer de pret van dit leven voorbij is, zal die mens iets veel ergers overkomen, zoals het verliezen van de menselijke belichaming in een volgend leven, en daarmee verstoken blijven van de mogelijkheid om onderscheid te maken en dichter bij de Vader te komen. .

24. Waarachtig, ik zeg jullie dat wie naar mijn woord luistert en op hem vertrouwt die mij gezonden heeft, bezit eeuwig leven. Die mens ondergaat geen oordeel

meer, want hij is van de dood naar het leven overgegaan. 25. Waarachtig, ik zeg jullie dat het uur zal komen, ja dat moment is er nu al, dat de doden de stem van de Zoon van God zullen horen. Wie die stem hoort en er naar luistert zal tot leven komen. 26. De Vader draagt het leven immers in zich en zo heeft hij ook de Zoon het leven in zich meegegeven. 27. Ook heeft de Vader de Zoon de macht gegeven om te oordelen omdat hij Mensenzoon is.

Jezus is de personificatie van 'het Woord'. Het 'Woord' is het woord van de scheppende Wil. Wie leert om dat Woord te volgen, vindt alleen nog vanzelfsprekendheid op het pad. Wat vanzelf spreekt vraagt niet langer om een oordeel, *want het spreekt toch vanzelf?* Dat Woord is de uiting van Gods alomtegenwoordigheid. Dat Woord kent alleen maar Eenheid als de werkelijkheid; al het andere is slechts schijn. Wie die eenheid kent hoeft geen onderscheid meer te maken want de schepping is maar een 'alsof'. Maar wie zijn eigen goddelijkheid miskent, miskent ook de Vader en wordt dan geconfronteerd met de terugkeer in een goddeloos bestaan in een doodse duisternis. Dat is een hel voor een ziel die wezenlijk goddelijk is en onsterfelijk. Wanneer boete is gedaan, zal die ziel weer een nieuwe kans krijgen om als mens zijn of haar weg te vervolgen en de draad weer op te pakken.

Als de doden de stem van de Zoon van God zullen horen, wordt daar niet mee bedoeld dat de lijken als geraamten uit hun graf zullen opstaan. Want wat gebeurt er als het graf geruimd is of het lijk is gecremeerd? Nee, gelukkig heeft die letterlijke betekenis inmiddels vrijwel geheel en al afgedaan. Wie zijn die doden dan wel? Zij zijn de zielen die zichzelf begraven hebben in een belichaming zonder op

enige manier bewust verbonden te zijn met hun ware aard, met *het koninkrijk dat in u is*. De ziel brengt het lichaam tot leven maar als de mens er de voorkeur aan geeft om zijn eigen afkomst geheel te negeren en te vergeten, denkend dat hij of zij als individu 'God in Frankrijk' is, dan wordt daarmee de goddelijkheid gedood en woont die goddelijke ziel in een goddeloos lichaam in een godvergeten bestaan. Die goddelijke ziel heeft zichzelf begraven in het graf dat lichaam heet. De volgende uitspraak van Jezus gaat hierover.

28. Verbaas je hierover niet want het uur zal komen dat allen die zich in een graf bevinden zijn stem zullen horen 29. en uit hun graf zullen komen. Wie als mens juist en goed heeft gefunctioneerd zal tot leven worden gewekt, terwijl diegenen die onjuist hebben gefunctioneerd zullen opstaan om beoordeeld te worden. 30. Ik doe niets uit eigen kracht. Ik oordeel naar wat ik hoor en mijn oordeel is rechtvaardig omdat ik niet zoek naar wat ik wil maar naar wat hij wil die mij heeft uitgezonden.

In **vers 28** lezen we dat *allen die zich in een graf bevinden zijn stem zullen horen*. Het is bijna onvoorstelbaar dat er geleerde lieden zijn die denken dat een geraamte in een graf zal opstaan omdat de stem van de Mensenzoon wordt gehoord. Dit is fysiek onmogelijk en zelfs God zal een geraamte niet tot leven kunnen wekken. Het 'graf' moet hier symbolisch worden gelezen, in de betekenis van de mechanische mens die levend 'dood' is en die dus, als ziel, in de kerker of in het graf van zijn of haar lichaam huist. Maar vroeg of laat zal die ziel de stem van het geweten (de Mensenzoon) horen en wakker worden en opstaan. Dit is de werkelijke betekenis van 'verrijzenis'. Verrijzenis is herrijzenis.

Een wildplasser werd eens door een agent op de bon geslingerd. Juist op dat moment kwam er een paard en wagen langs waarbij het paard zich moest ontlasten. Dus vroeg de man aan de agent waarom hij wel op de bon ging en het paard niet. De agent antwoordde dat de wet voor mensen is gemaakt die intelligent zijn en onderscheid kunnen maken tussen waar je wel en niet kunt plassen, maar dieren kunnen dat niet. Wie zich door zijn eigen wil laat leiden, riskeert een bon. Wie zich aan de regels en wetten van de schepping houdt, stijgt er boven uit (**vers 30**). *Ik doe niets uit eigen kracht. Ik oordeel naar wat ik hoor en mijn oordeel is rechtvaardig omdat ik me niet door mijn eigen wil laat leiden maar door de Wil van diegene die mij gezonden heeft.*

31. Als ik over mezelf spreek als individu is mijn getuigenis niet waarachtig. 32. Iemand anders⁷⁷ heeft over mij gesproken en ik weet dat wat hij over mij gezegd heeft, en waarvan hij getuigt, juist is en waarachtig. 33. Jullie hebben informanten naar Johannes gestuurd om hem uit te vragen⁷⁸ en de getuigenis die hij gaf was waarachtig en juist. 34. Ik heb geen behoefte aan de getuigenis van een mens maar ik zeg jullie dit met het oog op jullie redding. 35. Johannes de Doper was als een helder brandende lamp maar jullie wilden je slechts even verlustigen in zijn licht.

In **vers 31** doet zich het bijzondere feit voor dat Jezus een keer spreekt over zichzelf als persoon. Dan zegt hij dat wat vanuit individueel standpunt wordt gezegd, niet waarachtig

---

77 Johannes de Doper

78 Joh I,19

is omdat het individuele polariserend is in de zin van 'ik en de ander'. Hoe goed bedoeld ook, 'ik en de ander' levert altijd een spanningsveld op en is geen universeel standpunt. Het individuele rijst op uit het universele. Het universele is een rechtstreekse weerspiegeling in de schepping van Gods alomtegenwoordigheid. Zodra je enige werkelijkheidswaarde toekent aan jezelf als individu, bega je een vergissing en sla je de plank mis. In het begin van het Evangelie van Maria Magdalena zegt Jezus tegen Petrus: *Er is geen zonde. Maar jullie maken zonde wanneer jullie datgene doen wat met overspel zou kunnen worden vergeleken. Dat wordt 'zonde' genoemd. Daarom is het Goede in jullie midden gekomen, om het wezenlijke in de natuur van ieder schepsel weer te verbinden met waar het uit voortkwam.*

36. Ik spreek echter over een grotere wereld dan die van Johannes want de taak die de Vader mij heeft meegegeven om te volbrengen, en die ik op dit moment ten uitvoer breng, is het bewijs dat de Vader mij gezonden heeft. 37. De Vader die mij gezonden heeft, getuigt zelf van mij. Jullie hebben Zijn stem nog nooit gehoord noch hebben jullie Zijn gedaante ooit gezien. 38. Jullie dragen Zijn woord niet blijvend bij je, want jullie geloven hem niet die door Hem gezonden is. 39. Jullie pluizen de geschriften helemaal uit omdat jullie denken daarin het eeuwige leven te vinden maar juist die geschriften getuigen over mij. 40. Toch weigeren jullie om bij me te komen om het leven zelf te bezitten.

Deze passage is een rechtstreekse verwijzing naar het begin van dit evangelie: *1. In het begin was het Woord en het Woord was bij God en God was het Woord. 2. Dit Woord was in het begin*

*bij God. 3. Alles is door dat Woord zelf ontstaan en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is. Het probleem met letterlijkheid is, dat alles dan zo vast en concreet wordt en iedere dynamiek verliest. Het leven is dynamisch, alleen de dood is concreet. In deze passage (**vers 36**) geeft Jezus het verschil aan tussen hemzelf en Johannes de Doper, zoals Johannes dat ook deed aan het begin van dit evangelie: *Nog wist ik niet wie hij was, maar hij die mij gezonden heeft om met water te dopen, zei tegen mij: 'Wanneer je ziet dat de Geest op iemand neerdaalt en daar blijft rusten, dan is dat degene die doopt met de Heilige Geest.'* En dat heb ik gezien, en ik getuig dat God hem heeft geroepen⁷⁹.*

41. Ik geef niet om de lofen de eerbewijzen die mensen mij kunnen betuigen. 42. Maar ik weet dat jullie geen enkele godlievendheid in jullie hart koesteren. 43. Ik ben in de naam van mijn Vader gekomen maar jullie hebben mij niet in jullie midden opgenomen. Maar anderen die zich echter op basis van hun eigen naam bij jullie aandienen, die nemen jullie wel in jullie midden op. 44. Hoe kunnen jullie ooit tot echt geloof komen als jullie wel elkaars meningen oppakken, terwijl jullie wat afkomstig is van het Ene zelf, God, geen gezag toekennen? 45. Denk vooral niet dat ik jullie bij de Vader zal aanklagen. Mozes zelf is jullie aanklager op wie jullie hoop is gevestigd. 46. Als jullie op Mozes zouden vertrouwen, zouden jullie mij ook vertrouwen, want Mozes heeft over mij geschreven⁸⁰. 47. Maar als jullie geen geloof hechten aan zijn geschriften, hoe kunnen jullie dan ooit geloof schenken aan mijn woorden?

---

79 Joh. I,33,34

80 Deut. XVIII,15; Mt XVII,5

In het Thomas Evangelie (logion 2) zegt Jezus:

Blijf zoeken totdat je vindt wat je zoekt, maar als je het ten slotte gevonden hebt, zul je het niet vertrouwen en in verwarring raken. Ga dan door en laat je niet van de wijs brengen want dan zul je het wonder dat schepping heet doorgronden. Je zult dan heersen over het Al.

Voor schriftgeleerden en anderen die daarmee vergelijkbaar zijn, zijn de woorden van het Thomas Evangelie betekenisloos, alsof je tegen doven, blinden en lammen spreekt. Jezus stelt dit dan ook vast en verwijt hen dat zij geen enkele godlievendheid in hun hart koesteren. De godlievendheid (Grieks: *agapè*) in **vers 42** is zowel actief en passief, dus wederkerig hoewel Gods liefde altijd aanwezig en beschikbaar is. We maken er echter geen gebruik van omdat we onszelf ervan afsluiten. Jezus zelf stelt deze retorische vraag in **vers 44**. Onwetendheid is uiteindelijk altijd een bewust niet willen weten en dat maakt dat we onszelf van het universele en kosmische afsluiten en slechts ogen en oren hebben voor onze eigen, persoonlijke en individuele standpunten (**vers 43**) en ons daar eindeloos druk om maken.

HOOFDSTUK VI

Broodvermenigvuldiging

1. Na deze gebeurtenissen ging Jezus naar de overkant van de zee van Galilea die ook het meer van Tiberias wordt genoemd. 2. Een grote mensenmassa volgde hem daarheen omdat zij de wonderbaarlijke tekenen hadden gezien hoe hij zieken en kranken genas. 3. Jezus trok de heuvels in en ging daar zitten met zijn leerlingen. 4. Het was vlak voor het Joodse paasfeest. 5. Op een gegeven moment keek Jezus op en toen hij zag hoe een grote massa mensen op hem afkwam, vroeg hij aan Filippus 'waar zullen we brood vandaan halen om al die mensen te eten te geven?' 6. Dit zei hij bij wijze van proef want zelf wist hij heel goed wat hij zou gaan doen. 7. Filippus antwoordde: 'zelfs tweehonderd zilverstukken zijn nog niet genoeg om voldoende brood te kopen om een ieder wat te eten te geven' 8. Een van de andere leerlingen, Andreas, de broer van Simon Petrus, merkte op: 9. 'Er is hier een jongen met vijf gerstebroden en twee visjes, maar wat hebben we daaraan voor zoveel mensen?' 10. Jezus zei: 'laat de mensen gaan zitten', want er was veel gras op die plek. De mensen gingen dus zitten, er waren er ongeveer vijfduizend. 11. Jezus nam de broden, sprak een dankgebed uit, en deelde ze aan de mensen uit, en zo ook met de visjes. Er was zoveel als ze maar wilden. 12. Toen de mensen voldaan waren en genoeg gegeten hadden zei hij tegen zijn discipelen: 'verzamel nu de etensresten zodat er niets verloren gaat'. 13. Dat deden zij en zij vulden twaalf manden met brokken

van wat er van de vijf gerstebroden na de maaltijd was overgebleven. 14. Toen de mensen dit wonderlijke teken hadden gezien zeiden ze: 'hij is waarlijk de profeet die in de wereld komen zou'. 15. Maar Jezus wist wat zij van plan waren, namelijk om hem met alle geweld mee te nemen om hem tot koning uit te roepen. Daarom trok hij zich, geheel alleen, terug in de bergen.

Hoofdstuk VI is een belangrijk hoofdstuk omdat we nu een verdere uitdieping krijgen van de drie 'wonderen' die reeds eerder vermeld werden:

- Het veranderen van water in wijn (de bruiloft in Kana)
- De genezing op afstand van de zoon van de hofbeambte
- De genezing van de lamme in het badhuis van Bethesda

Dit hoofdstuk gaat over de 'wonderlijke broodvermenigvuldiging' en wordt algemeen gezien als de basis voor de eucharistieviering in de katholieke, orthodoxe en koptische kerken. Het thema 'levende geest' wordt nu verder uit de doeken gedaan, zoals we eerst (bij het gesprek met de Samaritaanse vrouw) het thema 'levend water' hebben gehad. Als we ervan uitgaan dat dit evangelie vooral is gericht op menselijke ontwikkeling in bewustzijn en op het tot leven brengen van de *kundalini-energie* gaat 'de wonderlijke broodvermenigvuldiging' over het vierde niveau van ontwikkeling in bewustzijn, over de hart-cakra, *anahata* genaamd (ongeschonden, heel). De mens staat weer in zijn of haar eigen heelheid en is daarom een bron van energie en van levend voedsel voor de mensen om hem of haar heen. Voedsel (energie) wordt dan als vanzelf vermenigvuldigd, zoals Jezus liet zien.

Het verhaal van de wonderlijke broodvermenigvuldiging vinden we terug in de vier evangelieteksten (Mattheüs, Lukas, Markus en Johannes) en dat duidt er op dat deze gebeurtenis van fundamenteel belang werd geacht in de tijd dat deze teksten voor het eerst werden gepubliceerd. De letterlijke basis van het verhaal is dat een grote massa mensen, enige duizenden, Jezus volgde, waarschijnlijk vanuit Kapernaüm, naar de overkant van het meer van Tiberias (**vers 1,2**). Er was geen voedsel (**vers 5**). De discipelen wisten zich geen raad want zelfs voor 200 zilverstukken zouden ze nog niet genoeg brood kunnen kopen en waar moesten ze dat kopen in de wildernis van de 'overkant'? Een jongen had vijf gerstebroden en twee gedroogde visjes (**vers 9**). Jezus liet het brood en de visjes bij zich brengen, sprak een dankgebed uit en deelde het brood uit (**vers 11**). Het uitspreken van een dankgebed is in het Grieks *eucharisto*, waarvan het woord 'eucharistie' is afgeleid. De tekst vermeldt dat er vijfduizend mensen waren. Mattheüs voegt er aan toe: 'vrouwen en kinderen niet meegerekend'. Iedereen kon net zoveel eten als hij wilde en na afloop bleven er twaalf korven met broodresten over (**vers 13**). Wat er van de vis overbleef wordt niet vermeld. De mensen raakten zo enthousiast dat zij Jezus wilden meesleuren om hem tot koning uit te roepen waarop Jezus zich terugtrok (**vers 15**).

Vanuit een letterlijke betekenis klopt het verhaal nauwelijks. Wie is er zo dwaas om twaalf lege manden mee te nemen? Of maakten ze de manden ter plekke? Ze hadden wel wat anders te doen! Hoe kan er zoveel gras in de wildernis zijn dat vijfduizend mensen er kunnen zitten terwijl het terrein gortdroog is? Waarom had die jongen überhaupt vijf broden bij zich en twee visjes? Aan het einde van het

vorige hoofdstuk bevond Jezus zich nog in Jeruzalem om nu plotseling weer in Galilea op te duiken? Wat gebeurde er in de tussentijd? Hoe kunnen vijfduizend mensen achter Jezus aanlopen en met bootjes het meer oversteken als het grote Joodse paasfeest vlak voor de deur staat? Als er 20 mensen in een bootje passen, waren er toch nog 250 bootjes nodig om iedereen naar de overkant te krijgen, of was er een soort veerdienst? Hoe kan het dat geen enkele geschiedschrijver hierover rapporteert terwijl Jezus kennelijk zo'n *impact* had op het maatschappelijke leven uit die tijd? Hier zijn maar een paar vragen die voldoende zijn om de letterlijke betekenis op zijn minst met een korreltje zout te nemen. Een uitleg die het dichtste bij de letterlijke betekenis van dit 'wonder' staat, houdt in dat het grote aantal mensen dat Jezus volgde om naar hem te luisteren verwijst of symbolisch is voor de grote geestelijke honger van de mensen uit die tijd.

Los van het feit dat er vele voorbeelden te geven zijn van Godvrezende, wijze en heilige mannen en vrouwen die in staat waren om voedsel te vermenigvuldigen, geeft het Oude Testament ook een aantal voorbeelden, waarvan het manna uit de hemel ten tijde van Mozes natuurlijk het meest bekende is. Dat voorval wordt ook in deze evangelietekst vermeld. De profeet Elia vermenigvuldigde het voedsel van een weduwe zoals vermeld in 1Kon.17, 8-16. De profeet Elisa deed twee keer hetzelfde (2Kon.4). Als zodanig is de wonderbare broodvermenigvuldiging niet zo wonderlijk. Waar gaat het dan wel om? In de eerste plaats is er het gegeven dat veelheid en verscheidenheid uit eenheid voortkomen. Vermenigvuldigen gebeurt vanuit eenheid en impliceert een delen, zoals ook de broden werden (uit)gedeeld. Om te vermenigvuldigen moet je dus eerst tot (innerlijke) eenheid

komen. Die innerlijke eenheid heeft alles te maken met het *koninkrijk dat in u is*. De verwerkelijking van deze innerlijke eenheid is het hervinden van onze eigen heelheid. Jezus zelf is de verpersoonlijking van dat *koninkrijk dat in u is* en van de innerlijke heelheid die daarbij hoort. Daarop te vertrouwen en in dat koninkrijk gevestigd te zijn betekent dat alleen de scheppende wil van God geldt. Dan is vermenigvuldiging een vanzelfsprekendheid.

Een veel waarschijnlijker uitleg van deze gebeurtenis is dat het hele verhaal symbolisch is en te maken heeft met de oorsprong en groei van de groep mensen waarvoor Jezus verantwoordelijk was, als troonpretendent 'uit het huis van David'. Die groep mensen waren de Joden uit de diaspora maar vooral ook de niet-Joden die zich aangetrokken voelden tot het pure monotheïsme van de Joodse traditie dat in scherp contrast stond met de versnipperde godenwereld van het toenmalige Hellenisme, dat duidelijk niet meer voldeed. Tot in de hoogste Romeinse kringen was de attractie van de Joodse traditie doorgedrongen zoals we ook hier en daar uit de bijbel kunnen lezen als we afgaan op de achtergrond en de statuur van de vrouwen die Jezus volgden. Zelfs de vrouw van Pontius Pilatus behoorde tot de volgelingen van Jezus. Deze belangstelling voor de Joodse traditie in de hoogste Romeinse kringen was vooral te danken geweest aan het uitgebreide netwerk dat Herodes de Grote had opgebouwd. Het verklaart ook waarom de Romeinen zo lang een zekere autonomie toestonden aan dat lastige gebied dat van strategisch belang was als verbindingslijn tussen Egypte en Klein-Azië.

Geheel in lijn met de Joodse traditie van exclusiviteit werden niet-Joden gelijkgesteld met vrouwen en kinderen. Ook

getrouwde Joodse mannen werden als onrein beschouwd en konden niet deelnemen aan de Esseense ceremoniële maaltijd (eucharistie). Alleen celibataire Joodse mannen die de inwijding van 'water in wijn' hadden meegemaakt konden deelnemen aan die eucharistie. De priesters zelf waren natuurlijk ook celibatair en hadden een erfelijke functie vanuit een aantal priesterlijke families. De omzetting van water in wijn bij de bruiloft te Kana had reeds te maken met dit probleem waarbij niet-Joden of Joden van een lagere rangorde werden toegelaten tot de spirituele kennis (de wijn) van de Joodse traditie en vooral tot de eucharistie. Vandaar ook de nadruk in de christelijke traditie op de status van 'het laatste Avondmaal' en dus op de eucharistie-viering bij katholieken, orthodoxen en kopten. De eucharistieviering werd nu bestemd voor de hele geloofsgemeenschap. Dit is de onderscheidende factor van het christendom dat niet meer een exclusieve traditie werd voor een uitverkoren volk maar universeel.

Een aspect van het vermelden van getallen in de bijbel is dat bijvoorbeeld, 5, 50, 500, 5000, 50.000 allemaal het getal '5' voorstellen. Dit getal 5 (pentagram) heeft in relatie tot de 'wonderbaarlijke broodvermenigvuldiging' de betekenis van een hiërarchische ordening, te rekenen vanaf 12 dat het laagste niveau is. Het getal 12 (een dozijn) is steeds symbolisch voor de hele organisatie of voor het hele Joodse volk en daarmee voor alle mensen. Het zal duidelijk zijn dat de laagste rangen bestemd waren voor de niet-Joden. Jezus' functie binnen de organisatie van de Essenen was om leiding te geven aan de niet-Joden die in verbinding wilden staan met de Joodse traditie. Zij konden echter niet hoger in rang komen dan niveau 9 of 10. Daarbij werd ook onderscheid

gemaakt tussen gehuwd – ongehuwd (celibatair) en ook tussen besneden – onbesneden. De laagste rang (12 dus) werd beschouwd als de rang of het niveau van een ‘lamme’. De genezing van de lamme uit het vorige hoofdstuk betekende feitelijk dat deze man tot een hoger niveau werd toegelaten en werd ingewijd. De getallen die in het verhaal voorkomen zijn 5.000 (mensen), 5 (broden), 2 (vissen) en 12 korven met brokstukken. De boodschap is dus dat één of enige niet-Joden werden toegelaten tot niveau 5, het niveau van een presbyter (de priesterlijke rang onder die van bisschop op 4). De twaalf korven met brokstukken symboliseren dat de nieuwe inwijdelingen de eucharistie (de Esseense rituele maaltijd) aan alle mensen konden doorgeven. Jezus voerde een werkelijk democratisch bestel in binnen de sterk hiërarchische structuur van de Joodse en Esseense traditie. Dit maakte hem zo gevreesd en gehaat. De twee vissen symboliseren een andere tak van de afdeling van de niet-Joden die bovendien niet besneden waren. Ook vanuit die tak werden enigen tot het niveau van presbyter opgeheven of bevorderd. Tot zover de symboliek in verband met de oorsprong en opkomst van de organisatie van de christelijke traditie.

De wonderbaarlijke broodvermenigvuldiging gaat ook over de oorsprong van de apostolische successie, die met de nodige tegenstand vanuit de Esseens-Joodse organisatie is ontstaan. De nadruk op het priesterlijke celibaat binnen de katholieke kerk vindt haar oorsprong in de Esseense visie dat het celibaat voor religieuze ontwikkeling te verkiezen valt boven de huwelijks staat. Die visie wordt slechts zeer ten dele ondersteund door de aloude traditie. Jezus zelf gaf op allerlei manieren aan dat het celibaat als zodanig zeker

niet beter was voor menselijke en religieuze ontwikkeling. Zijn kenmerk was juist dat hij nadrukkelijk met vrouwen omging waarbij zijn relatie met Maria Magdalena op zijn zachtst gezegd bijzonder was. Jezus nam trouwens op veel punten afstand van de Esseense traditie, zoals de exclusiviteit, het niet werken op de sabbath, de scrupuleuze handhaving van reinheidsgeboden en de handhaving van een priesterkaste. Jezus stond voor gelijke kansen voor allen. Bij hem kon iedereen priester worden, mannen en vrouwen, als zij maar bereid waren er de inspanning voor te doen en hun leven daarnaar inrichten zodat ze ook daadwerkelijk praktiseerden wat ze preekten.

Zoals we reeds zagen bij de Samaritaanse vrouw bij de Jakobsbron wordt het getal 5 ook gebruikt als symbool voor de vijf elementen, waarbij het vijfde element de ether is of de ruimte. In ruimte ontstaan begrip, ruimhartigheid, vergevengezindheid, barmhartigheid enz. Het pentagram is een symbool dat naar heelheid en heling verwijst, terwijl de twee vissen het symbool zijn geworden voor de vroege christengemeenschap die zich onderscheidde van de Essenen waaruit de beweging is voortgekomen. Het gras is een rustplaats midden in de gortdroge woestijn, waar kennelijk levend water aanwezig was. Is het een wonder dat de mensen juist daar gaan zitten om te eten? De 12 korven met brokstukken die overblijven symboliseren wederom het geheel zoals de twaalf stammen van Israël dat ook deden. Er is genoeg voor alle mensen zoals de 12 discipelen ook de hele mensheid symboliseren. Christus zelf is nr 13: de levende bron van onbegrensd bewustzijn. Door de vijf broden te verbinden met het onbegrensd kun je blijven vermenigvuldigen. Want wie via aandacht en zorg bewustzijn 'uitdeelt' kan er niet

genoeg van krijgen. Dat bewustzijn wordt altijd 'aangevuld' omdat het onbegrensd is. In feite kun je het bewustzijn niet 'uitdelen' noch 'aanvullen' juist omdat het onbegrensd is en dus onveranderlijk en onbeweeglijk. Het is alomvattend.

Over het water

16. 's Avonds gingen de discipelen naar het meer 17. en gingen scheep om naar de overkant te gaan, naar Kafarnaüm. De avond was reeds gevallen en Jezus had zich nog niet bij hen gevoegd. 18. Het water werd woelig omdat er een sterke wind opstak. 19. Toen ze tussen de 25 en 30 stadiën⁸¹ waren opgeschoten zagen ze hoe Jezus over het water liep en naar hen toekwam, dichtbij de boot. Ze schrokken daar enorm van. 20. Maar Jezus zei tegen hen: 'ik ben het, schrik niet'. 21. Ze wilden hem toen aan boord nemen maar op dat moment gleeed de boot het strand op, precies op het punt waar ze heen wilden gaan.

In **vers 19** wordt vermeld dat Jezus over het water liep. De Griekse tekst is op dit punt niet helemaal duidelijk want zij kan ook worden vertaald als 'Jezus liep bij of langs het water' zoals op een steiger of langs de vloedlijn. De sleutelwoorden in dit verhaal zijn de schrik van de discipelen in de boot als ze Jezus over het water zien lopen en het antwoord van hem als hij zegt: *ik ben het, schrik niet* (**vers 19, 20**). Dan zijn de discipelen gerustgesteld en vrijwel onmiddellijk daarna komen ze aan op het punt van hun bestemming (**vers 21**). Opvallend is natuurlijk dat ook in dit geval het 'Ik ben' transformerend werkt en de rust doet terugkeren. Uitgaande

---

81 5-6 km

van de tegenstelling tussen enerzijds het 'Ik ben' dat open is en onbegrensd, en anderzijds de persoonlijkheid van de individuele discipelen (*ik ben Johannes, ik ben Petrus, Ik ben Andreas* enz) is er hier dus de vergelijking van de rust en vrede die 'Ik ben' brengt tegenover de onrust en de schrik en angst van een afgescheiden persoonlijkheid die zich gevangen weet in de valstrik van individualiteit. Aan de ene kant is er de kosmische mens, de Zoon van God, de oorspronkelijke Adam als Zoon van God, en aan de andere kant zijn er, in onze tijd, 8 miljard mensen of meer als afzonderlijke en afgescheiden persoonlijkheden. Op de individuele mens toegepast is er enerzijds de onsterfelijke ziel in ons, als Zoon van God, de oorspronkelijke Adam, en anderzijds onze persoonlijkheid die we als onze individualiteit beschouwen en die we met alle middelen in stand willen houden. Dat levert een fors spanningsveld op en voordat je het weet liggen stress en overspannenheid op de loer.

Het wonder van Jezus die over het water loopt is tevens een verwijzing naar het vijfde energetische knooppunt in ons, de keel-*cakra*, *vishuddhi cakra* de reinheid-cakra. Dit knooppunt kenmerkt zich door alle bindingen los te laten geen enkel vuil kleeft nog aan deze mens, die rein en zuiver is geworden. Wie daartoe in staat is kent geen vrees meer, die mens *schrikt niet meer*.

Wanneer de herinnering aan onze eigen onsterfelijkheid – en dus het tijdloze in ons – toeneemt, zal het tijdelijke en voorbijgaande (onze persoonlijkheid) 'zich rot schrikken'. Oog in oog met onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid schrikt het ego enorm want voor het ego is geen plaats in het eeuwige. Dit is de spirituele betekenis van dit 'wonder'

waarbij de discipelen zich 'lam schrokken'. Dan lijkt het alsof je doodgaat, en zo is het ook. Aan iedere wedergeboorte gaat een sterven of doodgaan vooraf. We schrikken enorm omdat we in een flits weten hoezeer we onze tijd en talenten hebben misbruikt en verbeuzeld. Bovendien weten we dat we te laat zijn om onze fouten en vergissingen alsnog te herstellen tenzij we met hulp van buitenaf uit de put naar omhoog worden getrokken. We schrikken van wat we werkelijk weten in ons geweten. Bovendien schrikken we omdat we dit altijd al hebben geweten maar het – gemakshalve – maar vergeten. We schrikken van onze eigen diepgewortelde onwetendheid die eruit bestaat dat we eenvoudig niet *willen* weten wat we heel goed weten. We hebben er gewoon geen zin in en kijken veel liever de andere kant uit. Als we dan, plotseling, in ons levende geweten, met de Jezus in onszelf, worden geconfronteerd, die bovendien over het water (de bewegende geest) wandelt, schrikken we enorm. Zijn antwoord is dan ook verbluffend eenvoudig: *Ik ben het, schrik niet (vers 20)*. Op het moment dat we ons onze eigen goddelijke en onsterfelijke oorsprong en statuur weer echt herinneren, valt alle schrik weg omdat het ego – al is het maar voor even – op de achtergrond is getreden en we op dat moment onszelf zijn. In onszelf is er geen ruimte voor vrees, angst, bezorgdheid, ambitie of een gevoel van tekort. Er is slechts de volheid van het onbegrensde en in die realisatie zijn we helemaal tevreden en gelukkig. Vervolgens glijdt het bootje het strand op, precies op het punt waar we wilden uitkomen: bij onszelf. Dat is immers de betekenis van 'de andere kant'. De andere kant van onszelf, als tegenovergestelde van onze persoonlijkheid. Dan kunnen we werkelijk aan de slag gaan en Gods scheppende Wil volgen. Onze eigen wil en eigenzinnigheid zijn op de achtergrond

getreden. Hoe meer dat gebeurt hoe losser de greep van het ego op ons systeem wordt en we innerlijk gezuiverd worden door Zelfherinnering, door weer verbonden te zijn met wat we werkelijk zijn: kind (zoon) van God.

Zoals reeds meerdere malen gesteld staan de 'Ik ben' uitspraken in het Johannes Evangelie centraal. Dit geldt ook voor deze uitspraak in **vers 20** waar de Griekse tekst zegt: *ego eimi*: 'Ik ben'. Voor een Nederlandse vertaling moeten we er 'het' aan toevoegen maar die toevoeging is een verzwakking van de uitspraak. Even later zal Jezus zeggen: *Ik ben het brood van het leven (vers 35)*. Geheel in stijl met Ex. III,14 (*Aldus zult gij tot de Israëlieten zeggen: Ik ben heeft mij tot u gezonden*) staat hier: *Ik ben is het brood van het leven*. Zoals steeds moeten we de 'Ik ben' uitspraken in dit evangelie loskoppelen van de persoon of het individu van Jezus Christus maar deze slechts in kosmische of universele zin opvatten. Deze uitspraak geldt voor ons allemaal. Maar wie van ons kan van zichzelf als menselijk wezen met stelligheid zeggen, dat hij of zij *daadwerkelijk*, dus in woord én daad, 'het brood van het leven is'? Hier ligt de werkelijke uitdaging voor ieder menselijk wezen: om weer als een voedende Moeder te worden voor alles en allen. Dit is de werkelijke betekenis van de eucharistie en van de christelijke *caritas*. Hebzucht, grijpzucht, graaizucht, machtzucht en al die andere 'zuchten' blokkeren onze voedende functie voor de hele kosmos geheel en al. Dan lijdt iedereen honger met alle gevolgen van dien. Inderdaad: *Ik ben het levende water*.

Terug in Kafarnaüm

22. De volgende dag bevond zich de grote menigte mensen, die aan de andere kant van het meer het brood

hadden gegeten, nog steeds op die plek. Ze hadden daar maar één boot zien liggen en geen enkele andere boot, en ook hadden ze gezien hoe de discipelen waren weggevaren zonder dat Jezus aan boord was gegaan. 23. Maar nu kwamen er andere schepen uit Tiberias aangevaren, dichtbij de plek waar zij het brood hadden gegeten nadat de heer een dankgebed had uitgesproken. 24. Toen de mensen begrepen dat noch Jezus noch zijn discipelen er waren, gingen zij aan boord van de schepen om naar Kafarnaüm te varen en daar Jezus te zoeken. 25. Zij vonden hem inderdaad aan de overkant van het meer en vroegen hem: ‘Rabbi, wanneer bent u hierheen gekomen?’

De onwaarschijnlijke mensenmassa van vijfduizend personen (vrouwen en kinderen niet meegerekend) ging scheep omdat er plotseling een vloot schepen opdoemde om ze op te halen. Je zou zeggen dat dit een nog groter logistiek wonder is dan de broodvermenigvuldiging zelf. Een armada van bootjes om de mensen van de overkant op te halen. Het doet bijna denken aan de evacuatie van het Engelse leger in het voorjaar van 1940 op de stranden van Duinkerken. Ook dat leger was naar de overkant gebracht en werd nu met alles wat kon drijven en varen weer teruggehaald.

De ‘broodrede’

26. Jezus gaf hun ten antwoord: ‘ik zeg jullie werkelijk en waarachtig dat jullie mij niet opzoeken omdat jullie allerlei wonderlijke dingen hebben gezien maar omdat jullie volop van de broden zelf hebben kunnen eten. 27. Maak geen werk van het gewone voedsel dat vergankelijk is maar bekommer je veeleer om het

voedsel dat blijvend is omdat het verbindt met het eeuwige. De Mensenzoon zal jullie dat brood geven, want op hem heeft God de Vader zijn zegel gedrukt'. 28. Daarop vroegen ze hem: 'wat moeten we doen om het werk van God uit te voeren?' 29. Jezus antwoordde: 'dit is het werk van God: dat jullie in Hem geloven die God gezonden heeft'. 30. Daarop zeiden ze: 'Maar u, welk teken geeft u dan wel waardoor we de dingen *met eigen ogen* kunnen zien en u geloven?' 31. Onze voorvaderen aten het manna in de wildernis, zoals geschreven staat: *Hij gaf hun brood uit de hemel om te eten.*⁸² 32. Jezus hernam het woord en zei: 'Ik zeg jullie waarlijk en waarachtig dat niet Mozes jullie het brood uit de hemel heeft gegeven maar mijn Vader geeft jullie het echte brood uit de hemel. 33. Want het brood van God komt uit de hemel en geeft leven aan de hele wereld'. 34. Daarop riepen ze: 'Heer, geef ons dat brood voor altijd'. 35. Jezus antwoordde: 'Ikzelf ben dat brood van het leven. Wie naar mij toe komt krijgt geen honger meer, en wie in mij gelooft krijgt nooit meer dorst. 36. Ik heb jullie al gezegd dat jullie mij hebben gezien en niet geloven. 37. Een ieder die de Vader mij toevertrouwt, zal naar mij toekomen, en wie naar mij toekomt zal ik niet wegsturen. 38. Ik ben niet uit de hemel gekomen om mijn eigen wil te volgen maar om de wil van Hem te volbrengen die mij gezonden heeft. 39. Dit is de wil van Hem die mij gezonden heeft: dat ik niemand die Hij mij heeft toevertrouwd, verloren laat gaan en die mens op eigen benen laat staan op de laatste dag.'⁸³ 40. Zo luidt

---

82 Ps,78-24

83 Op eigen benen laten staan: lett.: 'omhoog hef' of 'doe (of laat) opstaan'.

dus de wil van mijn Vader: dat wie de Zoon ziet en in hem gelooft het eeuwige leven bezit en dat ik die mens op eigen benen laat staan op de laatste dag.⁸⁴

De 'broodrede' van Jezus vormt de basis voor het gegeven dat in de eucharistieviering tot op de dag van vandaag wordt gesteld dat het brood 'het lichaam van Christus' is. Zelfs diegenen die teksten slechts letterlijk willen beschouwen zullen moeten erkennen dat Jezus uitspraak in **vers 35** *Ikzelf ben dat brood van het leven* symbolisch moet worden opgevat. We hebben nu drie substanties waarmee Jezus zich vereenzelvigd: wijn (bruiloft van Kana), water (Samaritaanse vrouw) en brood (broodvermenigvuldiging), waarbij de wijn als meest spirituele substantie wordt gezien en van de hoogste orde is. Ook in deze indeling hebben we te maken met verwijzingen naar inwijdingsriten waarbij mensen van een lagere rangorde naar een hogere opstegen. Een bruiloft heeft te maken met 'twee die één worden' en gaat dus over een versmelting of een opgaan in. In een bruiloft wordt de wezenlijke eenheid van de mens verwerkelijkt en gevierd. De mens laat zijn gespletenheid achter zich en keert terug tot een staat van natuurlijke eenheid. Wanneer die staat van eenheid blijvend verwerkelijkt wordt, is er sprake van Zelfrealisatie. Die mens keert niet meer terug en gaat op in het Absolute zelf.

Het levende water is symbolisch voor levende kennis die van binnenuit oprijst en die het innerlijk zuivert als je bereid

---

84 Vrijwel alle vertalingen beschouwen de laatste dag als een verwijzing naar de verwachte eindtijd. De tekst zelf vermeldt slechts 'de laatste dag', wat dus ook de laatste dag van ieders leven kan zijn, of ook de laatste dag van een periode, of de laatste stap in een initiatie ceremonie.

bent te doen wat je zegt. Zowel de Samaritaanse vrouw als de verlamde man kenmerkten zich als mensen die de kracht misten om te doen wat ze zeggen. De Samaritaanse vrouw had vijf huwelijken achter de rug en was niet getrouwd met de zesde (haar geweten) terwijl de verlamde man verlamd bleef omdat hij de kracht miste gewoon op te staan en aan de slag te gaan, zoals Jezus hem uiteindelijk opdroeg. Bovendien was de Jakobsput heel oud, door de traditie overgeleverd en heel diep. Je moest diep putten om bij dat water te komen. Hetzelfde geldt voor zelfkennis. Je moet diep putten en intensief aan zelfonderzoek doen om jezelf, zoals je werkelijk bent, te leren kennen.

Brood is een basisvoedsel, wijn niet. Water is geen voedsel maar een noodzakelijk middel voor de lichamelijke huishouding die grotendeels uit water bestaat. Jezus zelf zegt van het levende brood dat hij aan de mensen had gegeven, dat het de mens weer *blijvend* verbindt met het eeuwige en onsterfelijke (**vers 27**). Dit vers eindigt met de uitspraak 'dat op hem God de Vader zijn zegel heeft gedrukt'. Wordt met 'hem' de zich ontwikkelende mens bedoeld die van het levende brood eet of Jezus zelf? De Griekse tekst is onduidelijk op dit punt, maar het doet er ook niet zoveel toe omdat het hele idee van deze passage is dat de mens die van het levende brood volop eet tot geloof komt en de Jezus Christus in zichzelf ontdekt om zich daarmee ten slotte te vereenzelvigen. Dat levende brood is zelfkennis en we moeten ons er veel meer om bekommeren en druk maken dan het dagelijkse brood dat steeds verdwijnt en afval wordt. Zelfkennis, als basisvoedsel, verbindt de mens blijvend met zichzelf en met zijn eigen innerlijke vrede. Jezus verwijst ook naar dit aspect want hij zegt dat de mensen

niet op hem af zijn gekomen vanwege het ‘wonder’ van de broodvermenigvuldiging maar omdat zij volop van het brood van het leven, van het brood van onsterfelijkheid, hadden gegeten. Dat brood is blijvend en verdwijnt niet in de spijsvertering maar blijft de mens bij tot in eeuwigheid. Het brood kan heel goed beschouwd worden als symbool voor innerlijk geluk, innerlijke blijdschap, tevredenheid. Geluk, blijdschap en tevredenheid zijn buitengewoon voedend en vervullen de mens geheel en al **(vers 26)**.

Kortstondig geluk en plezier horen bij het gewone leven dat onherroepelijk voorbijgaat, maar vrede en gelukzaligheid zijn blijvend en inspireren de mens en geven een positieve blik op de werkelijkheid en op het leven. Het gewone geluk dat wij in het leven kennen slaat heel gemakkelijk om in zijn tegendeel, maar een staat die vol en compleet is in zichzelf is door eigen kracht zelf-scheppend. De staat van verlamming wordt doorbroken en de mens is nu in staat zelf te handelen en te functioneren, los van de omstandigheden. Die mens blijft bij zichzelf tot aan de laatste dag van zijn leven. **(vers 39)** De meeste vertalingen beschouwen deze uitspraak als een verwijzing naar ‘de Dag des Oordeels’ maar de tekst zelf vermeldt slechts *op de laatste dag*.

Ten slotte kan het brood ook worden gelijkgesteld aan waarheid zoals dat met water ook het geval is. De wijn is mannelijk, het brood is vrouwelijk en het water is neutraal. Alleen de werkelijkheid is geen droom. Dromen voeden niet, maar de werkelijkheid wel. Een appel in een droom heeft een virtuele werkelijkheid maar een echte appel kan sappig zijn en zoet of zuur en is voedend.

Morrende omstanders

41. Intussen waren de Joden over hem gaan morren omdat hij had gezegd: 'ik ben het brood dat uit de hemel is neergedaald'. 42. En zij vroegen zich af: 'hij is toch die Jezus, de zoon van Jozef, wij kennen toch zowel zijn vader als zijn moeder? Hoe kan hij nu beweren dat hij uit de hemel is neergedaald?' 43. Jezus reageerde op hun gemor en zei: 'stop met dat gemor onder elkaar!' 44. Niemand kan naar mij toekomen tenzij de Vader die mij gezonden heeft, die mens naar mij toehaalt. Ik zal die mens ten slotte⁸⁵ op eigen benen laten staan⁸⁶. 45. Bij de profeten staat reeds geschreven: *alle mensen zijn Gods leerlingen*.⁸⁷ Een ieder die de woorden van de Vader hoort en ter harte neemt, zal naar mij toekomen. 46. Niet dat iemand ooit de Vader gezien heeft, behalve diegene die rechtstreeks uit God is, die heeft de Vader gezien. 47. Ik zeg jullie werkelijk en waarachtig: wie gelooft, heeft eeuwig leven. 48. Ik ben het brood des levens. 49. Jullie voorouders aten het manna in de woestijn en toch zijn ze gestorven. 50. Het brood dat uit de hemel komt, maakt dat wie ervan eet niet zal sterven. 51. Ik ben het levende brood dat uit de hemel is neergedaald. Wie van dit brood eet, zal het eeuwige leven hebben. Het brood dat ik zal geven is mijn vlees voor het leven van de wereld.

Zoals bij de drie andere evangeliën het geval is, vermeldt ook dit evangelie uitdrukkelijk (**vers 42**) dat de tijdgenoten van Jezus, die hem uit hun omgeving kenden, nadrukkelijk stellen

---

85 Ten slotte : op de laatste dag.

86 'omhoog heffen'

87 Jes, 54-13

dat hij de zoon van Jozef was en dat hij zowel een vader als een moeder had. Het biologische vaderschap van Jozef staat in deze teksten niet ter discussie. In gnostische kringen deed – en doet - de visie echter opgeld dat Jezus een ‘verschijning’ was en dat hij geen echte fysieke vader of moeder had gehad. Dit wordt de leer van het *docetisme* genoemd en diegenen die dat standpunt innamen, ondervonden steeds de scherpe kritiek en tegenstand van de ‘letterlijken’. Later zou die tegenstand geïnstitutionaliseerd worden in de afgrijselijke Inquisitie, die sinds 1967 een nieuwe naam heeft gekregen: *de congregatie voor de geloofsleer*. Evenals de eerdere Inquisitie treedt dit instituut nog steeds op als tribunaal voor zaken van ketterij en schisma. De vroegere Groot-Inquisiteur heet thans prefect van de congregatie. Kardinaal Joseph Ratzinger (Paus Benedictus XIV) was van 1981 tot 2005 de Groot-Inquisiteur van de katholieke kerk. Hij is nu opgevolgd door kardinaal William Levada.

In **vers 51** herhaalt Jezus zijn uitspraak *Ik ben het levende brood*. Dat levende brood is, zoals reeds gesteld, de werkelijkheid die voedt en tevens het innerlijke geluk en de innerlijke vrede die maken dat een mens aan zichzelf genoeg heeft en geen gebrek meer kent. Dat levende brood is de heilige ‘Sophia’ de levende wijsheid die ons voedt met de melk van menselijkheid. Het ‘probleem’ van dit levende brood is dat het geen problemen kent en dus té eenvoudig lijkt om waar te zijn. Maar niets is minder waar. In het gewone leven zijn wij geheel verslaafd aan problemen, moeilijkheden, blokkades en weerstanden. We hebben een heel arsenaal aan wapens en instrumenten om daarmee al deze vermeende problemen te lijf te gaan. Onze wetgeving wordt steeds ingewikkelder en we bedienen ons

voortdurend van allerlei veronderstellingen om het geheel nog werkbaar te houden. Maar de eenvoudige waarheid is dat deze hele tijdelijke en voorbijgaande wereld een illusoire werkelijkheid is, als van een film. De wereld is werkelijk een groot toneelstuk. We kunnen er een drama van maken of een komedie of we kunnen ervoor kiezen om de film de film te laten en ons slechts met de werkelijkheid buiten de bioscoop bezig te houden. Die werkelijkheid is blijvend en niet tijdelijk zoals een bioscoop. Het is de werkelijkheid van innerlijke vrede en tevredenheid.

Het levende brood

52. Toen ontstond er onder de Joden een discussie omdat men zich afvroeg 'hoe deze mens ons zijn vlees kan geven om te eten?'. 53. Jezus reageerde daarop en zei: 'ik zeg jullie werkelijk en waarachtig dat als jullie het vlees van de mensenzoon niet eten en zijn bloed niet drinken, jullie het leven niet in jullie dragen. 54. Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, bezit het eeuwige leven en ik zal die mens ten slotte op eigen benen laten staan. 55. Mijn vlees is echt voedsel en mijn bloed is echte drank. 56. Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, verblijft in mij en ik in hem. 57. De levende Vader heeft mij gezonden en ik leef door de Vader. Dus wie zich met mij voedt zal evenzo door mij leven. 58. Dit brood dat uit de hemel is neergedaald, is niet hetzelfde als het brood dat jullie voorouders hebben gegeten, die niettemin gestorven zijn. Wie zich met dit brood voedt zal leven tot in eeuwigheid'. 59. Zo luidde het onderricht dat Jezus gaf in de synagoge van Kafarnaüm.

In het begin van het Johannes Evangelie kwamen we het

woord 'vlees' al tegen: *en het woord is vlees geworden*. Het zal duidelijk zijn dat in deze samenhang met het woord *vlees* substantie wordt bedoeld of energie. *Vlees* is dan het vaste, blijvende, voedsel van Zelfkennis en van de aloude traditie. *Vlees* is dan bijna synoniem met 'brood', terwijl bloed en wijn de inspirerende factoren zijn die uit levende kennis voortkomen. Levende kennis is kennis die alleen in het hier en nu kan oprijzen. We kennen allemaal het verschil tussen een spreker die een tekst voorleest en dus een lezing geeft of een spreker die uit zichzelf spreekt in het hier en nu en die dingen zegt waar hijzelf ook verbaasd over staat omdat hij zijn toespraak niet van te voren had uitgespeld. Wanneer zo iemand spreekt, zit het hele gehoor op het puntje van de stoel en is het een en al aandacht. Wat er dan gezegd wordt, wordt herkend als waarachtig en waar of juist als onwaar. De gefocuste aandacht maakt dingen heel helder en duidelijk waardoor het gemakkelijk wordt die dingen als brood 'tot je te nemen'. Vanwege de verbondenheid van Jezus met de Vader en met de 'andere kant', had, hetgeen hij zei, altijd een groot gezag en veel kracht. Die kracht maakte dat mensen hun bindingen konden loslaten en om zelf ook naar de overkant te gaan en van daaruit weer in deze wereld terug te komen om er 'aan de slag te gaan'. Hoe meer je heen en weer vaart tussen deze kant en de andere kant, hoe meer je met jezelf (Jezus) verbonden raakt en je eigen onsterfelijkheid verwerkelijkt. In de volgende passage (**vers 68**) zal Petrus opmerken: *Uw woorden bezitten de kracht van onsterfelijkheid*.

Een spiritueel ingestelde mens zal zich steeds proberen te onttrekken aan de houdgreep van zintuiglijk genot en zintuiglijk denken dat de werkelijkheid in deze fysieke wereld zoekt. Een spiritueel mens weet van binnenuit dat er

méer is dan alleen maar ‘brood en spelen’ en is bereid naar die ándere werkelijkheid op zoek te gaan, naar het ‘levende brood’. De werkelijkheid zoeken in de materiële wereld is een ernstige vorm van zelfbedrog, een ernstige leugen. Dit is de inzet van de voortdurende woordenstrijd die Jezus voerde met de op het genot van ‘brood en spelen’ ingestelde Farizeeërs, schriftgeleerden en bewoners van Judea in het algemeen. Zij konden niet veel meer doen dan ‘morren’. Zelfs zijn eigen leerlingen begonnen te morren en liepen weg zoals blijkt uit de volgende passage:

Geloof

60. Velen van zijn leerlingen die hem hadden gehoord zeiden ‘dit zijn harde woorden zonder enig compromis. Wie kan daarnaar luisteren en die woorden ter harte nemen? 61. Jezus wist dat zijn leerlingen hierover aan het morren waren en zei: ‘jullie ergeren je hierover, nietwaar? 62. Wat zouden jullie doen als jullie de mensenzoon zouden zien opgaan naar waar hij vroeger was? 63. Alleen geest als bewustzijn⁸⁸ maakt levend, het vlees zelf is geheel onmachtig. Wat ik tegen jullie heb gezegd is de rechtstreekse uitdrukking van levend bewustzijn. 64. Maar sommigen onder jullie geloven niet’. Jezus wist immers van meet af aan wie niet geloofden en wie hem zou uitleveren. 65. Jezus ging verder en zei: ‘daarom zei ik tegen jullie dat niemand bij mij kan komen tenzij de Vader dit voor die mens mogelijk maakt. 66. Vanaf dat moment trokken veel van zijn leerlingen zich terug en volgden hem niet langer. 67. Jezus vroeg aan zijn twaalf discipelen: ‘willen jullie soms óók weggaan?’

---

88 Grieks:

68. Simon Petrus antwoordde: ‘Heer, naar wie zouden we dan moeten gaan? Uw woorden bezitten de kracht van onsterfelijkheid. 69. Wij geloven en weten zeker dat uzelf de heelheid⁸⁹ bent van God’. 70. Jezus antwoordde: ‘heb ik jullie twaalf niet zelf uitgekozen en één van jullie is de tegenstrever⁹⁰?’ 71. Hij doelde hiermee op Judas, de zoon van Simon Iscariot, een van de twaalf die hem zou uitleveren.

Deze belangrijke passage gaat wéér over geloof. Het woord ‘geloof’ heeft alles te maken met *doen wat je zegt*. We kunnen dingen alleen doen en ondernemen als we erin geloven. Dat begint dus met te geloven in onszelf. Aan de tijdelijke kant staat er dan het geloof in onze ambities en verlangens die tijdelijk zijn en voorbijgaand en die nimmer echt voeden. Desalniettemin zullen we ook in onze ambities moeten ‘geloven’ als we die willen waarmaken. Geloof maakt waar en wat ‘waar’ is, is echt en werkelijk. Geloof verbindt ons dus met de werkelijkheid en met het echte in ons. Dat ‘echte’ is niets meer en niets minder dan *het koninkrijk dat ‘echt’ in ons is* (hoewel we het nauwelijks kunnen geloven!). Geloof is geloof in het *echte* in ons; geloof in onze andere kant waar we bidden en mediteren en tot stilte kunnen komen. De mensenmassa is daarin niet geïnteresseerd en verkiest het kortstondige plezier van overspel en van *wein, weib und gesang*. Het overspel is in dit verband in de eerste plaats de eindeloze herhaling van ‘steeds hetzelfde’. We zijn immers verslaafd aan ons kortstondige plezier omdat we vinden dat dit ‘spannend’ is en ‘boeiend’. En dat is wat

---

89 Meestal vertaald als ‘de heilige van God’.

90 Grieks: ‘diabolos’ (duivel)

kortstondig plezier doet: het roept spanningen op en het bindt ons met koetouwen aan de illusoire werkelijkheid van klatergoud en pretenties. Bovendien laat wat 'echt' is en waarachtig niet met zich marchanderen. Waarheid kent geen compromis. Iets is waar of het is niet waar. Half-waar is niet waar. De opmerkingen van de morrende mensenmassa dat Jezus' boodschap radicaal is en compromisloos en dat het onmogelijk is om die boodschap ter harte te nemen zijn nog steeds heel eigentijds en modern. In **vers 63** wordt het woord 'vlees' weer gebruikt maar nu vooral in de betekenis van een innerlijke onmacht die maakt dat we onze kansen niet (kunnen) benutten. Die onmacht is doodzonde voor onze vermogens en vooral voor onze energie die geheel verkeerd besteed wordt. Het 'vlees' is hier onze eigen onmacht en de onwil van onwetendheid. Het symboliseert al onze gewone, beperkende factoren die ons gebonden houden aan onze huidige staat en die maken dat we niet ontwikkelen en niet evolueren.

In **vers 70** is er een onheilspellende verwijzing naar Judas Iscariot als 'duivel'. De vondst van de tekst van het Evangelie van Judas heeft inmiddels aangetoond dat Judas lang niet de duivelsachtige en demonische figuur was die eeuwige verdoemenis op zich zou laden door Jezus te 'verraden'. De schepping waarin we leven is gebaseerd op de polariteit van tegengestelden. De werkelijkheid van deze wereld is dualistisch en daarom steeds veranderend. Iedere speler heeft een tegenspeler nodig, dus ook Jezus. Door gedurende ongeveer tweeduizend jaar hel en verdoemenis af te roepen over Judas Iscariot als 'duivel' is de vertaling van het Griekse *diabolos* als 'duivel' niet meer zo gelukkig. Vandaar dat we in deze tekst kiezen voor 'tegenspeler' of 'tegenstrever'. Judas

was misschien wel een van de meest briljante leerlingen van Jezus die juist daarom deze onmogelijke functie van Jezus kreeg toebedeeld. Een aanwijzing hiervoor vinden we in vers **XIII,37** wanneer Jezus aan Judas de opdracht geeft: *doe snel wat je te doen staat*. Overigens was Judas Iscariot waarschijnlijk een Zeloot en wellicht is 'Iscariot' een woordspeling op of een verbastering van 'Sicariër' dat wil zeggen lid van de Zelotische afdeling van de Sicariërs die tegenstanders, vooral Romeinen en niet-Joden, heimelijk met een dolk (*sica*) doodstaken en dus vermoordden. Judas was misschien wel de beste leerling van de klas maar hij was geen 'lieverdje'.

HOOFDSTUK VII

Ongeloof

1. Hierna bleef Jezus rondtrekken in Galilea in plaats van in Judea omdat de Judeeërs er op uit waren hem te vermoorden. 2. Nu was het Joodse Loofhuttenfeest ophanden 3. en zijn broers spoorden hem aan toch naar Judea te gaan 'zodat jouw leerlingen uit Judea ook met eigen ogen kunnen zien wat je allemaal doet. 4. Want iemand gaat niet in het verborgene werken als hij ook de openbaarheid zoekt. Als je al die dingen wilt doen, vertoon je dan aan de wereld!' 5. Zijn eigen broers geloofden immers ook niet in hem.

In dit hoofdstuk komt op verschillende plaatsen de tegenstelling naar voren tussen de verschillende landstrekken die samen de Joodse gemeenschap vormden. De traditie beschouwde dat de meest zuivere streek Judea was en dat de andere streken vervuild of vervreemd waren. De twaalf stammen van Israël zijn terug te voeren op de twaalf zonen van Jacob (die de Egyptische prinselijke titel van Esau overnam voor 'een bord linzen'). Een van die twaalf zonen was Judas waarnaar de streek rond Jeruzalem werd genoemd: Judea. Tot aan de Babylonische ballingschap in de zesde eeuw v. Chr. noemden de Joodse bewoners van Palestina zich Hebreërs of Israëlieten. De term 'Jood' kwam pas na de ballingschap in zwang omdat de nationale identiteit gegrondvest lag in de tempel van Jeruzalem, in Judea. Ten tijde van Jezus waren er drie grote stromingen: de bewoners van Judea, de Judeeërs dus, die zich als de echte en zuivere dragers van de Joodse

traditie beschouwden, de Galileeërs en de Samaritanen. De Samaritanen werden nauwelijks geaccepteerd als leden van de Joodse traditie zoals ook blijkt uit het gesprek van Jezus met de Samaritaanse vrouw. De Galileeërs werden getolereerd maar werden beschouwd als tweederangs Joden omdat zij waren voortgekomen uit de vermenging tussen allerlei bevolkingsgroepen die tijdens de Babylonische overheersing naar Palestina waren gestuurd om daar te gaan wonen. In Galilea woonden ook veel volgelingen van de Essenen, hetgeen verklaart waarom Jezus dikwijls in Galilea verbleef. Als een door de Essenen erkende troonpretendent vervulde Jezus een leidende functie bij de Essenen en had hij een zorgplicht voor de Esseense volgelingen buiten Qumran.

Hoewel geboren in Bethlehem, in Judea, werd Jezus vooral gezien als een Galileeër. De Galileeërs waren ook een stuk minder strikt in het nakomen van allerlei regels en wetten die binnen de Joodse gemeenschap golden. Jezus gaf daar ook herhaaldelijk blijk van. Geen wonder dat de bewoners van Judea, de 'echte' Joden dus, zich niet konden voorstellen dat hun Messias of zelfs een van hun profeten uit Galilea afkomstig kon zijn. Zo nationalistisch en bekrompen was hun denken geworden. In Johannes VIII,48 laat de evangelist de Judeeërs zelfs zeggen dat Jezus een Samaritaan was. Dat was in hun visie nog erger dan een Galileeër.

Een interessant gegeven is hier dat de tekst (**vers 2**) nadrukkelijk de broers van Jezus ten tonele voert. In Markus VI,3 lezen we dat Jezus vier broers had, Jakobus, Joses (of Josef), Judas en Simon, en een aantal zusters. Zoals het Evangelie van Thomas aangeeft, kunnen nauwe geestverwanten in spirituele zin als broeders worden

beschouwd. Thomas zelf noemt zich dan ook een broeder van de heer. De oppervlakkigheid van de opmerking van de broers van Jezus in **vers 4** spreekt boekdelen: *want iemand gaat niet in het verborgene werken als hij ook de openbaarheid zoekt*. Het is niet ongebruikelijk dat we ons soms enige tijd terugtrekken in het 'verborgene' van, bijvoorbeeld 'de hei' om daarna met hernieuwde kracht in de openbaarheid te komen. Anderen trekken zich zelfs voor een wat langere tijd terug en nemen dan een *sabbatical*. Juist het vermogen om je regelmatig terug te trekken en alles achter je te laten maakt het functioneren in de openbaarheid zoveel effectiever. Een bekend gegeven van Jezus was dat hij zich regelmatig terugtrok in de wildernis om er te bidden en te mediteren. Uiteindelijk rijzen alle bewegingen, impulsen en initiatieven op 'uit het verborgene'. Er is niets wat niet uit het verborgene oprijst. De broertjes van Jezus begrepen hem kennelijk in het geheel niet. Geen wonder dus dat ze niet in hem geloofden (**vers 5**). Toch spoorden ze hem aan om naar het Loofhuttenfeest in Jeruzalem te gaan en daar te preken en allerlei wonderlijke tekenen te bewerkstelligen. Was het wellicht om als kleine broer van de grote broer mee te 'surfen' op de golf van zijn succes? Jezus negeert hun aansporing en merkt bijna schamper op (**vers 6**) dat er voor zijn broers geen onderscheid is tussen de dingen en dat voor hen iedere tijd goed genoeg is. Voor hen geldt niet het principe van een juiste 'timing' omdat ze er eenvoudig geen idee van hebben. Evenmin hebben ze enig idee waar Jezus mee bezig was en zij wilden het ook niet weten. Zij slapen nog en kunnen zelfs hun bed niet opnemen om op weg te gaan, zoals de verlamde man in het badhuis van Bethsaïda. Wonderlijk is ook dat Jakobus

niet wordt uitgezonderd. In het Thomas Evangelie⁹¹ noemt Jezus zijn broer Jakobus (bijgenaamd de rechtvaardige) als zijn opvolger en niet Petrus. Hij zegt bovendien dat juist Jakobus, de rechtvaardige, het onderscheid kende tussen hemel en aarde. Wellicht doelde de evangelienschrijver slechts op de drie andere broers: Joses, Simon en Judas.

6. Jezus antwoordde hen: ‘mijn tijd is nog niet gekomen, maar voor jullie is iedere tijd een goede tijd. 7. De wereld zal van jullie geen afkeer hebben maar van mij wel, omdat ik van de wereld getuig dat haar werken uit den boze zijn. 8. Ga zelf naar dat feest in Judea, maar ik zal er niet heengaan omdat mijn tijd nog niet is aangebroken’. 9. Na zo gesproken te hebben bleef hij zelf achter in Galilea. 10. Maar toen zijn broers eenmaal naar de festiviteiten in Judea waren vertrokken, ging hij er ook heen maar onopvallend en discreet. 11. De Judeeërs keken tijdens de festiviteiten naar hem uit en vroegen zich af waar hij bleef.

Jezus geeft zelf het voorbeeld dat het heel goed mogelijk is om vanuit het verborgene toch in de openbaarheid te werken. In **vers 7** verwijt hij zijn broers dat zij hun heil nog steeds in de wereld zoeken en dat zij daarmee bereid zijn om met de stroom van de wereld mee te gaan. Zij zijn niet bereid om ervoor uit te komen dat de wegen van de wereld ondeugdelijk zijn om naar de ‘andere kant’ te gaan. De wegen van de wereld zijn doodlopend. Ondeugdelijk in welke zin? Je kunt immers rijk worden en plezier hebben, macht verwerven en ook roem en een goede naam. Wat is er verkeerd of

---

91 Logion 12

ondeugdelijk aan 'de wereld'? De ondeugdelijkheid van de wereld is gelegen in het feit dat we er enorm aan gehecht en dus gebonden zijn. Die gebondenheid staat geheel haaks op de vrijheid en ongebondenheid van *het koninkrijk dat in u is*. De weg van de wereld zal je dus niet tot jezelf brengen, tot het koninkrijk dat in ons is. Dezelfde trein kan ons niet tegelijkertijd naar Maastricht en naar Groningen brengen. We zullen moeten kiezen: of de ene bestemming of de andere. Als we naar Groningen willen gaan is de trein naar Maastricht ondeugdelijk en omgekeerd. De 'wereld' en het 'koninkrijk' lijken haaks op elkaar te staan en zijn als aparte eenheden niet met elkaar te rijmen. Alleen als we eerst het koninkrijk van binnen ontdekken, zullen we op een heel andere maar effectieve manier in deze wereld kunnen functioneren. Dit is wat Jezus bedoelt wanneer hij, keer op keer, lammen en blinden geneest en hen opdraagt nu eindelijk aan de slag te gaan en hun echte taak en functie als mens te gaan vervullen. Die taak is in de eerste plaats erop gericht om het licht van bewustzijn dat door ons heen stroomt ongehinderd naar buiten te laten gaan en het niet tegen te houden met allerlei persoonlijke motieven. In de wereld zijn we echter gericht op persoonlijke ontwikkeling, op persoonlijke vervulling en op carrière maken waarin we ons bewustzijn aanwenden voor onze eigen en beperkte genoegens. De 'wereld' verwordt dan tot onze persoonlijke leefwereld van ons eigen denken en voelen. We zitten erin gevangen als in een cocon en dat maakt deze wereld ondeugdelijk voor het koninkrijk, want ons bewustzijn is in feite verbonden met alles en allen. Dit is het onderscheid tussen persoonlijk en universeel. Alleen het universele zal ons tot onszelf brengen want de mens is een universeel en geen individueel wezen. De mens is geschapen naar Gods beeld en gelijkenis. We moeten leren gebruik te

maken van ons bewustzijn zonder het te verbrassen voor persoonlijke en egoïstische motieven en daar te blokkeren. Dat kan alleen wanneer we eerst de verbinding herstellen met het *koninkrijk dat in ons is*. In **vers 8** geeft Jezus aan hoe precies zijn timing werkt en hoezeer zijn hele leven beheerst wordt door een onzichtbaar scenario waarin iedere stap en ieder woord vanuit het onbegrensde door Jezus wordt doorgegeven. Keer op keer zal hij zeggen (**vers 16 - 18**) dat hij niets anders doet dan de Wil van de Vader uitvoeren en doorgeven. Zo werkt een mens met een universele statuur die het persoonlijke geheel en al overstijgt. Overigens ging Jezus toch naar Jeruzalem, maar onopvallend en discreet (**vers 10**) om vervolgens toch te gaan preken in de tempel en de nodige opschudding te veroorzaken. Alleen door toedoen van Nikodemos kon worden voorkomen dat Jezus toen al zou worden gearresteerd (**vers 50**).

In de tempel van Jeruzalem

12. Onder de mensen werd veel over hem gesproken. Sommigen zeiden dat hij een goed mens was maar anderen weerspraken dat en zeiden 'dat hij de mensen misleidde'. 13. Niemand durfde echter vrijuit over hem te spreken uit vrees voor de Judeeërs. 14. Toen het feest al op de helft was, ging Jezus naar de tempel om er onderricht te geven. 15. De inwoners van Judea stonden verbaasd en vroegen zich af 'hoe hij die kennis van de geschriften had verworven terwijl hij nimmer ervoor gestudeerd had?' 16. Jezus zelf gaf hun ten antwoord: 'mijn onderricht komt niet van mij maar van Hem die mij gezonden heeft. 17. Wie bereid is Zijn wil te doen zal zelf te weten komen of deze leer van God afkomstig is, of dat ik op eigen gezag spreek. 18. Wie op eigen gezag

spreekt, zoekt zijn eigen roem en glorie. Wie echter uit is op de glorie van wie hem gezonden heeft, is waarachtig en vrij van bedrog. 19. Gaf Mozes jullie niet de wet? Maar niemand houdt zich er aan. Waarom zijn jullie er op uit om mij te doden?’ 20. Daarop zeiden de mensen: ‘u bent bezeten⁹², wie is er op uit om u te doden?’ 21. Jezus antwoordde: ‘één daad verrichtte ik en jullie stonden er allemaal versted van. 22. En toch: Mozes heeft jullie de besnijdenis opgedragen – al gaat ze eigenlijk terug op de aartsvaders en niet op Mozes zelf – en jullie verrichten de besnijdenis op een Sabbath. 23. Als iemand de besnijdenis krijgt op een Sabbath om daarmee de wet van Mozes niet te schenden hoe kunnen jullie dan kwaad op mij worden als ik iemand op een Sabbath helemaal gezond maak? 24. Oordeel niet naar hoe dingen lijken te zijn maar wees nauwkeurig en juist in jullie oordeel.

Dat Jezus, waar hij ook kwam, voortdurend onderwerp van gesprek was, hebben we al kunnen vaststellen. Nu vermeldt de tekst nogmaals dat er veel over hem werd gesproken (**vers 12 en 13**). Maar niemand durfde vrijelijk over hem te spreken ‘uit vrees voor de Judeeërs’. Toch blijft het merkwaardig dat we bij geen van de Joodse geschiedschrijvers ook maar één verwijzing vinden naar Jezus, terwijl zij (bijvoorbeeld Flavius Josephus) wel schrijven over Johannes de Doper. De twee passages bij Flavius Josephus over Jezus worden vrijwel unaniem als latere toevoegingen en als verzinself beschouwd. Ook de Romeinse geschiedschrijvers zwijgen over Jezus zelf maar schrijven wel (ondermeer Tacitus) over de jonge christengemeenschap die bijvoorbeeld door Keizer

---

92 Van een demon (Gr. Daimoon)

Nero op beestachtige wijze werd vervolgd en gestraft voor hun lidmaatschap van een 'anti-sociale' religie. Het lijkt wel alsof de evangelist met nadruk wil stellen dat Jezus op spraakmakende wijze deelnam aan het politieke en religieuze debat van die tijd terwijl de officiële geschiedschrijvers zich in zwijgen hullen. Tot op de dag van vandaag is geen redelijke verklaring gegeven voor deze tegenstrijdigheid tenzij we moeten vaststellen dat Jezus een soort 'verschijning' was (leer van het docetisme). Deze opvatting vormde een belangrijk onderdeel van de toenmalige gnostische traditie. Het is duidelijk dat die niet zomaar uit de lucht kon vallen maar gebaseerd was op een serieuze interpretatie van de feiten. In de ogen van de meeste gnostici kon de waarneming van de fysieke aanwezigheid van Christus alleen een illusoire aanwezigheid zijn. Belangrijkste dogma van de gnostici is dat zij de geboorte en het sterven van Christus verwerpen en dus ook zijn kruisiging. Een tussenpositie wordt ingenomen door Valentinus (plm 150 n.Chr) die onderscheid maakt tussen een historische Jezus en een spirituele Christus. Deze visie vinden we tot op de dag van vandaag nog dikwijls terug onder de meer vrijdenkende christelijke schriftgeleerden. Omdat de kerk het lijden, sterven en de verrijzenis van Jezus Christus centraal heeft gesteld is het docetisme steeds als ketterij bestreden. De Katharen uit de Languedoc koesterden een docetische visie op Jezus Christus en werden op beestachtige wijze vermoord. De anti-docetische visie werd definitief vastgelegd tijdens de concilies van Nicaea (325 n.Chr) en van Chalcedon (451 n.Chr) en werd ook in het *Credo* vastgelegd.

In **vers 14** lezen we dan dat Jezus toch naar Jeruzalem gaat om onderricht te geven. Is zijn tijd nu wel gekomen?

Duidelijk is dat het maar een haar scheelde of hij was toen al gearresteerd. De Joodse leiders stuurden daadwerkelijk een arrestatieteam op hem af maar de leden van het team raakten zo 'begeistert' dat ze vergaten hem te arresteren. In **vers 46** zeggen ze: *dat nog nooit iemand zo had gesproken als deze man*. Zijn aanwezigheid had kennelijk een soort verlamvend effect in die zin dat de mensen helemaal uit hun dagelijkse beslommeringen en uit hun eigen leefwereld werden weggehaald. In **vers 15** lezen we over een andere vraag die de mensen zich dikwijls stelden over Jezus: *waar haalde hij al zijn kennis en schriftgeleerdheid vandaan, als hij niet bij een schriftgeleerde in de leer was gegaan?* Jezus had geen formele opleiding of scholing in het Palestina van die tijd doorlopen maar hij was waarschijnlijk opgeleid bij de Essenen. En bij Lukas **II,47** lezen we hoe iedereen versteld stond over zijn wijsheid en begrip, toen Jezus 12 jaar oud was. Had hij zijn opleiding wellicht ook in Egypte ontvangen bij de bloeiende Esseense gemeenschap van de Therapeuten in Alexandrië of in de Joodse tempel⁹³ in het vroegere Leontopolis?⁹⁴

In **vers 16 – 18** benadrukt Jezus het belang van dienstbaarheid en van overgave aan de Wil van de Schepper. Wat ons daarvan afhoudt is ons idee van onze *individuele* onafhankelijkheid en van onze *persoonlijke* vrijheid. Wij willen voor geen goud onze onafhankelijkheid verliezen en houden dan verbeterd vast aan onze individualiteit en aan onze vermeende persoonlijke vrijheden. Zolang we dat doen hebben we de les van het leven nog niet geleerd: *Uw wil geschiede* en niet: 'mijn eigen, persoonlijke, wil'. Dan blijven we koppig volhouden

---

93 Zie Flavius Josephus, de Joodse Oorlog, VII 421-436

94 Tell el-Yehoudieh (de heuvel van Judea), tegenwoordig Shibin genaamd en plm 50 km ten noorden van Caïro

dat onze gevangenschap in onze persoonlijke leefwereld 'vrijheid' is. We houden vol dat we 'leven' terwijl we in feite levend 'dood zijn'; we zijn mechanisch en daarmee vrijwel geheel afhankelijk van uiterlijke omstandigheden. Zo zijn we 'levend dood'. Zolang we aan het idee vasthouden dat onze persoonlijke en mechanische manier van leven het echte leven is, is er geen opstanding uit de dood en geen bevrijding of verlossing⁹⁵. Onafhankelijkheid is een illusie omdat in de hele schepping alles met elkaar verbonden is en van elkaar afhankelijk. De planten en de dieren zijn voedsel voor elkaar en voor de mens, terwijl de dienstbare mens voedsel is voor de goden of de hogere krachten in de schepping en de hebzuchtige mens dient als voedsel voor het demonische. *Wie op eigen gezag spreekt is uit op zijn eigen roem en glorie (vers 18)*, met alle gevolgen van dien: die mens moet op de blaren zitten.

De daad die Jezus volgens **vers 21** verrichtte, verwijst waarschijnlijk naar de genezing van de lamme in het badhuis van Bethsaïda op de sabbath. In het licht van een mogelijke docetische interpretatie van Jezus' historische verschijning (geboorte) is de tekst van **vers 24** heel spannend: *Oordeel niet naar hoe de dingen lijken te zijn maar wees nauwkeurig in jullie oordeel*. Volgens het *credo* van de kerk werd Jezus geboren uit de maagd Maria terwijl Mattheüs en Lukas fundamenteel van mening verschillen over de juiste geboortedatum. Wat is schijn en wat is werkelijkheid als zelfs de geboortedatum van Jezus onduidelijk is? In vers 6,41 van dit evangelie zeggen de omstanders rond Jezus: *hij is toch die Jezus, de zoon van Jozef, wij kennen toch zowel zijn vader als zijn moeder?*

95 Zie bijvoorbeeld P.D. Ouspensky, de Vierde Weg

Is deze man de Messias?

25. Sommige inwoners van Jeruzalem begonnen zich af te vragen: 'dit is toch de man die ze willen doden? 26. En nu staat hij daar in het openbaar te preken en niemand gaat er tegenin. Zou het soms toch kunnen zijn dat onze leiders werkelijk weten dat hij de Christus, de Messias, is? 27. Maar wij weten toch waar deze man vandaan komt? Terwijl de Messias komt zonder dat iemand weet waar die vandaan komt.' 28. Tijdens zijn onderricht in de tempel riep Jezus plotseling uit: 'jullie kennen mij nietwaar? En jullie weten ook waar ik vandaan kom? Toch ben ik niet uit mijzelf gekomen want ik ben gezonden vanuit de waarheid zelf. Wie mij gezonden heeft, die kennen jullie niet. 29. Ik ken hem, want ik kom bij hem vandaan die mij gezonden heeft'. 30. Toen wilden ze hem arresteren maar niemand durfde de hand op hem te leggen omdat zijn uur nog niet was gekomen. 31. Velen uit de mensenmenigte geloofden in hem en zij stelden de vraag: 'als de Christus (Messias) komt, zal hij dan nog meer tekenen doen dan wat deze man heeft gedaan?'

Jezus zelf zegt *dat hij gezonden is vanuit de waarheid zelf (vers 28)*. Die waarheid is de ultieme werkelijkheid van het Ene zonder tweede. In het Ene kan er geen ander zijn: er is geen alternatief en dus ook geen keus tussen waarheid en onwaarheid of tussen juist en onjuist. In boek Genesis worden we dan ook opgeroepen *om van de boom van kennis van goed en kwaad niet te eten*. Wanneer dit besef van ultieme eenheid uiteindelijk tot ons doordringt kunnen we niet langer vrede hebben met de manier waarop we denken en functioneren. Die manier is de manier van de wereld. Die 'wereld' is de wereld van relativiteit en van tweeheid en dus

van verdeeldheid en versnippering. Dat pad is misleidend omdat we steeds compromissen moeten maken; we moeten *doen alsof*. Dit betekent dat we onze persoonlijke *lifestyle* helemaal zullen moeten veranderen en dat we zullen moeten leren het standpunt van Eenheid in te nemen in plaats van het misleidende standpunt van polariteit en van het hebben van een alternatief. In eenheid is er geen keuze: er is alleen het *Uw wil geschiede*. Onze hele geest en ons denken zullen moeten veranderen. Zowel Johannes de Doper als Jezus Christus benadrukken de noodzaak om 'om te keren', naar binnen te kijken in plaats van naar buiten. Het koninkrijk is in ons. Zodra we dat feit begrijpen en accepteren, zullen we ook het koninkrijk om ons heen zien.

Als **vers 30** dan aangeeft dat men hem wilde arresteren blijkt dat niemand dat aandurfde. Zo krachtig was zijn uitstraling en zo anders zijn manier van doen. Jezus was werkelijk bijzonder, zelfs als hij een docetische verschijning was? Een verschijning van wie? Opvallend is dat Jezus steeds teruggrijpt naar Mozes zoals hij van Johannes de Doper zegt dat hij een incarnatie was van Elia. Was Jezus misschien een verschijning of incarnatie van Mozes? Het Johannes Evangelie noemt Mozes veertien keer, Lukas tien keer, Markus acht en Mattheüs zeven keer. Had Mozes zelf niet de komst van een Messias voorspeld, en verplichtte hem dat niet om die uitspraak ook zelf waar te maken?⁹⁶

32. De Farizeeërs hoorden hoe de mensen over hem spraken en de hogepriesters en de Farizeeërs stuurden gerechtsdienaren op hem af om hem te arresteren. 33.

---

96 Bijvoorbeeld Deut. XVIII,15

Jezus reageerde daarop en zei: 'ik zal nog maar een korte tijd bij jullie zijn om daarna terug te gaan naar Hem die mij gezonden heeft. 34. Jullie zullen op zoek naar mij gaan en jullie zullen mij niet vinden. Waar ik zal zijn, kunnen jullie niet komen.' 35. De Judeeërs vroegen zich af: 'waar wil die man heengaan dat wij hem niet kunnen vinden? Hij zal toch niet naar de Joodse diaspora gaan in de hellenistische wereld om daar ook de niet-Joden te onderwijzen? 36. Wat bedoelt hij precies wanneer hij zegt dat 'jullie mij zullen zoeken maar niet vinden' en 'waar ik ben, kunnen jullie niet komen'? 37. Op de laatste dag, het hoogtepunt van het feest, stond Jezus op en riep: 'als iemand dorst heeft, laat die dan tot mij komen om te drinken. 38. Het is zoals de geschriften zeggen: 'wie in mij gelooft, zal rivieren van levend water uit zijn binnenste laten stromen'. 39. Deze uitspraak was een verwijzing naar de Geest die zij die in hem geloofden zouden ontvangen, maar zover was het nog niet omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.

In vers 35 vinden we een belangrijke vraag van de mensen: *hij zal toch niet naar de Joodse diaspora gaan om daar ook de niet-Joden (de 'heidenen') te onderwijzen?* Hoe vaak overkomt het ons niet dat waar we het meeste voor bezorgd zijn, ook daadwerkelijk gebeurt? Ongeveer 1300 jaar lang had het monotheïstische Jodendom zich afgezet tegen zijn polytheïstische burens en had er vele oorlogen mee gevoerd. Alles wat niet-Joods was, was vijandig en vervuild. De bezorgdheid van deze mensen was heel reëel en het latere christendom zou zich dan ook na verloop van tijd helemaal losmaken van haar Joodse oorsprong. Voor de mensen uit die tijd was zo'n ontwikkeling buitengewoon gevaarlijk, zeker als

de niet-Joden (heidenen) ook toegang zouden krijgen tot de Joodse eredienst en tot de priesterlijke functies. Dit is precies wat Jezus bewerkstelligde zoals we gezien en overwogen hebben bij de wonderbare broodvermenigvuldiging.

Als Jezus over 'Ik' spreekt en over 'mij' en 'mijn' dan spreekt hij niet over zichzelf persoonlijk of als individu maar hij spreekt over de Vader als ultieme werkelijkheid, dus over het Ene *dat goed is*. Als hij in **vers 36** dus zegt *jullie zullen mij zoeken maar niet vinden en: waar ik ben, kunnen jullie niet komen* doelt hij op het onbegrensde, zuivere bewustzijn waaruit alles is voortgekomen, de barende Moeder. Hoe kun je het onbegrensde vinden, als je er middenin staat en het niet in de gaten hebt? Hoe kun je dan ooit tot jezelf komen? In **vers 38** bevestigt Jezus dit standpunt wanneer hij de retorische uitspraak doet: *wie in mij gelooft (het onbegrensde) zal rivieren van levend water uit zijn binnenste laten stromen*. De beeldspraak krijgt nog meer kracht wanneer we bedenken dat het regelmatig gortdroog kon zijn in heel Palestina. Wie over water beschikte, had het leven anders lag de dood op de loer.

Verdeeldheid

40. Sommigen onder de mensen die deze woorden hoorden zeiden: 'deze man is werkelijk de profeet'.

41. Anderen zeiden: 'hij is werkelijk de Christus, de Messias'. Maar weer anderen twijfelden en vroegen zich af: 'de Messias komt toch niet uit Galilea?' 42. Zeggen de geschriften niet dat de Messias uit het zaad van David voortkomt, uit Bethlehem waar David verbleef?

43. Zo ontstond er verdeeldheid over hem onder de mensen.

44. Sommigen wilden hem vastgrijpen maar niemand sloeg werkelijk toe.

Nogmaals bevestigt de tekst de laatdunkende mening die de bewoners van Judea hadden over Galilea en haar bewoners. Zij waren een soort 'boertjes van buut'n'. Uit zo'n achtergrond kon toch geen Messias voortkomen?

Ongeloof

45. De gerechtsdienaren gingen terug naar de hogepriesters en de Farizeeërs die hun vroegen waarom zij hem niet hadden gearresteerd en meegenomen. 46. De gerechtsdienaren antwoordden dat 'nog nooit iemand zo had gesproken als deze man'. 47. De Farizeeërs vroegen hun daarop: 'hebben jullie je ook al laten misleiden? 48. Heeft iemand van de leiders of de Farizeeërs hem geloof geschonken? 49. De mensenmassa kent de wet niet; vervloekt zijn ze!' 50. Maar Nikodemos, een Farizeeër, die indertijd naar Jezus was toegegaan, merkte op: 51. 'staat onze wet ons toe een oordeel over iemand te vellen zonder die mens eerst verhoord te hebben en uitgevonden te hebben wat hij allemaal heeft gedaan?' 52. Zij antwoordden hem: 'kom jij soms ook uit Galilea? Zoek het zelf dan op in de geschriften dan zul je zien dat geen profeet uit Galilea zal oprijzen'. 53. Daarop ging iedereen naar huis.

In hoofdstuk III hebben we al kennis gemaakt met Nikodemos die nu weer van zich doet spreken. Barbara Thiering wijst er op dat deze Nikodemos waarschijnlijk een leidende positie vervulde binnen de met de Essenen gelieerde Therapeuten uit Egypte. Zij bezaten grote kennis van zaken over geneeskunde en over de werking van allerlei kruiden. Deze Nikodemos zou Jezus na de kruisiging weer op de been helpen, ervan uitgaande dat Jezus aan het kruis

slechts bewusteloos raakte en in een coma kwam. De teksten zeggen dan ook dat Jezus aan het kruis 'de geest gaf'. Dat gebeurt in bewusteloosheid ook.

In **vers 52** krijgt Nikodemos nog een veeg uit de pan, wanneer men dit vooraanstaande lid van het Sanhedrin schamper vraagt 'of hij soms ook uit het (achterlijke) Galilea kwam?' *Daarop ging iedereen naar huis* zegt de tekst.

Hoofdstuk VIII

Een overspelige vrouw

1. Terwijl iedereen naar huis ging trok Jezus zich terug op de Olijfberg. 2. 's Ochtends vroeg verscheen hij weer bij de tempel en alle mensen liepen naar hem toe. Hij ging ergens zitten en gaf hun onderricht. 3. Nu kwamen de schriftgeleerden en farizeeërs aanzetten met een vrouw die betrapt was op overspel. Zij plaatsten haar in het midden van de kring mensen *om Jezus* en zeiden: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt bij het plegen van overspel en echtbreuk. 5. Mozes heeft ons in de wet voorgeschreven om zulke vrouwen te stenigen. Wat zegt u daarvan?' 6. Zij stelden hem met opzet deze strikvraag in hoop hem op iets te kunnen vangen en een aanklacht in te dienen. Maar Jezus *reageerde niet* en keek naar de grond en schreef met zijn vinger iets in het stof. 7. Maar omdat de mensen bleven aandringen op een antwoord stond hij plotseling op en zei: 'wie van jullie zonder zonde is, mag als eerste een steen naar haar werpen'. 8. Toen ging hij weer zitten en ging door met zijn vinger iets in het stof op de grond te schrijven. 9. Daarop trokken de mensen weg, de een na de ander, te beginnen met de ouderlingen zodat Jezus ten slotte alleen achterbleef met de vrouw die voor hem stond. 10. Jezus keek haar aan en zei tegen haar: 'vrouw, waar zijn de mensen nu? Heeft niemand je veroordeeld?' 11. 'Nee, Heer, niemand', antwoordde ze, waarop Jezus op zijn beurt tegen haar zei: 'dan veroordeel ik jou evenmin. Ga nu maar weg en doe geen dwaze dingen meer'⁹⁷.

---

97 Zondig niet meer

De Olijfberg was een geliefde plaats waar Jezus vaak heenging om zich terug te trekken en er te mediteren en te bidden⁹⁸. Op die plaats werd hij uiteindelijk ook gearresteerd. De tuin van Gethsemane en het dorp Bethanië liggen aan de voet van de berg die ongeveer honderd meter boven Jeruzalem uitsteekt en dus een fantastisch uitzicht geeft op Jeruzalem en omgeving. Dit kleine zinnetje van **vers 1** herinnert ons aan de noodzaak om ons regelmatig ‘terug te trekken’ of zoals we nu zouden zeggen ‘in retraite te gaan’.

Jezus’ naam was inmiddels al zo bekend dat er al in de vroege ochtend voldoende mensen waren die hem opwachtten om onderricht te krijgen. Zelfs de ouderlingen en Farizeeërs waren vroeg opgestaan om hem op te wachten. Deze keer probeerden ze hem werkelijk te ‘vangen’ in hun valstrik. Ze voerden een vrouw ten tonele die betrapt was op overspel en die volgens de Mozaïsche wet daarvoor dood-gestenigd moest worden. Als zij dan gedood was, zouden ze zeker valse getuigen oproepen om te verklaren dat de vrouw geen overspel had gepleegd zodat Jezus verantwoordelijk zou worden gesteld voor haar onterechte executie. Dan kon ook Jezus gestenigd worden. Als hij haar vrijuit zou laten gaan, overtrad hij de Wet van Mozes waarvoor hij ook gestraft kon worden. Ze waren geheel overtuigd van het succes van hun plan en keken gespannen toe wat Jezus nu zou doen. Wat Jezus deed was tekenend: hij deed helemaal niets. Sommige commentatoren hebben boeken geschreven over de vraag wat Jezus nu precies in het stof op de grond schreef met zijn vinger. Het antwoord is ongetwijfeld: ‘niets’. Hij volgde slechts de gewoonte van die tijd om ‘poppetjes te schrijven op een kladpapiertje’ zoals wij

---

98 Zie ook Ernest L. Martin, *Secrets of Golgotha*, 1989

dat ook doen tijdens lange vergaderingen. Het niets-doen is hier duidelijk de boodschap. Sommigen beweren dat Jezus het 'visteken' op de grond schreef dat vrijwel gelijk is aan het eeuwigheidsteken. Het eeuwigheidsteken symboliseert de eindeloosheid van de herhaling dat heeft alles met 'overspel' te maken zoals Jezus er over spreekt. Hij zegt keer op keer dat een mechanische manier van leven waarin je jezelf in feite steeds weer herhaalt is als de duisternis van de dood waarin de mens als dwaas ronddoolt.

Een mechanische manier van leven kent geen of nauwelijks bezielingen is sterkego-gedreven. Het ego, de persoonlijkheid, kan niets anders doen dan zichzelf herhalen. Voor zover er veranderingen optreden, vinden die plaats op basis van impulsen en gebeurtenissen van buitenaf. Van binnenuit is er slechts de mechaniceit van een niet-intelligent bestaan. De verrijzenis uit de dood is het opstaan en achter je laten van deze mechanische levensstijl. Het antwoord van Jezus is dan ook tekenend: *wie zonder zonde is, werpe de eerste steen*. Niemand wierp die eerste steen want allen deden hetzelfde: overspel plegen. Hun leven voltrok zich langs de mechanische lijnen van voorspelbaarheid; er was niets nieuws aan. Dan zegt de tekst bovendien nog dat de ouderlingen als eerste vertrokken: zij hadden immers de meeste boter op hun hoofd. Zij waren het meest overspelig van allemaal.

Als Jezus ten slotte achterblijft met de vrouw alleen (waar zijn de discipelen en zijn meest trouwe volgelingen?) zegt hij haar 'geen dwaze dingen meer te doen'. Meestal wordt dit 'dwaze dingen doen' vertaald als 'zondigen' maar door 2000 jaar dogmatiek is dit woord moreel zwaar beladen geworden. De oorspronkelijke betekenis van 'zondigen' is

heel eenvoudig: onjuist handelen, d.w.z. dingen doen die rechtstreeks tegen je geweten indruisen. Dat is doodzonde in de zin van 'jammer' van je tijd en inspanning want vroeg of laat krijg je de rekening toch gepresenteerd: *al is de leugen nog zo snel, de waarheid achterhaalt haar wel.*

Het licht van de wereld

12. Na verloop van tijd kwamen de mensen weer op hem af en Jezus zei tegen hen: 'Ik ben het licht van de wereld, wie mij volgt zal niet langer in duisternis ronddolen, maar zal het levenslicht *in zich* hebben'. 13. De Farizeeërs brachten hier tegenin: 'U spreekt over uzelf, zo'n getuigenis heeft geen waarde'. 14. Jezus antwoordde: 'inderdaad, ik getuig over mijzelf en toch is mijn getuigenis van waarde omdat ik weet waar ik vandaan kom en waar ik heenga. Jullie hebben er geen idee van waar ik vandaan kom en waar ik heenga. 15. Jullie oordelen naar de menselijke maatstaven van vlees en bloed maar ik oordeel helemaal niet, over niemand. 16. En als ik toch oordeel, zal mijn oordeel waarachtig zijn, omdat het oordeel niet van mij alleen afkomstig is, maar ook van de Vader die mij gezonden heeft. 17. In jullie wetten staat geschreven dat de getuigenis van twee personen waarachtig is. 18. Ik ben mijn eigen getuige en de Vader die mij gezonden heeft getuigt eveneens van mij'. 19. 'Uw Vader?' vroegen ze, 'waar is die dan?' Jezus antwoordde: 'jullie kennen mij niet, zoals jullie ook mijn Vader niet kennen. Als jullie mij zouden kennen, zouden jullie ook mijn Vader kennen'. 20. Dit gesprek vond plaats bij de offerkist van de Tempel, alwaar Jezus zijn onderricht gaf. Toch was er niemand die hem probeerde te arresteren omdat zijn uur nog niet was gekomen.

De overgang van het incident met de overspelige vrouw naar de uitspraak *Ik ben het licht van de wereld, wie mij volgt zal niet langer in duisternis ronddolen, maar zal het levenslicht in zich hebben* is geheel logisch als we overspel beschouwen als leven in de duisternis van een mechanisch leven, waar alles zich herhaalt. Herhaling is overspel. In het Johannes Evangelie komen we een 'Ik ben' uitspraak van Jezus op acht plaatsen tegen:

- Ik ben het brood des levens (VI,35)
- Ik ben het licht van de wereld (VIII,12)
- Ik ben van boven (VIII,23)
- Vóór Abraham was, ben Ik (VIII,58)
- Ik ben de goede herder (X,11)
- Ik ben de verrijzenis en het leven (XI,25)
- Ik ben de weg, de waarheid en het leven (XIV,6)
- Ik ben de echte wijnstok (XV,1)

Deze 'Ik ben' uitspraken waren als stijlform bekend in de toenmalige Hellenistische wereld waarbij de spreker zich met God of met een godheid vereenzelvigd. Maar ook in Joodse traditie was deze stijlform bekend als een expressie van God zelf, zoals in Exodus III,14: *Ik ben die ik ben*. Het 'Ik ben' geldt bovendien als de uitdrukking van God's naam waarvan Jezus in het Onze Vader zegt dat we die moeten heiligen. Het Oude Testament houdt ons voor dat we die naam 'niet ijdel moeten gebruiken'. Zodra we er iets anders aan toevoegen dat niet rechtstreeks verband houdt met de alomtegenwoordigheid van God, het Absolute, gebruiken we 'Zijn naam ijdel'. Bijvoorbeeld wanneer we zeggen *ik ben 28 jaar oud en ik ben een beetje dom*. God is niet 28 jaar oud en is zeker niet een beetje dom. De waarheid is dat de mens zelf goddelijk is en onsterfelijk: *Ik ben die ik ben*. In de Vedische

traditie wordt dit feit aangeduid als *aham brahmâsmi* (ik ben Absoluut) of als *het Ene zonder tweede*.

Overigens komt deze uitspraak van Jezus wel heel overrompend en bewust kwetsend over in de context van tijd en plaats. De vraag kan worden gesteld of het verslag van het evangelie wel betrouwbaar is en of de evangelist deze woorden Jezus soms in de mond heeft gelegd. Zelfs wanneer er sprake is van strijd of van oorlog zal een wijs mens een vreedzame manier zoeken om de boodschap over te brengen. De opkomst van het Christendom uit de Joodse traditie ging gepaard met veel ruzie en spanningen en dat mogen we niet vergeten bij het lezen van de evangelieteksten. De schrijvers van deze teksten hadden er belang bij de Joodse orthodoxie als zwart en duister af te schilderen, waarbij vooral de Farizeeërs, de schriftgeleerden en de ouderlingen het moesten ontgelden. Het is niet waarschijnlijk dat Jezus zelf op *deze* nogal onbehouwen manier met deze gezagdragers omging, hoewel hij zeker heel strikt en recht met ze omging (*maak recht de weg des heren!*). Dat de weergegeven woorden in de geest van Jezus zouden zijn is wel waarschijnlijk, maar dan milder.

Als Jezus zegt *Ik ben het licht van de wereld* (**vers 12**) doelt hij op het feit dat vanuit het 'Ik ben' het zuivere licht van bewustzijn de menselijke geest verlicht. Dat licht wordt in de geest opgevangen en weerspiegeld om dan alle kleuren van de regenboog aan te nemen in de zuivere en minder zuivere acties die we ondernemen. Maar als zuiver licht van bewustzijn dragen we altijd een ijkpunt bij ons waaraan we de zuiverheid van onze intenties en van de dingen om ons heen kunnen afmeten. Integriteit laat zich afmeten aan

de zuiverheid van dit licht. In Bijbelse termen noemen we integriteit 'rechtschapenheid en gerechtigheid': dat wil zeggen dat wat krom en onjuist was, weer recht en juist wordt. Binnen de schepping zijn er geen andere rechte lijnen. Binnen de schepping is alles rond en krom en cirkelvormig omdat alles wetmatig is en zich herhaalt. Alleen het licht van bewustzijn dat als aandacht naar buiten straalt is een rechte lijn.

Soms, in een moment van innerlijke zuiverheid, komen we in contact met dit zuivere licht van bewustzijn en dan is het alsof we in een heel andere wereld, van licht en vrede, terechtkomen. In dat vreedzame en universele licht lijkt alles plotseling een geheel nieuwe zin en betekenis te krijgen. De mens treedt even buiten de grenzen van zijn gewoonlijke staat van afgescheidenheid en wordt plotseling een veel universeler wezen waarin de onderlinge verbondenheid van schepsel en schepping begrepen wordt. Vanuit dat begrip is het heiligen van Gods naam een vanzelfsprekendheid. Gurdjieff geeft een prachtige vertaling van een oud Perzisch gedicht:⁹⁹

*Hadden alle mensen een ziel
Sinds lang zou er dan op aarde geen plaats meer zijn,
Voor giftige planten, noch voor wilde dieren
En het kwaad zelf zou niet meer bestaan.*

*Voor een nietsnut is de ziel een hersenschim,
Zij is een luxe voor hem die zich verlustigt in lijden
Zij is het zegel van de persoonlijkheid,
Zij is de weg, de band met de Maker en de Schepper.*

---

⁹⁹ Zie G.I. Gurdjieff, 'Het leven is alleen echt wanneer 'Ik ben', 1986

*Zij is het residu van opvoeding
De voornaamste bron van geduld,
Zij is ook getuigenis van de verdienste
Van de essentie van het eeuwige Wezen.*

*Zij is de gids van de wil
Haar aanwezigheid is 'Ik ben',
Zij is een deeltje van het Al-Wezen,
Zij was zij en zal zij altijd zijn.*

In het tweede deel van deze passage (**vers 15 - 20**) benadrukt Jezus de eenheid die er is tussen Vader en Zoon. De menselijke uitdaging is om zelf ook Zoon (mensenzoon) te worden en niet langer als een slaaf te zijn die slechts gehecht is aan de uiterlijkheden van het leven in deze wereld, die als gevolg van die gehechtheid dwaalt en in een schemerige duisternis leeft. Verslaafd zijn aan de wereld is een ernstige ziekte omdat deze mens eindeloos ronddooft en rondtolt in de tredmolen van een mechanische levensstijl. Jezus zegt dit in het volgende vers: *jullie zullen omkomen in jullie dwaling.*

Ik ben van boven

21. Jezus ging verder met zijn onderricht en zei: 'ik ga heen en jullie zullen mij gaan zoeken en jullie zullen omkomen in jullie dwaling¹⁰⁰. Waar ik heenga, kunnen jullie niet komen. 22. De Judeeërs zeiden daarop: 'gaat hij zichzelf soms van het leven beroven, omdat hij zegt 'waar ik heenga, kunnen jullie niet komen?' 23. Jezus gaf hun daarop weer ten antwoord: 'jullie zijn van beneden, ik ben van boven. Jullie zijn van deze wereld maar ik ben

---

100 Meestal vertaald met 'sterven in jullie zonden'

niet van deze wereld. 24. Ik heb jullie gezegd dat jullie in jullie dwaling zullen omkomen. Want zolang jullie niet willen geloven dat ik het ben, zullen jullie in jullie dwaling omkomen? 25. Daarop vroegen *de Judeeërs* hem 'wie bent u dan?' Daarop zei Jezus: 'niets anders dan wat ik jullie van begin af aan gezegd heb. 26. Ik heb over jullie nog veel te zeggen en kan jullie deelgenoot maken van mijn oordeel maar Hij die mij gezonden heeft is de waarheid zelve, en ik doe niets meer en minder dan die waarheid die ik van Hem te horen krijg aan de wereld door te geven? 27. Maar de Judeeërs begrepen niet dat hij over de Vader sprak. 28. Daarop zei Jezus: 'wanneer jullie de mensenzoon omhoog geheven hebben, dan zullen jullie begrijpen dat ik het ben en dat ik niets uit mijzelf doe maar dat ik over deze dingen spreek zoals de Vader het mij geleerd heeft. 29. Hij die mij gezonden heeft is bij mij en laat mij nooit alleen omdat ik altijd doe wat hij wil'. 30. Terwijl hij zo sprak, gingen velen in hem geloven.

Het *omkomen in jullie dwaling* (vers 21) wordt gewoonlijk vertaald als 'omkomen of sterven in jullie zonden'. Zoals eerder reeds werd gesteld is het woord 'zonde' te zwaar beladen terwijl de letterlijke betekenis van het Griekse woord *hamartein* veeleer duidt op 'afdwalen, het doel missen, falen, verliezen, zich vergissen, inboeten, verwaarlozen', allemaal woorden waarover je als een vanzelfsprekendheid zegt dat 'het zonde is' om dat te doen. Jezus geeft dus aan dat de Joodse traditie was afgedwaald en gedegenereerd tot een sterk formalistisch ingesteld systeem dat niet langer in verbinding stond met de werkelijkheid van de eenheid van 'ik en de Vader'. De goddelijkheid en onsterfelijkheid van

de mens zelf (de menselijke ziel) was binnen deze traditie als een Godslastering geworden. De Joodse traditie was van monotheïstisch sterk dualistisch geworden: in plaats van het *Ik ben die Ik ben* was er de bijna onoverbrugbare afstand tussen God en de zondige mens. Die afstand kon alleen met behulp van een op macht en geld beluste priesterkaste overbrugd worden. Dit is waartegen Jezus ten strijde trok, zoals ook Shrî Krishna met behulp van Arjuna ten strijde trok tegen de abjecte hebzucht en machtzucht van Duryodhana en zijn trawanten¹⁰¹.

In **vers 22** vragen de Joden zich af of Jezus wellicht van plan was zelfmoord te plegen omdat de Joodse traditie ervan uitging dat een zelfmoordenaar naar de onderwereld ging, *sheol* genaamd¹⁰², waar niemand bij kon komen, zelfs God niet. Een merkwaardige visie overigens wanneer je uitgaat van Gods alomvattendheid en alomtegenwoordigheid. Jezus gaat in op hun duistere gedachten en geeft ze een veeg uit de pan door ze te zeggen dat zij ‘van deze wereld zijn’ en zich van God en het goddelijke in zichzelf hebben afgewend. Ze dwalen in een goddeloos bestaan. Wie ‘van deze wereld’ is, is er in gevangen als een verslaafde en heeft zich afgesneden van zijn eigen vrijheid en onbegrensdeheid. Die mens is gedwongen steeds weer ‘in deze wereld’ terug te keren, dood na dood en geboorte na geboorte. Waar je in gelooft, dat valt je ten deel. Als je gelooft in de werkelijkheid van dit leven, komt dat alleen maar omdat we geloven dat wat we vandaag meemaken ‘echt’ is. Maar vandaag is wat het is omdat gisteren was wat het was. Vandaag is zoals

---

101 Bhagavad Gîtâ, Hoofdstuk I

102 The Original Meaning of Sheol, Journal of Biblical Literature, Vol. 36, No. 3/4, (1917): 258

gisteren en dan zal morgen zijn zoals vandaag. Wie ernaar verlangt om morgen anders te laten zijn dan vandaag zal dus 'vandaag' moeten veranderen en een forse inspanning doen. Wie bereid is deze inspanning te doen en voor de vrijheid en openheid van het onbegrensde gaat, stijgt boven deze eindeloze cirkelgang van geboorte en dood uit en realiseert de ultieme werkelijkheid: alleen God – *Ik ben* – is echt, al het andere is onecht en als een droom. In een droom kun je dromen dat je dood gaat en dat je wordt geboren maar in feite is er geen dood en geboorte: er is alleen maar bewustzijn. De waarheid is dat de mens als Mensenzoon niet van deze wereld is maar 'van boven' (**vers 23**).

In **vers 26** komt Jezus voor de vierde keer terug op de regel om niet te oordelen noch te veroordelen (**vers 11,15,16,26**). De schepping is opgebouwd uit de polariteit van tegengestelden en uit de voortgaande lijn van oorzaak en gevolg. Daarop zijn onze meningen, ideeën en ons oordeel gebaseerd. Het zoeken naar de schuldvraag is daar nauw mee verbonden. Maar vanuit de 'andere kant' bezien, de kant van eenheid dus, is er geen oorzaak en geen gevolg en dus ook geen (eigen) mening. Er is slechts een film die wordt afgedraaid. Waar ligt de oorzaak en de schuld bij alle spannende dingen die in een actiefilm plaatsvinden? Er is geen oorzaak want de hele film is een illusie. Er is slechts een gespeelde oorzaak waarmee de filmmakers hun brood verdienen. Zelf staan ze er geheel los van en zijn ze vrij. Hierop doelt Jezus wanneer hij ons keer op keer aanspoort om niet te oordelen. Wie oordeelt maakt deel uit van deze wereld en is eraan verslaafd. Het gaat er om het oordeel van de regisseur en de scriptschrijver weer te geven: *Hij die mij gezonden heeft is de waarheid zelve, en ik doe niets meer en minder dan die waarheid die ik van Hem te horen*

krijg aan de wereld door te geven. Onze eigen persoonlijke mening is gewoon irrelevant. In een maatschappij die de vrijheid van meningsuiting tot dogma heeft verheven, klinkt dat als verwerpelijk zoals de Farizeeërs dat ook deden. In het vorige hoofdstuk¹⁰³ sprak Jezus ook al over oordelen, waarbij hij aangaf dat als je dan toch een mening moet hebben, wees dan tenminste nauwkeurig en richt je naar de regels van billijkheid en redelijkheid in plaats van er op eigen houtje maar op los te fantaseren.

De kracht waarmee Jezus zijn boodschap verkondigde was kennelijk zo groot 'dat velen in hem gingen geloven' (**vers 30**).

Wie uit God is, hoort het woord van God

31. Jezus zei tegen de Judeeërs die in hem waren gaan geloven: 'als jullie vasthouden aan mijn woord, zijn jullie werkelijk mijn leerlingen 32. en jullie zullen de waarheid¹⁰⁴ leren kennen en die waarheid zal jullie vrij maken'. 33. Toen wierpen ze tegen: 'We zijn toch van het zaad van Abraham en we zijn nooit iemands slaaf geweest, hoe kunt u nu zeggen dat we vrij moeten worden?' 34. Jezus gaf hun ten antwoord: 'ik verzeker jullie werkelijk dat wie onjuist handelt en dwaalt gebonden is aan die handeling. 35. Een slaaf blijft niet eeuwig in huis maar de zoon wel. 36. Als de zoon jullie vrijmaakt, zullen jullie wezenlijk vrij worden. 37. Ik weet dat jullie van het zaad van Abraham zijn maar toch proberen jullie mij te doden, omdat er in jullie geen

---

103 Vers 24

104 Als de ultieme werkelijkheid

plaats is voor mijn woord. 38. Ik spreek over wat ik heb gezien bij de Vader zoals jullie de dingen doen jullie van je vader hebt gehoord'. 39. Daarop antwoordden zij: 'onze voorvader is Abraham'. Daarop zei Jezus tegen hen: 'als jullie werkelijk kinderen van Abraham zijn, zouden jullie doen wat Abraham deed. 40. Maar nu proberen jullie mij te doden, een mens die jullie de waarheid voorhoudt die ik van God vernomen heb. Dat is niet wat Abraham zou doen. 41. Jullie hebben een andere¹⁰⁵ vader en die volgen jullie na'. Maar zij wierpen tegen: 'wij zijn geen bastaardkinderen, wij hebben maar één Vader: God zelf'. 42. Daarop antwoordde Jezus weer: 'als God zelf jullie Vader was, zouden jullie mij liefhebben, want ik ben uit de Vader voortgekomen en naar hier gekomen. Ik ben niet op eigen gezag gekomen maar omdat hij mij gezonden heeft. 43. Waarom begrijpen jullie mijn woorden niet? Dat komt omdat jullie ze eenvoudigweg niet kunnen verdragen. 44. Jullie vader is de duivel en jullie doen maar al te graag wat hij wil. Vanaf het begin is hij een moordenaar geweest. Hij is niet geworteld in de waarheid omdat er geen waarheid in hem is. Als hij leugentaal spreekt, komt dat omdat hij zo geaard is; hij is een geboren leugenaar en de vader van die leugen. 45. Maar omdat ik de waarheid zeg, geloven jullie mij niet. 46. Wie kan mij van een zonde beschuldigen? Als ik jullie met de waarheid zeg, waarom geloven jullie mij dan niet? 47. Wie uit God is, hoort het woord van God. De reden waarom jullie het woord van God niet horen, is dat jullie niet uit God zijn'.

---

105 Een biologische vader

Door lang gebruik is de betekenis van het woord 'waarheid' in **vers 32** uitgesleten en in de wereld waarin we leven zijn we bijna allergisch geworden voor mensen die ons willen vertellen wat die waarheid dan wel is. De waarheid is niets anders dan de werkelijkheid, en vooral de ultieme werkelijkheid van het onbegrensde, de werkelijkheid van het Ene dat echt is, het Ene zonder tweede. De waarheid is de werkelijkheid of het feit van Gods alomtegenwoordigheid. De permanente en transcendente aanwezigheid van God is de waarheid omtrent ons bestaan en omtrent de schepping die niet meer dan een voorbijgaande droom of film is die zich afspeelt in bewustzijn: *Ik ben die Ik ben*. In **vers 32** verwijst Jezus naar de openheid van 'boven', van 'het Koninkrijk' waar Ik en de Vader één zijn. Die eenheid is vrijheid en is de verlossing, het *moksha* uit de Vedische traditie.

In **vers 34** doet Jezus een belangrijke uitspraak over de werking van de lijn van oorzaak en gevolg, de werking van *karma* uit de Vedische traditie: *ik verzeker jullie werkelijk dat wie onjuist handelt en dwaalt gebonden is aan die handeling*. Het 'onjuist handelen en dwalen' staat voor 'zondigen'. De regel is heel eenvoudig: als je een fout maakt of een vergissing begaat, krijg je een herkansing om de fout te herstellen. Die kans krijg je net zo lang totdat de fout hersteld wordt. Daarom zijn we gebonden aan deze wereld en aan de schijnbaar eindeloze cirkelgang van geboorte en dood. Zo werkt *karma*. De uitdaging is dus om zo snel mogelijk je fouten te herstellen. Maar door gehechtheid blijven we als hangjongeren hangen in deze wereld en we doen er niets aan, behalve voortdurend ons oordeel en onze mening spuien. Vanaf **vers 39** krijgt het gesprek een nog scherpere wending en houdt Jezus de gevestigde orde van het toenmalige Jodendom voor dat zij

de verbinding met zichzelf (de Vader) verloren hebben en nu verbonden zijn met iets dat er in feite tegengesteld aan is. Dat tegengestelde maakt dat ze dwalen ten opzichte van het pad dat de Schepper voor hen heeft uitgestippeld. Dat pad weigeren ze te bewandelen en ze houden koppig vast aan 'hun eigen pad'. Dat eigen pad is een droom waarin ze zichzelf gevangen hebben. Die droom is de droom van egocentriciteit, de kant van 'van onderen' en niet 'van boven'. De meeste vertalingen voeren in dit verband het concept van 'duivel' in maar dit woord is door tweeduizend jaar van wangebruik betekenisloos geworden. De Griekse tekst (**vers 44**) gebruikt het woord *diabolos* dat letterlijk betekent 'hij die alles in verwarring brengt en die je van je pad afleidt ergens anders heen'. Een leermeester formuleerde ooit het idee van 'duivel' kernachtig als: de naam van de duivel is 'anders'. We proberen vrijwel altijd en consequent te ontlopen wat voor ons ligt om vervolgens iets 'anders' te gaan doen. Dat is verwarrend; het is 'diabolisch'. Zo ontlopen we voortdurend de scheppende Wil van God en doen maar waar we 'zelf' zin in hebben. Dat is óns idee van vrijheid: die vrijheid maakt ons tot een slaaf van deze wereld en dat idee werkt sterk verslavend. Hiertegen kwam Jezus in het geding. Zijn boodschap was hiertegen gericht: *Wie uit God is, hoort het woord van God. De reden waarom jullie het woord van God niet horen, is dat jullie niet uit God zijn* (**vers 47**). In **vers 41** wordt het spanningsveld overigens nog verder opgevoerd omdat Jezus de gevestigde orde uit Jeruzalem verwijt dat zij het product zijn van een onechte vader (de duivel) en dus als bastaardkinderen zijn. Dit is precies het verwijt dat diezelfde orthodoxe Judeeërs Jezus voor de voeten wierpen: was hij niet de zoon van Maria toen zij nog niet getrouwd was (maar verloofd) met Jozef? Formeel gezien was Jezus

dan een bastaardzoon en was zijn jongere broer Jakobus de echte zoon van Jozef en dus de volgende troonpretendent en niet Jezus. Dit verwijt zou Jezus steeds blijven achtervolgen vanuit de orthodoxe hoek. Als Pilatus het woord INRI op het kruis laat spijkeren (Iesus Nazarenus Rex Iudeorum) doet hij daarmee een duidelijke uitspraak. Als troonpretendent was Jezus 'Rex Iudeorum' en die pretentie rechtvaardigde het vonnis tot het kruis.

Abraham

48. Daarop zeiden de Judeeërs om hem heen: 'hebben we geen gelijk als we zeggen dat U een Samaritaan bent en van de duivel bezeten?' 49. Jezus antwoordde: 'ik ben niet van de duivel bezeten, en ik breng alle eer aan mijn Vader maar jullie behandelen mij met alle minachting. 50. Niet dat ik mijn eigen eer en glorie zoek, want alleen *het Ene* verdient alle eer en glorie en die zal als een rechter uitspraak doen. 51. Ik verzeker jullie werkelijk dat als iemand mijn woorden ter harte neemt die mens de dood nooit meer zal zien'. 52. Toen zeiden de Judeeërs tegen hem: 'nu weten we echt dat u van de duivel bezeten bent. Abraham is gestorven en ook alle profeten uit het verleden terwijl U zegt dat 'als iemand mijn woorden ter harte neemt die mens de dood nooit meer zal smaken'. 53. Bent u soms groter dan onze voorvader Abraham, die gestorven is, terwijl ook alle profeten overleden zijn? Wie zegt u dat u bent?' 54. Jezus antwoordde: 'als ik mijzelf zou ophemelen, heeft dat geen enkele waarde. Mijn heerlijkheid komt van de Vader waarvan jullie zeggen dat die jullie God is. 55. Maar jullie hebben Hem niet gekend. Ik ken Hem. Als ik zou zeggen dat ik hem niet kende zou ik net zo'n leugenaar zijn als jullie.

Maar ik ken Hem en ik houd me aan Zijn woord. 56. Uw voorvader Abraham verheugde zich op de dag dat hij mij zou zien en toen hij die zag was hij vol vreugde'. 57. De Judeeërs begonnen toen tegen hem uit te varen en zeiden: 'u bent nog niet eens vijftig jaar oud en u beweert Abraham gezien te hebben?' 58. Jezus antwoordde: 'ik verzeker jullie werkelijk dat voor Abraham was, ben Ik'. 59. Toen namen zij allerlei stenen op om die naar hem te gooien, maar Jezus trok zich terug en liep de tempel uit.

In vers 48 wordt Jezus voor 'Samaritaan' uitgemaakt. Een lelijker scheldwoord (op 'heiden' na) was voor de Joden niet denkbaar. Zoals reeds eerder aangegeven waren de Samaritanen een mengelmoes van landverhuizers uit Assyrië die gedwongen waren naar Palestina te gaan om daar te wonen en de Joodse identiteit van Palestina te verwateren, zoals dat nu nog in Tibet gebeurt met de Tibetanen die gedwongen 'verwateren' door een Chinees beleid van *ethnic cleansing*. De Galileeërs namen een tussenpositie in maar ook die werden door de bewoners van Judea als tweede rang beschouwd. Jezus werd meestal door als een Galileeër beschouwd, hoewel hij geboren was in Bethlehem in Judea¹⁰⁶ 'uit het huis van David'. Door, omgekeerd, juist de Farizeeërs voor 'zonen van de duivel uit te maken' strooide Jezus nog meer zout in de open wond en zo veroorzaakte hij zelf, heel bewust, zijn eigen veroordeling door de gevestigde orde.

---

106 Sommige historici zijn van mening dat Jezus in Bethlehem, Galilea is geboren vanwege de afstand tussen Nazareth in Galilea en Bethlehem in Judea. Die afstand bedraagt plm 120 km en kan niet worden afgelegd door een hoogzwangere vrouw op een muilezel. Er is ook een Bethlehem in Galilea en Nazareth. Die afstand is plm 7 km. Het Evangelie van Issa geeft aan dat Jezus geboren is in Jeruzalem.

Dit bijna polemische hoofdstuk eindigt met de belangwekkende uitspraak (**vers 58**): *voor Abraham ter wereld kwam, ben Ik*. Ook in onze oren klinkt deze uitspraak als ongehoord. Dat komt omdat wij bijna altijd denken in termen van tijd en plaats en tijdelijkheid. Bovendien vereenzelvigen wij het woord 'Ik' met een persoon. Niet voor niets dat 'ik' grammaticaal als een persoonlijk voornaamwoord wordt beschouwd. Maar in feite verwijst 'ik' naar God, naar het Ene dat echt is. In het Engels wordt 'ik' geschreven als 'I' met een hoofdletter. De letter 'I' is tevens het getal één. In deze uitspraak verwijst Jezus naar de tijdloze onbegrenstheid van het *Ik ben*. Het *Ik ben* is van alle tijden en dus ook van vóór Abraham. Jezus was permanent verbonden met de eenheid van *Ik ben*. Omdat zijn persoonlijkheid was opgegaan in het universele kon hij uitsluitend en alleen nog de spreekbuis zijn van dat Ene dat echt is, van God zelf: **vers 55 en 56**: *Maar ik ken Hem en ik houd me aan Zijn woord. 56. Uw voorvader Abraham verheugde zich op de dag dat hij mij zou zien en toen hij die zag was hij vol vreugde.*

Hoofdstuk IX

Een blinde genezen

1. Toen hij de tempel uitliep, zag hij een man die al vanaf zijn geboorte blind was. 2. Zijn discipelen vroegen hem: ‘Rabbi, hoe komt het dat deze man blind geboren is? Is dat te wijten aan zijn eigen onwetendheid of aan die van zijn ouders?’ 3. Jezus antwoordde: ‘het is niet een kwestie van onwetendheid van die man of van zijn ouders maar dat Gods inwerking door hem zichtbaar wordt. 4. Wij moeten het werk doen van Hem die mij gezonden heeft zolang er nog daglicht is. Wanneer de duisternis van de nacht is aangebroken valt er niet meer te werken.’

Symboliek speelt een dominante rol in de evangelieteksten. Dit was geheel in lijn met de Joodse traditie die gebaseerd was op beeldspraak, vergelijkingen en symboliek. De Kabbalah-traditie is er een duidelijk voorbeeld van. Jezus is de belichaming van de mens die geheel verbonden is met zijn eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Zelf zegt hij: *Ik en de Vader zijn één*¹⁰⁷. Het zuivere licht van bewustzijn straalt bij hem in alle puurheid en intensiteit naar buiten als liefde en als een geheel gefocuste aandacht. Als Jezus dus de tempel uitloopt, zien we deze mens – Jezus -, die geheel met zichzelf verbonden is, naar buiten lopen en dan ziet hij iemand die vanaf zijn geboorte blind was. De blindheid symboliseert de blindheid van het niet-verbonden zijn, de blindheid van het niet willen weten, de blindheid van onwetendheid.

---

107 Joh X,30

De discipelen zijn op zoek naar deze innerlijke verbinding maar zijn nog helemaal gevestigd in de dualiteit van het 'ik en de ander'. Zij zien dus alles als apart, als afgescheiden en missen de eenheidsvisie. Als ze tot kennis en inzicht willen komen, hebben ze slechts de lijn van oorzaak en gevolg ter beschikking. Maar hoe praktisch die denklijn ook is, zij brengt een mens niet tot eenheid juist omdat oorzaak en gevolg ook op polariteit zijn gebaseerd en dus dualistisch zijn. Alleen het oog van het innerlijke weten is in staat om tot een inzicht te komen dat boven de polariteit van de schepping uitstijgt: *Ik en de Vader zijn één*. Wie dat negeert is blind vanaf zijn geboorte.

Het thema 'blindheid' is een dikwijls terugkerend thema in de geschriften. Ook bij Jesaja komt dit thema regelmatig voor (bijvoorbeeld Jes. 29,18; 35,5 en 61,1). In het Thomas Evangelie zegt Jezus: *Als een blinde een blinde leidt, vallen zij beiden in de put*¹⁰⁸. In hoeverre Jezus ook letterlijk deze blinde heeft genezen, is maar de vraag omdat de letterlijke betekenis in deze teksten van ondergeschikt belang is. De Bijbelteksten zijn bovenal symbolisch, allegorisch en vergelijkenderwijs, dus als een metafoor bedoeld. Om de symboliek te begrijpen zal de mens moeten leren zijn geestelijk oog te gebruiken, dus de volheid van inzicht en begrip. Inzicht en begrip stoelen echter in de eerste plaats op ervaring en niet op dogmatiek, ideologie of theorie. Om te ervaren moet je kunnen zien en horen. Inderdaad: *zalig zij die niet zien en toch geloven*¹⁰⁹. In deze uitspraak prijst Jezus diegenen die voorbij de met de ogen waarneembare wereld kunnen zien. Zij hebben geen

---

108 Logion 34

109 Joh XX,29

tastbaar of concreet bewijs meer nodig en kunnen de dingen innerlijk zien en begrijpen en komen zo tot geloof. Geloof is als het Engelse woord *love*: liefde. Wie God gaat loven als *het Ene dat goed is* zal langzamerhand eenheid en harmonie opzoeken en ter harte nemen. Wie eenheid ter harte neemt, komt tot liefde en daarmee tot geloof, want die mens looft de eenheid. Het loven van eenheid is geloof. Dat is precies wat de schriftgeleerden, die alles letterlijk namen, niet deden. Hun fundamentalistische en dogmatische denktrant verzette zich daar wezenlijk tegen. Het genezen van de blindgeborene gaat hierover. De aangeboren blindheid van de man is een verwijzing naar de schriftgeleerden zelf en naar hun gevangenis van onwetendheid die zij in hun ontelbare vorige levens stap voor stap hebben opgebouwd. Zij gaven hun zorgvuldig opgebouwde blinde en arrogante geleerdheid door van vader op zoon, van generatie op generatie. Zij symboliseren de werking van *karma*. Daarvan te worden bevrijd is inderdaad een wonder. De aangeboren blindheid is ook een verwijzing naar onszelf omdat we vanuit het oogpunt van *karma* en reïncarnatie onze eigen blindheid over de dood heen meetorsen. Jezus geeft deze blindgeborene het zichtvermogen weer terug. Maar los van de fysieke aspecten van dit wonder, is er het gegeven van het 'derde oog', de *ajña cakra* op ons voorhoofd midden tussen beide ogen in. Dit 'derde oog' is het oog van *Shiva* en geeft ons helderziendheid en het vermogen naar binnen te kijken en oog in oog met onszelf te staan en God te 'zien', hoewel dat onmogelijk is. Voor deze mens heeft de wereld al lang daarvoor haar glans verloren. Even verder (**vers 39**) zegt Jezus: *ik ben in deze wereld gekomen voor onderscheid-en-ordeel zodat de blinden gaan zien en de zienden blind worden.*

In het Thomas Evangelie zegt Jezus: *zij zijn blind in hun hart en zien niet*.¹¹⁰ Op dit punt ligt de voortdurende controverse met de schriftgeleerden, de Levieten en de Farizeeërs die stekeblind waren voor de innerlijke wereld van de menselijke psyche en voor het inzicht dat daaruit voortkomt. Hun wereld was die van een zeer concrete, harde en meetbare werkelijkheid. Die meetbare werkelijkheid is echter flinterdun en buitengewoon tijdelijk zoals een golf op de zee. Dit spanningsveld vormt de achtergrond van de 'genezing van een blinde'. De evangelietekst stelt de zaak meteen heel scherp door een blindgeborene ten tonele te voeren (**vers 1**). Hier hebben we dus niet te maken met iemand die door een ongeluk of ziekte blind werd maar iemand die vanaf de geboorte blind was. Over het onderwerp van kinderen die met een of ander gebrek werden geboren bestond een grote dogmatische controverse. Die controverse had te maken met de vraag van wat wij nu *karma* of *samskâra* zouden noemen. Omdat alles in de schepping een oorzaak heeft, probeerden de schriftgeleerden de mismaaktheid bij de geboorte te verklaren uit een genetische afwijking van de ouders of uit dingen die tijdens de zwangerschap waren gebeurd (**vers 2**). Anderen voerden echter de reïncarnatie aan en verklaarden een aangeboren afwijking als het resultaat van vorige levens. De gemoederen laaiden hoog op. Als lid van de Esseense gemeenschap onderschreef Jezus de reïncarnatie-uitleg maar in dit geval omzeilt hij de hele kwestie en trekt hij de gebeurtenis naar zichzelf toe: *het is niet een kwestie van onwetendheid van die man of van zijn ouders maar dat Gods inwerking door hem zichtbaar wordt* (**vers 3**). De man moest dus blind geboren worden, als lotsbepaling, om Jezus

---

110 Logion 28

de kans te geven hem te genezen en daarmee een symbolisch voorbeeld te stellen voor de psychische blindheid van onwetendheid. In Jezus' aanwezigheid worden de mensen zelf een levend offer. In zijn aanwezigheid kunnen zij de kracht en de motivatie vinden om hun persoonlijke begrenzingsen op te offeren en achter zich te laten om weer universeel te worden. Zo werkt transformatie. De mens is de verpersoonlijking van offervaardigheid, van dienstbaarheid. Dit gegeven vinden we ook terug in de Bhagavad Gîtâ (IV, 24) waar Shrî Krishna zegt: *Het Zelf is overgave, het Zelf is offer. Wanneer de offerande zichZelf in het offervuur van het Zelf laat gieten, bereikt die mens zichZelf, want hij ziet in hoe het Zelf en handeling één zijn.*

Vervolgens gaat Jezus verder en herhaalt hij dat zolang hij nog op deze wereld rondwaart, dit soort dingen (Gods inwerking) gemakkelijk kunnen gebeuren omdat Gods inwerking altijd in het licht (van kennis) plaatsvindt en nimmer in de nachtelijke duisternis (van onwetendheid) **(vers 4)**. Door zich zo uit te spreken maakte Jezus zich alleen maar nog gevaarlijker voor de gevestigde orde, door zijn, in hun ogen, grenzeloze en godslasterlijke arrogantie.

Het daglicht is symbolisch voor het licht van kennis. Die kennis is niet de relatieve kennis van geleerdheid en van procesbeheersing maar het tijdloze en blijvende innerlijk weten dat de mens *zelf* goddelijk is en onsterfelijk. De mens is het Ene zonder tweede, het Ene dat goed is, Absoluut. Dat *innerlijke* weten transformeert alle geleerdheid naar levende kennis als levensbron. Kennis als levensbron is niets anders dan zuivere en universele liefde. Universeel betekent hier: zonder aanzien des persoons. Wie werkelijk liefheeft is als

een moeder die al haar kinderen liefheeft, ook de belhamels. In werkelijkheid vormt de mensheid één groot gezin met God zelf als Vader en Moeder Natuur als moeder. In de ultieme eenheid die goed is, is er zelfs geen vader en geen moeder. De schepping is niet meer dan een droom. Alleen het Ene, dat goed is, is werkelijkheid.

5. 'Zolang Ik nog in de wereld ben, ben Ik het licht van de wereld.' 6. Na deze woorden spuwde hij in het zand op de grond en maakte er wat slijk van dat hij op de ogen van de blinde streek. 7. Toen zei hij tegen de man: 'ga je nu wassen in het badhuis van Siloam (Siloam betekent 'de gezondene'). Dat deed de man en hij kwam ziende terug. 8. Toen zijn burenen en de mensen die hem van vroeger kenden als een bedelaar, vroegen zij verbaasd 'of hij niet die man was die altijd op straat zat en bedelde?' 9. Sommigen bevestigden dat hij dat was terwijl anderen dat weer ontkenden maar zeiden dat hij wel op die man leek. De man zelf zei echter 'ik ben' (*hem*). 10. Dus vroegen de mensen om hem heen hoe het gekomen was dat zijn ogen geopend werden. 11. Daarop zei hij 'een zekere Jezus maakte wat slijk en streek dat op mijn ogen en gaf me de opdracht om naar het Siloam badhuis te gaan om mijn gezicht te wassen. Ik ging er heen en toen ik mijn gezicht gewassen had, kon ik zien'. 12. 'Waar is die man?', vroegen ze maar dat wist hij niet.

Het is duidelijk dat Jezus met het woord 'ik' het IK bedoelt van het *Ik ben* dat de naam van God is.¹¹¹ Dat geldt voor iedereen, niemand uitgezonderd. Het is het zuivere en

111 Bijvoorbeeld Ex. XX,2; Deut. V,6

onbegrensde licht van bewustzijn. De wereld leefde in een diepe duisternis van onwetendheid en Jezus was een grote uitzondering. Daarom zegt hij *ik ben het licht van de wereld* (**vers 5**), terwijl hij in **vers 4** nog zegt dat in duisternis er niet meer te werken valt. Het 'werk' is in dit verband datgene wat in de Gurdjieff/Ouspensky traditie met 'the Work' wordt bedoeld: het is de thuisreis, terug naar het huis van de Vader, waarbij de zoekende mens zich steeds meer openstelt voor het onpersoonlijke en universele *Uw wil geschiede* en niet langer zijn of haar eigen ambities, wensen en doelstellingen najaagt. Het is een pad van overgave, toewijding, loyaliteit, stabiliteit en van ware devotie. Die aspecten bij elkaar geven Zelfkennis die tot bevrijding leidt.

Dan zegt de tekst dat hij in het zand of het stof spuwde en er slijk van maakte dat hij op de ogen van de blinde streek die prompt genezen werd (**vers 6**). Vervolgens droeg hij de man op zijn gezicht te wassen bij de bron van Siloam. De evangelist is zo vriendelijk ons de vertaling van 'Siloam' te geven: *de gezondene*, zoals ook de Messias een gezondene was (**vers 7**). Medisch gezien lijkt het onwaarschijnlijk dat een blindgeborene zonder enige oefening en training zomaar zou kunnen weten hoe hij of zij de ogen zou kunnen gebruiken. De orthodoxen zullen ongetwijfeld roepen dat bij Jezus alles mogelijk is, maar zelfs God kan de wetten van de schepping niet teniet doen. We doen er veel beter aan dit 'wonder' als puur symbolisch te beschouwen. Dan gaat het dus, zoals bij iedere actie en daad van Jezus, over het wakker schudden van de mensen uit hun slaap van onwetendheid en uit de dood van hun mechanische bestaan waarin zij gevangen zitten. De mens heeft zichzelf in de verstikkende wurggreep gemanoevreerd van zijn persoonlijke denkwereld die

gefocust is op het ego als centrum van zijn bestaan. De symboliek houdt in dat de genezende werking komt uit de vermenging van het speeksel van Jezus en het stof der aarde. Speeksel is een substantie die maakt dat je kunt spreken, en dus de gave van het woord hebt, terwijl het speeksel ook als voorportaal fungeert voor de spijsvertering. De substantie van Jezus is spiritueel en is slechts gericht op het Ene, maar dat staat geheel los van de wereld en van het aardse, waarin de mens gevangen zit. Die twee te verbinden en te vermengen en dat smeersel (van spiritualiteit en aardseheid) vervolgens op de ogen aan te brengen, maakt dat de blinde weer kan zien: de blinde onwetendheid verdwijnt en de mens kent zijn eigen identiteit weer: *Ik ben* (**vers 9**). Opvallend is dat in de Griekse tekst de man letterlijk zegt *Ik ben*, zoals Jezus dat ook zegt. In de vertalingen wordt meestal gezegd: *ik ben het*, of: *ik ben die man*. Deze mens heeft de dimensies van blinde onwetendheid leren kennen en heeft daarmee de levenservaring opgebouwd die nodig is voor wijsheid. Dan daagt het licht van *Ik ben*: het zuivere licht van bewustzijn, en dan verdwijnt de duisternis van de nacht. Alleen een gezondene (Siloam), een echte *guru*, die slechts het welzijn van zijn discipelen op het oog heeft, is in staat om de 'ene en de andere kant' met elkaar te verbinden. Dat welzijn van de discipelen is altijd verbonden met de thuisreis en met de innerlijke verbondenheid met Eenheid, harmonie en vrede. In **vers 12** vragen de mensen om hem heen 'waar Jezus is?' De genezen blinde wist het echter niet. Ook hier treedt de symbolische betekenis krachtig naar voren: we weten niet waar het licht van de waarheid is omdat er geen locatie is aan te wijzen waar dat licht gevestigd is. Het licht van de waarheid is overal, is alomvattend en alles doordringend. Er is geen 'waar?' Voor het licht van de waarheid geldt: het is

overal. Vrijheid is het onbegrensde. In het onbegrensde is er geen sabbath en evenmin zijn er ziekte en verval. Ziekten en verval verdwijnen wanneer het zuivere licht van bewustzijn en van vrijheid daagt. Jezus hield de sabbath niet omdat hij vrij was. Jezus was een mens van liefde en van totale vrijheid in totale compassie voor een lijdende en gevangen mensheid die zwaar verslaafd is geraakt aan de hard drug van onwetendheid. De ware Christus of gezondene is de geest van vrijheid. Dit is een leidend thema in het Johannes Evangelie. Het zal duidelijk zijn dat die vrijheid niets van doen heeft met 'doen waar je zin in hebt' maar alles met het *Uw wil geschiede*: het getrouw en liefdevol ten uitvoer brengen van de scheppende wil van de Vader.

13. De mensen brachten de man, die pas nog blind was, naar de Farizeeërs. 14. De dag dat dit voorval plaatsvond en Jezus slijk op de ogen van de man streek waarmee zijn ogen werden geopend, was echter een sabbath. 15. Ook de Farizeeërs vroegen de man hoe het kwam dat hij nu kon zien. Hij antwoordde: 'hij deed wat slijk op mijn ogen en toen ben ik mij gaan wassen en ik kon zien.' 16. Sommige Farizeeërs zeiden: 'zo iemand die de sabbath niet houdt, kan niet van God komen'. Maar anderen opperden: 'hoe kan iemand die zondigt dit soort tekenen verrichten?' Er ontstond verdeeldheid onder hen. 17. Ze wendden zich opnieuw tot de blinde en zeiden: 'wat denk jij ervan, hij heeft je toch de ogen geopend?' 'Dat hij een profeet is', antwoordde hij. 18. Maar nu geloofden de Judeeërs niet langer dat de man die nu kon zien ooit blind geboren was en zij riepen daarom zijn ouders erbij 19. En zij vroegen hun of hij hun zoon was van wie jullie zeggen dat hij blind was

geboren? ‘Hoe kan hij dan nu plotseling zien?’ 20. De ouders antwoordden: ‘jazeker, hij is onze zoon die blind geboren was. 21. We hebben geen idee hoe het komt dat hij nu plotseling wel kan zien of wie hem de ogen heeft geopend. Vraag het hemzelf, hij is een volwassen man die voor zichzelf kan spreken’. 22. Zijn ouders gaven dit antwoord omdat zij bang waren voor het Joodse gezag dat reeds had besloten dat alwie zou verklaren dat Jezus de Christus (Messias) was, uit de synagoge zou worden verbannen. 23. Daarom zeiden de ouders ‘vraag het hemzelf, hij is oud genoeg’.

Waarom de mensen de genezen blinde naar de Farizeeërs brachten, nog wel op een sabbath, is onduidelijk. Iedereen kon immers begrijpen dat zo’n actie alleen maar nog meer onrust zou geven? Waarom stribbelde de man niet tegen? Het is opvallend hoe de evangelietekst vele van de wonderen van Jezus steeds op een sabbath laat gebeuren. Los van de vraag of de wonderen ook in letterlijke zin hebben plaatsgevonden, rijst een sterk vermoeden op dat de evangelietekst in een verhaaltrant een aantal gebeurtenissen weergeeft en die in een zelfgekozen en zelfgeschreven kontekst heeft geplaatst. Dat is ook niet verwonderlijk als we bedenken dat deze tekst ongeveer vijftig jaar na de kruisdood van Jezus is opgeschreven. De historiciteit van deze gebeurtenissen is op zijn zachtst gezegd twijfelachtig, alleen al omdat het daar niet om gaat. Van belang is de innerlijke boodschap die op deze wijze, in de vorm van een metafoor of vergelijking, wordt doorgegeven. Dan wordt het gegeven van het genezen op de sabbath heel wezenlijk en belangrijk, want voor wie vrij is, gelden dit soort regels niet. God is altijd aanwezig en Zijn geest is altijd werkzaam. Voor God is er geen vakantie

en geen sabbath. Dat de schriftgeleerden dat niet inzien is alleen maar een verder bewijs voor hun innerlijk stekeblind zijn (**vers 16**). Zoals gezegd is de innerlijke boodschap van de evangeliën steeds gericht op het wakker worden uit de diepe slaap van onwetendheid om vervolgens uit dat doodse bestaan te verrijzen. In **vers 17** wenden de Farizeeërs zich tot de blinde met de vraag wat hij van Jezus denkt. Ook hier een frappante symboliek want de Farizeeërs vragen aan een blinde (althans een blindgeborene die sinds nog maar een paar uur kon 'zien') wat hij ervan denkt? Wie is er nu blind? De blindgeborene of de Farizeeërs? Dat de man niet meer blind is, blijkt uit zijn antwoord (**vers 17**) waarin de man onomwonden verklaart dat Jezus een profeet is, dat wil zeggen een gezondene (Siloam) van God. In deze netelige situatie rest de schriftgeleerden (hier aangeduid als de Judeeërs) niets anders dan de geloofwaardigheid van deze getuigenis in twijfel te trekken en de man in diskrediet te brengen door te suggereren dat hij nooit blind was geweest (**vers 18**). Nu haalden zij zijn ouders erbij, die echter geen krimp gaven en verklaarden dat hun zoon blind was geboren. Zij begrepen dat er onheil dreigde en dus verwezen zij de schriftgeleerden naar hun zoon die immers 'oud genoeg was' (**vers 23**).

24. Dus riepen zij de blinde man voor de tweede keer bij zich en zeiden tegen hem: 'God zij geprezen; wij weten dat hij (Jezus) een zondaar is.' 25. Daarop antwoordde de blinde: 'ik weet niet of hij een zondaar is, maar één ding weet ik zeker: ik was blind en nu kan ik zien'. 26. Zij vroegen hem weer: 'wat heeft hij met je gedaan? Hoe heeft hij je de ogen geopend?' 27. Hij antwoordde: 'ik heb u dat reeds uitgelegd, maar u hebt niet geluisterd.

Waarom wilt u het nog eens horen? Wilt u soms ook bij hem in de leer gaan?’ 28. Toen werden ze grof en ze zeiden: ‘jij bent zelf een leerling van die man, maar wij zijn leerlingen van Mozes. 29. Wij weten dat God tot Mozes heeft gesproken, maar wat deze man aangaat: we weten niet eens waar hij vandaan komt. 30 De man antwoordde: ‘is dat niet merkwaardig dat mensen als u niet weten waar hij vandaan komt terwijl hij toch mij de ogen heeft geopend. 31. We weten allemaal dat God een zondaar niet verhoort, maar wie Godvrezend is en luistert naar zijn wil, wordt door God verhoord. 32. We hebben nog nooit gehoord van iemand die de ogen heeft geopend van een blindgeborene. 33. Als deze mens niet van God kwam, had hij dat nooit gekund.’ 34. Toen voeren ze tegen hem uit: ‘je bent geboren in diepe zonde en je wilt ons de les leren?’ En ze gooiden hem eruit.

Nu blijkt dat de blinde karaktervast was en in staat was om bij zijn waarachtige getuigenis te blijven ondanks de grote druk die op hem werd uitgeoefend om zijn getuigenis te herroepen of te veranderen. Een groot verschil met de lamme uit het badhuis van Bethsaïda die kennelijk niet had begrepen wat hem was overkomen, hoewel hij heel zichtbaar kon lopen, en die als een Judas Jezus aangaf. De pas genezen blinde gaat zelfs een stap verder en gaat nu in de aanval, wat veel moed vergde. Bijna sarcastisch vraagt hij de schriftgeleerden of ze soms bij deze Jezus in de leer willen gaan, want hij heeft hun kennelijk nog wel wat te leren (**vers 27**). Het gesprek escaleert en na wat geharrewar (*is het niet merkwaardig dat mensen als u niet weten waar hij vandaan komt terwijl hij toch mij de ogen heeft geopend*) (**vers 30**) wordt de man de tempel uitgegooid (**vers 34**).

35. Jezus hoorde dat ze hem er uit hadden gegooid. Hij ging op zoek naar de man en toen hij hem had gevonden, vroeg hij hem: 'geloof je in de Mensenzoon?' 36. De man antwoordde: 'wie is dat, heer? Dan zal ik in hem geloven'. 37. Jezus zei: 'je hebt hem gezien; degene die nu met je spreekt, is het'. 38. De man zei: 'Heer, ik geloof' en hij wierp zich voor hem neer. 39. Jezus zei: 'ik ben in deze wereld gekomen voor onderscheid-en-oordeel zodat de blinden gaan zien en de zienden blind worden'. 40. Enkele Farizeeërs die erbij stonden hoorden hem dit zeggen en zeiden: 'zijn wij soms ook blind?' 41. Jezus antwoordde: 'als jullie blind waren, zouden jullie geen schuld dragen, maar nu jullie beweren dat jullie wel zien, blijft jullie schuld'.

Dan komt de ontknoping van dit verhaal waar het om gaat: de erkenning dat Jezus een gezondene is van God, een Mensenzoon (**vers 35**). De term 'Mensenzoon' wordt heel verschillend uitgelegd. Binnen het Johannes Evangelie is duidelijk dat 'Mensenzoon' *de Mens* betekent die vrij is en ongebonden. Die mens is wakker en oplettend en door zijn verbinding met onbegrensd bewustzijn is zijn intelligentie in staat om iedere situatie altijd te herleiden naar het Ene, dat goed is. Hier staat de mens in zijn volle en vrije natuur, die mens is verlicht en heeft zichzelf verwerkelijkt. Deze mens heeft zijn taak volbracht en wanneer zijn lichaam afsterft keert deze mens niet meer terug in deze dualistische en gepolariseerde schepping want hij is weer opgenomen in de werkelijkheid van het Ene. Als Mensenzoon vertegenwoordigt Jezus de volheid van menselijke ontwikkeling als een bevrijde ziel, een Zelfgerealiseerde, een *jivanmukta* in het Sanskriet. Als Zoon van God vertegenwoordigt hij de eenheid met God

zelf die zich in menselijke gedaante toont als de gezondene, de Messias, als Jezus Christus. De genezen blinde maakt zijn reis naar zichzelf nu af en komt tot geloof, dat wil zeggen hij is in staat de helende kracht van het Ene zonder tweede te doorzien en die kracht looft en prijst hij. Zo komt hij tot geloof. Jezus eindigt dan met de krachtige uitspraak dat hij in deze wereld is gekomen om de (innerlijk) blinden weer te laten zien en de blindheid van diegenen die denken dat ze zien bloot te leggen (**vers 39**). Zeker, zij kunnen heel goed zien met hun fysieke ogen maar ze zijn stekeblind als het om hun innerlijk, spirituele, oog gaat. Die blindheid wordt immers zorgvuldig verborgen gehouden in de duistere kant van ons innerlijk waar het licht niet bij komt. Die duistere kant is geheel blind voor de lichtkant en heeft er niets van begrepen¹¹². In **vers 39** geeft de vertaling: *om onderscheid-en-oordeel* het Griekse woord dat de oertekst geeft is *krima*: het vermogen om tot een oordeel te komen door de dingen helder naast of tegenover elkaar te zetten. Jezus geeft dus aan dat hij 'geen blad voor de mond neemt' en de dingen duidelijk en helder neerzet. Dit blijkt ook uit de volgende zin wanneer de Farizeeërs ook nog ten tonele worden gevoerd. Zij vertrouwen de zaak niet en vragen Jezus of zij soms ook blind zijn? (**vers 40**). Jezus antwoord is magistraal: *als jullie blind waren, zouden jullie geen schuld dragen, maar nu jullie beweren dat jullie wel zien, zitten jullie vast in de schuld van onwetendheid*. Het bewust negeren van de werkelijkheid (de innerlijke verblinding van de fundamentalistische schriftgeleerden) is doodzonde. Bewust negeren van de waarheid is een bewuste leugen en een grote vergissing die we ooit zullen moeten herstellen. Jezus is heel helder en duidelijk over dit *krima* (onderscheidingsvermogen).

---

112 Joh. I,5

Hoofdstuk X

De goede herder

1. 'Ik verzeker u wis en waarachtig: wie niet door de toegangsdeur de schaapskooi binnenkomt maar via een andere plek naar binnen klimt is een dief en een bandiet. 2. Wie wel door de deur naar binnen komt, is de schaapherder. 3. Voor hem doet de deurwachter open en de schapen horen zijn stem. Ieder schaap noemt hij bij naam en die voert hij naar buiten. 4. Wanneer hij al zijn eigen schapen naar buiten heeft gebracht, gaat hij ze voor terwijl de schapen hem volgen omdat ze zijn stem kennen. 5. Een vreemde herder zullen ze nooit volgen en juist hard weglopen omdat ze de stem van vreemden niet kennen'. 6. Jezus sprak in deze beelden maar zij hadden geen idee waarover hij sprak.

Op letterlijk niveau is de vergelijking van de schaapskooi met een herder en schapen duidelijk. Wie niet door de staldeur naar binnenkomt maar via een achterdeur of door een raam naar binnen klimt heeft oneigenlijke bedoelingen en is in overtreding. In symbolische zin slaat de vergelijking echter op de mens zelf. De mens zelf wordt wel vergeleken met een stad met een aantal poorten zoals de vijf zintuigen maar ook de geest, het intellect en het ego. Via die acht poorten communiceren we met de wereld om ons heen. Het communiceren gaat via allerlei indrukken, stempels en principes die we koesteren en waar we ons geloof aan hechten. Als we, bijvoorbeeld, ervan overtuigd zijn dat alle ongelovigen dwaas zijn, dan verbinden we gemakkelijk onze

ziel en zaligheid aan dat idee met alle gevolgen van dien. En als we iemand 'niet aardig' vinden, zal dat idee onze ervaringswereld beïnvloeden. Op deze manier zitten we van binnen vol 'schapen' die niet zelden tot verschillende kuddes behoren. Uiteindelijk is de mens zelf, als Zoon van God, de 'echte herder'. Schapen worden over het algemeen niet beschouwd als de meest intelligente dieren, maar ze zijn wel heel goed in staat om te weten wie de echte herder is en wie niet. In die zin kennen zij instinctief het verschil tussen juist en onjuist, tussen echt en onecht. Als de mensen die zij uitbeelden, hebben zij reeds het begin van onderscheidingsvermogen maar moeten zij nog leren hoe zij met hun verstand en met hun emoties kunnen omgaan. Daar hebben zij een echte leermeester voor nodig: een echte herder.

Wie is de deurwachter uit **vers 3**? De deurwachter is het innerlijke orgaan van de geest dat de controle heeft over onze zintuigen. Aan de hand van een soort checklist bepalen we in eerste instantie of we ergens onze aandacht aan zullen geven of niet. In het dagelijkse leven werkt die checklist heel mechanisch en is zij bovendien nogal tegenstrijdig. Die tegenstrijdigheid houdt verband met de dief en de bandiet die langs slinkse weg binnenkomen en dan missen we de kracht om de dief te verjagen met alle gevolgen van dien. Als verdeeldheid, in de vorm van hebzucht, wellust, machtzucht of pure luiheid, heimelijk binnenkomt zullen alle schapen die naar de stem van eenheid en harmonie luisteren, hard weglopen en dan blijft de schaapskooi (het innerlijk van de mens) leeg achter om zich te vullen met allerlei andere schapen en wezens. Die andere schapen en wezens zijn de gehechtheden en indrukken die we koesteren die niet op

eenheid en harmonie zijn gericht maar op het in stand houden van onze innerlijke verdeeldheid en tegenstrijdigheid. De innerlijke stem van verdeeldheid is de kwetterende stem van een vreemde eend in de bijt. Die stem is van een vreemde omdat alleen *het Ene telt* (Mt. 19:17).

7. Jezus ging door en zei: 'Ik verzeker u wis en waarachtig: Ik ben de deur voor de schapen. 8. Wie voor mij kwamen zijn dieven en bandieten en naar hen hebben de schapen niet geluisterd. 9. Ik ben de deur; wie door Mij binnenkomt zal worden gered en zal de schaapskooi binnengaan en weer uitgaan, de wei in. 10. Een dief komt slechts om te roven, te slachten en te verwoesten. Ik ben gekomen om ze in overvloed te laten leven.'

Jezus gaat nu nog een stap verder en zegt in **vers 7 en 9**: 'Ik ben de deur'. In letterlijke zin slaat deze uitspraak op Jezus zelf. Maar zelfs in letterlijke zin staat dat er niet werkelijk. Dan zou er moeten staan: *Ik, Jezus Christus, ben de deur*. Hier hebben we dus weer te maken met de Bijbelse uitdrukking 'ik ben' waarvan de Oude Testament keer op keer zegt dat dit 'Ik ben' onze heer en meester is: *Ik ben de Heer uw God*. Om beter te begrijpen wat de esoterische betekenis van deze 'Ik ben' uitspraken is kunnen we de uitspraak beter omdraaien: *De Heer uw God is: Ik ben*. In dit vers wordt het dus: *de deur voor de schapen is: Ik ben*. In **vers 11** wordt het dan: *de echte herder is: Ik ben*. Het Ene, innerlijke eenheid, is de echte herder; laat je dus leiden door het Ene, door innerlijke eenheid en harmonie. Die innerlijke eenheid manifesteert zich altijd in de vorm van zachtmoedigheid, vrede en rechtschapenheid.

Als Jezus spreekt over 'de Vader' en over 'mijn Vader' spreekt hij over de onbegrensde van *Ik ben*. De overvloed uit **vers 10** is de onbegrensde van 'Ik ben'. Letterlijk staat er: *Ik ben gekomen opdat zij het leven mogen hebben en wel in overvloed*. Het *Ik ben* is het onbegrensde en daarom het leven zelf zonder de tegengesteldheid van de dood. Zonder de dood is het leven eeuwig. Het *Ik ben* geeft een leven in overvloed, in vrijheid en in onbegrensde. De dief in **vers 10** is de bringer van de dualiteit van leven – dood en daarmee van de cirkelgang van wedergeboorte. Een dief steelt. Wat steelt deze dief? Hij steelt wat hij denkt zelf niet te hebben: eenheid. Denkend dat hij eenheid en vrede mist, is hij ontevreden en zo ontglipt hem altijd de innerlijke eenheid. Hij blijft steken in het spanningsveld van *Ik en God* of van *Ik en de ander*. Dat spanningsveld is gebouwd op de polariteit van tegengestelden en is wezenlijk dualistisch. Dualisme brengt chaos en versnippering, want het delen door twee kan eindeloos doorgaan.

Het 'Mij' in **vers 9** slaat natuurlijk op *Ik ben* en maakt dat de mens vrijelijk naar binnen en naar buiten kan lopen, maar een dief slacht en vilt het schaap en verkoopt het vlees en de vacht. Het feit blijft dat het Zelf – wijzelf dus – uiteindelijk uitsluitend en alleen geïnteresseerd is in de innerlijke houding waarmee de dingen worden gedaan en volbracht. Als die integer is, dus heel en open, is alles in orde en dan is de vorm waarin een en ander gebeurt minder interessant. Als de uiterlijke vorm er volmaakt uitziet terwijl het innerlijk niet klopt dan is die vorm nutteloos. Openheid en overgave zijn de ijkpunten die bepalen of iets juist is of niet. Zij vormen de echte inhoud van toewijding en dienstbaarheid.

11. Ik ben de echte herder. Een echte herder geeft zijn ziel en zaligheid aan de schapen. 12. Een huurling die geen echte herder is, omdat de schapen niet van hem zijn *maar van een ander*, ziet een wolf binnenkomen en dan laat hij de schapen achter en slaat op de vlucht. Dan overvalt de wolf de schapen en drijft ze uiteen. 13. Een huurling geeft niet werkelijk om de schapen *omdat hij slechts een huurling is*. 14. Ik ben de echte herder. Ik ken mijn schapen en de schapen kennen mij, 15. zoals de Vader mij kent en ik de Vader. Ik geef mij met hart en ziel over aan de schapen. 16. Ik heb nog andere schapen dan die uit deze kudde. Ook die moet ik hoeden en zij zullen mijn stem horen. Zij zullen samen één kudde zijn met het Ene als herder.

Jezus gaat door met het gegeven van de *echte herder*. Meestal wordt deze uitdrukking vertaald als *goede herder*. Het Griekse woord dat hier wordt gebruikt is *kalos* dat in eerste instantie ‘mooi’ of ‘schoon’ betekent. Het is een lichtwoord dat staat tegenover de duisternis van onwetendheid. Een echte schaapherder zal leven en functioneren volgens de regels en de kunst van het hoeden van schapen. Die regels liggen vast in de natuur zelf en het spreekt vanzelf dat een echte herder niet wegloopt voor een wolf of een leeuw maar de kudde zal verdedigen en de wolf of de leeuw verjagen. In **vers 11** wordt het woord dan ook verder verklaard omdat de echte (de ‘goede’) herder zijn ziel en zaligheid aan de schapen geeft. Ook dat is niet verwonderlijk want de schapen zelf zijn niet meer dan een manifestatie van het onbegrensde ‘Ik ben’. De schapen zijn die mensen die weliswaar wakker zijn geworden en hun bed hebben opgenomen om aan de slag te gaan, maar die nu nog moeten leren hoe ze aan de

slag moeten gaan en hoe ze de Wil van de Schepper moeten volgen. Als schapen zijn ze nog gebonden aan allerlei wezensvreemde dingen. Ze zijn niet vrij en dus moeten ze de echte herder nog volgen om te kunnen leven. Een huurling is geen echte herder en als de wolf komt, loopt hij hard weg. De wolf is het symbool voor de vraatzucht van het ego.

De meeste vertalingen geven aan *dat de goede herder (vers 11 en 15) zijn leven geeft aan de schapen*. Dan wordt deze uitspraak beschouwd als een verwijzing naar de dood van Jezus. Maar dat staat er niet. Het woord voor 'leven' dat wordt gebruikt is het Griekse *psyche*: ziel of geest, zoals wij dat kennen als 'menselijke psyche' of in 'psychologie'. De ziel is het onvergankelijke deel van het levende wezen en daarmee de basis of de zetel van alle levensuitingen. Die basis is tevens het 'Ik ben' als bron van eeuwig leven of van leven in overvloed.

De echte herder is een nieuw woord voor een oud begrip: leermeester of binnen de Vedische traditie: *guru*. Wie is de echte *guru*? Zij die het kunnen weten (wijze mensen dus) zeggen ons dat diegene *guru* is die in alle omstandigheden en van binnenuit precies weet wat juist en niet juist is en die altijd onlosmakelijk verbonden is met de ziel, het onvergankelijke, goddelijke en onsterfelijke deel in hem of haarzelf. Bovendien zal de echte *guru* zich *altijd* om het echte welzijn van zijn of haar discipelen bekommeren. Het echte welzijn is altijd gerelateerd aan de verbinding met het onvergankelijke, met de ziel zelf. Een echte herder bekommert zich werkelijk om zijn schapen (de discipelen) en zal altijd zorgen voor hun welzijn. Dat welzijn houdt in dat zij leren hoe zij in alle omstandigheden met zichzelf

verbonden kunnen blijven dus met hun eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. De ziel is *'het koninkrijk dat in ons is'*¹¹³. In India is er het verhaal van de wijze Ramanuja die door zijn leermeester werd ingewijd en daarbij een mantra meekreeg voor zijn meditatie met de mededeling om die nimmer door te geven aan iemand anders. Ramanuja vroeg de meester wat er zou gebeuren als hij dat wel deed? De meester antwoordde dat wie die mantra doorgegeven krijgt tot innerlijke vrijheid en ongebondenheid zal komen maar dat degene die de mantra doorgaf vervloekt wordt. Daarop ging Ramanuja naar de tempel waar hij een groep mensen om zich heen verzamelde die hij vervolgens de bewuste mantra gaf. Zijn leermeester werd heel boos toen hij hiervan hoorde, maar Ramanuja zei slechts: 'als mijn vervloeking zoveel mensen tot vrijheid kan brengen dan is het mijn wens om te worden vervloekt'. Daarop kon de meester niets anders doen dan zijn discipel te prijzen en hem zijn zegen te geven. Jezus deed letterlijk hetzelfde.

God zelf is de enige echte *guru*. Een menselijke *guru* moet dus altijd in de eenheid met God zelf staan: *Ik en de Vader zijn één*. Een echte *guru* is als God in menselijke vorm, is als een incarnatie. Een echte *guru* is altijd een zelfgerealiseerde, een *jivanmukta* of een incarnatie van God zelf. Niet voor niets dat drommen mensen dagelijks naar echte *gurus* gaan alleen al om een glimp van hem of haar op te vangen. Hun geloof is zo echt dat zij weten dat zij oog in oog staan met het onvergankelijke Absolute zelf. Dan is er geen verschil tussen God en de menselijke gedaante. De echte *guru* is een middelaar en brengt de mensen bij God en hij of zij brengt

---

113 Lk XVII,20-21

God en het goddelijke bij de mensen. Zoals Jezus keer op keer zegt: je moet erin geloven maar wie er werkelijk in gelooft, vindt zijn of haar eigen onsterfelijkheid: een leven zonder dood. Als het Oude Testament ons voorhoudt dat *Ik ben* het goddelijke in ons is en dus heer en meester dan kunnen we in **vers 11** en **14** vaststellen dat God zelf de echte herder is. Dat goddelijke dat ons stuurt, leidt, voedt en beschermt, ligt verankerd in ons geweten. Wie dat vindt, wordt vrij en ongebonden.

Men zegt dat een echte leermeester door God zelf gemachtigd moet worden om te onderwijzen. Anders zullen de leringen niet meer dan dorre woorden blijven en niet vruchtbaar. Een echte *guru* kan deze machtiging geven vanuit zijn of haar verbondenheid en eenheid met God zelf. Het gezag van zo'n machtiging is zeer groot zoals we ook in het Markus Evangelie lezen: *ze waren geestdriftig over zijn leer want hij preekte als iemand met gezag en niet als de schriftgeleerden.*¹¹⁴ **Vers 16** geeft een belangrijk principe aan dat inhoudt dat in eenheid alle mensen in feite één grote familie vormen en met elkaar verbonden zijn. Binnen de benauwde en exclusieve visie van de Joodse orthodoxie was het ondenkbaar dat er buiten de Joodse traditie enig heil te vinden was. Daarom was de Joodse traditie ook zo resoluut om iedere vorm van andersdenken af te wijzen. Afwijzing kan nimmer een basis zijn voor vriendschap. In historische zin mogen we aannemen dat Jezus met deze verwijzing doelde op de Grieks-Romeinse bevolking en andere stromingen die binnen de smeltkroes van het Midden-Oosten actief waren. Eenheid geldt voor allen, niemand uitgezonderd. God is universeel en is er voor

---

114 Mk 1,22; Mt 7,29

iedereen. Er is geen exclusief recht op God maar wel een zeer persoonlijke band die voor ieder mens verschillend is en dus uniek. Juist dat unieke maakt de weg naar vrijheid zo attractief: je kunt er helemaal jezelf zijn en jezelf uitleven. Sommige commentaren wijzen ook op de Joodse kudde die naar Afghanistan trok toen de diaspora ontstond tijdens de Babylonische ballingschap in de 6^e eeuw v. Chr. De huidige *Pashtun* stammen van deze emigranten af.

17. 'De Vader heeft mij lief omdat ik mijn leven¹¹⁵ geef en dat steeds weer opnieuw kan opnemen. 18. Niemand kan ziel noch leven van mij afnemen, ik geef die immers uit vrije wil. Ik heb de vrijheid om leven te geven en weer terug te nemen. Die opdracht heb ik van mijn Vader meegekregen'. 19. Door deze uitspraken ontstond er weer onenigheid onder de Judeeërs. 20. Sommigen riepen: 'hij is bezeten van demon en raaskalt maar wat, waarom luisteren jullie nog naar hem?' 21. Maar anderen zeiden: 'dit zijn geen woorden van een bezetene, bovendien kan een demon niet de ogen van een blinde openen.'

In **vers 17** lezen we dat de werkelijke uitdaging van onze menselijke vorm inhoudt dat we ons hart of onze ziel en zaligheid geven aan de dingen waar we mee bezig zijn zonder er aan gehecht te zijn. Die dingen vormen samen de wereld waarin we leven en de 'wereld' is de schepping zelf. Die schepping komt voort uit de barendende schoot van Moeder Natuur, de Grote Moeder zelf. Niets is sterker dan in vrijheid in haar armen tot rust te komen om vervolgens weer naar

---

115 Grieks: psyche: ziel, bezieling, levensadem, adem, leven

buiten te gaan, de wei in. Een echte herder is één met de Grote Moeder en van daaruit wéét hij wat goed en juist is voor zijn schapen. Wie echter gehecht raakt aan de wereld, raakt gehecht aan de omhelzing van de Moeder en verzuimt dan aan de slag te gaan. Die mens valt in slaap in haar armen en dan moet iemand als Jezus of zijn discipelen langskomen om deze aan slaap verslaafde mens wakker te schudden en ervoor te zorgen dat hij of zij het bed opneemt en aan de slag gaat. Als we in **vers 18** voor 'ziel en zaligheid' *het leven* lezen, is de uitspraak een verwijzing naar de dood en opstanding van Jezus.

De eenheid met de Vader

22. Het feest van de tempelwijding werd in Jeruzalem gevierd. Het was winter 23. en Jezus liep rond in de wandelgang die naar koning Salomo was vernoemd. 24. De Judeeërs kwamen om hem heen staan en vroegen hem 'hoe lang hij hen nog in het onzekere wilde laten staan? Als u de Messias bent, de gezalfde, zeg het ons dan onomwonden'. 25. Jezus antwoordde: 'ik heb het *al zo vaak* gezegd maar jullie geloven het niet. De dingen die ik uit mijn Vaders naam doe, zijn er de getuigenis van. 26. Maar jullie geloven er niet in omdat jullie niet uit mijn kudde zijn. 27. Mijn schapen horen mijn stem en luisteren er naar. Ik ken ze en zij volgen mij. 28. Ik geef hun eeuwig leven en zij zullen nimmer verloren gaan, niemand zal ze aan mijn hand ontrukken. 29. Mijn Vader heeft ze mij gegeven en die is groter dan allen. Niemand kan *de schapen* ontrukken uit de hand van de Vader. 30. Ik en de Vader zijn één.'

Het feest van de tempelwijding dateert uit de opstand van

de Makkabeeërs tegen de Hellenistische overheersing. Het feest herinnert aan het herstel van de Joodse eredienst in de tempel. De symboliek is duidelijk want Jezus zegt van de Joodse orthodoxie (in de tekst aangeduid als *Judeeërs*) dat die niet tot zijn kudde behoort (**vers 26**). Nog sterker: zij zijn bezeten van kwaadaardige en hebzuchtige bedoelingen die niets met de Wil van de Vader te maken hebben. In hun verblindende en onwetendheid hebben zij de verbinding met het Ene doorbroken en hebben zij zich afgescheiden van de traditie en zijn er het tegengestelde van geworden.

Omdat men er tot nu toe niet in slaagde Jezus te arresteren, bleef men maar proberen hem met strikvragen te vangen om hem ten slotte op grond van godslastering te arresteren. Zo ook nu weer, maar Jezus trekt zich dan weer terug ‘aan de overkant’. (**vers 40**) Ten slotte verklaart Jezus onomwonden: *Ik en de Vader zijn één*: de mens zelf is goddelijk en onsterfelijk en is in feite de belichaming van het ‘koninkrijk’. In *Ik ben* is er geen ander. Zo is het Ene zonder tweede. Al het ‘andere’, waar de wereld op is gebaseerd, is als een illusie, als een droom. In de wereld draait alles om meer of minder en dus om intensiteit. In het Ene is er alleen Dat.

Ongeloof

31. Weer namen de Judeeërs stenen op om hem te stenigen. 32. Maar Jezus ging gewoon verder en zei: ‘ik heb jullie heel veel dingen laten zien die weldaden zijn van de Vader. Om welke ervan willen jullie mij stenigen?’ 33. De mensen antwoordden hem: ‘we willen u niet stenigen om een weldaad maar wegens Godslastering. U bent maar een mens en u geeft u voor God uit’. 34. Jezus antwoordde: ‘staat er in jullie wettekst niet: ‘ik zei dat

jullie goden zijn'? 35. Als de wet zelf diegenen tot goden bestempelt tot wie Gods woord is gericht, (en de Schrift is onaantastbaar) 36. beweren jullie dan dat diegene die door de Vader geheiligd is en naar de wereld is gezonden een godslasteraar is, alleen omdat hij zei: 'ik ben de zoon van God'? 37. Als ik niet de dingen van mijn Vader doe, hecht dan geen geloof aan mij. 38. Maar als ik die dingen wel doe, zouden jullie er in moeten geloven, zelfs als jullie mij niet geloven zodat jullie ten slotte zullen erkennen en weten dat de Vader in mij is en ik in de Vader. 39. Weer probeerden zij hem te arresteren maar hij bleef uit hun handen 40. en hij keerde weer terug naar de plaats aan de overkant van de Jordaan waar Johannes indertijd had gedoopt en daar bleef hij. 41. Velen kwamen naar hem toe en zeiden: 'Johannes deed geen enkel wonderteken maar alles wat Johannes over deze mens heeft gezegd, is waar. 42. En velen kwamen daar tot geloof in hem.

Als je alles letterlijk opvat wordt alles heel concreet, als van steen. Jezus vertegenwoordigt de esoterische of innerlijke betekenis van woorden en vereenzelvigd zich met 'het Woord' of 'de Weg'. Wat de mensen tot razernij bracht en waarom Jezus zo ongrijpbaar voor hen bleef, was dat hij juist de concrete, letterlijke, betekenis van woorden transformeerde naar een psychologische en onstoffelijke betekenis. Wanneer deze tekst over 'Judeeërs' spreekt (de bewoners van Judea) wordt daar iedereen mee bedoeld die niet in staat is om de letterlijke betekenis om te vormen naar een psychologische, onstoffelijke, betekenis. Die mens is niet in staat om in de diepere lagen van zijn of haar eigen innerlijk door te dringen en de werkelijkheid ervan te doorzien. Men kan iemand altijd 'stenigen' (**vers 31**) door zijn woorden letterlijk te nemen en

voorbij te gaan aan wat er werkelijk wordt bedoeld. Dit is de diepere, psychologische betekenis van ‘stenigen’.

Het citaat dat Jezus in **vers 34** geeft: *ik zei dat jullie goden zijn* komt uit Psalm 82,6: *Ik heb wel gezegd dat jullie goden zijn, ieder van jullie is een zoon van de Hoogste*. Deze uitspraak vormt een van de pijlers van het proces van vergoddelijking (*deificatio*) dat in de Oosterse (orthodoxe) kerk als het centrale gegeven wordt beschouwd van de Christelijke traditie. Het gaat er om dat de individuele ziel zich weer herinnert dat er slechts de werkelijkheid is van *Ik ben*. In het onbegrensde van *Ik ben* wordt de werkelijkheid zoals wij die ervaren weer universeel en onbegrensd in plaats van individueel en begrensd. Dit proces voltrekt zich in zeven stappen met twee intervallen zodat er in totaal negen stappen zijn. Het zijn de stappen van de verschillende inwijdingsceremonies die in het Oosten en Midden-Oosten in zwang waren.

Ten slotte is er de zoveelste verwijzing – geheel onverwacht - naar Johannes de Doper (**vers 40**) en weer trok Jezus zich terug ‘naar de overkant’. Het is alsof hij zich weer wilde schoonwassen na de heftige woordenwisseling met de priesters en hun trawanten in de tempel van Jeruzalem. Daar, aan de overkant, vond het echte Werk plaats: *en velen kwamen daar tot geloof (in hem)*. Die mensen werden ongetwijfeld eerst gedoopt met water, naar het voorbeeld van Johannes de Doper om vervolgens, als zij er klaar voor waren, door Jezus te worden gedoopt met de geest van heelheid¹¹⁶.

Hoofdstuk XI

Lazarus is dood

1. Een zekere Lazarus was ziek geworden. Hij woonde in Bethanië, het dorp waar ook Maria en haar zuster Martha woonden. 2. Deze Maria had de heer gezalfd met balsem en zijn voeten met haar haren afgedroogd. Lazarus die ziek thuis lag, was haar broer. 3. De zusters stuurden iemand naar Jezus met de boodschap: 'Heer, diegene die u liefhebt, is ziek'. 4. Jezus hoorde de boodschap en zei: 'deze ziekte is niet dodelijk, maar dient ter meerdere eer en glorie van God en voor de geloofwaardigheid van de Mensenzoon'. 5. Jezus was zeer gesteld op Martha en haar zuster en op Lazarus. 6. Toen Jezus had vernomen dat Lazarus ziek was, bleef hij twee dagen langer op de plaats waar hij zich bevond. 7. Daarop zei hij tegen zijn leerlingen: 'kom, we gaan weer naar Judea'. 8. De leerlingen merkten *verschrikt* op: 'Rabbi, pas nog werd u door de mensen uit Judea gezocht om u te stenigen en nu wilt u weer teruggaan?' 9. Jezus antwoordde: 'zijn er geen twaalf uur in de dag? Wie in het daglicht wandelt, struikelt niet omdat hij deze wereld in het licht ziet. 10. Maar als iemand er 's nachts op uit gaat, zal hij struikelen omdat er geen licht in hem is'. 11. Na deze woorden zei hij tegen hen: 'Onze vriend Lazarus is ingeslapen; ik ga naar hem toe om hem uit zijn slaap op te wekken'. 12. Zijn leerlingen zeiden: 'Heer als hij alleen maar slaapt, zal hij vanzelf beter worden'. 13. Maar Jezus had over zijn dood gesproken, terwijl zij dachten dat Jezus alleen maar de gewone slaap bedoelde. 14. Toen zei Jezus ronduit: 'Lazarus is gestorven. 15. Ik ben blij voor jullie

dat ik er niet was want nu zal jullie geloof versterkt worden. Laten we er dus heen gaan'. 16. Thomas, die Dydimos (tweelingbroer) werd genoemd, zei tegen zijn groepsgenoten: 'laten wij meegaan om met hem te sterven'.

De gebeurtenissen rond de opwekking van Lazarus vormen een hoogtepunt in de opeenvolging van 'wonderen' die Jezus liet zien. Het begon met de verandering van water in wijn bij de bruiloft te Kana en eindigde met de opwekking van Lazarus. Ten slotte is er de opstanding of verrijzenis van Jezus zelf als bekroning. De opstanding uit de dood werd het centrale thema van het Christendom. Er zijn duidelijk te markeren betekenisniveaus in dit verhaal: letterlijk, symbolisch, esoterisch en historisch. Oppervlakkig gezien sluiten zij nauwelijks op elkaar aan. We hebben eeuwen lang leren leven met het letterlijke betekenisniveau waarbij we uitgingen van een zekere Lazarus die ziek werd en overleed en die na drie dagen door Jezus weer tot leven werd gewekt. Hij had twee zusters Maria en Martha genaamd. Ze woonden samen in het dorp Bethanië, niet ver van Jeruzalem. Dit alles vond plaats terwijl Jezus nauwelijks meer welkom was in Jeruzalem en omgeving. Zijn prediking maakte dat velen zich van de priesterlijke kasten afwendden. Jezus werd een rechtstreeks gevaar voor de machtsbasis van de priesters. Hij moest uit de weg worden geruimd.

Tot zover het letterlijke verhaal. De volgende stap is dat we de figuur van Lazarus symbolisch beschouwen: als de zoekende mens die een persoonlijk en spiritueel groeiproces doormaakt. Vanuit een doods en mechanisch bestaan wordt de mens wakker door het water van levende kennis dat

van binnenuit, uit een innerlijk weten, kan oprijzen. In het gesprek met de Samaritaanse vrouw en bij de genezing van de lamme in het badhuis van Bethsaïda kwam dit aspect reeds duidelijk naar voren. De sleutel is echter hoe je die reeds aanwezige kennis kunt ontsluiten en beschikbaar maken. Keer op keer verwijst Jezus dan naar het thema ‘geloof’ of ‘Zelfvertrouwen’. De basis van geloof is Zelfvertrouwen. Alleen vanuit Zelfvertrouwen kunnen we die innerlijke kennis bruikbaar maken. De gewone betekenis van Zelfvertrouwen is een soort stabiliteit. Die stabiliteit is echter gegroundvest in de onsterfelijkheid van onze ziel. Daarop te vertrouwen geeft een grote stabiliteit en koersvastheid. De verrijzenis uit de ‘dood’ heeft hier alles mee te maken. De volgende stap is dat je er niet alleen op vertrouwt, maar er in gelooft. Zonder Zelfvertrouwen raken we onze verankering kwijt en dan dreigen we te verdrinken in de onstuimige zee van het dagelijkse leven. We gaan dood en worden weer geboren. Ieder menselijk wezen maakt, hoe dan ook, een groeiproces door – al is het maar naar volwassenheid en oud worden. Dat groeiproces markeert ook een groei in Zelfvertrouwen en, uiteindelijk, in geloof. Dit geldt voor ons allemaal. Als de twee zusters een boodschap sturen naar Jezus waarin zij hun broer Lazarus omschrijven als *degene die u liefhebt*, (**vers 3**) verwijzen zij in feite naar Alleman of Elkerlyck die ziek en stervende is, omkomend in een doods en mechanisch bestaan. Als een mens van liefde heeft Jezus iedereen lief, zonder aanzien des persoons. Het verhaal van Lazarus gaat over onszelf. Wijzelf moeten ontkomen aan de klauwen van een doods leven in een mechanisch en zich steeds herhalend patroon. De kans op ontsnapping voltrekt zich in vier stappen (in **vers 17** worden die ‘vier dagen’ genoemd). De vijfde stap is de ontsnapping maar daarvoor is hulp van buitenaf nodig

en dan kan onze thuisreis pas echt beginnen, want we zijn, eindelijk, buitengaats.

Opvallend is dat Jezus heel bewust twee dagen langer blijft wachten (**vers 6**) om er zeker van te zijn dat Lazarus al overleden zal zijn wanneer Jezus in Bethanië aankomt. De twee dagen symboliseren de eerste twee stappen op het pad van menselijke ontwikkeling, of – in termen van dit verhaal – in het proces van ontwaken. De eerste stap is het voornemen om de thuisreis te aanvaarden. Die thuisreis is de terugreis naar jezelf, naar het Koninkrijk dat in ons is. De tweede stap is het besluit en de inspanning om daadwerkelijk op reis te gaan. Je hebt je koffers gepakt en gaat op weg. Als Jezus dan eindelijk in Bethanië aankomt, is Lazarus al vier dagen dood (**vers 17**). Omdat Jezus bewust bleef wachten heeft Lazarus-Elkerlyck inmiddels ook de twee volgende stappen gezet. De derde stap impliceert een vermogen om over je eigen persoonlijk denken en voelen heen te stappen en werkelijk verbonden te raken met je omgeving. De schellen vallen ons dan als het ware van de ogen en we gaan zien en horen. De vierde stap is vooral en bovenal een stabilisering van dit vermogen om verbonden te zijn met de innerlijke eenheid zonder de uiterlijke omgeving op enige manier af te wijzen. Hier is innerlijke rust en vrede en van daaruit is deze mens verbonden met alles en iedereen om hem of haar heen. Deze mens leeft in een wereld van vier elementen maar de ether als innerlijke dimensie ontbreekt nog. Hij heeft nog geen idee waar ether (ruimte) werkelijk over gaat. Dat vijfde element is de *quintessence* zoals we ook zagen bij de Samaritaanse vrouw die vijf echtgenoten had ‘versleten’. Sommigen zeggen bovendien dat de ziel ongeveer vier dagen in de buurt van het lichaam blijft alvorens haar weg definitief te vervolgen.

In deze passage komen de twee zusters Martha en Maria prominent naar voren. Wie zij werkelijk zijn, blijft in nevelen gehuld. De sterke indruk bestaat dat de Maria van deze twee Maria Magdalena is. In de beeldende kunst wordt Maria Magdalena dan ook vaak afgebeeld met een albaster vaas met zalf en met lange haren (om de voeten van Jezus te drogen) zoals beschreven in **vers 2**. Barbara Thiering geeft aan dat Martha een andere naam is voor Helena, de geliefde of vrouw van Simon Magus. Bovendien zegt ze dat Lazarus niemand anders is dan Simon Magus¹¹⁷. Het beeld dat dan wordt opgeroepen is dat van Jezus en Simon Magus samen met hun geliefden of vrouwen Maria Magdalena en Martha/Helena.

In het Lukas Evangelie (10:38-42) lezen we over deze Martha en Maria: *38 Op hun reis ging hij een dorp in. Een vrouw, Martha genaamd, ontving hem. 39 Zij had een zuster die Maria heette. Die kwam aan de voeten van de Heer zitten en luisterde naar zijn woorden. 40 Martha had het heel druk met bedienen. Ze ging naar Jezus toe en vroeg: 'Heer, laat het U koud dat mijn zuster mij alleen laat bedienen? Zeg haar dat ze mij komt helpen.' 41 De Heer gaf haar ten antwoord: 'Martha, Martha, je maakt je bezorgd en druk over van alles, 42 de enige behoefte die er werkelijk is, is die van het Ene. Maria heeft het juiste deel gekozen en dat zal haar niet worden ontnomen.'*

Nog steeds kunnen we zien hoe er steeds weer nieuwe Martha's oprijzen die allerlei dingen en organisaties bestieren en die het als bezige bijen druk met van alles hebben. Zij missen echter één kwaliteit: innerlijke stilte. In

---

117 Handelingen, VIII,9-24

alle drukte vergeten zij zichzelf en zijn zij niet met zichzelf verbonden. Zij blijven verstoken van de levende kennis van het Ene. Vanuit het Ene volgt al het andere als vanzelf: de enige behoefte die er werkelijk is, is die van het Ene. Jezus zegt hierover: *Martha, Martha, je maakt je bezorgd en druk over van alles, 42 de enige behoefte die er werkelijk is, is die van het Ene. Maria heeft het juiste deel gekozen en dat zal haar niet worden ontnomen.* Slechts enkelingen zijn in staat boven al die drukdoenerij uit te stijgen om echte vrijheid – en wijsheid - te verwerkelijken. Die vrijheid betekent een volledige zelfbeheersing zonder enige gehechtheid of enige wens om wat dan ook te controleren. Die vrijheid is het tegenovergestelde van het concept van ‘doen waar je zin in hebt’. In echte vrijheid wordt het ego achtergelaten en straalt de mens vanuit zichzelf, van binnenuit. Maria’s zijn er weinig en zij hebben er zelfs geen moeite mee om, als het moet, hun spirituele gesprekken onder een boom te voeren.

In **vers 9** en **10** vergelijkt Jezus het licht van de dag en de duisternis van de nacht met het innerlijk licht van het geweten en met de duisternis van onwetendheid. Wie in het licht van bewustzijn staat kan slechts doen ‘wat nodig is’ omdat daar de behoefte ligt. Wie dat doet stijgt uit boven de angst voor de dood. Maar we kunnen wat juist en goed is alleen zien in het heldere licht van ons bewustzijn. Wanneer dat licht verduisterd raakt, raken we de weg kwijt en we verliezen onze verankering. Dan zwalken we wat rond als prooi van de elementen en zijn we overgeleverd aan datgene wat ons vanuit de omstandigheden toevalt. Ons leven hangt dan van toevalligheden aan elkaar. Toeval voldoet niet. Toeval is een kwestie van kansberekening en hoort bij de dood van een mechanisch leven. In **vers 10** definieert Jezus ‘duisternis’ als

een staat waarin er geen licht in de mens is. Deze duisternis is de duisternis van onwetendheid. We hebben ogen maar zien niet en we hebben oren maar horen niet. Het innerlijke licht is ons licht van bewustzijn, het licht van aandacht en zorg en als dat licht beschikbaar is, lijkt het alsof de zon altijd schijnt. Dan zijn we weer kinderen van het licht geworden. Maar wanneer dat licht er niet is, lijkt het alsof het nacht is en dan struikelt de mens. In onwetendheid negeren we de stem van ons geweten dat in het licht staat. De levende kennis, die in ons is, rijst op uit dat geweten en wanneer we er geen acht op slaan, raakt de geest innerlijk verduisterd. Dan is het alsof onze ziel wegwijnt en sterft. In innerlijke duisternis gaan we op een onjuiste manier om met onze talenten en vermogens: *alleen het Ene hebben we nodig*. Al het andere rijst uit dat Ene op en in het licht van bewustzijn weten we dan heel goed wat juist is en wat onjuist is. We kunnen als vanzelfsprekend gebruik maken van ons onderscheidingsvermogen. Zolang ons zelfvertrouwen – ons geloof in het Ene – nog niet sterk genoeg is, zullen we een voortdurende afwisseling ervaren van licht en duisternis. Zolang we denken dat we ‘een keus’ hebben zullen we dikwijls de verleiding voelen om te kiezen voor de duisternis van allerlei uitingen vanuit ons gevoel van afgescheidenheid en vanuit ons ego. Maar de mens is van nature een lichtwezen en zal als vanzelfsprekend altijd voor het licht ‘kiezen’. Dat ‘kiezen’ is geen kiezen maar is het gevolg van de werking van ons onderscheidingsvermogen. In ons onderscheidingsvermogen wéten we eenvoudig wat juist en wat onjuist is. Bewijsvoering is nauwelijks nog nodig *want je wéét het toch?* Als je op een kruispunt staat, heb je ook geen keuze. Alleen één pad is het juiste pad dat je in de goede richting brengt. Alle andere paden zijn verkeerd en kunnen dus niet worden gekozen. Maar als we dénken dat we

wel een keuze hebben, zullen we zodra we ‘gekozen hebben’ onmiddellijk gaan twijfelen, met alle gevolgen van dien. Wie voor het Ene ‘kiest’ komt tot leven en wie het onjuiste volgt, verdwaalt en eindigt in de diepe duisternis van vertwijfeling en vergetelheid.

Dit is het niveau waar Lazarus zich bevond, toen Jezus ‘op de vierde dag’ bij hem kwam. De opwekking van Lazarus ‘uit de dood’ is een opwekking of aansporing om wakker te worden en op te staan uit de diepe slaap van onwetendheid (**vers 12,13**). De dubbelzinnigheid van slapen en ‘ontslapen’ of sterven is duidelijk, want Jezus zelf maakt gebruik van deze woordspeling (**vers 13 en 14**). In letterlijke zin maakt de tekst ons duidelijk dat Lazarus dood was. En wellicht was dat ook wel zo. Dan was hij als mens op het vierde niveau van ontwikkeling ‘ontslapen’. Als ‘mens nr 4’ was hij al een bijzonder mens ten opzichte van de mensen om hem heen en dat verklaart ook waarom zovelen naar Bethanië kwamen om Martha en Maria te condoleren met het heengaan van deze bijzondere mens¹¹⁸. Voor Jezus was het letterlijk uit de dood opwekken van Lazarus nodig om mensen nog sneller en confronterender tot ‘geloof te brengen’. Hem restte nog heel weinig tijd want hij wist dat het Joodse Paasfeest voor de deur stond en dan was de tijd van prediking voorbij. Wilde hij mensen brengen tot geloof in zijn wonderlijke kracht? Dat zal zeker hebben meegespeeld maar kan onmogelijk de dominante factor zijn geweest want er zijn diverse voorbeelden, ook in de bijbel, van voorvallen dat mensen uit de dood werden opgewekt. Ook in andere tradities zijn zulke ‘wonderen’ bekend.

---

118 Zie ook Beryl Pogson, Commentary on the fourth gospel, pg 38

Kennelijk is het een wetmatig gegeven om dit te laten gebeuren. Als het wetmatig is, is het geen wonder en hoogstens een bewijs van een hoog ontwikkelingsniveau van de profeet of de magiër of de yogi die een lijk weer tot leven weet te brengen. Zeker is dat er regelmatig voorbeelden in verschillende religieuze tradities, te vinden zijn van zo'n 'wederopstanding'. Jezus was echt niet de enige die dit kon doen. In symbolische zin is de opwekking van Lazarus een opwekking of aansporing om te geloven in het idee van verrijzenis. Dit was in Jezus' tijd zeker een nieuw gegeven. In de Joodse traditie was het idee van 'verlossing' niet goed uitgewerkt. Er was een vaag begrip over een hiernamaals dat afkomstig was uit Egypte en in de Hellenistische wereld was er slechts een morbide kijk op de onderwereld. Lazarus' opwekking of verrijzenis is overduidelijk een voorbode van de verrijzenis van Jezus zelf. Die verrijzenis heeft alles te maken met de bevrijding uit de gevangenis van een leven binnen de schepping die op zich wetmatig en dus doods is. De bezieling van de schepping komt uitsluitend en alleen vanuit *het Ene, dat goed en juist is*. Al het andere is onjuist, tenzij de mens, door zijn onderscheidingsvermogen te gebruiken, gaat inzien dat al dat andere niets anders is dan een uiting of verbeelding van dat *Ene dat goed is*. Dit is de boodschap van een niet dualistische werkelijkheid. Er is slechts het Ene, zonder tweede. Er is geen ander en er is niets anders. Wij zijn allemaal Eén en een uiting van dat Ene. Wie dat inziet, wordt vervuld van liefde, *caritas*.

Jezus en Martha

17. Bij de aankomst van Jezus bleek Lazarus al vier dagen in het graf te liggen. 18. Bethanië lag vlakbij Jeruzalem op een afstand van ongeveer 15 stadiën (plm 3 km). 19. Veel

mensen uit Judea waren naar Martha en Maria gekomen om hun medeleven te betuigen met de dood van hun broer. 20. Toen Martha hoorde dat Jezus er aan kwam, liep zij naar buiten om hem te begroeten terwijl Maria binnen bleef. 21. Martha zei tegen Jezus, 'Heer, als u hier was geweest zou mijn broer niet gestorven zijn. 22. Ik weet echter heel zeker dat wat u ook aan God vraagt Hij het u zal geven'. 23. Jezus antwoordde haar: 'jouw broer zal opstaan'. 24. Martha antwoordde op haar beurt: 'ik weet dat hij op eigen benen zal staan op de laatste dag'.¹¹⁹ 25. Jezus ging verder en zei: 'Ik ben de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft en sterft, zal toch leven. 26. Wie leeft en bovendien in Mij gelooft, zal in de eeuwigheid niet sterven. Geloof je dit?' 27. Martha zei: 'Ja, Heer, ik ben ervan overtuigd dat u de Messias (Christus) bent, de zoon van God, die in de wereld is gekomen'.

Weer geeft de letterlijke tekst aan dat Lazarus echt dood is want het lijk was al vier dagen geleden in het graf gelegd. Zodra Martha hoort dat Jezus in aantocht is gaat zij naar buiten om hem te begroeten. Maria, haar zuster, blijft echter thuis (**vers 20**). In **vers 21** maakt Martha Jezus bijna een verwijt dat hij zolang wegbleef en dan doet Jezus weer een 'Ik ben' uitspraak: *Ik ben de opstanding en het leven* (**vers 25**). Zoals hiervoor al herhaaldelijk werd vastgesteld, kunnen we deze 'Ik ben' uitspraken van Jezus alleen echt begrijpen als we het 'Ik ben' beschouwen als het universele bewustzijn zelf. Het 'Ik ben' is het *Ene, dat goed is*. In Eenheid vallen alle onderscheidingen en tegenstellingen weg en dus ook de tegenstelling van dag en nacht en van dood en leven. Eenheid

---

¹¹⁹ Letterlijke vertaling : Ik weet dat hij zal opstaan bij de opstanding op de laatst dag, cf VI, 40.

is eeuwigheid. Eenheid is het eeuwige Nú. In **vers 24** geeft Martha nog aan dat de opstanding in het verre verschieft ligt aan het einde der tijden, althans dat is de gebruikelijk interpretatie van de meeste commentaren. Het Griekse woord dat voor 'opstanding' wordt gebruikt is *anastasis*. *Anastasis* als opstanding is een juiste vertaling maar dan in de eerste plaats letterlijk en niet symbolisch. *Anastasis* betekent in de eerste plaats 'opstaan', 'op eigen benen staan'. Jezus geeft aan dat de verrijzenis hier en nu is, in de vorm van de 'Ik ben' uitspraak in **vers 25**. De opstanding in deze passage heeft vooral betrekking op de 'opstanding' of 'verrijzenis' uit de dood van Lazarus. Lazarus was dood (of liever schijndood) en stond weer op om op eigen benen verder te gaan, maar wel getransformeerd. Vele commentaren zijn het er over eens dat de 'dood en opstanding van Lazarus' in feite een inwijdingsrite was waarbij de beoogde ingewijde drie dagen 'als dood' moest zijn om dan weer op te staan (*anastasis*). De 'opstanding' (*anastasis*) waar hierover gesproken wordt, is dus niet de wederopstanding aan het einde der tijden en het 'Laatste Oordeel' dat daar nauw mee verbonden is en waar de theologie over spreekt, maar zij markeert het einde (de laatste dag of stap) van een inwijdingsrite. De uitspraak van **vers 25** stelt dan: *wie in Mij gelooft en sterft, zal toch leven*. Steeds wanneer Jezus de woorden 'Ik' en 'Mij' gebruikt, doelt hij op de kosmische of universele dimensie van deze woorden en niet op de persoonlijke vorm van 'Ik, Jezus Christus' of van 'Mij, Jezus Christus'. Hij doelt op het Zelf, dat wil zeggen de absolute, onbegrensde en altijd aanwezige grondslag. Die grondslag is de basis van het leven zelf en daarmee van ons bestaan. Ieder menselijk wezen zegt 'Ik' tegen zichzelf en spreekt over 'mij' als hij of zij zichzelf bedoelt. *Wie in Mij gelooft* is dus de ultieme vorm van geloof in jezelf als het

Ene zonder tweede, als het Absolute zelf. Alle kennis komt uit die bron voort. Wie die bron vindt stijgt uit boven alle begrenzingen van deze droom van een schepping en treedt de ultieme werkelijkheid van de Eenheid zelf binnen. Geloof in *jezelf* is de bron en basis voor alle levende kennis en voor het onsterfelijke leven dat ons bezielt. Wie daarin verankerd raakt, stijgt uit boven dood en leven. Dit geloof in *jezelf* is ook de basis voor onze vergoddelijking, de *theosis*, uit de orthodoxe traditie. Het sterven waar Jezus over spreekt is de schijndood van een mechanisch leven waar de mens geleefd wordt en aangestuurd wordt vanuit de omstandigheden. De mens is dan een speelbal geworden van die omstandigheden en is als het ware 'levend dood', schijndood dus. Geloof heft de zoeker op en brengt hem of haar tot leven maar nu in een heel andere wereld of dimensie. Het is in feite een grote niveausprong in bewustzijn.

Jezus en Maria

28. Toen ze dit had gezegd ging ze haar zuster Maria roepen. 'De meester is er en hij vraagt naar jou', fluisterde ze. 29. Toen Maria dit hoorde, stond ze snel op en ging ze op weg om hem te begroeten. 30. Jezus was nog niet in het dorp zelf, maar bevond zich nog op de plek waar Martha hem ontmoet had. 31. Toen de mensen uit Judea, die nog bij Maria thuis waren om haar te troosten, zagen dat zij plotseling opstond en het huis uitliep, volgden zij haar in de veronderstelling dat zij naar het graf van haar broer ging om er te rouwen. 32. Toen Maria aankwam bij de plek waar Jezus zich bevond en hem zag, wierp zij zich voor zijn voeten en zei: 'Heer, als u hier was geweest, zou mijn broer nooit gestorven zijn'. 33. Jezus zag hoe zij weeklaagde en de mensen uit Judea ook en hij werd

innerlijk geroerd en diep bewogen. 34. Hij vroeg: ‘waar hebben jullie hem neergelegd?’ ‘Komt u maar kijken, Heer’, zeiden ze. 35. Jezus weende. 36. De mensen uit Judea zeiden: ‘kijk toch hoezeer hij van Lazarus hield’. 37. Sommigen onder hen merkten op: hij opende de ogen van een blindgeborene. Had hij dan niet kunnen voorkomen dat Lazarus doodging?

Als we ervan uitgaan dat de Maria uit dit verhaal de geliefde Maria Magdalena was, wordt het verhaal nog meer met spanning geladen. Opvallend is dat ook Maria Jezus bijna het verwijt maakt (**vers 32**) dat als hij zou zijn gekomen Lazarus niet zou zijn gestorven. Jezus wist heel goed wat er zou gebeuren en dat Lazarus zou worden ‘opgewekt’ maar toch zegt de tekst dat hij diep bewogen raakte en ook weende (**vers 33, 35**). Het lijkt alsof de evangelist hiermee de menselijke kant van Jezus wil benadrukken om het ‘wonder’ van de opstanding uit de dood van Lazarus nog bijzonderder te laten lijken. In **vers 36** laat hij de meerderheid aan het woord: *kijk toch, hoezeer hij van Lazarus hield*. Maar als de meerderheid aan het woord is, kun je er bijna zeker van zijn dat die niet de werkelijkheid verwoordt maar veel eer de kortstondige sentimenten van een steeds wisselend publiek. In **vers 37** komen ‘sommigen’ aan het woord en stellen de min of meer cynische vraag waarom Jezus niet had kunnen voorkomen dat Lazarus doodging. In **vers 15** had Jezus het antwoord op deze vraag al geformuleerd: *Ik ben blij dat ik er niet was want nu zal jullie geloof versterkt worden*. Deze hele episode rond de opwekking van Lazarus gaat dus over ‘geloof’. Het wenen van Jezus is niet persoonlijk getint en gericht op Lazarus als persoon maar veeleer op de blindheid van de mensen voor het Ene dat telt. Ieder menselijk wezen

is een uitdrukking van dat Ene, dat onsterfelijk is. De mens is wezenlijk onsterfelijk. Waarom treuren we dan bij de dood? Het geloof dat versterkt dient te worden, is niet een geloof in Jezus Christus als persoon of als mens maar in de onsterfelijkheid van de mens zelf. Blindheid voor onze eigen onsterfelijkheid geeft noodgedwongen de pijn van en bij de dood en de vreugde bij geboorte. Zo wisselen pijn en vreugde elkaar voortdurend af.

Lazarus leeft

38. Jezus verkeerde nog steeds in een staat van innerlijke beroering en begaf zich naar het graf. Het graf was in een grot die met een steen was afgesloten. 39. Jezus gaf opdracht om de steen weg te nemen. Martha, de zuster van de overleden Lazarus, zei tegen Jezus: 'Heer, denk aan de stank, want hij is al vier dagen dood!' 40. Jezus antwoordde haar: 'heb ik je niet gezegd dat je de heerlijkheid van God zult zien als je maar gelooft?' 41. Daarop nam men de steen weg. Jezus sloeg de ogen op en bad: 'Vader ik dank U dat U mij aangehoord hebt. 42. Voor mij staat het vast dat U mij altijd aanhoort, maar ik zeg dit voor de mensen die hier om het graf staan zodat zij werkelijk kunnen geloven dat U mij gezonden hebt.' 43. Toen hij dat had gezegd riep hij met luide stem: 'Lazarus, kom naar buiten'. 44. De dode kwam naar buiten met zijn armen en benen omzwachteld en met zijn gezicht in een doek gewikkeld. Daarop zei Jezus: 'maak hem los en laat hem gaan'.

Nogmaals horen we dat Lazarus echt overleden is omdat het lijk inmiddels is gaan stinken (**vers 39**). Maar deze zin kan ook anders worden uitgelegd. Voor de Essenen was 'de wereld'

een stinkende poel van verderf. Hun reinheidsgeboden waren dan ook zeer uitgebreid en de doop met water is nog steeds een verwijzing naar het idee dat het leven in deze wereld veel vervuiling geeft. Wassen is dus voortdurend noodzakelijk. Lazarus was nog in de wereld en dus was er vervuiling. Er moest een rituele wassing plaatsvinden. Jezus blijft echter onverstoort. Hij gaat rustig door en herinnert Martha aan de essentie van geloven: dat je de heerlijkheid van God zult zien. Die heerlijkheid is niet alleen de onsterfelijke glorie en luister van het zuivere licht van bewustzijn maar is ook het heer en meester zijn, tot in de allerkleinste details, over wat er in de schepping gaande is. Dan is vervuiling ook niet meer dan een relatief begrip. De schepping zelf draait autonoom verder in de eeuwige cirkelgang van de tijd, maar het Zelf, het Absolute, is de eeuwige getuige die alles doorziet en alles kent. Het Zelf of het Absolute is heer en meester over alles, vader en moeder tegelijkertijd, zuiver en onbezoedeld. Dan zegt Jezus dat de opstanding van Lazarus bedoeld is om de mensen tot geloof te brengen (**vers 42**). Dat geloof is het geloof in de werkelijkheid van innerlijke verbondenheid en zuiverheid. Het is tevens het geloof in onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Wie tot dat inzicht en geloof wordt 'opgewekt' zal de dood niet meer smaken. Wie innerlijk helemaal verbonden is, zoals Jezus, kan het dode tot leven wekken. Wij worden uitgenodigd hem hierin te volgen om wat dood was en is weer tot leven te wekken. Ons oude, mechanische, leven is dood en wij worden uitgenodigd om in het echte leven te stappen, weg van mechaniceit en computermatig handelen. Dat dit 'wonder' van Lazarus in feite een initiatieritueel beschrijft is vrijwel duidelijk. Jezus opent bij Lazarus de zevende *cakra*, de *sahasrâra* of kruin-*cakra*. Nu doorloopt de *kundalini* energie de hele

ruggengraat en daarmee het hele menselijke systeem. Lazarus is een God-mens geworden in die zin dat hij altijd en overal in Gods aanwezigheid functioneert en daarnaar leeft. Deze *cakra* heeft alles te maken met hoger bewustzijn en geeft diepe vrede en harmonie en geeft een verbinding met de werkelijkheid die voorbij het denken ligt. Deze mens is waarlijk een vrij mens geworden en is een 'grote ziel', een *mahâtma*.

Een complot

45. Velen van de mensen uit Judea die bij Maria op bezoek waren *om haar te troosten* zagen wat hij deed en gingen in hem geloven. 46. Maar anderen gingen naar de Farizeeërs om hen op de hoogte te stellen wat Jezus had gedaan. 47. Daarop belegden de hogepriesters en de Farizeeërs een vergadering en zeiden: 'wat valt er voor ons nog te doen, want deze mens verricht het ene wonder na het ander. 48. Als we hem zo zijn gang laten gaan, zal iedereen in hem gaan geloven en dan komen de Romeinen en die zullen onze positie, onze tempel en ons volk vernietigen'. 49. Dat jaar was een zekere Kaiaphas de hogepriester die de leiding had. Hij nam het woord en zei: 'jullie begrijpen er helemaal niets van! 50. Jullie zien maar niet in dat het in jullie eigen belang is wanneer één man sterft voor het volk en niet omgekeerd.' 51. Hij zei dit niet op persoonlijke titel, maar als de leidende hogepriester van dat jaar deed hij deze profetie dat Jezus moest sterven voor het volk 52. en niet alleen voor het volk maar ook om Gods kinderen uit de diaspora tot eenheid te brengen. 53. Vanaf die dag overlegden zij hoe zij hem konden vermoorden. 54. Jezus mengde zich van toen af niet langer onder de mensen uit Judea

maar vertrok naar de stad Ephraïm aan de rand van de woestijn. Daar verbleef hij met zijn leerlingen. 55. Intussen kwam het Joodse paasfeest steeds dichterbij en vele mensen trokken vanuit het platteland naar Jeruzalem om zich voor het paasfeest in Jeruzalem ritueel te reinigen. 56. Ze waren benieuwd of ze Jezus in de tempel zouden aantreffen en stelden elkaar daar de vraag: 'wat denken jullie, zal hij naar het paasfeest in Jeruzalem komen?' 57. Maar de hogepriesters en de Farizeeërs hadden opdracht gegeven dat iedereen die wist waar Jezus was, daarvan aangifte moest doen, zodat ze hem konden arresteren.

In **vers 45** zien we het resultaat van de opstanding van Lazarus door toedoen van Jezus. Vele mensen uit Judea gingen in hem geloven en daarmee werd Jezus' populariteit steeds dreigender voor de priesters en de Farizeeërs. Dat de priesters en Farizeeërs zelfs bang zijn dat de Romeinen zullen ingrijpen tekent hun innerlijke twijfel en angst. Het is onwaarschijnlijk dat de Romeinen zich met Joodse religieuze zaken zouden bemoeien, tenzij de innerlijke verdeeldheid van de Joden tot een burgeroorlog zou leiden. Een veel groter risico voor de Joodse leiders was dat zij hun aanhang zouden verliezen en daarmee hun machtsbasis en positie. **Vers 48** refereert aan deze angst met zoveel woorden: *Als we hem zo zijn gang laten gaan, zal iedereen nog in hem gaan geloven en dan komen de Romeinen en die zullen onze positie, onze tempel en ons volk vernietigen.* Dit is precies wat er ongeveer veertig jaar later gebeurde toen Jeruzalem door de Romeinen werd ingenomen en de tempel verwoest werd. In **vers 49** doet Kaiaphas ongewild een dubbelzinnige uitspraak: één man die sterft om de Joodse natie bijeen te houden is in de

politieke koehandel van die tijd een logisch 'offer'. Maar één man die als een lam geofferd wordt om de mensen tot geloof te brengen is een hele andere zaak. Tweeduizend jaar later plukken we daar nog de vruchten van.

Ten slotte is er nog een ander betekenisniveau waarbij de teksten uit het Nieuwe Testament een historisch verslag geven van de ingewikkelde politiek-religieuze situatie waarin de prediking van Jezus zich voltrok. Dit betekenisniveau heeft geen spirituele relevantie. Vooral Barbara Thiering heeft veel research gepleegd op dit gebied. Zij stelt dat de teksten van het Nieuwe Testament gecodeerde historische verslagen zijn van de gebeurtenissen rond de prediking van Johannes de Doper en van Jezus Christus. Op basis van de door haar ontwikkelde 'peshet'-techniek heeft zij een uitgewerkt en gedetailleerd historisch overzicht gereconstrueerd. Dit overzicht gaat echter niet verder dan een chronologische, historische beschouwing en gaat geheel voorbij aan het charismatische karakter van Jezus Christus. Voor haar is Jezus Christus niet meer dan een historische en menselijke figuur die in een spannende tijd leefde. Haar standpunt sluit andere standpunten echter niet uit, terwijl de spirituele boodschap van verlossing en bevrijding gewoon intact blijft. Alleen de letterlijke betekenis boet aan waarde in. We hebben, hoe dan ook, te maken met het zich voortdurend van vorm veranderende drijfzand van een politiek, religieus en sociaal spanningsveld in het Palestina van die tijd. Wat dat betreft is er, na tweeduizend jaar, nog weinig veranderd. Het enige wat veranderd is, is dat de Verenigde Staten de plaats van de Romeinen hebben ingenomen en dat de Joodse staat misschien wel stabiel is geworden.

Vanuit een historisch perspectief nemen de Essenen een sleutelrol in. Hun centrum van Qumran was zodanig opgezet dat het leek op een soort Madurodam van heel Israël. Alle heilige plaatsen, landstreken en steden hadden een plek gekregen in de woestijnachtige omgeving van Qumran dat aan de Dode Zee lag. Barbara Thiering zegt dan ook dat het leven van Jezus zich grotendeels afspeelde in Qumran en omgeving. De Essenen hadden zich in Qumran teruggetrokken na de opstand van de Makkabeeën rond het jaar 160 v.Chr. Door die opstand werd de invloed van 'het huis van David' (Jezus kwam voort uit dat Huis) letterlijk gemarginaliseerd en kregen de priesters en Farizeeërs de macht in handen. De Essenen hielden echter vast aan de 'erfopvolging' van de priesterlijke kaste die van Zadok afstamde. De toenmalige hogepriester Onias IV vluchtte naar Egypte met een aantal priesters uit de 'oude' families en stichtte daar een nieuwe tempel op basis van de oorspronkelijke traditie. De Essenen deden hetzelfde en trokken de woestijn rond Qumran in.

De Essenen kenden drie takken: een Oosterse tak die gericht was op de voortzetting van de Joodse traditie in Palestina, een Westerse tak die zich toeleegde op de Diaspora en de Romeins-Hellenistische wereld en ook een Egyptische tak met als centrum Leontopolis met de tempel van Onias. Ten slotte was er nog de grote Joodse gemeenschap in Alexandrië die uit ongeveer 300.000 mensen bestond. De filosoof Philo uit Alexandrië is het meest bekend. Deze afsplitsing rond de tempel van Onias was de bron van de latere gnostiek en had een grote kennis van de geneeskunde. De leden van deze tak worden aangeduid als de 'Therapeutae'. De Essenen volgden de traditie van de oorspronkelijke leidende priesterlijke en koninklijke families. Zoals gezegd waren deze oude

families bij de opstand van de Makkabeeën in 160 v.Chr. opzij geschoven en hadden andere Joodse groepen de macht overgenomen. De 'nouveau riches' en andere 'upstarts', zoals de Sadduceeën en de Farizeeërs, konden nu hun gang gaan, maar dat zou niet lang duren want na de opstand van de Makkabeeën ontstond er zo'n grote chaos in Palestina dat de Romeinen ongeveer 100 jaar later ingrepen om orde op zaken te stellen. Zij stelden Herodes (de Grote) aan als hun vazal.

Door de ingreep van de Romeinen ging Palestina deel uitmaken van het Romeinse rijk waardoor de Joden veel gemakkelijker konden reizen. Zij zwermde uit over het hele Middellandse Zeegebied en vormde zo de 'diaspora'. De mensen die tot de 'diaspora' behoorden hadden het dikwijls tot grote of zeer grote welstand gebracht maar hadden een grote behoefte om verbonden te blijven met hun Joodse worteling. Dit is tot op de dag van vandaag niet veranderd. Herodes de Grote zag een grote kans om van dit verlangen gebruik te maken en stichtte een soort vereniging van Joden-in-het-buitenland die hij voedde met het sturen van schriftgeleerden en onderwijzers om de Joodse cultuur levend te houden. In feite werd de Joodse traditie op deze wijze geëxporteerd en werd zij een element in het Romeinse Rijk om rekening mee te houden. Omdat de Joodse diaspora uit welgestelde en invloedrijke mensen bestond, beschikte men over een uitgebreid netwerk van relaties, vrienden en bekenden tot in Rome toe. Herodes de Grote maakte een pact met de Essen en met de oude verdreven families en gebruikte hun traditie als ijkpunt voor de diaspora. Het oude koningshuis (het Huis van David) kreeg daarbij de taak om voor de diaspora te zorgen met onderwijs en met prediking.

Jezus was als oudste zoon van Jozef de kroonprins binnen het Huis van David en vervulde hierin een belangrijke functie. Zijn blik is van meet af aan gericht geweest op de Joodse diaspora buiten Palestina en op de Helleens/Romeinse belangstellenden die zich graag wilden aansluiten. In deze functie van Jezus ligt de worteling van het christendom als wereldreligie. De exclusiviteit van de Joodse schriftgeleerden en Farizeeërs had voor hem afgedaan. Jezus ging voor het grotere geheel van de hele mensheid. Zoals gezegd was het Palestina van die tijd een grote smeltkroes. Bovendien waren er verschillende profetiën die het einde der tijden voorspelden en die onjuist bleken te zijn. Zij droegen bij tot een algemene malaise en geloofscrisis die zich begon te ontpoppen. Geen wonder dat veel predikers en andere volksmenners dit gat trachtten te dichten. Een van deze figuren was Simon Magus (de Tovenaar) die we regelmatig in het Nieuwe Testament tegenkomen onder verschillende benamingen. Binnen de Esseense traditie bestond een ingewikkelde en sterk hiërarchische structuur die men kon bestijgen maar men kon een positie ook verliezen door verbanning en zelfs door excommunicatie. Ook voor excommunicatie kende men een ritueel dat drie dagen duurde. Het ritueel volgde het patroon van een begrafenis. Wie geëxcommuniceerd werd, ging 'dood' omdat alle banden met de Esseense traditie werden doorgesneden. Sommigen zeggen dat dit met Lazarus was gebeurd¹²⁰. Hij was helemaal niet overleden, maar was geëxcommuniceerd en daarmee werd hij als dood beschouwd. Bleef Jezus daarom twee dagen langer op de plek waar hij zich bevond in plaats van naar Bethanië te gaan? Had hij die twee dagen soms nodig

---

120 Barbara Thiering, *The Book that Jesus Wrote, John's Gospel*, hfdst. 4

om de excommunicatie van Lazarus weer ongedaan te maken? Op de derde dag gingen Jezus en zijn leerlingen ten slotte op weg. Net op tijd want op de vierde dag zou Lazarus dan worden weggestuurd. In de tussentijd was er weer een nieuwe verandering in de machtsstructuur opgetreden en besloot men (door toedoen van Jezus?) de excommunicatie van Lazarus ongedaan te maken. Jezus was degene die hem dit bericht van 'wederopstanding' zelf kwam brengen.

Hoofdstuk XII

De zalving van Jezus door Maria Magdalena

1 Jezus kwam zes dagen voor het Paasfeest terug in Bethanië waar Lazarus woonde, die door Jezus uit de dood was opgewekt. **2.** Zij gaven een feestmaal ter ere van hem waarbij Martha als gastvrouw optrad en Lazarus een van de genodigden was die met Jezus aan tafel zaten. **3.** Maria kwam met een pond pure nardusbalsem en smeerde de voeten van Jezus ermee in en droogde die met haar haren af. Het hele huis vulde zich met de geur van de zalf. **4.** Judas Iskariot, een van zijn leerlingen en degene die hem zou aangeven, merkte op: **5.** ‘waarom heeft men die balsem niet voor driehonderd denariën¹²¹ verkocht en het geld aan de armen gegeven? **6.** Dit zei hij niet omdat hij zo begaan was met het lot van de armen maar omdat hij een dief was: hij beheerde de kas en hij stal het geld dat erin werd gedaan. **7.** Jezus antwoordde hem en zei: ‘laat haar begaan en laat haar die balsem houden tot de dag van mijn begrafenis. **8.** Armen zullen jullie altijd om je heen hebben, maar mij zeker niet.’ **9.** Toen het algemeen bekend werd onder de Joden dat Jezus in Bethanië verbleef, gingen de mensen in grote getale naar Bethanië, niet alleen voor Jezus zelf maar ook om Lazarus met eigen ogen te zien die hij immers uit de dood had opgewekt. **10.** De hogepriesters beraamden daarom een plan om ook Lazarus te vermoorden, **11.** want hij was er de oorzaak van dat veel Joden naar Jezus overliepen en in hem gingen geloven.

---

121 Een denarius was het gebruikelijke dagloon voor een arbeider

Bethanië ligt volgens de tekst vlakbij Jeruzalem, ongeveer 3 uur lopen, maar het woord zelf is *Beth-Ani* wat 'huis van de armen' betekent. Als 'Huis van de armen' is Bethanië waarschijnlijk een verwijzing naar een Esseens 'safe house'. Geen wonder dat Jezus in **vers 8** zegt dat zijn leerlingen 'altijd armen om zich heen zullen hebben'. Dat 'arm' meer betekent dan geen geld bezitten, moge duidelijk zijn. In de Bergrede worden de 'armen' geprezen als 'armen van geest', dat wil zeggen deze mensen hebben geleerd om hun wensen en ambities te beteugelen en daarmee hun arrogantie en pretenties waar we meestal vol mee zitten. De Essenen waren 'arm'. Wie 'vol is', is niet arm. In deze wereld zijn onze ambities en pretenties onze rijkdom maar niet aan de 'overkant'. Aan de overkant is er slechts de rijkdom en de weelde van 'Ik ben' van waaruit de hele schepping oprijst en gevoed wordt om er ten slotte – aan het einde der tijden – weer in terug te keren en in op te gaan. De schepping is als één grote droom. Als we wakker worden houdt de droom op. Bethanië wordt in **vers 1** ook gedefinieerd als de plaats waar Lazarus woonde samen met zijn zusters Maria en Martha. Broeders en zusters zijn in de bijbelteksten lang niet altijd bloedverwanten maar veeleer geestverwanten. Dan zien we dus dat Jezus door deze Lazarus thuis wordt ontvangen met een feestmaal waarbij Martha als gastvrouw optreedt en Maria later de voeten van Jezus balsemt¹²². Het is niet onwaarschijnlijk dat Martha niet alleen een geestverwante was van Lazarus maar zijn vrouw en dat Maria Magdalena – hoewel ook een geestverwante van Lazarus – zich sterk tot Jezus voelde aangetrokken. Wie was deze Lazarus, die Jezus enige dagen geleden nog uit de dood had opgewekt?

---

122 Van God houden als van niemand, preken van Meister Eckhart, 1975, preek 12, Marta en Maria

Deze persoon komt in de evangeliën in vele benamingen voor, hetgeen een aanduiding is voor de veelzijdigheid van de man. Waarschijnlijk is dat hij dezelfde is als Simon Magus of Simon de Tovenaar (Hand. 8:9 e.v.), ook wel Simon de Samaritaan genoemd. Deze Simon was een man van formaat die we ook in de Apocriefe literatuur regelmatig aantreffen. Volgens de 'Handelingen van Petrus en Paulus' stortte hij dood neer bij een poging zijn magie te tonen in Rome en te vliegen in het Colosseum. Hij vloog inderdaad door de lucht maar Petrus doorbrak zijn magie met bidden. In Mk 3:18 en in Lk 6:15 is hij Simon uit Kana en tevens Simon de Zeloot (zie ook Mt 10:4). In Mk 14:3 wordt hij Simon de Melaatse en ook Lazarus genoemd. In Lk 16:19 is hij de melaatse Lazarus uit de parabel die Jezus geeft. Ten slotte is hij ook Simon de Farizeeër uit Lukas 7:36. Barbara Thiering geeft aan dat hij met Jezus werd gekruisigd vanwege zijn sympathie met de Zeloten, of was hij een leider van de Zeloten?

Hier hebben we echter Lazarus, of Simon Magus, die een feestmaal geeft aan Jezus samen met Martha en Maria. Martha was zijn vrouw, ook wel Helena genoemd en Maria Magdalena was de vrouw van Jezus of, op zijn minst, een bijzondere partner. Het feestmaal diende waarschijnlijk tevens als moment om de ceremoniële maaltijd van de Essenen te gebruiken, de *agapè*, een Grieks woord dat liefdesgave of liefdesmaal betekent. Bij de Essenen was deze ceremoniële maaltijd uitsluitend bestemd voor celibataire mannen uit het hogere echelon van de organisatie. Jezus stond erop deze ceremonie open te stellen voor anderen en dus te veralgemeniseren zoals hij de hele Esseense traditie wilde openstellen voor allen en niet voorbehouden voor een select groepje van celibataire Joodse mannen. Lazarus

wordt in Joh 11:3 door Jezus 'liefgehad'. Het 'liefhebben' kan in deze samenhang betekenen dat de persoon in kwestie toegang had tot de *agapè*, de ceremoniële maaltijd die later de communie zou worden. Wie de andere genodigden aan de *agapè* waren, vermeldt de tekst niet. In **vers 3** treffen we dan weer dit moment aan dat Maria (Magdalena) binnenkomt en de voeten van Jezus balsemt met kostbare narduszalf. In het Nieuwe Testament vinden we deze episode nog op drie andere plaatsen vermeld, een belangrijk moment dus:

1. In Mt 26:6 e.v. lezen we: *Toen Jezus in Betanië was, in het huis van Simon de melaatse, kwam een vrouw naar Hem toe met een albasten flesje kostbare balsem, en goot dat over zijn hoofd leeg, terwijl Hij aan tafel zat. Toen zijn leerlingen dat zagen, zeiden ze verontwaardigd: 'Waar is die verspilling goed voor? Want dat had voor veel geld verkocht en aan de armen gegeven kunnen worden.'* Jezus merkte het en zei: *'Wat maken jullie het die vrouw lastig? Ze heeft namelijk een goed werk gedaan aan Mij. Want de armen heb je altijd bij je, maar Mij hebben jullie niet altijd. Want toen ze die balsem over mijn lichaam goot, deed ze dat met het oog op mijn begrafenis. Ik verzeker jullie, waar ook ter wereld deze goede boodschap verkondigd wordt, daar zal ook ter herinnering aan haar verteld worden wat zij gedaan heeft.'*
2. In Mk 14:3 lezen we: *toen Hij in Betanië was, in het huis van Simon de melaatse, en daar aanlag, kwam een vrouw met een albasten flesje echte, kostbare nardusbalsem. Ze brak het flesje en goot het leeg over zijn hoofd.*

3. In Lk 7:36 lezen we eenzelfde verhaal maar in een andere samenhang, of was het inderdaad een andere en dus tweede gebeurtenis?: *Een van de farizeeën vroeg Hem om te komen eten. Hij kwam in het huis van de farizeeër en ging aan tafel. In diezelfde stad woonde een zondige vrouw. Toen zij vernam dat Hij aanlag in het huis van de farizeeër, ging ze erheen met een albasten fles balsem. Huilend ging ze achter Hem staan, bij zijn voeten. Met haar tranen maakte ze zijn voeten nat en met de haren van haar hoofd droogde ze die. Ze kuste zijn voeten en zalfde ze met balsem.*

Wat is de symboliek van deze gebeurtenis? In de eerste plaats geeft Jezus zelf aan (**vers 7**) dat dit moment een verwijzing is naar de kruisdood en de balseming van zijn lichaam voor het in het graf wordt gelegd. Deze episode wordt dus drie keer vermeld in de bijbel en is een indicatie voor de bijzondere relatie die er kennelijk was tussen Maria Magdalena en Jezus. Volgens het Evangelie van Philippus (63:30 e.v.) was Jezus zeer op Maria gesteld en hadden zij een intieme band. De meest bijzondere verwijzing is echter naar het begin van Hooglied van Salomo, dat een lofzang is uit de huwelijks-ceremonie voor de koningen van Israël (Jezus was troonpretendent):

*2 Overstelp mij met de kussen van je mond,
want je liefkozingen zijn zoeter dan wijn.*

*3 Je zalven zijn heerlijk om te ruiken
en de klank van je naam is als een rijk parfum;*

en vooral vers 12,13:

*12 Terwijl mijn koning aan tafel zit, verspreidt mijn nardus
zijn geur.*

*13 Mijn lief is als een zakje mirre dat tussen mijn borsten
rust.*

Het erotische karakter van Maria Magdalena die de voeten van Jezus aanraakt en kust en vervolgens met haar haren afdroogt, is overduidelijk. Hun relatie was heel bijzonder. Er komen een aantal Maria's voor in het Nieuwe Testament zoals Maria de moeder van Jezus, vervolgens de zuster van zijn moeder die ook Maria heette, Maria van Cleopas en dan Maria Magdalena. De naam 'Maria' verwijst naar de naam van de zuster van Mozes en was binnen de Esseense traditie een titel voor een leidende vrouw die ook een priesterlijke functie kon bekleden en die als profetes mocht optreden. De werking van Nardus-balsem of olie is sterk kalmerend en zeer huid-helend, de symboliek ervan verwijst weer naar de gebeurtenissen die zich steeds dringender aandienden. .

In **vers 4** vinden we dan een belangrijke verwijzing naar Judas Iskariot. De evangelist windt er geen doekjes om en zegt heel duidelijk dat Judas corrupt was en een dief. Hij gaf niet om de armen maar was slechts uit op zijn eigen geldelijke gewin. Wat er ook van moge zijn, deze Judas is een belangrijke figuur in de kring rondom Jezus. De recente vondst van een evangelie dat naar hem is genoemd, bevestigt de bijzondere positie van deze Judas, die in het Johannes Evangelie echter een 'dief' wordt genoemd. Jezus geeft keer op keer aan dat hij precies wist wat er zou gebeuren en wijst ook op het onvermijdelijke drama dat op het punt stond zich te openbaren. Duidelijk is dat Jezus heel precies een 'scenario' volgt. Jezus noemt dat scenario 'de Wil van de

Vader'. Een aantal dingen uit het Joodse verleden moeten nu uitwerken: het betweterige en sterk dogmatische karakter dat geen enkel oog lijkt te hebben voor de vrijheid van het menselijke individu als goddelijk en onsterfelijk wezen. De dualiteit tussen 'ik en God' moest worden doorbroken naar het *Ik en God (de Vader) zijn één en hetzelfde; alleen het Ene telt.*

De inzet is dus de vraag of de Joodse traditie beperkt blijft tot een kleine groep mensen die zichzelf als 'het uitverkoren volk' beschouwt. Of is de Joodse traditie nu eindelijk rijp geworden om de vleugels uit te slaan en haar kennis van het Ene te brengen naar alle mensen? Kortom, was de tijd nu rijp voor een globalisering van de Joodse traditie? De ontwikkeling van het christendom en de loop van de geschiedenis tonen aan dat de Joodse boodschap van *het Ene* nu een wereldwijde dimensie zou krijgen. Judas Iskariot had daarin een sleutelrol te vervullen door Jezus letterlijk uit te leveren aan de zeer wereldse Romeinen. Modern onderzoek wijst dan ook op de mogelijkheid dat Judas Iskariot misschien wel de 'beste leerling van de klas' was en juist daarom deze ondankbare rol diende te vervullen. Nu noemt de evangelist deze Judas echter een 'dief' en ook iemand in wie 'satan' was gevaren. Zijn rol was in ieder geval om de tegenspeler van Jezus te zijn. Jezus spande zich in om de Romeins-Hellenistische wereld voor de Joodse traditie te winnen. Dan is het logisch dat zijn tegenpool de Joodse traditie juist apart wil houden en niet wil globaliseren. In dat geval was Judas Iskariot een leidende figuur bij de Zeloten, die als een soort guerrilla voerende rebellen een werkelijk gevaar voor de 'Pax Romana' vormden. Zoals wij ook nu nog kunnen zien, zullen rebellen altijd een greep in de kas doen van brave burgers om

hun rebelse doelstellingen te bereiken. Rebellen zijn meestal armlastig. Is de opmerking van Jezus in **vers 8** misschien cynisch bedoeld, als een verwijzing naar de Zeloten (*armen zul je altijd om je heen hebben, maar mij niet*)? De driehonderd denariën uit **vers 5** vormden ongeveer een jaarinkomen voor een dagloner. Het bedrag vertegenwoordigt dus een forse som geld. Dat Judas een 'dief' wordt genoemd is een indicatie voor zijn Zelootse sympathie of zelfs leiderschap. De Zeloten waren uit op de macht en wilden die stelen van de Romeinen en hun vazal Herodes. Daarom wordt Judas een dief genoemd. Hij was een 'verrader' omdat hij de onbegrensde eenheid van het *Ik ben* doorbrak en een *eigen* identiteit voor de Joodse staat opeiste, in al haar begrensdsheid. In zekere zin waren de Zeloten heel conservatief. Zij wilden de Joodse identiteit bewaren en vooral voor zichzelf houden. Ook in die zin zou hun conservatisme kunnen worden beschouwd als diefstal omdat de deuren gesloten bleven voor anderen die zich de Joodse leer van het Ene, dat goed is, wilden eigen maken. De Romeinen kenden geen genade voor de Zeloten. Zij werden altijd gekruisigd en gedood als ze gepakt werden. Judas gaf Jezus aan als iemand die als koning over de Joodse staat zou regeren. Op basis van het 'verraad' van Judas Iskariot dachten de Romeinen dat Jezus een Zeloot was en niet Judas.

Een paar maanden ervoor was er weer een poging tot een opstand geweest en de Romeinen waren zeer gebrand op het arresteren – en kruisigen - van de Zeloten die deze coup-poging hadden georganiseerd. Op deze manier kon Judas bovendien de dans ontspringen. Met Simon Magus/Lazarus als gastheer hebben we dus twee tegenpolen van Jezus bij elkaar. Judas Iskariot als Joodse orthodoxe rebel en Zeloot die tegen de Romeinen te keer ging en Simon Magus die

minstens evenveel 'wonderen' op zijn naam had staan als Jezus en die een groot kenner was van de Joodse traditie. Hij was veel gevaarlijker dan de Zeloot Judas Iskariot omdat hij over werkelijke kennis beschikte maar die voor zelfverrijking aanwendde. Zijn kennis en zijn magie stelden hem in staat de dingen naar zijn hand te zetten en te manipuleren. Met deze twee tegenpolen bij elkaar is de spanning om te snijden. Dan is er Jezus zelf die in het midden staat, als de spil waar alles om draait, als het stille 'Ik ben' in een roerige en turbulente wereld. Er moest wel een uitbarsting komen, zeker als we ook nog bedenken dat de verrijzenis van Lazarus als een grote publicitaire stunt werkte die veel mensen naar Jezus deed gaan.

In **vers 9** verlegt de evangelist de aandacht weer naar de effectiviteit van Jezus' boodschap en hoezeer de positie van de leidende priesterlijke klassen gevaar liep. Eerst zou alleen Jezus worden 'opgeofferd' volgens de uitspraak van de hogepriester Caiaphas in het vorige hoofdstuk, maar nu wordt Lazarus (Simon Magus) aan de lijst toegevoegd en vervolgens al die anderen die in de roerige tijd tot aan de verwoesting van de tempel door de Romeinen in het jaar 73 nog door de Joodse leiders zouden worden vermoord in de hoop dat zij daarmee hun macht veilig konden stellen. In de ogen van de priesters was Lazarus 'die uit de dood was opgerezen' een levende reclame geworden voor de kracht van Jezus' boodschap en daarmee een verrader van de Joodse zaak. Zo zien we hoe Jezus door twee 'verraders' wordt omringd als aanloop naar het drama dat zich spoedig zou voltrekken. Maar eerst wordt Jezus door een soort massa-hysterie nog hoog geprezen en bejubeld en leggen de mensen zelfs palmtakken voor hem neer als eerbewijs (**vers 13**).

Intocht in Jeruzalem

12. Velen die voor de feestdagen naar Jeruzalem waren gegaan, hadden intussen gehoord dat Jezus ook naar Jeruzalem zou komen. 13. Ze namen palmtakken en liepen te hoop om Jezus te begroeten en riepen luidkeels ‘Hosanna! Geprezen is diegene die komt in de naam van de Heer, ja, die mens is koning van Israël’. 14. Jezus zag een ezel staan en ging erop zitten, zoals geschreven staat: 15. ‘Vrees niet dochter van Sion, zie: je koning is in aantocht en zit op een jonge ezel.’¹²³ 16. Aanvankelijk begrepen zijn leerlingen de betekenis hiervan niet, maar later, toen zijn luisterrijke naam eenmaal gevestigd was, herinnerden zij zich dat dit over hem voorspeld was in de geschriften en dat het ook zo was gebeurd. 17. De mensen die getuige waren geweest hoe Jezus Lazarus uit de graftombe had geroepen en uit de dood had opgewekt bleven er immers over spreken. 18. Velen hadden daarom van dat wonderteken gehoord en wilden hem nu zelf ontmoeten. 19. De Farizeeërs zeiden tegen elkaar: ‘Je ziet dat we geen kant uitkunnen, niets helpt, kijk maar hoe de hele wereld achter hem aan loopt’.

De mensen legden niet alleen palmtakken op de weg als eerbewijs voor Jezus om overheen te lopen maar zij noemden hem bovendien luidkeels ‘Koning van Israël’. Die leuze was wel heel gevaarlijk omdat daarmee de Romeinen heel alert werden en alles in werking zouden stellen om nóg een coupoging in de kiem te smoren. Maar niet alleen de Romeinen konden zo’n titel niet toestaan, ook de heersende kasten van priesters en Herodianen voelden zich zeer

---

123 Zacharia IX, 9.

bedreigd en raakten gealarmeerd. De leiders moesten nu wel ingrijpen, voor het 'te laat' was (**vers 19**). Het koningschap van Jezus wordt in de tekst nog versterkt met het citaat van de profeet Zacharias (9,9) waarin Jezus als koning wordt aangeduid. Het hele spanningsveld dat nu wordt opgebouwd centreert zich rond de inhoud en betekenis van het woord 'koning'. Duidelijk is dat we vrijwel altijd uitgaan van de concrete, politiek-maatschappelijke betekenis van dit woord. Dan is er dus sprake van een mens – een man – die koning is over een volk en als zodanig wordt erkend. Die koning is dan tevens de verpersoonlijking van het gezag en van de eenheid van het volk waarover hij als koning heerst. In die concrete betekenis was Jezus, uit het Huis van David, een rechtstreekse bedreiging voor het Huis van Herodes en voor de Romeinen. Tot zover de letterlijke, concrete betekenis. Die betekenis speelt in deze tekst wel degelijk mee want op grond van deze betekenis zou Jezus door de Romeinen worden gekruisigd. Als 'Koning der Joden' ondermijnde hij immers het gezag van de Romeinse keizer, zeker in de labiele en explosieve politieke situatie van het Palestina van die tijd. Kruisiging was het standaardvonnis.

De echte 'koning' is het tijdloze gezag dat gevestigd is in het 'Ik ben'. Vandaar de 'Ik ben' uitspraken van Jezus in dit evangelie zoals we die ook in **vers 26** weer terugvinden. Dit 'Ik ben' is de basis van de Joodse traditie en van het monotheïsme. Het staat verwoord in het boek Exodus zoals *Ik ben de Heer Uw God*. Deze uitspraak moeten we lezen als: *De Heer uw God is: 'Ik ben*. 'Het ultieme gezag (de 'koning') is gevestigd in IK BEN. Dat 'Ik ben' is de vervoeging in de eerste persoon enkelvoud van het werkwoord *zijn*. Dat 'zijn' is niets anders dan het bewustzijn. Het 'Ik ben' is dus de persoonlijke vorm van het

bewustzijn. Het staat voor het persoonlijke bewustzijn, maar zonder enige toevoeging en is dus zuiver en onbegrensd. Met een toevoeging wordt het 'Ik ben' bijvoorbeeld:

- Ik ben dom
- Ik ben slim
- Ik ben een vrouw
- Ik ben een man

enz. enz.

Al die toevoegingen zijn even zovele beperkingen en begrenzingsen. Zij definiëren het bewustzijn en geven er vorm aan. Vormen zijn begrensd en kennen 'contouren'. Die contouren werken als een soort gevangenis, zodra je erin gaat geloven.

Zo hebben we dus de concrete historische betekenis van het woord 'koning' waarbij Jezus als een bedreiging wordt gezien voor het gezag van Rome en voor het gezag van Herodes en aan de andere kant de spirituele betekenis waarbij het begrip 'koning' slaat op het ultieme gezag van 'Ik ben', dat tijdloos is, zuiver en onbegrensd. Daartussenin speelt er dan de subtiële betekenis van 'koning' waarbij Jezus beschouwd wordt als de voortrekker en hervormer van de Joodse traditie, die de traditie openstelt voor de Joden uit de diaspora en ten slotte voor alle mensen. Dit wordt uitgedrukt in **vers 23**: *de tijd is gekomen dat de Mensenzoon geprezen wordt*. In **vers 24**, ten slotte, is er de verwijzing naar de graankorrel.

Grieken zoeken Jezus

20. Er was ook een aantal Grieken naar het Paasfeest gekomen om God te aanbidden. 21. Zij gingen naar Philippus uit Bethsaïda in Galilea en vroegen hem of ze Jezus konden ontmoeten. 22. Philippus ging naar

Andreas om hem dat te zeggen en samen gingen ze naar Jezus. 23. Jezus zei: 'de tijd is gekomen dat de Mensenzoon geprezen wordt. 24. Werkelijk, ik verzeker jullie dat wanneer een graankorrel niet in de aarde valt, zal het bij die ene graankorrel blijven en die sterft af, maar wanneer die graankorrel *wel in de aarde valt* en dan sterft, draagt die korrel veel vrucht. 25. Wie gehecht is aan het leven *in deze wereld*, zal het verliezen en sterven maar wie het leven in deze wereld laat voor wat het is, zal het behouden in eeuwigheid. 26. Wie mij dient, zal mij volgen. Waar Ik ben, zal mijn dienaar ook zijn. Wie Mij dient zal door de Vader geëerd worden.

De Grieken die Jezus wilden spreken (**vers 21**) zijn, volgens de Aramese tekst¹²⁴, waarschijnlijk diaspora Joden uit Klein-Azië waar nog veel Joden en half-Joden woonden die daarheen waren verbannen tijdens de Assyrische overheersing van Israëel in de zesde eeuw v. Chr. Zij spraken dikwijls Aramees of Grieks of waren beide talen machtig. De Philippus uit Betsaïda vervulde een leidende functie binnen de cirkel van niet-Joden die de Joodse traditie toch volgden. Zij waren dan ook niet besneden. Volgens Barbara Thiering was hij een vrijgemaakte slaaf van de moeder van Agrippa I (kleinzoon van Herodes de Grote). Hij was oorspronkelijk een Griek en is de auteur van het Evangelie van Philippus. Volgens Joh I:40 was Andreas een broer van Simon Petrus.

In **vers 23** vinden we een belangrijke uitspraak van Jezus in verband met de 'timing'. Hij zegt dat nu het moment is gekomen dat de Mensenzoon geprezen wordt. De verwijzing

---

124 Rocco Errico/George Lamsa; Aramaic light on the gospel of John, 2002

is overduidelijk naar de diaspora-Joden of Grieken. Jezus geeft hiermee het startsein voor de prediking onder de niet-Joden. Tot nu toe was zijn werkzaamheid beperkt gebleven tot het Joodse thuisland van Galilea, Judea en Samaria, maar nu was duidelijk de tijd gekomen om 'naar buiten' te gaan. Als eerste hindernis zou Jezus dan de Romeinen tegenover zich vinden en de kruisiging. In **vers 24** vinden we een bijzondere vergelijking met een graankorrel. Het ongeloof van de Joodse bevolking werkt als een onvruchtbare grond waarin de graankorrel afsterft en geen vrucht draagt. Maar de diaspora-Joden vormen een dankbare grond waarin de graankorrel veelvoudig vrucht zal dragen. In beide gevallen 'sterft de graankorrel' maar in de dorre ('geen') aarde van Judea eindigt de levenslijn en blijft het 'bij die ene korrel'. In goede aarde van de Diaspora is er veelvoudig vrucht en hoewel de oorspronkelijke graankorrel afsterft, blijft het leven doorgaan in een veelheid aan nieuwe graankorrels. Jezus vergelijkt zichzelf met die graankorrel en om zijn boodschap eeuwig leven mee te geven is het nu de tijd om naar 'buiten te gaan'. In **vers 25** wordt de vergelijking nog verder doorgetrokken en wordt gehechtheid aan het leven 'in deze wereld' beschouwd als oorzaak van een eindeloos terugkerende cirkelgang van geboorte en dood. Alleen wie niet hecht aan deze wereld krijgt de kans om werkelijk bevrijd te worden uit de eindeloze cirkelgang – en gevangenschap – van geboorte en dood. Dan zul je moeten leren om 'de wereld te laten voor wat zij is'. Ten slotte vinden we in **vers 26** nog een belangwekkende 'Ik ben' uitspraak: *Waar Ik ben, zal de dienaar ook zijn*. Het 'Ik ben' is het onbegrensde, vrije bewustzijn. Wie dat dient, verdient door de Vader geëerd te worden, en wordt door Hem geëerd. Die mens keert niet meer terug. Die dienaar is de echte, vrije mens, een Mensenzoon of een bevrijde ziel (*jivanmukta*).

De Mensenzoon

27. Nu is mijn ziel ontroerd. Moet ik nu zeggen: 'Vader red mij uit dit moment'? Neen want juist vanwege dit moment ben ik gekomen. 28. Vader, verheerlijk uw naam!' Toen klonk er een stem uit de hemel: 'Die heb Ik al verheerlijkt en ook nu zal Ik die verheerlijken.' 29. De mensen die daar stonden en dit hoorden, zeiden: 'Een donderslag!' Maar er waren er ook die zeiden dat het een engel was die tegen hem gesproken had. 30. Jezus zei echter: 'die stem heeft niet voor mij geklonken, maar voor jullie. 31. Nu is de tijd gekomen om het oordeel over deze wereld te vellen, nu zal de heerser over deze wereld worden uitgebannen. 32. Wanneer ik van de aarde omhoog zal worden geheven, zal ik alle mensen naar mij toehalen'. 33. Dit zei hij om te voorspellen op welke manier hij zou sterven. 34. De mensen om hem heen zeiden: 'we hebben gehoord dat in de wet staat dat de Christus eeuwig bij ons blijft. Hoe kunt u nu zeggen dat de Mensenzoon omhooggeheven zal worden? Wie is die mensenzoon?' 35. Jezus antwoordde: 'het duurt niet lang meer dat het licht onder jullie blijft. Zoek je weg dus zolang het nog licht is, en laat de duisternis je niet overvallen. Wie in het donker loopt, weet niet waar hij terechtkomt. 36. Vertrouw op het licht, zolang het nog licht is, want dan worden jullie kinderen van het licht'. Toen Jezus dit had gezegd, trok hij zich terug in de verborgenheid.

In vers 27 zegt Jezus 'mijn ziel is ontroerd', dat wil zeggen hij is innerlijk geraakt. Wanneer de timing precies juist is, komt een kosmische dimensie naar buiten. Dat kosmische moment is altijd gelegen in het eeuwige 'nu'. Jezus was

een liefdesmens en zijn innerlijk werd steeds gevuld met compassie en medeleven. In de harde tijd van een leven in een wereld van onwetendheid wist hij hoezeer mensen zouden moeten lijden om uiteindelijk tot zichzelf te komen. Dit ontroerde hem zeer en compassie maakte dat hij mee-leed. Juist vanwege dit cruciale moment van zeggen waar 'het op stond' en met een kruisiging als waarschijnlijk resultaat, was hij in de wereld gekomen (**vers 27**). De verwijzing in **vers 28** naar *het verheerlijken van Uw naam* is een verwijzing naar de meditatieve praktijk van het heiligen of verheerlijken van 'Uw naam': het *Uw naam worde geheiligd* uit het Onze Vader. Het betekent dat wanneer je innerlijk geraakt wordt of ontroerd bent, het gevaar bestaat dat we onze innerlijke verbinding verliezen en dan gaan 'zwalken'. Het herhalen van een van de namen van God is dan een probaat middel om de verbinding weer te herstellen. Zo komt het dat er in de Indiase traditie vele gebeden en lofzangen te vinden zijn met 1000 namen van de Godheid (*sahasranâma*). De heerser over deze wereld is het ego dat maakt dat we vanuit ambitie en begeerte functioneren en de lange termijn geheel uit het oog verliezen. Onze wereld raakt begrensd en wordt heel oppervlakkig en flinterdun. Daarom zegt Jezus in **vers 30** dat de stem voor de mensen heeft geklonken om ze op te roepen Gods naam te heiligen. Het uitbannen van het ego is een proces van geweldloosheid. Het is een proces van 'genoeg te hebben' gehad. Wanneer we ergens genoeg van hebben hoeven we niet meer en dan zijn we er vrij van. Als we genoeg taartjes hebben gehad, willen we er geen meer en dan hebben we daar ook vrede mee. Zo werkt geweldloosheid. Geweldloosheid is gebaseerd op een veranderd innerlijk inzicht en begrip. In **vers 32** verwijst Jezus naar het teken van het kruis dat als kenmerk van de christelijke boodschap

zal fungeren. Het kruisteken is bovendien afgeleid van het Egyptische Ankh-teken dat het eeuwige leven symboliseert met een slang die een staf opklimt: de slangenenergie van de *kundalini*. Ten slotte een verwijzing naar het licht, dat zo'n voorname plaats inneemt in het Johannes Evangelie. Jezus' aanwezigheid alleen al was voldoende om mensen tot zichzelf te brengen en daarmee tot hun eigen licht van bewustzijn. Telkens wanneer we de herinnering aan zijn aanwezigheid onder ons oproepen, kunnen we delen in het licht dat die herinnering met zich brengt. Zo ligt de terugkeer van Jezus onder ons in onze eigen handen. Het is een vraag van herinnering, van naar binnen gaan. **Vers 36:** *Vertrouw op het licht, zolang het nog licht is, want dan worden jullie kinderen van het licht*

Ongeloof

37. Hoewel Jezus zoveel wondertekennen voor hun ogen had gedaan, geloofden zij toch niet in hem. 38. Het was alsof de woorden van de profeet Jesaja in vervulling moesten gaan: Heer, wie heeft geloof geschonken aan onze boodschap? Wie heeft de machtige arm van de Heer herkend?¹²⁵ 39. Daarom kwamen zij niet tot geloof. Want elders zegt Jesaja: 40. *Hij heeft hun ogen verblind en hun hart gesloten, anders zouden zij met hun ogen zien en met hun hart begrijpen, zij zouden zich omkeren en ik zou hen genezen.*¹²⁶ 41. Jesaja deed deze uitspraak omdat hij Gods heerlijkheid had gezien en daarover sprak. 42. Toch gingen velen, zelfs uit de leidende kringen, in hem geloven maar vanwege de Farizeeërs durfden zij er niet

---

125 Jesaja 53,1.

126 Jesaja 6,10.

voor uit te komen teneinde niet uit de synagoge gebannen te worden. 43. Zij hechtten immers meer aan de mening van de mensen dan aan de lofprijzing van God zelf.

Sommigen zijn van mening dat de verzen 37 – 50 een latere toevoeging zijn en als een soort résumé moet worden beschouwd, juist omdat **in vers 36** wordt gesteld dat Jezus zich in de verborgenheid terugtrok¹²⁷. In **vers 42** lezen we hoe ‘velen in hem gingen geloven, zelfs uit de leidende kringen’. Barbara Thiering wijst er op dat het woord ‘velen uit de leidende kringen’ een verwijzing inhoudt naar koning Agrippa I en zijn entourage. Dit verontrustte de hogepriesters en Farizeeërs alleen maar nog meer omdat Jezus als kroonprins ‘uit het huis van David’ kennelijk een alliantie aanging met de feitelijke koning over Judea, Agrippa I. Jezus had in hofkringen een grote aanhang. Het ‘geloof’ van deze hofkringen werkte echter niet voldoende transformerend omdat – zoals nog steeds het geval is – mensen uit leidende kringen heel gevoelig zijn voor beeldvorming, voor hun ‘goede naam’ en voor de pers. Dit werkt zeer remmend op iedere spirituele ontwikkeling die juist gericht is op het opnieuw ontdekken wat je zelf bent: een goddelijk en onsterfelijk wezen in een tijdelijke en dus voorbijgaande belichaming. Wie geeft er heden ten dage nog om de lofprijzing van God zelf? Er is nog steeds niet veel veranderd in de wereld waarin we leven (**vers 43**).

De boodschap

44. Jezus had met nadruk gezegd: ‘wie in mij gelooft, gelooft niet in mij als persoon, maar gelooft in diegene die mij gezonden heeft. 45. Wie mij ziet, ziet hem die mij

---

127 Johan Sandford, *Mystical Christianity, A Psychological Commentary on the Gospel of John*

gezonden heeft. 46. Ik ben het licht dat naar de wereld gekomen, opdat iedereen die in mij gelooft niet meer in duisternis verkeert. 47. Als iemand naar mijn woorden luistert maar die niet ter harte neemt, zal ik over die mens niet oordelen. Ik ben immers niet gekomen om over de wereld te oordelen maar om haar te redden. 48. Wie mij afwijst en niet luistert naar mijn woorden heeft al een rechter, want het woord dat ik heb gesproken zal tot op de laatste dag zijn rechter zijn. 49. Ik spreek immers niet op mijn eigen gezag maar de Vader zelf die mij gezonden heeft, geeft mij aan wat ik te zeggen en te verkondigen heb. 50. Ik weet dat Zijn wil eeuwig leven betekent. Mijn boodschap verkondig ik, zoals ik haar van de Vader heb gehoord'.

In **vers 44 en 45** vinden we een herhaling van het bekende 'Ik en de Vader zijn één'. Wie Jezus ziet, ziet de Vader. De mystieke literatuur uit de Middeleeuwen en zelfs die van hedendaagse mystieken bevestigen de stelling van Jezus dat een ieder die in 'Mij' gelooft niet in duisternis achterblijft. Het 'Mij' is in de eerste plaats het Mij van het goddelijke en onsterfelijke principe in ieder mens maar het kan ook betrekking hebben op Jezus zelf als middelaar of als brug naar de 'andere kant'. De traditie van de navolging van Christus is op dit principe gebaseerd. Ieder mens kan de Jezus in zichzelf verwerkelijken, zoals in de Vedische traditie Krishna of Râma kan worden verwerkelijkt en in het Boeddhisme de Boeddha zelf als Bodhisattva.¹²⁸ In **vers 48** komen we weer het *oordeel op de laatste dag* tegen. Traditioneel wordt het beschouwd als een verwijzing naar het laatste oordeel aan het einde der

---

128 Zie bijvoorbeeld ook: Paramahansa Yogananda, the yoga of Jesus, isbn 978 0 87612 556 4

tijden. Dit is de dogmatische visie die eeuwenlang de mens heeft doen sidderen en beven. Angst en bange gevoelens zijn altijd een belangrijke motivatie geweest om met geld over de brug te komen en de angst af te kopen. Een meer dynamische interpretatie kijkt niet 'naar het einde der tijden', dus naar een hele verre toekomst, maar kan heel goed duiden op het moment dat de tijd wegvalt en de mens – of de ziel – geheel naakt voor zijn eigen geweten staat, dat zijn eigen rechter is. Dan weet die ziel hoezeer zij de 'plank heeft misgeslagen' en hoe haar valse pretenties haar het verkeerde pad hebben opgestuurd naar een duistere en onzekere toekomst.

Ons eigen geweten is daarom onze eigen rechter. De rechter zal een oordeel uitspreken dat impliceert dat je opnieuw moet beginnen (reïncarnatie) om gemaakte fouten te herstellen of om op te gaan in het Absolute, in het eeuwige Ik ben. Die ziel is een Mensenzoon zolang hij of zij op aarde leeft in een belichaming. In het Sanskriet hebben we een uitspraak: *satyam eva jayate*: waarheid overwint werkelijk, dat is waar Jezus het over heeft in **vers 50**: *Ik weet dat Zijn wil eeuwig leven betekent. Mijn boodschap verkondig ik, zoals ik haar van de Vader heb gehoord. Onze eigen waarachtigheid is onze eigen rechter. We beoordelen onszelf. Niemand anders kan dat doen.*

Hoofdstuk XIII

Pasen

1. Het was vlak voor het Paasfeest. Jezus wist dat zijn tijd gekomen was om uit deze wereld heen te gaan terug naar de Vader. Hij had de mensen die bij hem hoorden in de wereld altijd liefgehad en dat bleef bleef hij doen tot het uiterste.

De zeven 'wonderen' van Jezus zijn nu behandeld:

1. Water in wijn veranderen (Joh 2,1-12)
2. Genezen op afstand (Joh 4,46-54)
3. Genezing van de lamme in het badhuis (Joh 5,1-18)
4. Broodvermenigvuldiging (Joh 6,1-15)
5. Lopen over water (Joh 6,16-21)
6. Genezing van een blinde (Joh 9,1-41)
7. Lazarus (Joh 11,1-53)

Onwillekeurig roept deze opstelling de vraag op of deze 'wonderen' in verband staan met de zeven *cakra's* en het meditatieve pad dat deze energieknoppunten (*cakra's*) in de ruggengraat ontsluit?

Nu begint het relaas van het laatste avondmaal, het verraad van Judas en de verloochening van Petrus. De dood en wederopstanding van Jezus is dan het ultieme en achtste 'wonder'. Dood en wederopstanding kunnen we het beste beschouwen vanuit de symboliek. Zij zijn het symbool bij uitstrek van transformatie en hoe de mens uit de dood het 'leven' van innerlijke verbondenheid binnenstapt. De toonzetting van de tekst verandert nu

en wordt rechtstreeks. In **vers 1** herhaalt Jezus wat hij al eerder had gezegd namelijk dat zijn tijd gekomen was. De tekst voegt er dan aan toe *om uit deze wereld heen te gaan, terug naar de Vader*. We kunnen er niet omheen dat deze formulering het beeld oproept van een bijna vastliggend scenario waarin Jezus een hoofdrol vervulde en de mensen om hem heen de andere rollen en de bijrollen. Aan Judas Iskariot is een kleine hoofdrol toebedeeld als tegenspeler van Jezus. De volgende zinsnede is ook merkwaardig omdat we weten dat echte liefde universeel en helend is. Liefde heelt alle scheidingen en overstijgt ieder onderscheid. In dat licht is het merkwaardig dat de tekst zegt dat hij *de mensen die bij hem hoorden in de wereld altijd had liefgehad*. Impliceert dit dat hij de mensen die *niet* bij hem hoorden niet had liefgehad? Was zijn liefde dan toch sektarisch? In de eerste plaats kunnen we hierover opmerken dat zijn liefde geen concept was maar uiterst praktisch. Dat betekent dat voor hem liefde slechts betekenis kreeg in de praktische situatie van het omgaan met mensen in het algemeen. Hij had iedereen waarmee hij in contact kwam lief, niet omdat hij diegenen waarmee hij niet in contact kwam niet zou liefhebben maar omdat die er voor hem niet waren. Het kerngegeven van universele liefde is dat zij gebaseerd is op het inzicht en de ervaring van de alomtegenwoordigheid van God, van het Ene dat telt. Maar dat Ene dat telt, toont zich niet in een concept of verbeelding maar in de praktische tastbaarheid en meetbaarheid van fysieke en subtiele aanwezigheid. Het goddelijke laat zich niet vangen in concepten en verbeeldingen maar in de stralende werkelijkheid van de alomtegenwoordigheid ervan in het hier en nú. Alle mensen die in een bepaalde situatie bijeen zijn gekomen, zijn een uitdrukking van die

goddelijke alomtegenwoordigheid. Zij zijn er het levende bewijs van. Wie ogen heeft om te zien, kan dat zien en wie oren heeft om te horen, kan dat horen. De ervaring van die alomtegenwoordigheid is altijd in het hier en nú en is dus praktisch. Jezus had de alomtegenwoordigheid van de Vader (en de Moeder) in *alle* mensen om hem heen lief. Anderen bestonden niet, want alleen het Ene telt. Een film heeft alleen een relatieve werkelijkheidswaarde vanwege het licht van de projectorlamp en het celluloid of een digitaal proces dat langs of door de lens loopt. Een andere film die in een opslagdoos naast de projector ligt, heeft geen praktische waarde, totdat die film aan de beurt is en wordt vertoond. De 'mensen die bij hem hoorden' zijn dus alle mensen die in dit toneelstuk of drama van Jezus met hem verbonden waren door met hem in contact te komen. Er is sprake van nog een merkwaardige aanvulling: *de mensen die bij hem hoorden in de wereld*. Op zichzelf beschouwd zou je de aanvulling 'in de wereld' evengoed kunnen weglaten want die betekenis ligt al impliciet opgesloten in 'de mensen die bij hem hoorden'. Is deze aanvulling een verwijzing naar al die mensen uit het Oosten die ook bij hem hoorden omdat hij daarvandaan kwam, zoals de mensen uit het Oosten ook naar hem kwamen bij zijn geboorte?

- 2. Ze waren bij elkaar gekomen voor het avondmaal en een innerlijke verwarring had zich intussen meester gemaakt van Judas, de zoon van Simon Iskariot, om hem ertoe aan te zetten Jezus uit te leveren *aan de autoriteiten*.**
- 3. Jezus wist dat de Vader hem macht over alle dingen in handen had gegeven en dat hij van God was gekomen en weer naar God terug zou gaan.**

Het drama begint zich nu te voltrekken. De leerlingen en Jezus komen bij elkaar voor het avondmaal. Bedoeld wordt de *agapè* of de ceremoniële communiemaaltijd van de Essenen. Dan meldt de tekst dat een innerlijke verwarring zich al van Judas Iskariot had meester gemaakt. Het woord ‘verwarring’ is de letterlijke vertaling van het Griekse woord ‘diabolos’, dat meestal met ‘duivel’ wordt vertaald. Deze vertaling vermijdt het gebruik van het woord ‘duivel’ vanwege de ‘verwarring’ die erover bestaat als gevolg van de eeuwenoude uitbeelding van de figuur van ‘duivel’ in de beeldende kunst. De verwarring bij Judas impliceert dat hij van discipel en trouwe volgeling plotseling de rol krijgt toebedeeld van tegenstander en tegenspeler van Jezus. Zou hij die rol op de juiste wijze kunnen en willen vervullen? Het scenario en de script lagen vast en op dit belangrijke moment was er geen enkele ruimte voor toeval of voor enige individuele inbreng. Judas moest eenvoudigweg de hem toebedeelde rol vervullen en was speciaal daarvoor door Jezus uitgekozen. In die zin was Judas de beste van de klas. Dit beeld wordt ondersteund door de recente vondst van de tekst van ‘Het Evangelie van Judas’. Het lijkt wel alsof **vers 3** dit aspect van een rol in een groot en kosmisch drama wil onderstrepen. *Jezus wist dat de Vader hem macht over alle dingen had gegeven.* Jezus was toneelschrijver en hoofdrolspeler tegelijkertijd. Hij was de uitvoerend musicus in zijn eigen compositie en Judas Iskariot vulde het *basso continuo* in op de klavecimbel en de cello. Simon Petrus stond bij de pauken en het schellende bekken. Johannes, de discipel die Jezus liefhad, keek slechts toe en luisterde in stilte of was deze Johannes wellicht Maria Magdalena zoals afgebeeld door Leonardo da Vinci in zijn fresco van ‘het laatste avondmaal’ in Milaan?

4. Tijdens de maaltijd stond hij op, legde zijn bovenkleed af, sloeg een linnen doek om. 5. Vervolgens goot hij water in een waskom en ging hij de voeten van zijn leerlingen wassen en droogde ze af met de handdoek die hij had omgeslagen.

De symboliek van het bovenkleed dat hij aflegde is de bedekking die hij wegneemt van het hart. De voeten wassen is op zich een handeling die men overliet aan een slaaf, een slavin of een bediende. Het is vergelijkbaar met de gewoonte in sommige culturen en sinds enige tijd ook in het Westen om de schoenen uit te doen als je binnenshuis komt. Jezus geeft aan deze handeling een dubbele betekenis. In de eerste plaats het gegeven van eenvoud en nederigheid en dat de leider bij uitstek diegene is die zijn schapen verzorgt en die zijn kudde schoonhoudt, ook in fysieke zin. In de tweede plaats zijn de voeten het lichaamsdeel dat ons in contact brengt met de aarde. Die verbinding maakt dat we aardse energie kunnen transformeren naar subtiele energie en omgekeerd. De voeten zijn het draaipunt, waar de hele energie-uitwisseling om draait. Zij vormen onze basis en worteling. Door verbondenheid met de aarde en met stoffelijkheid zijn de voeten bij uitstek het deel dat vervuiling opneemt. Dus is wassen noodzakelijk.

In **vers 10** benadrukt Jezus deze betekenis door te zeggen: *wie gebaad heeft, hoeft alleen nog de voeten te wassen en is dan rein*. Het baden hier is het subtiele bad waarin de ziel gezuiverd wordt omdat we onszelf in de hand hebben genomen en een proces van innerlijke verandering naar onze eigen lichtkant hebben doorgemaakt. Dat proces gaat met vallen en opstaan, maar wanneer de verandering zich

heeft uitgekristalliseerd en dus stabiel is geworden, blijft de ziel *relatief* schoon en hoeven we alleen het dagelijkse stof van de wereld af te wassen. Dit innerlijke proces van verandering dat uitmondt in een relatieve zuiverheid van de ziel kent drie stappen. De eerste stap is de impuls om je definitief naar het licht te keren en niet langer genoegen te nemen met de duistere kant in ons van, bijvoorbeeld lethargie, apathie en eindeloos klagen. De tweede stap is het besluit nemen om daadwerkelijk op stap te gaan en je fors in te spannen. Het is het stuk waar we meestal voor weglopen. Wanneer we daarin slagen, is er de enorme verleiding om ons in zelfgenoegzaamheid te wentelen en niet verder te willen gaan. Dan is er een of andere crisis en een forse impuls van buitenaf nodig om weer verder te gaan. Wie over die grens heenstapt, bereikt de relatieve zuiverheid waar Jezus over spreekt. Die mens hoeft zich niet langer voortdurend innerlijk te zuiveren want dat is hij of zij al. Alleen de voeten – onze verbinding met deze wereld – moeten steeds worden schoongemaakt om niet aan de attracties van het tijdelijke en de korte termijn gehecht te raken en het einddoel, het huis van de Vader en de Moeder, toch weer te vergeten. Het Gnostische Evangelie der Egyptenaren (III,67) spreekt over deze stabiele toestand van relatieve zuiverheid:

Nu ik u heb gekend

Heb ik mijzelf verenigd met het Ene dat onveranderlijk is

Ik heb mijzelf uitgerust met het licht van bewustzijn als wapen

Ik ben licht geworden

Want de Wijsheid zelf was vanwege de schitterende schoonheid van genade op deze plek.

Dit Evangelie van Johannes richt zich steeds op onze lichtkant, als kinderen van het licht.

6. Toen hij bij Simon Petrus kwam, zei deze: ‘u gaat toch niet mijn voeten wassen, Heer?’ 7. Jezus antwoordde: ‘Wat ik doe, begrijp je nu nog niet, maar later zul je het wel begrijpen.’ 8. Maar Petrus zei: ‘u zult mijn voeten niet wassen in eeuwigheid!’ Jezus zei: ‘als ik ze niet mag wassen, kun je niet bij mij horen’. 9. Simon Petrus zei vervolgens weer: ‘dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en mijn hoofd’.

Simon Petrus blijkt niet de meest heldere en intelligente leerling uit het groepje te zijn en slaat de plank weer geheel mis. Hij kan het niet laten om slechts in machts- en statusstructuren te denken. Werd hij daarom de eerste Paus van Rome? Het antwoord van Jezus in **vers 8** is vol betekenis. Wie de verbinding met het aardse laat vervuilen, verliest onherroepelijk de verbinding met het Ene, dat telt. Wanneer die verbinding weer verloren raakt, begint de reis weer van voren af aan. Die mens verliest zijn pas verworven, relatieve, vrijheid en raakt weer geheel verstrikt in gehechtheid aan deze wereld en aan de onontkoombaarheid van de cyclus van leven en dood, in plaats van dood en leven. In het Thomas Evangelie verwijst Jezus naar dit dilemma en zegt in uitspraak 7: *Gezegend is de leeuw die door de mens gegeten wordt en mens wordt. Vervloekt is de mens die door de leeuw gegeten wordt en leeuw wordt!*

10. Jezus zei: ‘wie gebaad heeft, hoeft alleen nog de voeten te wassen en is dan rein. Jullie zijn rein, maar niet allemaal’.

Innerlijke reiniging en zuiverheid zijn onontbeerlijk voor spirituele ontwikkeling. Die innerlijke reiniging is niet een

kwestie van dopen met water zoals we zagen in het begin van dit evangelie maar van dopen met geest. Die mens heeft gebaad zoals **vers 10** aangeeft. De geest waarin deze mens zich baadt, is de geest van de waarheid die troost en die ons in alle omstandigheden te hulp komt. Het lastige is echter dat die geest niet over ons neerdaalt of neervalt als manna uit de hemel of als een duif uit een donderwolk maar die geest komt over ons heen als we ons innerlijk openstellen en ontvankelijk maken voor inspiratie. Wanneer we depressief, lethargisch en apathisch zijn en voortdurend klagen, werpen we een zeer effectieve en grote blokkade op tegen iedere vorm van inspiratie. Gelijkgestemd gezelschap opzoeken is dan nog het meest probate middel om over deze essentiële hindernis heen te stappen. Spiritueel werk is praktisch zoals liefde dat ook is. Spirituele groei is een groei in liefde.

11. Hij wist immers wie hem zou overleveren. Daarom zei hij: 'jullie zijn niet allemaal rein.' 12. Toen hij hun voeten had gewassen en zijn bovenkleed weer had omgedaan en op zijn plaats was gaan zitten, vroeg hij hun: 'weten jullie wat ik met jullie heb gedaan?' 13. Jullie spreken mij altijd aan met 'Heer' en 'Meester' en zo is het ook, want dat ben ik. 14. Als ik dus jullie de voeten was als jullie Heer en Meester moeten jullie dat onder elkaar ook doen. 15. Ik heb jullie een voorbeeld gegeven zodat jullie ook kunnen doen wat ik heb gedaan. 16. Voorwaar, voorwaar zeg ik jullie: een dienaar is niet meer dan zijn heer, en een gezant is niet meer dan wie hem gezonden heeft. 17. Jullie zijn gezegend als jullie je aan dit principe houden, omdat je er weet van hebt.

In deze verzen benadrukt Jezus het gelijkheidsprincipe dat

gaat gelden wanneer alleen het Ene telt en wanneer een mens daarmee verbonden raakt. In die innerlijke eenheid zijn *alle* mensen de uitdrukking van dat Ene. Alle verschillen en onderscheidingen vallen weg. Maar die wereld is 'de andere kant' en kent een andere werkelijkheid dan de tijdelijke en relatieve werkelijkheid van deze meetbare en fysieke wereld van verscheidenheid. Het is echter alleen mogelijk om deze materiële en fysieke wereld op een natuurlijke, redelijke en liefdevolle manier te benaderen en erin te functioneren als we eerst verbonden zijn in de geest met de eenheid van de Vader, of met het koninkrijk *dat in u is*. De gezagslijn loopt van fijn naar grof en niet omgekeerd. Ons probleem is dat we altijd proberen om de wereld van de geest onder beheersing te krijgen vanuit de fysieke wereld. Dat is onbegonnen werk en leidt tot het gebruik van allerlei genotsmiddelen en tot drugs. In **vers 17** zegt Jezus dan ook: *Jullie zijn gezegend als jullie je aan dit principe houden, omdat je er weet van hebt.*

In een gnostisch tractaat getiteld 'Allogenes'¹²⁹ staat (par 52):

Ik keerde me tot mijzelf

En ik zag het licht dat mij omgaf

En het Goede dat in mij was:

Ik werd goddelijk

18. 'Ik kan dit niet van jullie allemaal zeggen. Ik weet wie ik heb uitgekozen, en wat er nu staat te gebeuren is om de Schrift in vervulling te laten gaan: 'hij die van mijn brood eet, heeft zich tegen mij gekeerd'¹³⁰ 19. Ik zeg het jullie nu al, voordat het zover is, zodat, wanneer het zover is, jullie erop zullen vertrouwen dat ik het

129 Nag Hammadi Geschriften II, J. Slavenburg/W.G. Claudemans

130 Psalm 41,9-10

ben¹³¹. 20. Voorwaar, voorwaar zeg ik jullie: wie iemand ontvangt die door mij gezonden is, ontvangt mij, terwijl wie mij ontvangt Hem ontvangt die mij gezonden heeft.

De verwijzing naar de Schrift in **vers 18** is naar Psalm 41,10:
Zelfs mijn vriend,

Die ik het meest vertrouwde

At van mijn brood

En trapt mij in overmoed na.

Ook in dit vers geeft Jezus aan hoezeer hij een bepaalde script van een toneelstuk of drama volgt dat uitgevoerd moet worden. Jezus stelt zich volledig in gehoorzaamheid op en volgt het script nauwgezet. Hoe geheel haaks staat deze volgzaamheid op ons idee van vrijheid en van 'persoonlijke' verantwoordelijkheid. Voor Jezus gold het *Uw wil geschiede* volledig en totaal terwijl Jezus zelf geheel vrij bleef. Dit is de grote uitdaging van een spiritueel mens. De persoonlijke vrijheid opgeven en achter je te laten om van daaruit één te worden met de wil van de Schepper die Heer en Meester is. De vrije mens die als een koning is, is niemand anders dan de dienaar van die Wil. Ook daarom legt Jezus steeds de nadruk op eenvoud, pretentieloosheid en dienstbaarheid. Zij zijn allemaal vanzelfsprekende aspecten van liefde. In **vers 20** vinden we weer een nogal raadselachtige uitspraak: *wie iemand ontvangt die door mij gezonden is, ontvangt mij, terwijl wie mij ontvangt Hem ontvangt die mij gezonden heeft.* Op zich is de uitspraak niet zo'n raadsel maar in de context wel. Want deze uitspraak staat in verband met de actie van Judas Iskariot. Uit de nieuwste onderzoeken als gevolg

---

131 Dwz de Messias die volgens de Schrift dit zou meemaken en dat hij niet door iets onvoorzien werd overvallen.

van de publicatie van het Evangelie van Judas¹³² neemt het inzicht toe dat onze voorstelling van de rol van Judas Iskariot ingrijpend moet worden gewijzigd. Judas was geen verrader maar werd door Jezus zelf opgedragen om als tegenspeler te fungeren. Hij werd als het ware gedwongen om die rol op zich te nemen en onderging daarmee het lot van een verrader. De eerste martelaar was dus niet de Heilige Sebastiaan, zoals de katholieke kerk ons wil doen geloven, maar deze Judas. Tegen die achtergrond krijgt deze uitspraak wel een heel bijzondere betekenis: dat Jezus en Judas als tegenspelers in een kosmisch drama en als toneelspelers op het toneel met elkaar in vriendschap en liefde waren verbonden. Zij volgden slechts het script van het drama. In **vers 19** bevestigt Jezus deze stelling en zegt dat hij het zelf is 'die erachter staat'. Judas kon zich geen betere leermeester wensen.

**21. Bij deze woorden werd Jezus innerlijk diep bewogen en plechtig verklaarde hij: 'waarachtig, ik verzeker jullie: een van jullie zal mij *aan de autoriteiten* uitleveren'.
22. De leerlingen keken elkaar niet begrijpend aan en vroegen zich af wie hij bedoelde.**

Jezus werd innerlijk bewogen omdat hij het overzicht behield over het hele toneel en hij zag hoe Judas zich bij zijn rol hield in de wetenschap dat het voor hem fataal zou aflopen. In een hart dat vervuld is van liefde wekt zo'n spanningsveld een diepe innerlijke bewogenheid op. Die bewogenheid is, vreemd genoeg, een teken van ware emotie hoewel emotie als zodanig een grote verstilling geeft. Het is de spanning tussen de innerlijke verstilling en de krachtige impulsen

---

132 J. van Oort, Het Evangelie van Judas, 2006

en bewegingen aan de oppervlakte die zo'n innerlijke bewogenheid veroorzaakt. Het woord dat de tekst gebruikt voor 'uitleveren' is het Griekse *paradidomi*. In het verleden werd dit woord vertaald met 'verraden' maar dat is niet de primaire betekenis. Omdat de tekst dit woord gebruikt, verwijst het ook naar de bijzondere rol van Judas, niet als verrader maar als trouwe leerling die tot het uiterste ging in navolging van zijn Meester (zie ook **vers 1**).

23. Een van hen, de leerling van wie Jezus hield, lag aan tafel aan en leunde op de borst¹³³ van Jezus. 24. En Simon Petrus wenkte hem om Jezus te vragen wie hij toch bedoelde. 25. Hij boog zich dicht naar Jezus toe en vroeg: 'Wie, heer?' 26. Jezus antwoordde: 'hij is het aan wie ik dit stukje brood, dat ik heb ingedoopt, zal geven. Toen hij dat had gedaan gaf hij het aan Judas, de zoon van Simon Iskariot.

In **vers 23** komen we weer 'de leerling van wie Jezus hield' tegen. Meestal wordt aangenomen dat met die leerling Johannes de Evangelist wordt bedoeld. Maar er is een kleine minderheid die vanaf het begin heeft volgehouden dat die leerling Maria Magdalena was. Leonardo da Vinci heeft haar dan ook afgebeeld op zijn beroemde fresco in een klooster in Milaan. Veel waarschijnlijker is echter dat deze 'geliefde discipel' niemand anders was dan zijn broer Jakobus. Dat is alleen al waarschijnlijk omdat met ieder ander, zoals Johannes of Maria Magdalena, een verkeerd beeld zou kunnen ontstaan uit de intieme fysieke relatie waarvan kennelijk sprake was. De geliefde discipel ligt tegen de borst of het hart van Jezus

---

133 Ook: 'op het hart van Jezus'

en stelt hem dan de vraag van Petrus (**vers 24**). Binnen de strikt gereguleerde en sterk genormeerde Joodse ethiek van die tijd was een homoseksuele relatie met wie dan ook ondenkbaar, zeker in het openbaar. Dus Johannes valt al zondermeer af: de scène zou te zeer als dubieus kunnen worden geïnterpreteerd. In de Hellenistische wereld was homoseksualiteit immers een geaccepteerd gegeven maar in de Joodse traditie werd homoseksualiteit als abominabel beschouwd en was steniging de straf. Een openlijk intieme verhouding met een vrouw werd ook als volstrekt ongepast beschouwd, dus ook Maria Magdalena valt af. Dan blijft Jakobus als broer van Jezus over. Overigens gaat de symboliek verder dan de relatie aan te geven tussen de twee broers. In spirituele zin kunnen we dit vers lezen als het oprijzen van de *kundalini*-energie (de slangenenergie) langs vier cakra's: het beginpunt is *mûlâdhâra cakra* (onderaan de ruggengraat). In dit punt rijst de vraag over het verraad op om vervolgens langs een steeds fijner worden energiestroom (*sushumnâ*) naar de hart *cakra* te gaan (*anâhata cakra*). Deze vierde *cakra* wordt gezien als het energetische centrum van liefde, medeleven, menselijkheid en geborgenheid, dat zorgt voor een liefdevol en ondersteunend contact met de ander en voert van het ik-bewustzijn naar het wij-bewustzijn. De spirituele betekenis gaat altijd over onszelf met Jezus als voorbeeld.

Opvallend is ook dat Petrus de vraag niet rechtstreeks stelt aan Jezus zelf maar aan Jakobus, de door Jezus zelf aangewezen opvolger. Het is nauwelijks verbazingwekkend dat uitgerekend Simon Petrus in **vers 24** vraagt naar de identiteit van die mogelijke 'verrader'. Petrus was zo laf dat hij het zelf niet durfde te vragen maar hij wenkte heimelijk naar de 'leerling van wie Jezus hield' om het aan de Meester

fluisterend te vragen. Jezus fluistert in het geheel niet en zegt onomwonden dat het diegene is aan wie hij een stukje brood zal geven. Bijzonder is dat de tekst niet vermeldt waarin Jezus het brood gedoopt heeft. Voor de hand zou liggen dat het in wijn zou zijn maar als we het voorafgaande beschouwen zou het zeker ook een bijzondere drank kunnen zijn die Judas in staat moest stellen om zijn meester in de ogen van de buitenwereld te verraden.

27. Op dat moment nam het tegendraadse¹³⁴ bezit van Judas en Jezus zei: ‘Doe maar meteen en snel wat je van plan bent.’ 28. Niemand aan tafel begreep waarom hij dit zei. 29. Maar omdat Judas de kas beheerde, dachten sommigen dat Jezus Judas had opgedragen om de dingen te kopen die voor het feestmaal ingekocht moesten worden of dat hij een aalmoes moest geven aan de armen. 30. Judas nam het stukje brood en liep meteen naar buiten, de nacht in.

Dat het stukje brood een verrassende uitwerking had, blijkt uit **vers 27** want op dat moment ‘voer de satan in hem’ althans zo wordt dit tekstgedeelte door de vertalers meestal weergegeven. Het woord ‘satana’ is een Hebreeuws woord dat letterlijk tegenstander of tegenspeler betekent. De kruisiging is een dualistisch drama met een scherp verschil tussen licht en duisternis. In eenheid zou zo’n dualiteit eenvoudig verdampen. Maar Jezus was de sterspeler in dit dualistische drama dat zeer in zwang was in de chaotische tijden van Romeinse bezetting en heerschappij. Om zijn rol te spelen had Jezus een sterke tegenstander nodig en hij

---

134 Letterlijk: Satanas, Satan.

koos Judas ervoor. Dat Jezus de draden van het spel geheel in de hand had, blijkt ook uit de volgende uitspraak: *doe maar meteen en snel wat je van plan bent*. In **vers 28** zien we dan dat niemand wist waarover Jezus het had. Men dacht dat Judas Paasinkopen ging doen! Maar Judas liep naar buiten, de duisternis van de nacht in (**vers 30**). De symboliek van het nachtelijk duister is duidelijk.

Ten opzichte van de drie andere canonieke evangeliën is het Evangelie van Johannes wel het meest negatief over de rol van Judas Iscariot. Hij was 'bezeten van de duivel (tegenstrever)'. Dit staat in schril contrast met de informatie die we hebben verkregen over Judas Iscariot uit het Evangelie van Judas dat in het jaar 2006 in de openbaarheid kwam. Op pagina 35 van het manuscript staat:

(Jezus spreekt): 'Laat ieder van jullie die sterk genoeg is onder de menselijke schepselen de volmaakte mens voortbrengen en laat deze volmaakte mens voor mijn aangezicht komen staan'. Zij allen zeiden: 'Wij hebben de kracht om dat te doen!' Maar hun geest was niet in staat om het te wagen voor hem te gaan staan. Alleen die van Judas Iscariot durfde dat wel. Hij was in staat voor hem te staan. Maar hij kon hem niet in de ogen zien en wendde zijn gelaat af.

Voorts pagina 35/36:

Jezus ziende dat Judas zinspeelde op de verheven andere dingen sprak tot hem: 'Ga terzijde staan van die andere en ik zal je de geheimenis van dat rijk vertellen. Voor jou is het mogelijk het te bereiken, maar je zult er veel verdriet om hebben.

(36) Want iemand anders zal je plaats innemen opdat weer compleet zal zijn het getal van de twaalf discipelen met hun God'.

Judas zei tot hem:

‘Wanneer zult u mij deze dingen vertellen? En wanneer zal de grote dag van het licht dagen voor dat geslacht?’ Maar terwijl hij dit alles zei, verliet Jezus hem.

Pagina 57:

(Jezus spreekt:) Zie, aan jou is alles gezegd. Hef je ogen op en zie op de wolk en op het licht in de wolk en op de sterren die de wolk omgeven. De leidende ster is jouw ster!’

Judas hief zijn ogen op en hij zag de lichtende wolk en hij ging naar binnen. ¹³⁵

Liefde

31. Toen Judas was weggegaan zei Jezus: ‘nu wordt de Mensenzoon verheerlijkt, en in hem wordt God verheerlijkt. 32. Als God in hem wordt verheerlijkt, zal God hem onmiddellijk in die grootheid laten delen. 33. Mijn kinderen, ik blijf nog maar heel kort bij jullie. Dan zullen jullie mij gaan zoeken. Maar wat ik tegen de mensen uit Judea heb gezegd, zeg ik ook tegen jullie: ‘waar ik heenga, kunnen jullie niet komen’. 34. Ik geef jullie een nieuw gebod: hebt elkander lief. Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar ook liefhebben. 35. Als jullie elkaar liefhebben zal iedereen jullie daaraan herkennen en weten dat jullie mijn leerlingen zijn’.

In het vorige hoofdstuk (XII,23) had Jezus al gezegd dat de tijd gekomen was om de Mensenzoon te verheerlijken en in **vers 31** herhaalt hij deze uitspraak. Jezus legt een wel zeer bijzondere nadruk op deze verheerlijking die duidelijk

---

¹³⁵ Uit J. van Oort, Het Evangelie van Judas, vertaling met commentaar, 3e druk, 2007

verwijst naar het thema van de opstanding uit de dood. Zoals gezegd, is dat thema hetzelfde als transformatie. Menselijke ontwikkeling is een kwestie te leren het verleden achter je te laten waardoor het doodgaat om vervolgens in de eenheid met God zelf te staan en te vergoddelijken. Het is een voortdurend proces van doodgaan en geboren worden in een nieuwe dimensie, in een nieuw licht. In Gods eenheid straalt die eenheid in volle glorie over de terugkerende zoon. **Vers 33** begint met het woord 'kinderen'. Meestal worden hier niet-Joden mee bedoeld omdat die nog niet volwassen zijn vanuit de Joodse traditie. De discipelen van Jezus waren een allegaartje van mensen met een heel verschillende achtergrond. Zowel Johannes de Evangelist als Philippus waren van Griekse komaf. Alleen Judas Iskariot kwam uit Judea. In symbolische zin verwijst dit woord 'kinderen' naar het feit dat de discipelen nog een hele weg hebben af te leggen alvorens de rijpheid van volwassenheid te hebben bereikt, zoals ook blijkt uit het tweede deel van dit vers (*waar ik heenga kunnen jullie niet komen*). De tekst wekt de indruk dat Jezus doelt op het hartprincipe (*anahata cakra*) dat door opleiding en scholing onder Jezus' leiding bereikbaar was geworden voor de discipelen. Maar de volgende drie stappen liggen dan nog in het verschiet en die stappen konden de leerlingen nog niet zetten. In **vers 34** geeft Jezus zijn discipelen de nieuwe opdracht en de basis voor hun verdere onderricht. Zij moeten elkaar liefhebben zoals Jezus hen heeft liefgehad. Dit is lastig, want juist liefde kan niet worden afgedwongen. Liefde is altijd pure en vrije energie die van binnenuit moet oprijzen. Als dat niet gebeurt, zal er altijd diep in het innerlijk een 'nee' zijn die deze afgedwongen liefde ontkracht en verloochent. In **vers 35** bevestigt Jezus dat liefde die van binnenuit oprijst en verbonden is met het

Ene, praktisch is en ervaren kan worden in het hier en nú. Die liefde is buitengewoon aantrekkelijk en heeft charisma. Daaraan zullen de mensen herkennen dat deze mens een discipel van Jezus is. Dit is de vierde *cakra*, de hart*cakra*, met de kwaliteit van innerlijke stilte en vrede.

Simon Petrus

36. Simon Petrus vroeg: 'Heer, waar gaat u naartoe?' Jezus antwoordde: 'waar ik naartoe ga kun je mij nu nog niet volgen maar later wel'. 37. Petrus zei: 'Heer waarom kan ik u nu niet volgen? Ik ben bereid mijn leven voor u te geven'. 38. Jezus zei: 'Je zegt dat je jouw leven voor mij wilt geven? Ik verzeker je: nog voor de haan kraait zul je mij al drie keer verloochend hebben'.

In deze laatste verzen bevestigt Jezus dat Simon Petrus en de andere discipelen nog verder moeten gaan om de onvoorwaardelijke liefde waar Jezus over spreekt ook werkelijk uit te dragen. Alleen Judas Iskariot en Maria Magdalena waren daartoe in staat. Ook Petrus is nog gebonden aan zijn persoonlijkheid en daarmee aan het verlangen om die in stand te houden. Hoewel hij zegt dat hij zijn leven zou geven, zoals Judas dat zou doen, kon hij daar niet toe komen toen het moment zich aandiende. Hij had geen andere keus dan Jezus te verloochenen toen hem naar zijn Meester werd gevraagd. Jezus wist dat. Als we uitgaan van de bijzondere rol die Judas Iskariot kreeg toebedeeld, kan het verschil tussen Judas en Petrus nauwelijks groter zijn. Judas gehoorzaamde en Petrus verloochende.

Liefde is allesdoordringend. Zij dringt overal in door en brengt alles tot eenheid. Liefde is eenheid. Wanneer liefde wordt ondervonden door twee of meer mensen dan is die

liefde wat hen samenbindt en tot elkaar brengt. Dat wordt ondervonden als eenmakend. Liefde neemt alle verschillen weg. Liefde tussen de zogenaamde twee is in feite één. De twee zijn slechts belichamingen, maar in waarheid is er slechts één. Dat Ene weerspiegelt het licht van bewustzijn in twee belichamingen. De liefde is de vanzelfsprekendheid waarmee die twee met elkaar omgaan. Als er iets anders tussenin is, is er geen liefde. Liefde kent geen verschil tussen subject en object, tussen leermeester en discipel. Liefde is universeel. Die Liefde dringt overal in door en daarom kunnen alle mensen liefde ervaren en ondervinden zolang men dat wenst. Alle eisen die men stelt, reduceren de liefde tot nul. Liefde vergaat nooit. Zij is er voor altijd, vol, eeuwig, één, zuiver, onverklaarbaar, alles doordringend. Zolang men liefde niet begrijpt in haar eenmakende grootsheid kan men niet werkelijk liefhebben. Velen denken dat zij liefhebben en blijven uitzoeken waar zij van houden en niet van houden. Zij hebben hun voorkeur en hun afkeer en teleurstellingen. Dat is de wereld van dualiteit, van tegenstellingen. Maar liefde is onveranderlijk, één, zonder tweede. Liefde is er voor het welzijn van allen door middel van liefde voor wat waar en werkelijk is¹³⁶.

---

136 Van God houden als van niemand, Preken van Meister Eckhart, 1975, preek 17

Hoofdstuk XIV

Het huis van Mijn Vader

1. Wees niet ongerust; vertrouw op God en op Mij. 2. Er zijn veel kamers in het huis van mijn Vader. Zou ik anders gezegd hebben dat ik wegga om voor jullie een plaats gereed te maken? 3. En als ik dan wegga om die plaats voor jullie klaar te maken zal ik weer terugkomen en dan zal ik jullie meenemen, en dan zullen jullie zijn waar Ik ben.

De discipelen begrijpen inmiddels dat er een drama staat te gebeuren en maken zich ongerust. Steeds weer valt op – na tweeduizend jaar van achteraf kijken en conclusies trekken - hoe de discipelen vast lijken te houden aan de concrete, fysieke, werkelijkheid en nog geen innerlijk inzicht hebben verworven. Eigenlijk valt hun domme botheid op. Na geruime tijd met Jezus te zijn omgegaan zou je mogen verwachten dat ze zoveel innerlijke stabiliteit hadden verworven dat ze in kalmte de komende gebeurtenissen tegemoet zouden treden. Er zijn voorbeelden te over van hoe mensen van alle tijden en generaties hun kalmte en waardigheid wisten te bewaren, juist in tijden van crisis. Waarom deze discipelen niet? Zijn deze discipelen wellicht ontsproten aan het brein van de evangelisten en waren de echte discipelen van Jezus heel anders en anoniem? Dat lijkt onwaarschijnlijk maar de wijze waarop het hele Nieuwe Testament steeds de wankelmoedigheid van deze meest intieme volgelingen van Jezus benadrukt, roept de nodige vragen op. We mogen ook niet vergeten dat de evangelieteksten één of twee generaties

na de dood van Jezus zijn geschreven. Rechtstreekse ooggetuige-verslagen ontbreken en ook de Romeinse en Joodse geschiedschrijvers zwijgen over Jezus en zijn discipelen. Het blijft een raadsel hoe een charismatische preker en hervormer die regelmatig duizenden mensen op de been kreeg zo aan het kritische oog van de toenmalige geschiedschrijvers kon ontsnappen. Was zijn 'impact' toch geringer dan de bijbel ons wil doen geloven of was Jezus toch een 'verschijning' zoals de leer van het docetisme en de gnostici ons willen doen geloven?¹³⁷ De Joodse traditie is sterk gericht op het actieve gebruik van symboliek en van metaforen. Zouden de discipelen dan ook een symbolische betekenis vertegenwoordigen en – bijvoorbeeld – symbool staan voor 12 typen van mensen?¹³⁸ In tijden van crisis of wanneer zich een drama voltrekt zal ongerustheid in een groep gemakkelijk oprijzen maar in een goed getrainde en gedisciplineerde geest is dat lang niet altijd het geval. De uitdaging is om juist dan niet in paniek te raken en onrustig te worden, maar bij jezelf te blijven. Dat is toch het minste wat we van de discipelen zouden mogen verwachten. In **vers 2** spreekt Jezus over 'het huis van mijn Vader'. Er zijn een aantal vindplaatsen waar Jezus spreekt over 'het huis van mijn Vader'. In Joh. 2,16 stelt Jezus, bijvoorbeeld, de tempel van Jeruzalem gelijk aan het 'huis van mijn Vader'. Duidelijk is dat dit in dít vers niet wordt bedoeld. Vanuit de dogmatiek wordt ons voorgehouden dat hij hiermee 'de hemel' bedoelt. In praktische zin heeft het woord 'hemel' tegenwoordig zijn betekenis verloren en blijft er een vaag beeld over van rozengeur en maneschijn. Dat zo'n beeld onjuist is, zullen

137 Zie ook Lynn Picknett en Clive Prince, *The Masks of Christ*, 2008

138 Zie ook Mt XIX,28

weinigen in twijfel trekken. Wat kunnen we weten over de 'hemel' – en dus ook over de 'hel' als tegengestelde – en wat kunnen we weten over 'het huis van de Vader'? Het is duidelijk dat Jezus spreekt over de 'thuisreis' dat wil zeggen over de terugkeer van de menselijke ziel naar haar eigen oorsprong, waar zij dus ooit vandaan kwam als goddelijk en onsterfelijk principe. Die oorsprong is het 'huis van de Vader' en heeft dus alles te maken met het idee van verlossing of van bevrijding. In Boeddhistische kringen zou dat 'verlichting' worden genoemd.

De weg naar bevrijding of zelfrealisatie gaat over ontwikkeling van wijsheid. Wijsheid is uiterst praktisch en laat zich niet vangen in een diploma of certificaat. Geleerdheid vormt dikwijls zelfs een blokkade voor wijsheid. Wijsheid heeft te maken met innerlijk evenwicht en harmonie waar hoofd, hart en handelen (de zintuigen) in een harmonische en evenwichtige verhouding met elkaar samenwerken. Dat kan alleen wanneer we ons richten naar de werkelijkheid en niet vasthouden aan allerlei illusies en dromen. Hiervoor is ons het onderscheidingsvermogen gegeven. Wanneer dat vermogen is wakker geschud zodat we weer leren onderscheid te maken tussen droom en werkelijkheid en leren te nuanceren, zullen we, stap voor stap, uitstijgen boven onze innerlijke belemmeringen en blokkades. Het einde van deze ontwikkeling, de volle ontplooiing van de *kundalini*-energie, ligt in onbegrensd, zuiver bewustzijn dat geheel transparant en vrij is. In het onbegrensd valt iedere wens, iedere ambitie om iets te bereiken weg, want in die eenheid valt er niets te bereiken. Er zijn immers geen vormen, geen grenzen en geen betekenissen. Die kunnen slechts oprijzen in de begrensdheid en polariteit van een schepping en daarmee

in de wereld van ervaring. Toch kunnen we het begrensde slechts ervaren vanuit het onbegrensde. Het onbegrensde is de enige en tegelijkertijd de ultieme werkelijkheid. Dit is één betekenis van 'het huis van de Vader'. In het onbegrensde zijn geen kwaliteiten, noch kenmerken.

Een tweede betekenis van 'het huis van de Vader' is dat er de hemel mee wordt bedoeld, die, zoals we uit Boek Genesis weten, in het begin geschapen werd (*in den beginne schiep God de hemel en de aarde*). De hemel is een wereld waar zielen met grote verdiensten heengaan. Deze verdiensten hebben zij verworven door fysieke en geestelijke discipline en door het beoefenen van allerlei vormen van offervaardigheid of dienstbaarheid. Wie de weg van devotie gaat, bereikt ook deze wereld en kan dan genieten van de nabijheid van de universele godheid en van allerlei andere hemelse wezens in hun meest zuivere vorm. Deze wereld, die in de Vedische traditie *Brahmaloka* wordt genoemd, wordt beheerst door het idee van beloning. Wie goede daden doet, kan een plaats in de hemel bereiken. Maar dat idee is aan tijd gebonden, want een beloning kent een begin en een einde. Wanneer men eenmaal van de hemel heeft kunnen genieten zal die ziel toch weer op aarde terugkeren om haar reis af te maken en dan begint het hele proces opnieuw.

De derde betekenis van *het huis van mijn Vader* is een combinatie van beide (1 en 2 dus). Wie de verbinding met zichzelf als goddelijk en onsterfelijk principe terugvindt, zal in staat zijn om in wijsheid te functioneren en niet op grond van goedaardige of kwaadaardige handelingen om daardoor in de hemel of in de hel terecht te komen. Wie 'Mij' vindt en in 'Mij' gelooft gaat voorbij aan deze schepping die

gebaseerd is op polariteit en tegengestelden, zoals *yin* en *yang*, mannelijk en vrouwelijk. Die mens keert niet meer terug bij de transferbalie van deze wereld. Het is wel mogelijk dat die ziel binnen de schepping beschikbaar blijft en een plaats inneemt in het universum om haar universele taak en functie te blijven vervullen totdat de schepping wordt teruggenomen.

Niemand komt tot de Vader dan door mij

4. Jullie weten waar ik heenga en de weg erheen kennen jullie ook'. 5. Thomas zei: 'Heer we weten niet eens waar u heengaat, hoe kunnen we de weg daarheen dan kennen?' 6. Jezus antwoordde: 'Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij. 7. Als jullie Mij werkelijk hadden gekend, zouden jullie ook de Vader kennen. Vanaf nu kennen jullie hem, want jullie hebben hem zelf gezien.'

In **vers 4** verwijst Jezus naar 'de Weg' die bekend zou zijn en ook waarheen die weg leidt: het huis van de Vader, de thuisreis. Die weg voltrekt zich in een aantal stappen en was het centrale thema van de mysteriescholen. Maar in **vers 5** komt 'de ongelovige Thomas' weer ten tonele en zegt dat hij de weg niet kent. Niet voor niets wordt deze Thomas 'ongelovig' genoemd want hij is symbolisch voor de quasi geleerde geest die alles door middel van concrete en meetbare stellingen 'bewezen' wil zien. Een dergelijke geest heeft zich geheel afhankelijk gemaakt van de zintuigen en is niet langer in staat de metafysische werkelijkheid onder ogen te zien of te beschouwen. Merkwaaardig is dan dat deze zelfde Thomas de 'tweelingbroer' van Jezus wordt genoemd en bekend staat als een vooraanstaande leerling uit de

groep. Het Evangelie van Thomas¹³⁹ is naar hem vernoemd. Vertegenwoordigen de discipelen dan toch twaalf archetypen van de mens terwijl hun persoonlijke ontwikkeling zich juist ontworstelt aan dat type om ten slotte universeel te worden? De verwijzing naar het doel van de weg in **vers 4** is duidelijk gericht op bevrijding waarin het individuele en universele geheel in elkaar opgaan. In het onbegrensde zijn geen typering. Daar ging Jezus heen, maar deze ongelovige Thomas leek dat niet te beseffen. Hij weet niet waar de meester heengaat, laat staan dat hij de weg erheen kent (**vers 5**). Totale onwetendheid dus. Merkwaardig voor zo'n vooraanstaande discipel, die meer dan drie jaar hierop gefocust was. De traditie geeft aan dat Thomas naar India ging en een Christengemeenschap stichtte aan de kust van Zuid-India. Die gemeenschap is nog steeds springlevend. Uit de legenden rond zijn prediking aldaar komt een heel andere persoonlijkheid naar voren. De legende rond deze Thomas zegt juist dat hij als geen ander ervan doordrongen was dat 'concrete' bewijzen niets zeggen omdat hij wist hoezeer deze zogenaamde concrete en meetbare wereld als een droom is. Deze ongelovige Thomas gaf bovendien zijn naam aan het gnostische Evangelie van Thomas dat met het Johannes Evangelie het meest esoterische is binnen de kerkelijke overlevering. Aanwijzingen te over dus dat de staat en functie van de discipelen rond Jezus aan een wezenlijke herijking toe is.

In **vers 6** vinden we dan een van de meest bekende uitspraken van Jezus. Dat is weer een *Ik ben* uitspraak. Deze keer zelfs drievoudig: *Ik ben de weg, de waarheid en het leven*.

---

139 Evangelie van Thomas, vertaling met commentaar door Paul van Oyen, 2005

Ook nu weer moeten we de verleiding weerstaan om deze woorden *niet* op Jezus als persoon te betrekken maar op het universele principe van goddelijkheid en onsterfelijkheid dat in *ieder* mens aanwezig is. Dus: *het zuivere bewustzijn van IK BEN toont ons de weg; het zuivere bewustzijn van IK BEN is de werkelijkheid (waarheid); het zuivere bewustzijn van IK BEN is het levensprincipe in ons.* Vervolgens sluit Jezus deze uitspraak af met de onsterfelijke woorden: *niemand komt tot de Vader dan door Mij.* Ook hier moeten we nadrukkelijk afstand nemen van het lezen van het woord 'Mij' als betrekking hebbend op Jezus *persoonlijk*. Dit 'Mij' is niets anders dan de bezittelijke vorm van IK BEN. Het is dus de vorm van IK BEN waarmee wij ons kunnen vereenzelvigen want dat IK BEN is 'van Mij'. Jezus en Shri Krishna doen beiden hetzelfde: zij vereenzelvigen zich geheel en al met het zuivere bewustzijn van IK BEN, dat goddelijk is en onsterfelijk, en tonen aan dat de realisatie ervan als datgene wat helemaal van jezelf is, 'de Weg' is. Die Weg kent zeven grote stadia die verwerkelijkt moeten worden, dat wil zeggen je moet er geweest zijn en doorheen zijn gegaan om ieder stadium ten slotte achter je te laten. Deze zeven stappen volgen het patroon van de diatonische toonladder (het muzikale octaaf van do, re, mi enz). Gurdjieff en de zijnen¹⁴⁰ hebben dit traject van Zelfrealisatie of Verlichting uitgebreid beschreven in het Enneagram dat via de Soefi's uit de Vedische traditie naar het Westen is gekomen. In de Vedische traditie staat dit traject ondermeer uitgebreid beschreven in de Yoga Vâsishtha. Het ontwaken van de *kundalini*-energie via de zeven *cakra's* beschrijft hetzelfde pad. De uitspraak in **vers 7** bevestigt hoe Jezus zich vereenzelvigd met het

---

140 Bijvoorbeeld P.D. Ouspensky, Op zoek naar het wonderbaarlijke, 1965

IK BEN als Vader en oorsprong van al het geschapene: *Als jullie mij werkelijk hadden gekend, zouden jullie ook de Vader kennen.* Het is overigens een natuurlijk gegeven dat als je een vader wilt kennen het goed is om naar zijn zoon te kijken. Zeggen we niet in het Nederlands: *zo vader, zo zoon?* Met de concreetheid van Jezus in een fysieke gedaante maakt de Vader, het IK BEN, zichzelf zichtbaar en kenbaar. Onze tijdgeest bestaat nu eenmaal uit een grote verzameling van Thomassen en Petrussen. We zijn te blind en te doof om de Heer op een andere wijze te ervaren dan door de Zoon. Dit is de boodschap. Natuurlijk slaan de *Ik ben* uitspraken van Jezus ook op Jezus zelf. Het zou echter een grote vergissing zijn als we die betekenis voorop stellen en de universele betekenis, die op ons allemaal van toepassing is zouden vergeten en negeren.

Geloof en vertrouwen

8. Philippus zei: 'Heer, toon ons de Vader, dan zijn we gerustgesteld.' 9. Jezus antwoordde: 'ik ben nu zolang bij jullie geweest, en je kent Mij nog niet, Philippus? Wie Mij heeft gezien, heeft de Vader gezien. Hoe kun je dan zeggen: 'toon ons de Vader'. 10. Geloof je dan niet dat ik in de Vader ben en de Vader in Mij? Ik spreek niet namens mezelf als ik tegen jullie spreek, maar de Vader die in Mij blijft, doet zijn werk *door Mij*. 11. Vertrouw op Mij dat ik in de Vader ben en de Vader in Mij of geloof het anders op grond van de dingen zelf die gebeuren. 12. Voorwaar, voorwaar ik zeg jullie: wie op Mij vertrouwt zal dezelfde dingen doen als ik, en nog meer dan dat want ik ga naar de Vader. 13. Wat jullie dan in Mijn naam vragen, zal ik doen zodat de Vader verheerlijkt wordt in de zoon. 14. Als jullie iets vragen in Mijn naam, dan zal ik dat doen.

Nu neemt Philippus het woord en alsof hij niet goed gehoord heeft wat Jezus tegen Thomas zei, herhaalt hij (**vers 8**) de vraag van Thomas: *toon ons de Vader, dan zijn we gerustgesteld*. Ook deze Philippus zou later zijn naam geven aan het toonaangevende esoterische Evangelie van Philippus. Philippus is geen Hebreeuwse naam maar een Griekse naam (zo was bijvoorbeeld de naam van de vader van Alexander de Grote 'Philippus'). Philippus was dus een Helleen, afkomstig uit het toenmalige Palestina. De meeste apostelen waren overigens Hellenen uit Palestina.

In zijn eigen Evangelie zegt deze Philippus over Jezus (57:29 e.v.): *Jezus verborg zich meestal en liet niet zien wie of wat hij in werkelijkheid was. Hij liet zich zien op de manier die alle mensen in staat moest stellen hem te zien. Dus voor de groten liet hij zich zien als groot en aan de kleinen openbaarde hij zich als klein, aan de engelen als een engel en aan mensen als mens. Maar daarom was zijn eigen woord voor iedereen verborgen. Sommigen meenden Jezus zelf gezien te hebben terwijl ze dachten dat ze zichzelf zagen, maar toen hij zich aan zijn leerlingen in zijn eigen heerlijkheid toonde op de berg (Tabor) was hij niet klein. Hij toonde zijn eigen grootsheid en om zich aan zijn discipelen zichtbaar te maken maakte hij hen ook groot zodat ze hem in zijn kosmische vorm zouden kunnen zien.*

58:28 e.v.:

De hemelse mens heeft meer kinderen dan de aardse mens. De kinderen van Adam zijn talrijk en sterven maar de kinderen van de volmaakte (hemelse) mens zijn nog veel talrijker want zij sterven niet en worden steeds weer geboren. Een vader maakt een zoon maar de zoon is niet in staat een zoon te maken (want dan moet hij eerst vader worden). Want wie is voortgebracht

kan zelf niet voortbrengen (dat kan alleen de Vader). De zoon verwerft zich dus geen kinderen maar broers.

Alle kinderen die in deze wereld worden verwekt (en geboren) zijn, zijn op een fysieke wijze verwekt en voortgebracht. Wat niet tot deze wereld behoort, wordt door de Geest voortgebracht en gevoed en roept naar de mens met de voedende boodschap van de belofte die van boven komt.

(De kracht en de genade van die boodschap komen tot ons) via de mond. De mond is de plaats van waaruit het Woord (de Logos) naar buiten treedt en de mensen voedt en weer heel maakt. Want het is door middel van een kus dat diegenen die heel gemaakt zijn, zwanger worden en baren. Daarom geven wij elkaar een kus en worden we zwanger van de genade die onder ons is.

Drie vrouwen trokken altijd met de Meester op: Maria, zijn moeder en Maria, zijn (of haar?) zuster en Maria Magdalena die zijn partner wordt genoemd. Want zowel zijn moeder, haar zuster en zijn gezellin heetten Maria.

In vers 10 en 11 zegt Jezus tegen Philippus *dat ik in de Vader ben en de Vader in mij.* In het Evangelie volgens Philippus¹⁴¹ zegt Philippus (60:1): *wat de vader bezit, behoort aan de zoon, maar zolang de zoon nog klein is wordt hetgeen van hemzelf is hem nog niet toevertrouwd. Zodra de zoon echter volwassen is geworden geeft de vader hem alles wat hij bezit.*

In het Thomas Evangelie (61) zegt Jezus:

Ik ben degeen die uit het onverdeelde is; aan mij werd gegeven van de dingen van mijn Vader..... Daarom zeg ik als iemand één is, zal hij vol licht zijn, maar als hij verdeeld is, zal hij in duisternis gehuld zijn.

---

141 Nag Hammadi geschriften I, J. Slavenburg, W.G. Gludemans

Als Jezus in **vers 14** zegt: *Als jullie iets vragen in mijn naam, dan zal ik dat doen* verwijst hij wéér naar het IK BEN en het 'MIJN' dat altijd hetzelfde is en blijft. Dat 'MIJN' is het onveranderlijke en onbegrensde in onszelf, zuiver bewustzijn, de bron van al het geschapene. Als hij dus zegt dat hij zal doen wat 'in mijn naam' wordt gevraagd betekent dit, dat wanneer we zelf verbonden raken en opgenomen worden in dat onbegrensde, alles mogelijk is en gedaan kan worden als we eenmaal de kennis hebben verworven die daarvoor nodig is. De gebruikelijke uitleg is natuurlijk dat *iets vragen in mijn naam* betekent dat wie vanuit geloof en vertrouwen in Jezus Christus als persoon en in *zijn* naam (Jezus Christus) iets vraagt, verhoord zal worden in de zin dat wat gevraagd wordt, zal gebeuren. Deze op resultaat en succes gerichte vraag is duidelijk van een veel lagere orde dan de universele vorm vanuit onbegrensd bewustzijn. Toch zijn er genoeg voorbeelden voorhanden van gebeurtenissen die transformeerden wanneer mensen vanuit geloof en vertrouwen Jezus Christus aanriepen en verhoord werden. In zijn besloten omgang met zijn discipelen leerde Jezus hun ongetwijfeld hoe zowel het ene als het andere kon gebeuren. Die kennis had alles te maken met de essentie van wat geloof is en met de esoterische inhoud van de inwijdingen en mysterie-tradities die in die tijd veelvuldig opgang deden. Rituelen zijn krachtige instrumenten in de handen van diegenen die over de kennis beschikken hoe je er mee om moet gaan. Dat kan zowel zijn bij integere godzoekers als bij ambitieuze egotrippers die slechts op eigen belang uit zijn. Dat Jezus en zijn discipelen hymnen zongen en rituele dansen uitvoerden, is bekend.

Jezus keert terug naar het huis van de Vader

15. Als jullie Mij liefhebben, houd je dan aan wat ik jullie heb opgedragen. 16. Dan zal ik de Vader vragen jullie een andere helper te sturen die altijd bij jullie zal zijn: 17. De geest van de waarheid die de wereld niet kan vatten omdat zij hem niet kan zien noch kennen. Maar jullie kennen hem wel want hij blijft bij jullie en is in jullie aanwezig. 18. Ik laat jullie niet verweesd achter want ik zal bij jullie terugkomen. 19. Nog een korte tijd en de wereld zal Mij niet meer zien, maar jullie zullen Mij zien want ik leef en ook jullie zullen leven. 20. Dan zullen jullie weten dat ik in Mijn Vader ben en jullie in Mij en ik in jullie. 21. Wie Mijn opdrachten ter harte heeft genomen en zich er aan houdt, heeft Mij lief. Wie Mij liefheeft wordt door Mijn Vader liefgehad en ook ik zal die mens liefhebben en ik zal Mij aan hem openbaren.

In het Johannes Evangelie wordt het woord 'Vader' veelvuldig gebruikt (meer dan honderd maal). Toch blijft de 'Vader' een abstract gegeven. Alleen Jezus Christus is en blijft concreet en zichtbaar, zoals hij ook zelf aangeeft, bijvoorbeeld in **vers 8**: *wie Mij heeft gezien, heeft de Vader gezien*. Wie de Vader wil leren kennen, kan het beste naar de zoon kijken, zegt het Evangelie van Philippus. Dit thema wordt consequent volgehouden in het Johannes Evangelie. Jezus en de Vader zijn één maar toch is Jezus als *persoon* individueel en dus qua vorm afgescheiden of zelfstandig van de Vader. Pas als de zoon volwassen wordt, zal de Vader hem alles wat hij heeft, overdragen en kan de zoon zelf Vader worden om ten slotte ook zelf terug te keren naar Huis en weer opgenomen te worden in het Ene, de Vader. De discipelen hebben een directe relatie met Jezus Christus maar niet met de Vader,

tenzij de discipelen zich in Jezus verenigen en zo opgaan in de Vader. De discipelen zijn de broeders van Jezus en niet de kinderen van hem. Pas als zij *als* kinderen worden, zullen zij volwassen worden en zoon (kind) kunnen worden van de Vader. Het begrip 'Vader' in het Johannes Evangelie is dat van de transcendente werkelijkheid: het Absolute of het Ene zonder tweede dat in de Vedische traditie *Brahman* wordt genoemd. Het is zelfbestaand, ongeschapen, zuiver bewustzijn, het onbegrensde dat iedere definitie te boven gaat en dus niet door de geest kan worden gevat of begrepen. Woorden schieten tekort want woorden zijn begrensd. Uit dat Absolute rijst de hele schepping op. In die zin is het Absolute tegelijkertijd de verwekkende Vader en de barende Moeder. Die schepping kent een drievoudige werkelijkheid en is dus gelaagd: fysiek (zintuiglijk te ervaren en meetbaar concreet), subtiel (onzichtbaar voor het oog maar te ervaren met de geest) en causaal (de potente stilte van bewustzijn zowel zuiver als onzuiver). De echte werkelijkheid is echter eenvoudig. Jezus zegt daarvan: *alleen dat Ene telt*. Dat Ene is het Ene zonder tweede, het is niet te duiden met iemand of iets, het is slechts het eindeloze 'niet dit; niet dit'. Dat Absolute wordt ook de eeuwige Getuige genoemd. Die eeuwige Getuige is het zuivere bewustzijn van waaruit alle dingen oprijzen om er ten slotte weer terug te keren. We hebben te maken met de schijnbare tegenstelling tussen absoluut en relatief en tussen het vergankelijke en het onvergankelijke. De tegenstelling is schijnbaar omdat het relatieve en vergankelijke niet anders is dan een film op het scherm van bewustzijn. Ook een film kent een tijdelijke werkelijkheid. Die vergankelijkheid maakt juist dat we naar de film gaan om ervan te genieten want we weten immers *dat het maar een film is*.

In **vers 19** en **20** zegt Jezus: *Nog een korte tijd en de wereld zal Mij niet meer zien, maar jullie zullen Mij zien want ik leef en ook jullie zullen leven. Dan zullen jullie weten dat ik in mijn Vader ben en jullie in Mij en ik in jullie.* Ook hier maakt hij onderscheid tussen de vergankelijke werkelijkheid van deze wereld en de tijdloze werkelijkheid van 'de andere kant'. Die 'andere kant' is het transcendente, het Huis van de Vader. Het is van groot belang dat wij bij het lezen van dit evangelie en van de Bijbel als geheel steeds dit onderscheid tussen relatief en absoluut in acht nemen en beseffen dat dit onderscheid de poort is tot een realistische benadering van religiositeit dan wanneer men slechts in het relatieve blijft hangen of het relatieve compleet afwijst en in complete zelfwegcijfering het Absolute probeert te bereiken, wat onmogelijk is want het Absolute kan niet worden bereikt omdat het er altijd al is. Als Jezus dus zegt *jullie zullen Mij zien want ik leef* doet hij dus niet op zijn fysieke aanwezigheid maar op het *Mij* als voornaamwoord dat verwijst naar het IK BEN dat het enige is wat we werkelijk bezitten, al het andere bestaat slechts als een droom. Hoe kun je een appel in een droom feitelijk bezitten en opeten? Dat IK BEN is het Ene, dat werkelijk telt: het Ene zonder tweede. Het is onbegrensd, allesomvattend, tijdloos, onsterfelijk en goddelijk: het is Absoluut, *Brahman*.

Hetzelfde geldt voor de uitspraak van **vers 20**: *Dan zullen jullie weten dat ik in Mijn Vader ben en jullie in Mij en ik in jullie.* Ook hier geldt weer dat het IK BEN, dat voor iedereen geldt, als ons 'Ik' in de Vader is. Vervolgens gaat Jezus verder en maakt hij weer het onderscheid in relatieve zin tussen 'ik' als de persoon Jezus Christus en de discipelen als 'jullie'. Door hun bijzondere verbondenheid met Jezus Christus was hij in staat de discipelen mee te nemen tot het kosmische

niveau waardoor zij tijdelijk de verbinding konden leggen met de Vader. Jezus spreekt hier over de meditatieve praktijk waarin de geest langzamerhand oprijst om ten slotte in *samâdhi* te komen, dat wil zeggen het focuspunt waarin alles bijeenkomt in een universele en onbegrensde eenheid. Deze staat van *samâdhi* kent twee aspecten: tijdelijk en blijvend. Zolang de discipelen nog niet volwassen zijn en als volwassen zoon erfgenaam van de Vader zijn geworden en nu zelf vader kunnen worden, zijn zij nog afhankelijk van hun meester, die wel de volwassen zoon en erfgenaam van de Vader is, de Mensenzoon, de Zoon van God. Door devotie en overgave aan de Meester kunnen zij in dit tijdelijke gebied van *samâdhi* komen waardoor zij steeds weer opnieuw, al is het maar voor even, het 'Huis van de Vader' kunnen binnentreden. Dit sterkt de zelfherinnering en voedt de thuisreis om ten slotte zelf Zoon te worden en alles te erven van de Vader. Dit heeft betrekking op *alle* mensen, als ze maar dit verlangen als God-zoekers koesteren.

Het Zelf, het Absolute, de Vader, is transcendent en universeel, de enige werkelijkheid, bewust en gelukkig. Het doet zich voor als licht dat zich vervolgens in eindeloos veel kleuren en schakeringen verdeelt zoals de glas-in-lood ramen van een middeleeuwse kathedraal. Als dat licht in de geest wordt opgevangen doet het zich voor als kennis of als inzicht en als die kennis of dat inzicht niet bezoedeld wordt door allerlei persoonlijke ideeën en wensen en ambities zullen alle innerlijke blokkades worden opgelost waardoor de weg vrijkomt voor een volgende stap.

Het licht van het Zelf is vol intelligentie en innerlijke vrede of gelukzaligheid. Het is universeel en de wijze waarop we er

gebruik van maken, is bepalend voor onze toekomst. Wie leert dat licht te volgen en ernaar luistert en de gegeven kennis toepast, verwerft vrijheid. Wie dat niet doet blijft gebonden en wordt niet volwassen. Het licht van levende kennis en van wijsheid kan niet met het oog worden opgevangen maar wel met het innerlijke oog van de geest. Naarmate dat innerlijke oog er steeds meer een glimp van opvangt, komt bevrijding dichterbij om ten slotte te worden verwerkelijkt. Dit is de betekenis van **vers 21**: *Wie Mijn opdrachten ter harte heeft genomen en zich eraan houdt, heeft Mij lief. Wie Mij liefheeft wordt door Mijn Vader liefgehad en ook ik zal die mens liefhebben en ik zal Mij aan hem openbaren.*

De Heilige Geest als helper

22. Judas - niet Judas Iskariot - vroeg: 'Heer, hoe komt het dat u zich wel aan ons, maar niet aan de wereld gaat openbaren?' 23. Jezus antwoordde: 'Wanneer iemand Mij liefheeft, zal hij zich houden aan wat ik zeg, Mijn Vader zal hem liefhebben en Mijn Vader en ik zullen bij hem komen en bij hem wonen. 24. Wie Mij niet liefheeft, zal zich niet houden aan mijn woorden. Wat jullie mij horen zeggen, zijn niet mijn woorden, maar de woorden van de Vader door wie ik gezonden ben. 25. Dit alles zeg ik tegen jullie nu ik nog bij jullie ben. 26. Maar de helper, de geest van heelheid, die de Vader zenden zal in Mijn naam, zal jullie alles duidelijk maken en alles in herinnering brengen wat ik tegen jullie heb gezegd. 27. Vrede laat ik jullie na; Mijn vrede geef ik jullie. Maar ik geef die niet aan jullie zoals de wereld dat doet. Laat je niet verontrusten en verlies de moed niet. 28. Jullie hebben gehoord dat ik heb gezegd 'ik ga weg en kom bij jullie terug'. Als jullie Mij liefhebben zullen jullie blij zijn

dat ik naar de Vader ga want de Vader is groter dan ik. 29. Ik zeg het jullie dus nu al, voordat het zover is, dan zul je, als het zover is, op Mij blijven vertrouwen. 30. Ik zal niet lang meer met jullie spreken, want de vorst van deze wereld is in aantocht, maar over Mij heeft hij geen gezag. 31. Zo zal de wereld weten dat ik de Vader liefheb en doe wat Hij Mij heeft opgedragen. Kom, laten we van hier weggaan.

In **vers 23** zegt Jezus nadrukkelijk dat zijn leer bestemd is voor alle mensen en niet slechts voor een uitgelezen gezelschap van bevoorrechte discipelen. In **vers 26** komen we dan een belangrijke uitspraak van Jezus tegen over de Heilige Geest die hij hier als ‘helper’ (parakleet) aanduidt. De belangrijkste functie van deze Heilige Geest is dat we tot Zelfherinnering komen en dat deze herinnering erdoor gesterkt en gevoed wordt. Die Heilige Geest is niets anders dan de Geest van Heelheid¹⁴². ‘Geest’ hier is niet een geestverschijning als een spook of een nymf maar het is ons innerlijk verlangen naar heelheid dat op Eenheid en eenvoud is gericht. Al het andere brengt veelvoudigheid en dus tegengestelden, spanningen, polariteit, onenigheid en de eindeloze wisselwerking tussen slagen en falen, tussen succes en debacle. Deze houding impliceert een wezenlijke omdraaiing of *metanoia* in ons denken en handelen. Die omdraaiing is een transformatie en maakt een ander mens van ons. Zij maakt dat we de overstap maken van deze wereld van een vermeende concrete en meetbare werkelijkheid naar de transcendentie werkelijkheid van de andere kant. Die transformatie begint met weet te hebben van het bestaan van die andere wereld

---

142 Zie ook P.D.Ouspensky, een nieuw model van het heelal, 1978

om er vervolgens, stap voor stap, steeds meer mee verbonden te geraken. Zo is de weg naar *het Huis van Mijn Vader*. De Heilige Geest is dus ons innerlijke verlangen naar Eenheid en verbindt zich met het *Mijn* als bezittelijk voornaamwoord (de Zoon, die een Vader heeft) dat maakt dat we ons het IK BEN (de Vader) eigen maken. Dit is de essentie van Heilige Drie-eenheid.

De vrede waar Jezus in **vers 27** over spreekt is niet de gewapende vrede van deze wereld en dat zegt hij ook. Die vrede is niet meer dan een tijdelijke wapenstilstand want in de slingerbeweging van slagen en falen is onvrede onoverkomelijk. Al onze wensen en ambities komen voort uit een misplaatst gevoel van onvrede dat we willen overbruggen. De vrede waar Jezus over spreekt en die hij *Mijn vrede* noemt, is de vrede die hoort bij het zuivere bewustzijn en bij de al-kennis die ook een uitdrukking van dat bewustzijn is. In de Vedische traditie wordt dit drievoudige aspect van het Absolute *sat-cit-ânanda* genoemd. Echte gelukzaligheid is pure vrede en is onbegrensd.

Vers 31 sluit dit hoofdstuk heel abrupt af met het *kom, laten we van hier weggaan*. In de andere evangeliën vertrekken Jezus en zijn discipelen dan naar de tuin van Gethsemane, op de olijfberg. De gebeurtenissen daar komen in hoofdstuk achttien aan de orde. In de volgende twee hoofdstukken zal Jezus verder ingaan op de essentie van zijn leer en boodschap.

Hoofdstuk XV

De wijnstok

1. Ik ben de wijnstok van de waarheid. Mijn Vader is de wijngaardenier. 2. Iedere rank in Mij die geen vruchten draagt, verwijdt Hij, terwijl hij iedere rank die wel vruchten draagt bij snoeit waardoor die rank rijkere vruchten krijgt. 3. Jullie zijn al bijgesnoeid en gezuiverd door het woord dat ik jullie heb gegeven. 4. Blijf in Mij dan blijf Ik in jullie. Een rank die niet in de wijnstok blijft kan op zichzelf geen vrucht dragen. Hetzelfde geldt voor jullie als jullie niet in Mij verblijven.

Jezus maakt opvallend veel gebruik van vergelijkingen vanuit de landbouw en het leven op het land. Kennelijk had hij er de nodige ervaring mee. De druif groeide veel in het wild in het toenmalige Palestina maar de druiven zijn dan klein en eerder bitter dan zoet. Pas als de druif gecultiveerd wordt en gesnoeid brengt hij grote en zoete vruchten voort. Snoeien is een belangrijk gegeven in de wijnbouw. Dat geldt ook nu nog. De meeste vertalingen van **vers 1** geven: *Ik ben de ware wijnstok*. Maar in die zin heeft 'ware' meer de betekenis van 'echt'. Bovendien rijst dan de vraag op: wat is dan een 'ware wijnstok, hoe ziet die eruit?' Die vertaling zet ons dus eigenlijk op een dood spoor en dan kunnen we over allerlei wijnstokken gaan fantaseren. Hier gaat het echter allereerst om een absolute *Ik ben* uitspraak. Het *Ik ben* is het centrale gegeven en niet de wijnstok. Zoals zo dikwijls al werd vastgesteld is het *Ik ben* het hogere Zelf: universeel, tijdloos, de grondslag van al het geschapene, Vader en

Moeder tegelijkertijd, zuiver en onbegrensd bewustzijn, het Ene zonder tweede, de ultieme, absolute en niet-dualistische werkelijkheid. De wijnstok is een instrument van de waarheid (*Ik ben*) om mensen van de waarheid of werkelijkheid van *Ik ben* te laten proeven: zoete, en niet bittere, druiven omdat de wijnstok door de Vader in cultuur is gebracht en verzorgd wordt. De Vader is de verpersoonlijking van *Ik ben*. Daarom is hij de wijngaardenier en de eigenaar en verzorger van de wijnstok. Een ander aspect van deze vergelijking is dat de wijnstok ook als symbool staat voor een gemeenschap die onderling verbonden is, zoals een familie, een clan of een kerkgemeenschap. De wijnstok kent veel ranken als de vele leden van een gemeenschap. Wanneer een wijngaard niet langer wordt verzorgd omdat de wijngaardenier 'uit beeld is geraakt', verwilderen de wijnstokken en worden de vruchten en de trossen steeds kleiner. De vergelijking met een wijnstok was overigens niet nieuw in de Joodse traditie. In Jeremia 2:21 en Hosea 10:1 wordt de wijnstok vergeleken met het volk van Israël en in Jezus Sirach 24:17-19 staat:

Ik bracht als een wijnstok sierlijke loten voort, mijn bloesems werden prachtige en rijke vruchten. Ik ben de moeder van ontzag en ware liefde, van kennis en heilige hoop. Ik werd aan al mijn kinderen voor eeuwig geschonken, aan allen die de Heer heeft uitgekozen. Kom bij mij, als je naar mij verlangt en doe je te goed aan mijn vruchten.

Jezus legt de nadruk op het fundamentele gegeven dat de wijnstok verbonden moet zijn met de Vader, de wijngaardenier, om goede vruchten voort te brengen. Als mensenkinderen zijn we allemaal, hoe dan ook, verbonden met de Vader die tevens Moeder is. Hij/Zij is het absolute,

creatieve beginsel dat aan de oorsprong staat van al het geschapene. De wijnstok in een wijngaard wordt verzorgd en gesnoeid door de wijngaardenier, die het centrale punt is voor de wijngaard. Alleen door verbonden te zijn met het creatieve beginsel in onszelf, zullen we in staat zijn rijke vruchten van creativiteit en rechtschapenheid voort te brengen. Wanneer die verbinding verbroken raakt, is er geen wijngaard meer maar slechts een verwilderd plekje in een woestenijs. Hoofdstuk vijf van het Boek Jesaja begint als volgt:

Voor mijn geliefde wil ik zingen het lied van mijn lief en zijn wijngaard. Mijn geliefde had een wijngaard, gelegen op vruchtbare grond. Hij bewerkte de grond, haalde de stenen eruit en plantte een edele druivensoort. Hij bouwde er een wachttorens, hakte ook een perskuip uit. Hij verwachtte veel van zijn wijngaard, maar die bracht slechts wrange druiven voort. Welnu, inwoners van Juda en Jeruzalem, spreek recht tussen mij en mijn wijngaard. Wat kon ik meer aan mijn wijngaard doen, wat heb ik te weinig gedaan? Ik verwachtte zo veel van mijn wijngaard, waarom bracht hij slechts wrange druiven voort? Luister, ik zal jullie vertellen wat ik met mijn wijngaard ga doen: Ik ruk de doornhaag uit en breek de muur af, zodat hij verbrand en vertrapt kan worden. Ik zal hem laten verwilderen, er wordt niet meer gesnoeid, niet meer gewied, dorens en distels schieten er op. De wolken zal ik opdragen geen regen op hem te laten vallen. Israël is de wijngaard van de heer van de hemelse machten, de uitgelezen aanplant zijn de inwoners van Juda. Hij verwachtte recht, maar oogstte onrecht, hij zocht rechtsbetrachting, maar vond rechtsverkrachting.

Vrijwel alle commentaren vereenzelvigen het 'Ik' en 'Mijn' met Jezus Christus maar dat geldt uitsluitend op letterlijk niveau. Op metafysiek of esoterisch niveau heeft het 'Ik ben' en het 'Mijn' niet primair betrekking op Jezus Christus maar op het Zelf, als Vader en Moeder tegelijkertijd. Jezus is niet meer en niet minder dan de levende en zichtbare verpersoonlijking van het Zelf, als een Zelfgerealiseerde of een Verlichte mens. Als Jezus dus in **vers 4** zegt: *Hetzelfde geldt voor jullie als jullie niet in Mij verblijven*, dan bedoelt hij daarmee dat ieder mens, en in de eerste plaats zeker de discipelen, in dat 'Mij' als hun eigen bewustzijn zouden moeten verblijven. De inwijding die Jezus aan zijn discipelen meegaf, zoals dat in alle mysteriescholen het geval was, was een inwijding in bewustzijn en daarmee een reis dóór bewustzijn die leidt tot de vereenzelviging in het zuivere bewustzijn van *Ik ben*, Vader en Moeder tegelijkertijd. De 'gewone' mens is in slaap en leeft een doods en mechanisch leven. Diep in slaap en beheerst door een groot aantal mechanische en automatische processen, die zich vrijwel geheel aan zijn waarnemingsvermogen onttrekken. Ieder mens heeft echter deze unieke kans en uitdaging in zich om op weg te gaan en te zoeken naar de mogelijkheden om dat bewustzijn op een hoger plan te brengen. Die kans is de kans van transformatie en van de opstanding uit de dood door middel van het ontwaken van de *kundalini*-energie. Deze transformatie loopt vooral langs de passieve, vrouwelijke kant en betekent in de eerste plaats een openstelling en een ontvankelijkheid voor dit andere standpunt van universaliteit in plaats van het persoonlijke. In het *Ik ben* vallen universeel en persoonlijk samen en worden identiek. Maar in afgescheidenheid is er een gapend gat van verschil. Ontvangen wordt dan 'nemen'. Tussen geven en ontvangen

is er wederkerigheid, maar tussen geven en nemen is er een groot verschil. Door 'Ik', 'Mij' en 'Mijn' uitsluitend op Jezus Christus persoonlijk betrekking te laten hebben, heeft de dogmatiek de boodschap van Jezus versmald tot het sektarische gebeuren van een uitverkoren kerk of volk en precies hetzelfde gedaan als wat er in de Joodse traditie was gebeurd: het volk van Israël was uitverkoren en heel speciaal. Jezus verscheen op aarde om juist die afgescheiden en zelfingenomen houding van persoonlijke exclusiviteit te doorbreken. Het *Ik ben* geldt voor alle mensen van alle tijden. Het Johannes Evangelie begint in I,11-12 met de woorden: *Het vleesgeworden Woord kwam tot de zijnen maar de zijnen hebben dat Woord niet in zich opgenomen. Wie het Woord echter wel in zich heeft opgenomen heeft erdoor de kracht en inspiratie gevonden om weer een kind van God te worden. Deze mensen zijn diegenen die in Gods heilige naam geloven.* Ook deze uitspraak geldt voor alle mensen waarbij God evenmin als een exclusieve God wordt gezien die slechts oog heeft voor een paar 'uitverkorenen'. In moderne termen zouden we kunnen zeggen: *God is van ons allemaal.* God is universeel, is het *Ik ben* dat zich zichtbaar maakt als een wijnstok met rijke trossen. De wijnstok is, net als Jezus Christus, als een spiegel die God zichtbaar maakt. Om het mysterie van het Ene te kennen, moeten we onze gezamenlijke identiteit leren kennen, dat wil zeggen onze essentiële eenheid en verbondenheid in het Al. Die verbondenheid wordt gesymboliseerd door Jezus Christus. In het vorige hoofdstuk van dit evangelie zegt Jezus: *niemand komt tot de Vader dan door Mij.* Het 'Mij' hier is dus onze eigen innerlijke verbondenheid zoals die ook wordt gesymboliseerd door de wijnstok en zijn ranken.

Dit **vers 4** uit hoofdstuk 15 van het Johannes Evangelie is bijna woordelijk hetzelfde als vers 29 uit Boek 9 van de Bhagavad Gîtâ: *29. Ik ben hetzelfde in alle schepselen. Niemand wordt door Mij gehaat of bemind. Wie Mij in liefde en overgave vereert, verblijft in Mij en Ik in hem.*

In **vers 3** verwijst Jezus naar *het woord dat ik jullie heb gegeven*. Hier vinden we een duidelijke verwijzing naar het gebruik van mantra's in een meditatieve praktijk die Jezus en zijn discipelen kennelijk beoefenden. Meestal wordt 'woord' in het meervoud vertaald maar de Griekse tekst geeft het als enkelvoud.

5. Ik ben de wijnstok en jullie zijn de ranken. Wie in Mij verblijft en Ik in hem, zal veel vrucht dragen want los van Mij kunnen jullie niets. 6. Wie niet in Mij verblijft wordt weggeworpen als snoeiselsel dat verdort. Vervolgens brengt men al het snoeiselsel bijeen en gooit het in het vuur om het te verbranden. 7. Als jullie in Mij verblijven en Mijn woorden in jullie, vraag dan wat je wilt en het zal gebeuren. 8. Mijn Vader wordt verheerlijkt als jullie veel vrucht dragen en jullie laten zien dat jullie Mijn leerlingen zijn.

De wijnstok en de ranken zullen alleen in verbondenheid goede vruchten voortbrengen. De verbondenheid wordt hier geformuleerd als het *in Mij verblijven*. Ook dit tekstgedeelte lijkt parallel te lopen aan Boek 9 van de Bhagavad Gîtâ: *22. Diegenen die Mij vereren en de geest op Mij gericht houden, zal Ik vanwege hun standvastigheid geven wat zij zoeken en laten houden wat zij al bezitten.*

De 'Christus in ons' als 'Mij' is niets anders dan onze

gemeenschappelijke essentie die alomvattend is en universeel. Als wij, mensen, de leden zijn van het lichaam van Christus, zoals de ranken onlosmakelijk verbonden zijn met de wijnstok, dan is er dus *in werkelijkheid één* lichaam en één geest, zoals Paulus schrijft in zijn brief (par.4) aan de inwoners van Efese: *4 één lichaam en één geest, zoals u één hoop hebt op grond van uw roeping, 5 één Heer, één geloof, één doop, 6 één God en Vader van allen, die boven allen, door allen en in allen is.* In het gnostische geschrift 'Gebed van Paulus' wordt Jezus Christus gelijkgesteld met het bewustzijn: *Als de uwe ben ik uit u voortgekomen, u bent mijn bewustzijn, wek het in mij op!* Wij kunnen het mysterie van de schepping leren kennen door de manifestatie ervan als bewustzijn.

De vergelijking met de wijnstok vindt niet alleen haar weerklank in de Joodse traditie maar ook in de Hellenistische. De Dionysus-cultus was wijdverbreid in de Hellenistische wereld van die tijd. Dionysus stond bij de Romeinen bekend als Bacchus en werd beschouwd als de godheid van wijn en dronkenschap. Maar dat is de wel heel oppervlakkige en vulgaire benadering. Centraal stond de *extase* die ondermeer door dronkenschap kon worden opgeroepen en ook door andere hallucinogenen. *Extase* is een Grieks woord dat betekent dat je even buiten je vertrouwde leef- en denkwereld treedt of gaat staan om zo naar jouw persoonlijke wereld te gaan kijken en die te observeren. Door observatie kunnen we tot zelfkennis komen en vanuit zelfkennis kunnen we innerlijk veranderen en transformeren. *Extase* haalt ons uit de lijkst van ons ego en wekt ons op om in onze essentie te verblijven en niet in ons ego te blijven hangen. We slapen en zijn aan het dromen. Het wordt hoog tijd om wakker te worden en aan de slag te gaan. Het wakker worden, toekijken,

waarnemen en tot zelfkennis komen betekent dat we opstaan uit de dood en buiten onszelf als persoonlijkheid treden. Die buitentreding is *extase*. Vanouds was het de functie van religie (letterlijk: weer verbinden) om mensen uit de lijkst van hun ego op te trekken en hun ware Zelf terug te vinden om zich ermee te verbinden, zoals een wijnstok met zijn ranken. In onze tijd is religie geworden tot niet veel meer dan een stelsel van ethische en morele regels en processen. Aan de innerlijke behoefte van de ziel aan spirituele extase wordt niet voldaan en wordt in de omstandigheden van vandaag juist met alle macht tegengewerkt via wetgeving en het stellen van normen en waarden. Maar onze innerlijke behoefte blijft en als gevolg daarvan hebben we te kampen met een wijdverbreide verslaving aan alcohol, drugs en seks. Door de verslaving vindt er echter geen ontwikkeling in bewustzijn plaats maar een degeneratie ervan.

De echte extase wordt gevonden door onze verbinding met het goddelijke en onsterfelijke deel in ons, onze ziel, de Christus in ons. In de symboliek van de wijnstok wordt Jezus Christus neergezet als Dionysus die de mens bevrijdt uit de gevangenis van een ego-gedreven levensstijl waardoor het onbegrensde bewustzijn zelf tot benauwende proporties wordt teruggebracht. Door innerlijke verbondenheid met het onbegrensde bewustzijn, als Jezus Christus, hervindt de mens zijn eigen statuus vol genade, intelligentie, waarheid en creativiteit. Het Evangelie van Johannes is speciaal gericht op deze weg van innerlijke transformatie en opstanding uit de benauwenis van ons ego dat ons een doodse en mechanische levensstijl geeft. Het mysterie van de schepping is hetzelfde als het mysterie van Jezus Christus waarbij de wijnstok en zijn ranken, mits goed verzorgd, op mysterieuze

wijze rijke trossen geeft. Deze verbondenheid is de essentie van creativiteit. Daarom zegt **vers 8**: *Mijn Vader wordt verheerlijkt als jullie veel vrucht dragen en jullie laten zien dat jullie Mijn leerlingen zijn.* De weg naar zelfkennis en vrijheid is een inwijdingsproces waardoor wij leren ons los te maken van ons ego als onze persoonlijkheid, het idee van *ik ben dit lichaam*. Voorbij onze gewone manier van leven, denken en voelen ligt onze onsterfelijke natuur als bewustzijn, als Jezus Christus, als het Woord dat vlees is geworden.

Liefde

9. Ik heb jullie liefgehad, zoals de Vader Mij heeft liefgehad. Blijf in Mijn liefde. **10.** Als jullie Mijn opdrachten ter harte nemen, zullen jullie in Mijn liefde verblijven, zoals ik de opdrachten van Mijn Vader ter harte heb genomen en in Zijn liefde verblijf. **11.** Deze dingen heb ik tegen jullie gezegd om jullie Mijn vreugde te geven want dan zal jullie vreugde vervuld worden. **12.** Mijn opdracht is dat jullie elkaar liefhebben zoals Ik jullie altijd heb liefgehad. **13.** Er is geen grotere liefde dan je leven te geven voor je vrienden. **14.** Jullie zijn Mijn vrienden als jullie doen wat Ik zeg. **15.** Ik noem jullie geen slaven meer, want een slaaf weet niet wat zijn meester doet. Ik heb jullie 'vrienden' genoemd omdat ik alles wat ik van de Vader heb gehoord aan jullie bekend heb gemaakt. **16.** Jullie hebben Mij niet gekozen want Ik heb jullie gekozen en Ik heb jullie opgedragen om op weg te gaan en vrucht te dragen, een blijvende vrucht. Wat jullie de Vader in Mijn naam ook zullen vragen, zal Hij jullie geven. **17.** Dit draag Ik jullie op: dat jullie elkaar liefhebben.

Het Griekse woord voor liefde is *agapè* en is vrijwel hetzelfde als het Aramese *ahava*. Het Griekse woord verwijst naar een soort van onvoorwaardelijke welwillendheid. Het Aramese woord verwijst naar iets dat gemakkelijk vlam vat, maar ook naar iets dat vanuit een geheime beschermde plek langzaam naar buiten treedt. Het betreft een beweging van binnen naar buiten. De liefde breekt langzaam door een schild heen om met een creatieve kracht van binnenuit naar buiten te treden. Deze liefde zal steeds blijven zoeken naar manieren om tot een intensere beleving van eenheid te komen.

In **vers 14** noemt Jezus de discipelen niet langer volgelingen of slaven maar 'vrienden'. Vriendschap is bij uitstek gebed in onvoorwaardelijke welwillendheid. In **vers 16** verwijst Jezus naar het feit dat liefde van binnenuit komt, uit ons ware Zelf, het *Ik ben* ('Ik heb jullie gekozen'). Zoals gezegd is dit Ik het Ene Zelf. Onbegrensd en universeel. Dit onbegrensd scheidt niet maar verbindt in eenheid. Uitverkoren is niet afgescheiden noch sektarisch maar zoekt juist het Ene in alles en is universeel. Om van het kleine vuurtje van liefde een laaiend vuur te maken, zullen we steeds verder naar binnen moeten gaan. We zullen diep moeten doordringen in onszelf, zoals we een boog moeten spannen en de pees naar achteren moeten trekken om de pijl af te schieten. Onze emotionele energie is van huis uit beperkt maar kan groeien naarmate we meer naar binnen gaan. Dan zullen onze vruchten rijk zijn en blijvend.

Als we innerlijk willen groeien naar rijpheid en volwassenheid zullen we moeten groeien in liefde. Dit is wat *kundalini*-energie in ons bewerkstelligt als we besluiten en de inspanning ervoor over te hebben om die energie in

ons wakker te roepen. Anders blijven onze vruchten klein, bitter en onrijp. Door naar binnen te gaan komen we in verbinding met ons eigen bewustzijn in diepe stilte en vrede. Wanneer we vervolgens een sprankje van die vrede en liefde mee naar buiten nemen zullen onze daden effectief worden en vrucht dragen. Wat dan gevraagd wordt, zal gegeven worden. Vanuit de diepte van ons innerlijk zal wat gevraagd wordt altijd in harmonie zijn met de scheppende Wil van de Schepper of de Vader: *Uw wil geschiede*. Zolang we liefde niet beschouwen in haar eenmakende grootsheid kunnen we niet in volheid liefhebben. Velen denken dat zij liefhebben en blijven vervolgens zoeken naar waar zij van houden en niet van houden. Zo hebben we onze voorkeur, afkeer en teleurstellingen. Liefde is onveranderlijk. Één zonder tweede. Als liefde eenmaal tot bestaan is gekomen, blijft zij altijd dezelfde. Liefde is er voor het welzijn van allen omdat zij slechts gericht is op de werkelijkheid zelf; het Ene.

Als Jezus in **vers 13** zegt: *Er is geen grotere liefde dan je leven te geven voor je vrienden*, dan verwijst hij ook naar zijn naderend einde maar in de eerste plaats heeft deze uitspraak een esoterische betekenis. De discipelen zijn van slaven en volgelingen vrienden geworden. Hun hart is nu geopend (de vierde *cakra*, *anahata*) en is verankerd in onvoorwaardelijke welwillendheid, het kenmerk van de *anahata cakra* (hart-*cakra*). Zij zijn bereid hun essentie te delen. Die essentie is hun eigen onsterfelijkheid: het leven dat onsterfelijk is en dat gedeeld wordt. De basis ervan is het bewustzijn, het Ene zonder tweede, de Vader.

De wereld

18. Als de wereld een afkeer van jullie heeft, bedenk dan dat zij Mij vóór jullie heeft afgewezen. 19. Als jullie van de wereld waren, zou de wereld jullie als het hare waarderen. Maar jullie zijn *niet meer* van de wereld omdat ik jullie uit de wereld heb weggeroepen en daarom wijst de wereld jullie af. 20. Denk eraan dat ik heb gezegd 'een slaaf is niet meer dan zijn meester'. Ze hebben mij vervolgd, dus zullen zij ook jullie vervolgen. En voor zover mensen zich aan mijn woorden hebben gehouden, zullen ze dat met jullie woord ook doen. 21. Dit alles zullen zij jullie vanwege mij aandoen want zij kennen Hem niet die Mij gezonden heeft. 22. Als ik hun mijn boodschap niet was komen verkondigen zouden de mensen *onwetend zijn gebleven* en geen zonde hebben maar nu hebben zij geen excuus meer voor hun verkeerd gedrag. 23. Wie Mij afwijst, wijst Mijn Vader ook af. 24. Als ik onder de mensen de dingen niet gedaan zou hebben, die niemand anders gedaan heeft, zouden ze onschuldig gebleven zijn, maar nu hebben ze met eigen ogen gezien en toch hebben ze zowel Mij als Mijn Vader afgewezen. 25. Zo ging in vervulling wat in hun wet geschreven staat: 'Ze hebben mij zonder reden gehaat.'¹⁴³

Vanuit het Ene bezien is de wereld een en al verscheidenheid en niet-eenvoudig. Wie voor het Ene gaat staan, zal vanuit de wereld de nodige weerstand en afkeer oproepen omdat de kennis van het Ene rechtstreeks ingaat tegen de complexiteit van de wereld. Die complexiteit is als een film en als een spel. Het kenmerk van een spel is 'dat het maar een spel is'.

143 Cf Psalm 35,19 en 69,5

Een spel is 'alsof' en niet echt, niet werkelijk en dus illusoir of als een droom. Wie in die droom gelooft en de droom als werkelijkheid ziet zal als vanzelf een afkeer hebben van alles wat hem of haar uit die droom weghaalt (**vers 18**)

In **vers 9** zagen we al de wederkerigheid tussen de Vader en de zoon. **Vers 23** komt er nog eens op terug: *Wie Mij afwijst, wijst Mijn Vader ook af.* Dit evangelie verwijst meer dan 26 keer naar deze wederkerigheid: *Ik en de Vader zijn één* (Joh. 10,30). De verwijzing in **vers 25** is naar Psalm 35,19: *Sta niet toe dat mijn vijanden, die leugenaars, gnuiven; ze verraden mij zonder reden.* Psalm 69,5: *Talrijker dan het haar op mijn hoofd zijn zij die mij haten zonder reden. Die mijn ondergang willen, groeien in aantal, vijanden die mij bedriegen: wat ik nooit heb gestolen zou ik nog terug moeten geven*

Hulp

26. Vanuit de Vader zal Ik jullie de Helper sturen, de Geest van de waarheid die uit de Vader voortkomt. Wanneer die komt, zal die over Mij getuigen. 27. Ook jullie moeten Mijn getuigen zijn, want jullie zijn vanaf het begin bij Mij geweest.

In hoofdstuk **XIV, 16 en 26** zijn we de Heilige Geest, de Geest van heelheid, al tegengekomen als ons innerlijke verlangen naar Eenheid, naar het zuivere en niet-gekwalificeerde *Ik ben*¹⁴⁴. In **vers 26** wordt deze Geest van heelheid ook de Geest van de waarheid genoemd, die uit de Vader voortkomt. Waarheid en werkelijkheid zijn hier synoniem en in die zin staat de Geest van heelheid tegenover de geest van de

---

144 Zie ook Joh. M. Pameijer, Symboliek in de Evangelieën

wereld die een afkeer heeft van de werkelijkheid en liever blijft dromen zoals **vers 18** aangeeft. De functie van een getuige is om de feiten (de werkelijkheid) boven tafel te krijgen. Nu de discipelen geen volgelingen meer zijn maar vrije vrienden, moeten ook zij voor de werkelijkheid gaan staan en niet langer dromen. Deze Geest van heelheid wordt soms ook gelijkgesteld aan vrouwe Sophia, wijsheid en is in ons – in mindere of meerdere mate - aanwezig (**vers 14,17**). Je zou kunnen zeggen dat de Geest de inwerking is van het goddelijke deel in ons dat als onze vrije wil, vanuit het onderbewuste, inwerkt op onze handelingen van alledag zodat die in een nieuw daglicht komen te staan. De Geest van heelheid, de Helper is als een oplossend vermogen in het eeuwige Nu waarin *karma* uitwerkt en oplost¹⁴⁵.

---

145 De Heilige Geest kan ook worden beschouwd als de kundalini-energie.

Hoofdstuk XVI

Onwetendheid

1. Ik spreek hierover om jullie te waarschuwen dat jullie de weg niet zullen kwijtraken. 2. Want men zal jullie uit de synagogen zetten en de tijd zal komen dat wanneer men jullie vermoordt, men denkt God daarmee een dienst te bewijzen. 3. De mensen zullen dit doen omdat zij noch de Vader noch Mij kennen. 4. Ik spreek hierover in de hoop dat, wanneer dat moment is aangebroken, jullie je zult herinneren dat ik over deze dingen heb gesproken. Ik heb hier niet eerder over gesproken omdat ik toen nog bij jullie was. 5. Nu ga ik weg, naar Hem die Mij gezonden heeft, maar niemand van jullie vraagt: 'Waar gaat u naartoe?' 6. Nu ik wel over deze dingen spreek zijn jullie vol innerlijke pijn.

De 'ontknoping' van Jezus' leven komt steeds dichterbij en in de geringe tijd die nog over is, spreekt Jezus steeds indringender. De tijd dringt, en het wordt hoog tijd dat de discipelen zich realiseren dat zij heel snel op eigen benen zullen moeten staan. De aanwezigheid van Jezus was voor hen als een veilige ankerplaats, maar nu moet het anker gehesen worden en gaat het schip aan zijn reis beginnen. Als we op reis gaan, willen we de weg niet verliezen, want dat geeft ontelbare en onvoorziene problemen (**vers 1**). Iedereen wenst een veilige en behouden vaart. Jezus voorspelt de discipelen dat zij het niet gemakkelijk zullen krijgen. Zij worden buitengesloten en soms zelfs vermoord (**vers 2**). Dit alles gebeurt omdat *de mensen noch de Vader, noch Mij*

kennen. Vanuit het dualistische standpunt van de gewone religie is de 'Vader' een soort man met een baard die als God figureert en 'Mij' is degene die spreekt. In dit geval dus Jezus. Deze vorm van tekstuitleg is gebruikelijk onder diegenen die de Bijbel heel letterlijk nemen met een concrete betekenis in de fysieke wereld. Zij negeren volledig de symboliek en de beeldspraak die de basis vormen voor het Bijbelverhaal. De Bijbel bedient zich van een subtiele taal die soms spiritueel wordt en dan uitsluitend naar het Ene (de Vader) verwijst en naar de Mens zelf (Mij). Bijbelteksten letterlijk nemen komt neer op een aanslag op onze intelligentie en op ons creatief vermogen. Die hoeven we dan niet meer te gebruiken want de Bijbeltekst is inmiddels verworpen tot een verzameling van concrete en hapklare brokjes. Deze teksten zijn niet bedoeld om in luiheid en gemakzucht te worden ontvangen. Zij hebben een subtiele en verfijnde betekenis die ver verwijderd is van onze gewone, mechanische en nogal grove manier van denken. Zij zijn bij uitstek gericht op transformatie, op innerlijke verandering. Een brandend Godsverlangen en de oprechte bereidheid om te veranderen zijn beslist noodzakelijk om begripvol met deze teksten om te kunnen gaan.

Als Jezus spreekt over het *niet kennen van de Vader, noch van Mij* doelt hij heel precies op het niet-kennen van de alomvattende Eenheid als Vader en Moeder tegelijkertijd. Het 'Mij' is niets anders dan de verpersoonlijking van de 'Vader' in de individuele leef- en denkwereld van ieder mens. Het is van fundamenteel belang dat wij steeds en altijd de woorden van Jezus vanuit dat gezichtspunt beschouwen en niet langer meegaan met de verleiding om zijn uitspraken letterlijk te nemen. Deze verleiding om ons bewustzijn en

onze intelligentie niet te gebruiken wordt onwetendheid genoemd: het negeren en actief ontkennen van onze eigen goddelijke en onsterfelijke ('de Vader') oorsprong ('Mij'). De herinnering daaraan, zelfherinnering dus, is niets anders en niets minder dan de 'Heilige Geest', de *Parakleet* of 'helper', de Geest van de Waarheid. Jezus kent de werking van de menselijke psyche en weet dat de mens veel meer is dan een analytische en gortdroge denker. Hij weet dat in onwetendheid dingen pijn doen en dat die pijn er is (**vers 6**) om ons aan te sporen boven het dualistische veld van de schepping uit te stijgen en zo naar 'huis' te gaan, terug naar de Vader, naar onze eigen onsterfelijkheid.

7. Toch vertel ik jullie de feiten en het is goed voor jullie dat Ik wegga want als Ik niet zou weggaan kan de Helper niet bij jullie komen. Als Ik weg ben zal Ik hem naar jullie toesturen. 8. En als hij komt, zal hij de wereld laten zien wat zonde, wat wetmatig en wat oordeel is: 9. Zonde - dat ze Mij niet vertrouwd noch geloofd hebben. 10. Wetmatig - dat Ik weer terugkeer naar de Vader en dat jullie Mij niet meer zullen zien. 11. Oordeel - dat de heerser van deze wereld reeds veroordeeld is.

In **vers 7** benadrukt Jezus dat het goed is dat hij heengaat, want anders zullen de discipelen nooit op eigen benen gaan staan. Alleen als ze op eigen benen gaan staan, kunnen ze hulp ontvangen. Zolang ze ook nog in fysieke zin met Jezus verbonden zijn, zijn ze volgelingen en dienaren. Volgelingen en dienaren hebben geen hulp nodig want zij zijn niet vrij maar geheel gebonden. Hulp is bestemd voor vrije mensen. De meester van de slaaf kan hulp krijgen, als dat nodig is en dan komt die hulp ook de slaaf of dienaar ten goede. Het is

alsof Jezus' fysieke aanwezigheid nu als een belemmering gaat werken die de vrijheid van de discipelen blokkeert. Daarom is 'zijn tijd gekomen' om heen te gaan, terug naar huis. **Vers 7** begint met het Griekse woord voor 'waarheid' zoals in: *om jullie de waarheid te vertellen of: ik zeg jullie werkelijk*. Waarheid en werkelijkheid zijn hetzelfde en zijn feitelijk. Het kenmerk van een feit is dat het onveranderlijk en absoluut is. De interpretatie van de feiten is heel veranderlijk en dikwijls zelfs tegenstrijdig maar het feit zelf blijft steeds hetzelfde. Als Jezus dus 'op de feiten wijst' spreekt hij over de werkelijkheid, over de waarheid. De 'Helper' (Grieks *parakletos*) is een woord dat bij vertalers veel verwarring oproept. Dat is ook niet zo verwonderlijk want dit woord is niet vanuit een woordenboek te vertalen maar alleen vanuit innerlijk begrip en vanuit levenservaring. Traditioneel wordt dit woord vereenzelvigd met de 'Heilige Geest', als derde persoon van de drie-eenheid. Wie het daarbij laat, blijft echter steken in de woestijndroogte van de dogmatiek terwijl met deze Heilige Geest juist de dynamiek wordt bedoeld van een levende en creatieve geest. De Heilige Geest is niets anders dan de vrouwelijke (dynamische) wijsheid, de *hagia Sophia*¹⁴⁶ die altijd innerlijk verbonden is met haar mannelijke wederhelft als verankering, haar goddelijkheid en onsterfelijkheid. De Heilige Geest, de *hagia Sophia*, is het vermogen de absolute, ondeelbare, onveranderlijke en eeuwige waarheid om te zetten in de schijn van tijdelijkheid. Het eeuwig onveranderlijke wordt dynamisch en dus tijdelijk en sterfelijk gemaakt. Het is een grote schijn die echter alleen veilig kan worden uitgevoerd als dat scheppend vermogen steeds verbonden blijft met zijn eigen oorsprong

---

146 Annine van der Meer, van Sophia tot Maria, 2008

(de Vader) en dus innerlijk wéét dat de schepping één grote en schone schijn is en in feite niet de werkelijkheid is maar een uitdrukking of verbeelding ervan. Zo werkt creativiteit. Creativiteit werkt altijd met een *alsof* en is dus beeldend. Wie deze teksten letterlijk neemt mist de boot, neemt de verkeerde weg en raakt hopeloos verstrikt en verdwaalt in zijn of haar eigen droomwereld. Die mens is niet vrij en kan hoogstens slaaf of dienaar zijn.

Het creatieve aspect van deze 'Heilige Geest' vinden we natuurlijk ook terug in de openingsverzen van Boek Genesis: *en de geest Gods zweefde over de wateren*. De heilige Geest is creatief, ondersteunend (vandaar: 'helper') en wordt aangeropen als ambulancedienst van het Hogere wanneer we verstrikt dreigen te raken in onze eigen wispelturigheid. Deze heilige Geest is als een troostende moeder en daarom wordt de heilige Geest ook de 'Trooster' genoemd.

Zo krijgen we een groot aantal titels voor deze Heilige Geest of *Parakleet*:

- Heilige Geest
- Geest van de waarheid
- Licht van God
- Heilige adem
- Almachtige adem
- Levenbrenger
- Genadevolle
- Helper
- (Ver)trooster
- Raadgever
- Ondersteuner
- Boodschapper

Ook de Moslim-traditie kent de *Parakleet* en vereenzelvigd die hetzij met de profeet Mohammed zelf of met de eigennaam *Ahmed* of *Ahmad*.

12. Ik heb jullie nog veel meer te zeggen maar jullie kunnen die dingen nu nog niet begrijpen. 13. Maar wanneer de Geest van de waarheid komt, zal die jullie de weg wijzen naar de volle waarheid. Die geest spreekt niet eigenmachtig maar wat hij hoort en wat komen gaat, zal hij jullie bekendmaken. 14. Die geest zal Mij verheerlijken, want wat van Mij komt zal hij jullie meedelen. 15. Wat van de Vader is, is van Mij. Daarom heb ik gezegd dat hij alles wat hij jullie bekendmaakt, van Mij heeft.

In **vers 13** bevestigt Jezus dat de heilige Geest geen vrijbrief is voor gemakzucht en evenmin een vrijbrief voor eigenmachtigheid of eigenwijsheid. Integendeel, de heilige Geest vult het innerlijke oor dat luistert naar de stem van ons geweten, de stem van de waarheid zelf die voorbij al het gedoe van deze wereld is. De heilige Geest is als de stem van degene die roept in de gortdroge woestijn van ons intellect en van de doodse dogmatiek om ons wakker te roepen en onze weg weer recht te maken (*maakt recht de weg des heren*) zoals Johannes de Doper zegt in Hoofdstuk I, 23 van dit evangelie. Die weg wordt weer 'recht' omdat *hij jullie wat komen gaat bekend zal maken (vers13)*. In **vers 14** krijgen we wederom een bevestiging om Jezus *niet* te vereenzelvigen met 'Mij' want dat 'Mij' in dit vers heeft primair de betekenis van onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid die we persoonlijk ervaren en beleefd hebben, zodat we vanuit dat standpunt kunnen denken, spreken en handelen. Door vanuit dat standpunt te

denken, te spreken en te handelen verheerlijken we onze eigen, goddelijke, oorsprong als 'Mij'. Geen wonder dat Jezus vervolgens in **vers 15** zegt: *wat van de Vader is, is van Mij*, zoals hij in X,30 zegt: *Ik en de Vader zijn één*.

Afscheid en weerzien

16 Nog een korte tijd en jullie zien me niet meer en nog een korte tijd en jullie zullen mij weer zien. **17.** Daarop zeiden een paar leerlingen tegen elkaar: 'wat bedoelt hij toch als hij zegt: 'Nog een korte tijd en jullie zien me niet meer en nog een korte tijd en jullie zullen mij weer zien'? En: 'Ik ga naar de Vader'? **18.** En verder: 'wat bedoelt hij met 'een korte tijd'? We weten niet waar hij het over heeft.' **19.** Jezus wist dat ze hem om uitleg wilden vragen en zei: 'Zoeken jullie naar de betekenis van mijn uitspraak: 'Nog een korte tijd en jullie zien me niet meer en nog een korte tijd en jullie zullen mij weer zien'? **20.** Waarachtig, ik verzeker jullie: jullie zullen huilen en weklagen, terwijl de wereld blij zal zijn. Jullie zullen bedroefd zijn, maar jullie verdriet zal in vreugde veranderen. **21.** Wanneer een vrouw moet bevallen, heeft ze het zwaar, omdat haar tijd gekomen is; maar als het kind eenmaal is geboren, dan denkt ze niet meer aan de pijn, uit pure vreugde dat er een mens ter wereld is gekomen. **22.** Jullie hebben het nu zwaar, maar ik zal jullie terugzien, en dan zullen jullie blij zijn, en niemand zal jullie je vreugde afnemen.

Een bijzondere visie op het Johannes Evangelie houdt in dat dit evangelie een initiatie-proces beschrijft¹⁴⁷, dus een proces

---

147 Zie ook Hans Stolp, Jezus van Nazareth, 1998

van innerlijke rijping en volwassen-ording naar vrijheid of bevrijding. Dit proces kent drie crisispunten of intervallen, zoals we die ook in het Enneagram terug kunnen vinden. Het eerste crisispunt houdt een volstreekte omkering in van onze begripenwereld. Die stap werkt als een doop, als een bekering waarvan Johannes de Doper zegt:

Ik doop u in water met het oog op bekering. Maar Hij die na mij komt, is krachtiger dan ik. Ik ben te min om Hem zijn sandalen te brengen. Hij zal u dopen in heilige Geest en vuur. Hij houdt de wan in zijn hand, hij zal zijn dorsvloer reinigen en zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf zal hij verbranden in onblusbaar vuur.’¹⁴⁸

Dit eerste crisispunt heeft alles te maken met vuur of met licht¹⁴⁹. Het is alsof het licht gaat schijnen in de duistere wereld van onze onwetendheid en gemakzucht. In dat heldere licht wordt de werkelijkheid zichtbaar. We dromen niet langer maar worden wakker en gaan de feiten onder ogen zien. Onze geest opent zich langzamerhand voor de subtiele kant van de zaak en voor de subtiele en symbolische betekenis van de dingen die gebeuren. We leven in de cocon van onze eigen droomwereld en zitten daarin gevangen en vinden het heel lastig om dat in te zien en te erkennen. We zijn niet vrij en kunnen niet geholpen worden, tenzij door ons te verbinden met een meester(es) die wel vrij is en die bereid is ons onze vrijheid terug te geven door het losgeld te betalen. Dat losgeld komt naar ons toe in de vorm van kennis, inzicht en begrip. Dit is het eerste crisispunt: een

148 Mt III,11-12

149 Paul van Oyen, het Enneagram, routekaart voor gelukkig zijn?, 2004

totale omkering in ons denken, spreken en doen en laten. In innerlijke verstilling rijst de stem van ons geweten op die ons de weg influistert.

Het tweede crisispunt is dat we vrij zijn gekocht en nu op eigen benen moeten staan (zie **XV,15**: *Ik noem jullie geen slaven meer, want een slaaf weet niet wat zijn meester doet. Ik heb jullie 'vrienden' genoemd omdat ik alles wat ik van de Vader heb gehoord aan jullie bekend heb gemaakt.*). In het eerste stadium konden we terugvallen op Jezus als onze 'therapeut' maar nu is de behandeling afgemaakt en moeten we het zelf doen. Dat betekent dat Jezus ons ontvalt en dat hij heengaat om ten slotte weer terug te komen (**vers 16**). Tot dan toe zullen we onze vrijheid steeds verder uitdiepen en langzamerhand zullen we ons ontdoen van alle banden, hechtingen en bindingen. We worden steeds vrijer en zelfstandiger waardoor onze universele uitstraling en onze wijsheid steeds groter worden.

De wederkomst is het derde crisispunt want terwijl de ijveraar juist gewend is geraakt aan zijn of haar vrijheid in zelfstandigheid, dient zich nu de ultieme omkering aan in de vorm van *Ik en de Vader zijn één*: er is geen zelfstandigheid meer want alleen het Ene telt. Er is niets anders dan Dat. Die realisatie is het eindpunt van de reis die dan volbracht is (**vers XIX, 30**).

In het tweede stadium, het stadium van vrijheid en zelfstandigheid, wordt de ijveraar (de discipel) een 'vriend' die vrijelijk met de Christus in hem of haarzelf kan communiceren. Vanuit die verbinding (met de Christus in jezelf) rijst de heilige Geest op die ons influistert 'wat gehoord

wordt'. Dit stadium kenmerkt zich door het *Uw Wil geschiede* zoals Jezus in dit evangelie voortdurend benadrukte. Het volgende vers onderstreept de aard van deze vrijheid en zelfstandigheid: *dan valt er niets meer te vragen.*

23. Dan valt er niets meer te vragen. Maar ik verzeker jullie: wat jullie de Vader ook zullen vragen in Mijn naam, Hij zal het jullie geven. 24. Tot nu toe hebben jullie niets in Mijn naam gevraagd, maar vraag het en je zult het verkrijgen waardoor jullie vreugde helemaal vervuld zal zijn. 25. Tot nu toe heb ik steeds in beelden gesproken, maar er komt een tijd dat ik niet meer in beelden zal spreken, maar jullie zonder omwegen over de Vader vertel. 26. Dan zullen jullie in Mijn naam vragen en dan zal ik niet meer zeggen dat ik het de Vader voor jullie zal vragen. 27. Want de Vader zelf heeft jullie lief omdat jullie Mij hebben liefgehad en hebben gelooft dat ik van God zelf ben uitgegaan. 28. Ik ben uitgegaan van de Vader, en ben in de wereld gekomen; maar nu verlaat ik de wereld weer en ga ik naar de Vader. 29. Toen zeiden zijn leerlingen: 'Ja, nu spreekt u rechtstreeks en niet in beelden'. 30. Nu weten we dat u alles weet: niemand hoeft u om uitleg te vragen. Daarom geloven we dat u van God bent uitgegaan.' 31. Jezus antwoordde: 'Geloven jullie nu eindelijk'? 32. Er komt een tijd, en dat moment is nu aangebroken, dat jullie uiteengedreven worden, dat ieder zijn eigen weg gaat en Mij alleen achterlaat. Maar ik ben niet alleen, want de Vader is bij Mij. 33. Ik heb dit gezegd opdat jullie vrede vinden bij Mij. Jullie zullen het zwaar te verduren krijgen in de wereld, maar houd moed: Ik heb de wereld overwonnen.'

Meestal wordt het 'vragen in Mijn naam' (**vers 23, 24**) in die zin uitgelegd dat Jezus nog niet verheerlijkt was in de opstanding maar dat is pure dogmatiek. De werkelijke betekenis is natuurlijk niet dualistisch ('ik en Jezus') en verwijst naar dit tweede stadium van relatieve vrijheid en zelfstandigheid. Deze vrije mens is een 'vriend(in)' geworden en als vrienden onder elkaar is het heel normaal om in vrijheid alles te vragen wat aan de orde is. De vriendschap, de liefde en het wederzijdse respect zorgen vanzelf voor de juiste maat en zorgen er ook voor dat wat gevraagd wordt relevant is en ten goede komt aan een groter geheel waarin allen kunnen delen. Vanuit de verbondenheid in vriendschap kan er een rechtstreekse uitwisseling komen van kennis en ervaring die dan geheel gedeeld worden, zonder dat iemand iets achterhoudt voor zichzelf. *Dan zullen jullie in Mijn naam vragen en dan zal ik niet meer zeggen dat ik het de Vader voor jullie zal vragen. Want de Vader zelf heeft jullie lief omdat jullie Mij hebben liefgehad en hebben geloofd dat ik van God zelf ben uitgegaan.* (**Vers 26, 27**) Het geloof dat ik van God zelf ben uitgegaan is de sleutel tot deze passage en tevens de sleutel tot dit tweede stadium van inwijding die een inwijding is in vrijheid en zelfstandigheid. Wie die zelfstandigheid, in verbondenheid, verwerkelijkt krijgt alles gedaan omdat er niets meer is om vanuit persoonlijke ambitie 'gedaan te krijgen'. Voor die mens geldt er slechts één wil: die van de Schepper zelf.

Overigens is het van belang om vast te stellen dat in deze inwijdingsweg het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk wegvalt. Al in het eerste crisispunt is er sprake van een algehele omwenteling in ons denken, spreken, doen en laten. Eén van de aspecten van deze omwenteling is,

dat er vanaf dat moment geen onderscheid meer is tussen mannelijk en vrouwelijk. De *hagia Sophia*, de heilige wijsheid die als een moeder voor ons is, daalt - als de heilige Geest - gelijk neer over mannen en vrouwen. Een kenmerkende eigenschap van Jezus was juist dat hij zich gelijkelijk liet omringen door mannen en vrouwen en dat hij totaal brak met de conventie van die tijd om vrouwen te beschouwen als tweederangs wezens. Niet voor niets viel aan Maria Magdalena de eer te beurt om als eerste de boodschap van de opstanding van de heer te verkondigen. Zij was met recht de *apostola apostolorum*, de apostel van de apostelen¹⁵⁰. Volgens het Evangelie van Philippus was zij *de leerling die de Heer meer liefhad dan alle anderen*. Dit tweede stadium kenmerkt zich door een steeds verdere subtilisering van onze relatie met onszelf en vindt zijn bekroning in de vrijheid en zelfstandigheid als 'vriend'.

In het derde stadium leert de mens om alle banden los te laten om ten slotte in volmaakte vrijheid zijn eigen eenheid te verwerkelijken en op te gaan in de Vader (God). Hierop doelt Jezus in de laatste twee verzen (**vers 32, 33**) van dit hoofdstuk: *32. Er komt een tijd, en dat moment is nu aangebroken, dat jullie uiteengedreven worden, dat ieder zijn eigen weg gaat en Mij alleen achterlaat. Maar ik ben niet alleen, want de Vader is bij Mij. 33. Ik heb dit gezegd opdat jullie vrede vinden bij Mij. Jullie zullen het zwaar te verduren krijgen in de wereld, maar houd moed: Ik heb de wereld overwonnen.*

Pas als je werkelijk je eigen weg gaat en al je vrienden en bekenden achterlaat, ontstaat de ruimte om een nieuwe

150 Paul van Oyen, de wijze Maria Magdalena, kenner van het AI, 2005

vriendschap aan te gaan: met de Christus in onszelf die verbonden is met de Vader, met onze eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. In het tweede stadium krijgen we het 'zwaar te verduren' omdat zelfstandig leren lopen nu eenmaal een kwestie is van vallen en opstaan. Als we volharden en blijven doorgaan, wordt de weg steeds gemakkelijker omdat onze innerlijke verbondenheid zoveel groter wordt. Die verbondenheid houdt ons op koers want het Licht van de Waarheid, de heilige Geest, wijst ons de weg.

Hoofdstuk XVII

Het gebed van Jezus

1. Na deze woorden sloeg Jezus de ogen op naar de hemel en bad: 'Vader, de tijd is nu gekomen om Uw zoon te verheerlijken. Daardoor zult U door de zoon verheerlijkt worden. 2. Want de zoon heeft van U de macht over de hele fysieke wereld gekregen om aan allen die U hem hebt toevertrouwd eeuwig leven mee te geven.

Het drama van de moord op Jezus is nu begonnen en de evangelist geeft nu de tekst van een gebed dat Jezus zou hebben uitgesproken. Het gebed heeft de titel meegekregen van 'hogepriesterlijk gebed' en is gericht tot de Vader als oorsprong en bron van de schepping. In een niet-paternalistische maatschappij zou Jezus zich ongetwijfeld tot de Grote Moeder hebben gewend voor troost, compassie, medelijden, inspiratie, verdraagzaamheid, verzoening, begrip en inzicht maar in de tijdgeest van toen kon dat niet. Hier zien we tevens hoe iedere religie tijdgebonden blijft, zelfs als de traditie zich over enige millennia uitstrekt. In de Vedische traditie worden de religies geschaard onder de *smriti* hetgeen betekent dat ze historisch zijn en dus niet tijdloos. Religies zijn vormen van de speurtocht naar jezelf, naar je eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Die vormen komen en gaan. Alleen de *shruti* zijn tijdloos. Dit zijn de Veda's en de Upanishaden.

Jezus bidt nu voor het welzijn en voor goddelijke bescherming van zijn volgelingen. Het doek is gevallen en er is een scheiding tussen de wereld enerzijds en de groep mensen die Jezus zal

achterlaten. Aan het slot van zijn interactie met deze groep bidt hij tot de Vader/Moeder om bescherming en troost. Het woord dat voor 'verheerlijken' wordt gebruikt, *doxazein*, had oorspronkelijk de betekenis van 'een mening vormen' en kreeg later de betekenis van 'prijzen, roemen, verheerlijken' en ook: 'stralend maken'. Uitgaande van de wederkerigheid die er is tussen Vader en Zoon vraagt Jezus dat de verbinding met het goddelijke en onsterfelijke in zijn volgelingen hersteld mag worden. Wanneer de zoon, dat wil zeggen de volgelingen van Jezus, zelf gaan stralen vanwege de herstelde verbinding met het goddelijke in zichzelf, zal die straling de verheerlijking zijn van de Vader. Maar tot nu toe munten de discipelen vooral uit in de duisternis van onwetendheid en ongeloof, dat wil zeggen in het geloof in een tijdelijke en relatieve werkelijkheid, zoals wij dat heden ten dage nog steeds doen. Nu vraagt Jezus dat zij de kracht en genade zullen vinden om uit deze wereld van een relatieve en tijdelijke werkelijkheid te stappen en hun vertrouwen te stellen op datgene wat onveranderlijk maar onzichtbaar, transcendent, is. Dan zullen zij hun eigen straling oproepen en tonen waardoor de Vader verheerlijkt wordt. De stabiliteit van hun geloof zal op de proef worden gesteld door alles wat zij nog op hun weg zullen tegenkomen. In echt zelfvertrouwen zouden de discipelen nu op eigen benen kunnen staan als zij innerlijk verbonden zijn met hun eigen goddelijkheid. Eindelijk zouden zij – *deo volente* - de poort naar hun eigen goddelijke oorsprong kunnen vinden en gaan stralen.

In de Griekse tekst wordt het woord 'vlees' of 'lichamelijkheid' (*sarx*)¹⁵¹ gebruikt voor 'de fysieke wereld'. De lichamelijke (fysieke) wereld is in feite niet meer dan een spiegel

---

151 John Sandford, *Mystical Christianity*, 1996

die slechts de beelden zichtbaar maakt die er op vallen. Die beelden zijn de geconcretiseerde (*vlees*geworden) beelden uit de geest. Die beelden zijn onze verbeeldingen, concepten, ideeën, gevormde wensen en verlangens enz. De fysieke wereld is als een dood paard. Trekken aan een dood paard is zinloos. Het levende paard zit in onze geest als een ongetemde mustang die heel veel stof doet opwaaien in de vorm van een eindeloze kluwen van verbeeldingen, verlangens, concepten en ideeën. Zolang dat wilde dier niet getemd wordt door kennis-van-zaken (zelfkennis of gnosis) en door zelfbeheersing blijft chaos ons deel en daarmee de eindeloze afwisseling van 'leuke' en 'niet-zo-leuke' dingen. Als het paard eenmaal is getemd verdwijnen de stofwolken en breekt het licht door. Dat licht is het eeuwige, zuivere en onverwoestbare licht van bewustzijn. Dat licht is het eeuwige leven omdat het leven eruit voortkomt. Dat licht is de barende Moeder waardoor de Vader verheerlijkt wordt.

Een sleutel tot een echt begrip van dit gebed ligt in de dubbele betekenis van het woord 'zoon'. Uiteraard is 'zoon' van toepassing op Jezus Christus zelf, maar tegelijkertijd is het van toepassing op diegenen die moeten worden beschouwd als zonen (kinderen) van God, zoals in **vers I,12** van dit evangelie. Gezien vanuit het perspectief van een pad van inwijding (in bewustzijn) zou de verheerlijking van de Vader plaatsvinden wanneer de discipelen het licht zelf zouden bereiken als de schittering van puur bewustzijn. Als iemand echter naar het 'zoonschap' van Jezus Christus kijkt, vindt de verheerlijking plaats als de cirkel gesloten is en Jezus zegt: *het is volbracht*.¹⁵²

---

152 Joh XIX, 30

3. Het eeuwige leven houdt in dat zij u kennen als de ene ware God, en hem die u gezonden hebt, Jezus Christus.

De wederkerigheid tussen Jezus Christus en God zelf, maakt dat wie Jezus als de Christus (Messias) kent, de Vader kent. Als gerealiseerd wezen was Jezus het levende bewijs van de werkelijkheid van de Ene, ware God, van het Ene zonder Tweede. Jezus liet de mensen weer kennis maken met hun eigen absolute aard en oorsprong. Al het relatieve en voorbijgaande is niet meer dan een droom, een illusie; hoe bijna echt die droom ook lijkt. God kennen is jeZelf kennen als het Absolute, als het Ene zonder tweede. Wie zich die werkelijkheid realiseert, stijgt boven de eindeloze cirkelgang van dood en leven uit en ontdekt de absolute werkelijkheid van het tijd- en plaatsloze, dus van het onbegrensde. De absolute werkelijkheid is die van het onbegrensde, van onbegrensd bewustzijn. De feitelijkheid en dus de werkelijkheid van dit inzicht te realiseren is Zelfkennis of gnosis.

In uitspraak (logion) 49 van het Evangelie van Thomas zegt Jezus: *Gezegend zijn diegenen die de eenheid van zichzelf hebben gevonden want daarmee hebben zij zich de mogelijkheid verworven het koninkrijk te vinden. Daar komen jullie vandaan en daarheen zullen jullie terugkeren.* ‘Diegenen die de eenheid van zichzelf hebben gevonden’ staat voor het Griekse woord *monachos* en wordt meestal nogal vlak vertaald met de ‘eenling’. Ons woord ‘monnik’ is er rechtstreeks van afgeleid. Eenling is diegene die het Ene in zichzelf heeft verwerkelijkt en die tevreden is met de letterlijke betekenis van eenzaamheid, want er is geen ander. Alleen het Ene telt voor de *monachos*.

In het Evangelie der Egyptenaren¹⁵³ zegt de schrijver (III,67): *ik heb mijzelf verenigd met het onveranderlijke en heb U daardoor gekend. Ik heb mijzelf toegerust met het licht (van bewustzijn) als wapen. Ik ben dat licht zelf geworden, want de Moeder was omwille van de stralende schoonheid van genade op deze plek.*

4. Door alles te volbrengen wat U mij hebt opgedragen, heb ik U op aarde verheerlijkt.

De laatste woorden van Jezus zullen ook zijn: *het is volbracht*. Het volbrengen is een afronding, een ten einde brengen van het oorspronkelijke plan. De opdracht was om de verbinding bij de mensen te herstellen met hun eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid. Die verbinding was in de vergetelheid geraakt en de toenmalige wereld in het Westen was in verwarring en van haar ankers losgeslagen. Dat Jezus zijn taak volbracht had, blijkt ook uit het feit dat tweeduizend jaar later de herinnering aan de noodzaak van innerlijke verbondenheid nog steeds springlevend is zowel binnen als buiten de religieuze tradities van Oost en West. Uiteindelijk betekent het woord 'religie' zelf niets anders dan 'weer verbinden'. Het 'reddende geloof' waar Jezus zo dikwijls over sprak is het geloof in onze eigen, absolute aard en oorsprong. 'Alleen het Ene telt'. Wie die verbinding terugvindt, vindt de route naar het onbegrensde, het eeuwige leven. Een grotere verheerlijking van de Vader dan de straling van zuiver, onbegrensd bewustzijn is er niet.

5. Verhef mij nu, Vader, tot Uw majesteit, en bekleed mij met de heerlijkheid die ik bij U had voordat de wereld bestond.

---

153 J.Slavenburg/W.G. Claudemans, Nag Hammadi geschriften II, Heilige boek van de grote, onzichtbare geest, 1995

Wetend dat zijn einde in deze wereld nabij is, verwijst Jezus naar de glorierijke luister van het onbegrensde wanneer de begrenzingsen van plaats en tijd eenmaal zijn weggevallen. De hele schepping is als een deken of als een film die over de werkelijkheid is heengelegd. Zij is een begrenzing die het onbegrensde begrenst, maar wel zichtbaar en ervaarbaar maakt. Ieder mens, ieder schepsel, komt voort uit dat onbegrensde. Dit gegeven is de basis of de werkelijkheid van Gods alomtegenwoordigheid. In het Evangelie van Thomas (logion 77) zegt Jezus: *Ik ben het Licht dat boven alles schijnt. Ik ben het Al. Het Heel-al is uit Mij voortgekomen en heeft zich aan Mij geopenbaard. Kloof een houtblok en Ik ben daar. Licht een steen op en jullie zullen Mij daar vinden.*

In het Johannes Evangelie VIII,12 zegt Jezus: *Ik ben het licht van de wereld, wie mij volgt, zal niet langer in duisternis rondlopen, maar zal het levenslicht in zich hebben.*

6. Ik heb Uw naam geopenbaard aan de mensen uit de wereld die U mij hebt toevertrouwd. Zij waren reeds van U en U hebt hen als discipelen aan mij gegeven en zij hebben Uw woord ter harte genomen.

Het openbaren en het heiligen van Gods naam is een centraal gegeven in de Joods-Christelijke traditie. In het Oude Testament werd hiervoor het woord *Jahweh* gebruikt dat de relatie van God of het Goddelijke aangeeft met de mens. In de Vedische traditie gebruikt men hiervoor het woord *Âtman*. Die relatie laat zich het best verwoorden als het *Ik Ben* en kent verschillende mantra's om een zoeker of discipel tot Gods werkelijkheid te brengen. Zowel in het Oude als het Nieuwe

Testament was het gebruik van Gods naam een bijzondere gebeurtenis. Het *Onze Vader* zegt dan ook: *Uw naam worde geheiligd*. Het gebruik maken van Gods naam als een mantra was karakteristiek voor de oergemeente van Jeruzalem. Het aanroepen of uitspreken en herhalen van Gods naam werkt ook helend, als je weet hoe je dat moet doen. De helende werking van Jezus en van zijn discipelen was gebaseerd op de kennis om deze naam op de juiste wijze uit te spreken, geheel conform de mantrameditatie-traditie uit India. Ook in het pas ontdekte Evangelie van Judas komt een verwijzing naar 'de naam' veelvuldig voor. In het vorige hoofdstuk zei Jezus zelf: *Dan valt er niets meer te vragen. Maar ik verzeker jullie: wat jullie de Vader ook zullen vragen in Mijn naam, Hij zal het jullie geven. Tot nu toe hebben jullie niets in Mijn naam gevraagd, maar vraag het en je zult het verkrijgen waardoor jullie vreugde helemaal vervuld zal zijn. Tot nu toe heb ik steeds in beelden gesproken, maar er komt een tijd dat ik niet meer in beelden zal spreken, maar jullie zonder omwegen over de Vader vertel. Dan zullen jullie in Mijn naam vragen en dan zal ik niet meer zeggen dat ik het de Vader voor jullie zal vragen.*¹⁵⁴

In het boek Handelingen lezen we hoe de apostelen deze opdracht daadwerkelijk uitvoerden: *Nu was er een man, al vanaf de moederschoot verlamd, die elke dag daarheen werd gedragen en bij de tempelingang, die de Schone heet, werd neergezet om een aalmoes te vragen aan de mensen die de tempel ingingen. Toen hij Petrus en Johannes zag, die juist de tempel wilden binnengaan, vroeg hij om een aalmoes. Petrus keek hem doordringend aan, evenals Johannes, en zei: 'Kijk ons*

154 Joh, XVI,23-26

eens aan!’ Hij hield het oog op hen gericht, in de veronderstelling iets van hen te krijgen. Maar Petrus zei: ‘Zilver en goud bezit ik niet, maar wat ik heb, dat geef ik u: in naam van Jezus Christus de Nazoreeër, kom overeind en loop.’ Hij pakte hem bij zijn rechterhand en hielp hem overeind. Meteen kwam er kracht in zijn voeten en enkels;¹⁵⁵

In het volgende hoofdstuk lezen we hoe de religieuze leiders in Jeruzalem Petrus en Johannes verboden om nog langer helend op te treden door deze Naam te gebruiken: *toen riepen ze hen weer binnen en legden ze hun het absolute verbod op om nog iets te zeggen of te leren met een beroep op de naam van Jezus.*

7. Nu weten ze dat alles wat U mij hebt gegeven van U komt.

De betekenis van vers 6 en 7 vinden we terug in een belangwekkende tekst uit het Evangelie van de Waarheid dat is ontstaan in de kring rond de gnosticus Valentinus die in het midden van de 2^e eeuw actief was in Rome: *38. Uit Hem is het begin ontstaan. Naar Hem keert alles terug dat ooit uit Hem tot bestaan is gekomen. Alle dingen komen tot bestaan terwille van de glorie en luister en de vreugde van Zijn naam. De naam van de Vader is de Zoon. De Vader gaf allereerst een naam aan de Zoon, waardoor de Zoon uit de Vader is voortgekomen. De Zoon is de Vader maar de Vader heeft de Zoon verwekt. De Vader gaf de Zoon Zijn eigen naam. Alles is rondom de Vader, die Eenheid is, gerangschikt. De naam is van de Vader. De Zoon is de Zoon van de Vader. De Zoon is de zichtbare naam van de Vader want de naam zelf is onzichtbaar. De naam is een*

---

155 Hand. III,2 e.v.

ondoorgegrondelijk mysterie en komt slechts tot het oor dat er geheel mee gevuld is. De naam van de Vader kan niet worden uitgesproken, maar wordt geopenbaard door de Zoon.

8. Ik heb de woorden die U mij gegeven hebt aan hen doorgegeven en zij hebben die in zich opgenomen. Zij weten nu echt dat ik van U ben uitgegaan en zij geloven dat U mij gezonden hebt.

Voor de woorden die u mij gegeven hebt wordt het Griekse woord *rhemata* gebruikt. Dit woord komt van het werkwoord *rhe-ein* dat stromen betekent. De betekenis van *rhemata* is dus een 'woordenvloed' of een stroom van woorden en verwijst vrijwel zeker naar de praktijk van mantra-meditatie waardoor een energiestroom wordt opgeroepen die tegenwoordig meestal met de Vedische term *kundalini-energie* (slangenenergie) wordt aangeduid, die sterk helend is. Een mantra die door de *cakra's* of energieknooppunten langs de ruggesgraat heenwerkt, roept een energiestroom op zoals dat ook met een dynamo het geval is.

9. Ik bid voor hen en niet voor de wereld. Ik bid voor hen die U mij hebt gegeven want zij zijn de Uwen.

Zoals bij vers 1 al werd geopperd richt Jezus zich nu tot zijn volgelingen en niet tot de wereld omdat het doek is gevallen. De 'wereld' wordt nu gelijkgesteld aan 'onwetendheid' terwijl zijn volgelingen op het punt staan aan de houdgreep van onwetendheid te ontstijgen en op een ander bewustzijnsniveau te komen. Zij staan op het punt om op eigen benen te staan en hebben daarbij de voorspraak en de helpende hand van Jezus nodig.

10. Alles wat van Mij is, is van U en wat van U is, is van Mij. Daarin word ik verheerlijkt.

Nogmaals benadrukt Jezus de wederkerigheid tussen Vader en Zoon. Wat van de Vader is, is van de Zoon en omgekeerd. In eenheid is er geen verschil tussen Vader en Zoon¹⁵⁶.

11. Ik ben nu niet langer in de wereld, maar zij wel, terwijl ik naar U toekom. Heilige Vader, bewaar hen in Uw naam die U mij hebt gegeven zodat ze één blijven zoals ook wij één zijn.

De 'Ik ben' uitspraken van Jezus in het Johannes Evangelie zijn bekend en zijn reeds verschillende keren in dit commentaar aan de orde geweest. Het 'Ik ben' is de beste aanduiding voor de 'Naam' van de Heer en staat voor het onbegrensde, zuivere (licht van) bewustzijn. De bede is dus om kracht en genade voor de discipelen om die verbinding te bewaren en niet te verliezen. Echte eenheid is slechts te vinden in de openheid van het onbegrensde.

12. Zolang ik bij hen was, heb ik hen in Uw naam bewaard die U mij hebt gegeven en ik heb over hen gewaakt. Niemand van hen is verloren gegaan behalve die ene die verloren moest gaan om de Schrift in vervulling te laten gaan.

Jezus herhaalt hoe hij de discipelen vertrouwd heeft gemaakt met het gebruik maken van 'de Naam'. Ze hebben er allemaal gebruik van gemaakt alleen één moest zich opofferen. De

---

156 Zie ook Meister Eckhart, het boek van de goddelijke troost, vert. J.Calis, B.Nagel, Th. Van Velthoven, 1996

man wordt niet bij name genoemd maar aangenomen mag worden dat Jezus op Judas Iskariot doelt. Tekenend is dat ook in deze verwijzing wordt opgemerkt dat de 'Judas-rol' onderdeel van een script was (de Heilige Schrift) en dat iemand die rol op zich moest nemen. Het geeft een heel andere dimensie aan de persoon van Judas. Er is veel overgave en toewijding nodig om jezelf als verrader naar de slachtbank te laten leiden als je dat niet bent.

13. Nu kom ik naar U toe en ik zeg dit terwijl ik nog in de wereld ben, opdat zij vervuld worden van mijn vreugde.

De sprong in bewustzijn die zich aan de discipelen zal voltrekken brengt een sprong in innerlijke blijmoedigheid mee, een intensivering van de vreugde dat je je veilig en geborgen weet in de armen van Moeder met een wakende Vader ernaast. Het is het traditionele beeld van Maria en Jozef en het 'kindeke Jezus' in de kribbe.

14. Ik heb hun Uw woord gegeven en de wereld is hen gaan haten omdat zij niet *meer* van de wereld zijn zoals Ik niet van de wereld ben.

Jezus benadrukt dat het gebruik maken van *Uw woord* niet bestemd is voor mensen die nog gebonden zijn aan deze wereld van vlees en bloed. De Griekse tekst gebruikt hier het woord *logos* dat 'woord' betekent en ook op redelijkheid gebaseerde kennis en niet *onoma* dat 'naam' betekent. De discipelen zullen van nu af in staat zijn om zelfstandig vanuit een hoger bewustzijn over de werkelijkheid te spreken, alsof het God zelf is die door hen spreekt. Zij zijn de nieuwe profeten die Gods woord gaan verkondigen, niet meer in de beperkte kring

van een als sekte levende natie maar verspreid over de hele Romeins-Griekse wereld. Gods woord is altijd gericht op de feitelijke waarheid van alomvattendheid van de verbondenheid van de hele mensheid in één groot gezinsverband. We delen allemaal in die ene en diezelfde eenheid.

15. Ik vraag niet om hen uit de wereld weg te nemen, maar hen te behoeden voor de macht van het duistere.

Voor 'de macht van het kwade' gebruikt het Grieks het woord *ponèros* dat duidt op iets wat moeizaam is, lastig en ook problemen veroorzaakt. Het zijn de hindernissen en blokkades die vanuit het ego worden opgeworpen om maar vooral niet in het onbegrensde terecht te komen, waar alle eigendom wegvalt en er 'niets voor mij overblijft'. Alles liever dan dat; alles liever dan onze vermeende eigendomsrechten te verliezen. Die weerstand is lastig, althans als je besluit om aan de thuisreis naar het onbegrensde te beginnen. Dit is de betekenis van *ponèros*. De gebruikelijke vertaling van 'het kwade' voldoet niet meer na 2000 jaar van dogmatiek en het denken in termen van 'goed en kwaad' en in termen van engelen en duivels. Het wordt hoog tijd deze termen een nieuwe glans en betekenis mee te geven die gebaseerd is op de praktische ervaring van deze krachten van het licht en van de duisternis. *Ponèros* is duister en lastig omdat je niets kunt zien.

16. Zij zijn niet van deze wereld, zoals Ik niet van deze wereld ben.

In deze zin bevestigt Jezus dat de discipelen nu werkelijk op weg zijn en hun gebondenheid aan deze wereld van ongeloof en onwetendheid achter zich laten. Zij staan aan het begin

van een veel grotere vrijheid, zoals spoedig zal blijken uit het boek 'Handelingen' waarin de begindagen beschreven staan van de oergemeente in Jeruzalem voordat Paulus het heft in handen nam en er met de 'buit' vandoor ging.

17. Maak hen heel in de waarheid. Uw woord is waarheid.

Zoals reeds werd vastgesteld hebben de discipelen een zorgvuldige opleiding achter de rug in het gebruik maken van mantra's en in het gebruik van mantrameditatie om de energie op te wekken die nodig is om vanuit gebondenheid tot vrijheid te komen. De praktische uitwerking van deze discipline was het helende vermogen dat de discipelen hadden verworven en waarvan we vele voorbeelden vinden in de verdere Bijbelse literatuur. Wie vanuit de onbegrensde van 'Ik ben' weet te spreken, spreekt woorden van waarheid, want in het 'Ik ben' is er niets anders dan dat.

18. Zoals U mij de wereld hebt ingestuurd, stuur Ik hen de wereld in.

De opdracht aan de discipelen is nu duidelijk. Zij moeten het voorbeeld van Jezus volgen en de blijde boodschap van het evangelie in de wereld brengen. De wereld zal hen erom haten (vers 14).

19. Omwille van hen heb ik mij aan mijn taak gewijd, laten zij nu op hun beurt toegewijd zijn aan de waarheid.

Jezus is als de zaaier die het zaad zaait en dan wacht op de oogst. In de tussentijd zorgt hij voor het zaaigoed dat ontkiemt, groeit en vrucht gaat dragen.

20. Ik bid niet alleen voor hen, maar voor allen die door hun woord in Mij geloven.

Jezus geeft aan dat de apostelen niet alleen zelf door Jezus zijn opgeleid maar dat het nu hun beurt is om anderen de poort naar de terugreis te wijzen en op die manier zelf als zaaier op te treden. Hier is letterlijk sprake van een afronding die maakt dat het zaaien steeds opnieuw kan plaatsvinden en doorgaat.

21. Mogen zij allemaal één zijn, zoals U, Vader, in mij aanwezig bent en Ik in U. Laat hen ook zo in ons zijn zodat de wereld gaat geloven dat U Mij hebt gezonden.

Jezus trekt het beeld van de eenheid tussen Vader en Zoon door en projecteert dit beeld nu op de discipelen en allen die door toedoen van de discipelen ook aan de thuisreis beginnen. De bedoeling is om het primaatschap van het Ene zonder tweede neer te zetten en het levende bewijs te leveren dat alleen dat Ene telt. Aanvankelijk zal de wereld denken met een klein groepje dwazen te maken te hebben, behorend tot een obscure sekte uit Palestina en uit Galilea in het bijzonder. Maar naarmate het zaaien en oogsten doorgaat, zal blijken dat de blijde boodschap werkt en wel degelijk vruchten voortbrengt van heilige, bijzondere en toegewijde mannen en vrouwen die in Godsvrucht en wijsheid hun leven doorbrengen en de sporen ervan nalaten.

22. De luisterrijke glorie die U mij hebt meegegeven geef ik nu aan hen opdat zijn één mogen zijn zoals wij één zijn,

De 'luisterrijke glorie' is de wederzijdse verheerlijking van Vader en Zoon die nu ook openstaat voor de discipelen en de andere volgelingen. De verheerlijking zal alleen plaatsvinden in eenheid. Dit valt tot op de dag van vandaag waar te nemen. Wie de moeite neemt een gewijde plaats te bezoeken, een kerk, een tempel, een kapel, een kathedraal, een klooster, een *ashram* of welke heilige plek dan ook, zal al spoedig de inwerking van een helende energie voelen die een blij gevoel en een 'o ja ervaring' oproept. Al die plekken kenmerken zich door de eensgezindheid waarin over een langere tijd mensen bij elkaar zijn gekomen. Sommige heilige plekken zijn millennia oud en gelden als heel bijzonder.

23. Ik in hen en U in Mij. Dan zullen zij werkelijk één zijn opdat de wereld gaat inzien dat U Mij hebt gezonden en hen hebt liefgehad zoals U Mij hebt liefgehad.

Nogmaals benadrukt Jezus het wezenlijke belang van eenheid. Alleen vanuit eenheid – eensgezindheid – zal het mogelijk zijn onwetenden en ongelovigen te overtuigen van de kracht ervan omdat eenheid voor iedereen aantrekkelijk is en inspirerend. De eenheid kan ook ontworteld raken en de vorm aannemen van een schijn-eenheid in het afgesloten geheel zoals dat van een sekte of van een politieke of maatschappelijke beweging. In sterk demonische omstandigheden kan zelfs een Nazi-cultuur oprijzen met alle gevolgen van dien. Maar in de echte eenheid van de onbegrensdeheid van 'Ik ben' verliest de ziel haar individualiteit en wordt zij opgenomen in de kosmische dimensie van het grote geheel om uiteindelijk in het Ene zonder tweede in haarzelf terecht te komen. Dat Ene gaat zelfs voorbij aan de kosmos en is de bron zelf van waaruit de hele schepping en de kosmos oprijzen. Dat Ene is continu

en altijd de ultieme bron van inspiratie, levende kennis en menselijkheid. Dit is het mysterie van Vader en Zoon die één zijn zoals ook het Ene en de schepping één zijn. De schepping is niet meer dan een verbeelding en alleen de werkelijkheid telt echt. Die werkelijkheid is de feitelijkheid van het Ene zonder tweede.

24. Vader, U hebt hen aan mij geschonken, laat hen dan bij Mij zijn waar Ik ben, zodat zij Mijn luisterrijke glorie zullen zien, die U Mij vóór de schepping van de wereld in liefde hebt gegeven.

De Vader-Zoon relatie wordt naar het tijdloze getrokken, naar de grondoorzaak van de schepping zelf. De Zoon is in deze zin de vrouwelijke Sophia, de *shakti* uit de Vedische traditie die als een spiegel is waarin het schouwende bewustzijn zichzelf ziet. In dat inzicht rijst de dynamiek van de schepping op als de Hagia Sophia, als de Zoon die één is met de Vader. Wat anders kan er zijn dan één grote verbondenheid in liefde tussen Vader en Zoon?

25. Rechtvaardige Vader, de wereld kent U niet, maar Ik ken U en zij weten dat U Mij hebt gezonden.

Dit vers is een uitwerking van het vorige vers. De wereld kent de Vader niet omdat niemand zichzelf kan waarnemen. Daar is een spiegel voor nodig. Die spiegel is de Zoon die de Vader weerspiegelt. Het beeld van de Vader is niet de Vader zelf maar de Vader in de Zoon. Door de Vader bekend te maken (zichtbaar in de Zoon) kan de Vader gekend worden. Hetzelfde geldt voor de mens zelf. We kunnen onszelf alleen kennen (gnosis) als we naar buiten kijken en onszelf in onze

broeders en zusters weerspiegeld zien. Wanneer we onszelf in de ander herkennen en de ander in onszelf is er geen verdriet meer en rest er slechts de vreugde van liefde.

26. Ik heb hun Uw naam bekend gemaakt en dat zal ik blijven doen, zodat de liefde waarmee U Mij hebt liefgehad in hen zal zijn en Ik in hen.

Er zijn veel aanwijzingen die aangeven dat het gebruik maken van de Naam van de Heer in alle opzichten een helende werking heeft. Dit is wat Jezus in de drie jaar van zijn prediking heeft gedaan en de uitwerking was verbluffend. De Naam van de Heer is onze eigen, ware naam. Er zijn verschillende mantra's die tot die naam, 'Ik ben' of *aham*, leiden. Wie de moeite neemt om met klankschalen te werken zal al spoedig allerlei boventonen horen. Zij werken ook als zo'n mantra en hebben een helende werking. In de gnostische bibliotheek van Nag Hammadi vinden we diverse geschriften waar allerlei klinkers in een lange reeks worden uitgeschreven. Zij zijn de verklanking in letters van deze boventonen en hebben, mits de juiste kennis beschikbaar is, een grote helende werking. In die zin is de blijde – de helende – boodschap van het evangelie nog steeds springlevend zoals dit Hogepriesterlijke gebed van Jezus ook aangeeft. Het was precies de bedoeling van zijn onderricht.

Hoofdstuk XVIII

Gevangen en verhoord

1. Na dit gebed te hebben uitgesproken ging Jezus met zijn discipelen naar de overkant van de Kidronvallei. Daar liep hij een boomgaard in samen met zijn discipelen. 2. Judas, die hem zou uitleveren, kende die plek omdat Jezus er dikwijls heen ging met zijn discipelen. 3. Zo kwam het dat Judas ook daarheen ging samen met een cohort soldaten en dienaren van de hogepriesters en de farizeeën. Ze waren gewapend en droegen fakkels en lantaarns.

Als de evangeliën, en zeker het Johannes Evangelie, namen en locaties noemen, is dat een aanwijzing voor een symbolische betekenis. De Kidronvallei is in dit opzicht zwaar beladen met betekenissen. Sommigen menen dat Kidron of *Kedron* verwijst naar cederbomen, anderen brengen het in verband met weidegrond voor vee. In het Oude Testament komt de vallei een aantal keren voor en onder koning Josia werd de vallei een belangrijke begraafplaats. Vandaar dat de vallei ook in verband wordt gebracht met de terugkeer van Jezus 'aan het einde der tijden'. Christenen, Joden en Moslims putten kennelijk uit dezelfde bronnen voor hun overtuiging dat Jezus Christus aan het einde der tijden de Kidronvallei zal oversteken. De vallei verwijst dus naar wederopstanding en naar de terugkeer van het gouden tijdperk met Jezus Christus als lichtend voorbeeld. Deze standpunten over de 'eindtijd' hebben er al toe geleid dat drie religieuze gemeenschappen enorme begraafplaatsen in de Kidronvallei

hebben aangelegd! De vallei loopt tussen de tempel(muur) van Jeruzalem en de Olijfberg. Vanuit Jeruzalem loopt de weg door de vallei onder meer naar Bethanië waar Lazarus werd 'opgewekt'. Omdat aan de overkant van de vallei de Olijfberg begint, neemt men aan dat de boomgaard uit olijfbomen bestond. Het woord voor boomgaard kan overigens ook een (ommuurde) tuin betekenen. Dit soort tuinen werden dikwijls gebruikt voor initiatie-ceremonies en voor religieuze bijeenkomsten. De symboliek ervan is de in cultuur gebrachte natuur als tegenhanger van de ongerepte natuur van de woestijn of woestenij. Jezus gebruikte die plek kennelijk als plaats van samenkomst want ook Judas kende die plek. Het feit dat de hogepriesters een heel cohort soldaten (ongeveer 500 man sterk) als arrestatieteam op Jezus afstuurden, benadrukt hun angst en onzekerheid en ook de tegenstelling tussen de geweldloosheid van Jezus en het geweld van de machthebbers. Het hele team was kennelijk zo blind en in duisternis gehuld dat ze fakkels en lantaarns nodig hadden om te kunnen zien, terwijl Jezus en zijn discipelen die niet nodig hadden. Als we bedenken dat het Johannes Evangelie, naar men thans aanneemt, tenminste 70 jaar na de beschreven gebeurtenissen is opgeschreven, is het aannemelijk dat dit soort details niet historisch-letterlijk moeten worden opgevat maar een ander, symbolisch doel dienen.

4. Jezus wist wat er stond te gebeuren en liep op hen toe en vroeg: 'Wie zoeken jullie?' 5. Zij antwoordden: 'Jezus de Nazarener'. Hij antwoordde: 'Die ben ik'. Judas die hem had aangegeven, stond erbij. 6. Toen hij had gezegd 'die ben ik' deinsden ze achteruit en vielen op de grond. 7. Nogmaals vroeg hij: 'Wie zoeken jullie?' En

zij antwoordden nogmaals: 'Jezus de Nazarener'. 8. Jezus zei: 'Ik heb jullie al gezegd dat ik het ben. Als jullie mij zoeken, laat deze mensen dan gaan.' 9. Zo gingen zijn eigen woorden in vervulling: 'Geen van hen die u mij gegeven hebt, heb ik verloren laten gaan.'

De tekst benadrukt dat Jezus toch echt de regie in handen heeft en alle anderen niet meer dan marionetten zijn in handen van de marionettenspeler of niet meer dan bijna willoze pionnen in een schaakspel. Jezus loopt op het arrestatieteam af en niet omgekeerd. Dan vraagt hij wie ze zoeken. Het antwoord is veel betekenend voor ons, want de traditionele vertalingen geven als antwoord: 'Jezus uit Nazareth'. Hier is sprake van tekstvervalsing of, op zijn minst, van het optrekken van een rookgordijn want in de Griekse tekst staat *Nazoraion* wat 'Nazarener' betekent¹⁵⁷. De Nazareners vormden een van de drie groeperingen binnen de Esseense traditie en waren dus Essenen. De twee andere groeperingen waren de Therapeutae uit Egypte (Alexandrië) en de Qumran Essenen die als een celibataire kloostergemeenschap waren georganiseerd. Er bestaat geen feitelijk bewijs dat de stad of het dorp Nazareth bestond in het Palestina van de eerste eeuw. De Essenen waren een heel oude groepering binnen de Joodse traditie en nauw verbonden met de gnostische traditie en met het antieke Egypte. Jezus als een Esseen beschouwen zou een legitimatie betekenen voor de gnostische traditie binnen het Christendom en de kerk. Vanaf de tweede eeuw werden de gnostici echter te vuur en te zwaard bestreden door de kerk die haar zwaartepunt inmiddels had verlegd van Jeruzalem naar Rome. De oorsprong van het woord 'Nazarener' komt

---

157 O.a. Timothy Freke en Peter Gandy, Jezus en de verloren godin, 2007

van het Hebreeuwse woord 'Nazir' dat 'toegewijd' betekent en het doen van een religieuze gelofte. We vinden de aard van die gelofte uitgebreid beschreven in het Boek Numeri, VI,1 e.v. van het Oude Testament.

In **vers 5** vinden we weer een belangrijke 'Ik ben' uitspraak van Jezus. De moderne talen kunnen moeilijk het 'Ik ben' als een zelfstandig gegeven weergeven zodat we er meestal iets anders aan moeten toevoegen zoals: 'Ik ben het' of: 'die ben ik'. Daarmee gaat de kracht van zo'n 'Ik ben' uitspraak echter verloren. De uitspraak verliest zijn absolute karakter en wordt gerelativeerd naar een persoon in plaats van naar de Eenheid van God zelf. De absolute betekenis van het 'Ik ben' als de naam of aanduiding van God zelf vinden we allereerst in Boek Exodus III,14: *Toen zeide God tot Mozes: Ik ben, die Ik ben. En Hij zeide: Aldus zult gij tot de Israëlieten zeggen: Ik ben heeft mij tot u gezonden.* Dat Jezus bewust de absolute 'Ik ben' formulering gebruikte, wordt onderstreept door het feit dat het hele arrestatieteam, inclusief de officier achteruit deinsde en zelfs op de grond viel. Dat het niet makkelijk was om Jezus te arresteren bleek overigens reeds in hoofdstuk VII,30, VIII,20 en X,39. In **vers 8** herhaalt Jezus zijn 'Ik ben' uitspraak. Dat het gebruik van het 'Ik ben' als naam van God voor de Joden heiligschennis was en dus als een sterke uitspraak werd beschouwd blijkt ook uit VIII,59 waar Jezus zegt: *vóór Abraham was, ben ik.* Dan lezen we hoe de Joden vervolgens stenen opnamen om hem te stenigen. Het citaat uit **vers 9** is te vinden in XVII,12 en ook in VI,39.

10. Simon Petrus had een zwaard bij zich. Hij trok het zwaard en haalde uit naar een van de agenten van de hogepriester die Malchus heette en sloeg hem het rechter

oor af. 11. Jezus zei tegen Petrus: ‘steek dat zwaard in de schede’. *Wil je soms voorkomen dat ik de beker die de Vader mij gegeven heeft, drink?*

Ook nu zien we hoe Petrus wordt afgeschilderd als een heethoofd¹⁵⁸. Terwijl Jezus een bijzondere vorm van geweldloosheid preekte, bestond Petrus het om in Jezus' bijzijn een zwaard te dragen. Samen met de verloochening die even later zou plaatsvinden kunnen we deze Simon Petrus gemakkelijk karakteriseren als een verwarde en impulsieve vrouwenhater die zijn leermeester op een cruciaal moment op een miserabele wijze verloochent. In Mattheüs XVI,23 lezen we dan ook: *Maar Jezus keerde hem (Simon Petrus) de rug toe met de woorden: ‘Ga terug, achter mij, Satan! Wat je zegt is een schande. Je denkt niet aan wat God wil, maar alleen aan wat de mensen willen.* Petrus is een enorme ‘doener’ en wil iedere situatie naar zijn hand zetten. Keer op keer houdt Jezus hem echter voor dat alleen de scheppende Wil van de Vader telt. Inderdaad, de mens wikt, maar God beschikt. We vinden het, iedere dag opnieuw, nogal lastig om die les ter harte te nemen. Overigens kan de verwijzing naar de zwaarddragende Petrus heel goed een verwijzing zijn naar het vermoeden dat Petrus lid was van de Sicariërs zoals Judas dat ook was. De Sicariërs droegen een dolk (sica) waarmee zij regelmatig Romeinen en andere collaborerende gezagdragers vermoordden. Zij behoorden tot de Zeloten die de bevrijding van Palestina van de Romeinse overheersing met geweld nastreefden. Door hun toedoen zouden Jeruzalem en de Tempel door de Romeinen in het jaar 70 worden verwoest. Jeruzalem heeft zich daarna nimmer van

---

158 Zie ook Karl Jung, de Evangelie Code, 2008

die klap hersteld. Dat Simon Petrus sympathiseerde met de ultra-nationalistische Zeloten kan ook worden gelezen uit Mt XVI,17: *zalig ben je Simon BarJona*. Dit 'BarJona' wordt meestal vertaald met 'Zoon van Jona' maar in het Aramees betekent Barjona 'rebel'!

In **vers 10** lezen we voorts hoe Simon Petrus een van de agenten, Malchus genaamd, een oor afhakt met zijn zwaard. Dit evangelie is de enige tekst die ons de naam van deze agent geeft. Het is ook wonderlijk dat die naam wordt gegeven want die informatie als zodanig lijkt nogal irrelevant en hoogstens een soort wetenswaardigheid te zijn. Maar deze teksten zijn niet geschreven als verzameling van 'wetenswaardigheden'. Er wordt dus iets mee bedoeld. In een recente en heldere analyse toont Karl Jungfer in zijn boek 'De Evangelie Code' nogal overtuigend aan dat deze Malchus niemand anders is dan Saul, de latere Paulus. In **vers 26** komen we bovendien een bloedverwant van deze zelfde Malchus tegen. Deze Malchus krijgt dus wel erg veel aandacht in de tekst. Dat Saul of Paulus een agent van de hogepriester was vinden we in Hand. IX,1. Ook Paulus, die zelf uit de stad Tarsus kwam, had een bloedverwant in Jeruzalem die ook voor de hogepriester werkte zoals we lezen in Hand. XXIII,16. Nergens in het Nieuwe Testament staat dat Paulus en Jezus elkaar ooit zouden hebben ontmoet maar het tegendeel staat er ook niet. Paulus geldt als grondlegger van de kerkelijke organisatie van de Christelijke kerken zoals wij die kennen: katholiek, orthodox of protestant. Als nu blijkt dat hij oorspronkelijk de meester zelf heeft helpen arresteren en hem daarmee de kruisdood heeft ingejaagd komt zijn geloofwaardigheid als grondlegger van de kerk wel heel erg in het gedrang. Daarom is het heel goed voorstelbaar dat Paulus veel moeite

heeft gedaan om zijn lidmaatschap van het arrestatieteam van Jezus onder het tapijt te vegen en te verdoezelen. Omdat de evangelieteksten van veel latere datum zijn (eind eerste eeuw) en Paulus al 'naam' had gemaakt hebben de evangelisten kennelijk meegewerkt aan het verdoezelen van Paulus' betrokkenheid bij de arrestatie van Jezus. Overigens verwijst Paulus wel naar littekens die hij draagt in Gal. VI,17 en in 2Kor. XII,7. Ten slotte is het woord 'Malchus' van Semitische oorsprong en betekent 'koning'. Datzelfde geldt voor het woord 'Saul' dat de naam was van de eerste koning van Israël. De vier letters van Saul zijn terug te vinden in Malchus. Een verdere aanwijzing dat Saul en Jezus elkaar wel hadden ontmoet vinden we bij Hand. IX,5 bij de 'bekering van Saul' wanneer Jezus hem vraagt: 'Saul, Saul waarom vervolg je mij?' De vraag is niet: 'waarom vervolg je mijn mensen of mijn volgelingen maar heel persoonlijk: 'waarom vervolg je mij?' Gewoonlijk wordt het woord 'mij' in deze zin beschouwd als het bezittelijke voornaamwoord van het esoterische 'Ik ben' dus als uitdrukking van de eenheid tussen Vader en Zoon. Toch is er ook de letterlijke betekenis van 'mij' als de persoon zelf van Jezus die mede door deze Saul, als lid van het arrestatieteam van Kajafas, Jezus heeft gearresteerd.

Het verhoor bij de hogepriester

12. De soldaten met hun officier en de agenten van de hogepriester arresteerden Jezus en sloegen hem in de boeien. 13. Eerst namen ze hem mee naar Annas die de schoonvader was van Kaiafas, de hogepriester van dat jaar. 14. Het was deze Kaiafas geweest die de Judeeërs had voorgehouden dat 'het goed is dat één man gedood wordt in plaats van het hele volk.'

De hogepriester Annas (ook wel Ananus genoemd) was hogepriester tussen de jaren 6 en 15 en was een telg uit een van de meest vooraanstaande families van de Sadduceeën. Zijn 5 zonen en Kajafas, zijn schoonzoon, bekleedden dit ambt tussen de jaren 16 en 63 n.Chr. Kajafas was hogepriester van 18 – 36 n.Chr. Het citaat van Kajafas is te vinden in hoofdstuk XVII,1.

15. Simon Petrus en een andere leerling volgden Jezus. Omdat die *andere* leerling goed bekend was bij de hogepriester, ging hij met Jezus de verhoorzaal binnen. 16. Maar Petrus bleef buiten staan bij de deur. Daarop kwam de leerling, die de goede bekende was van de hogepriester, naar buiten en sprak met de portierster en nam vervolgens Petrus mee naar binnen. 17. De vrouw sprak Petrus aan: ‘Ben jij soms ook een leerling van die man?’ ‘Ik? Welnee’, zei hij. 18. De knechten en de gerechtsdienaars stonden zich te warmen bij een vuur dat ze hadden aangelegd omdat het koud was en zij zich zo konden warmen. Petrus stond er ook bij om zich te warmen.

Wie is deze mysterieuze ‘andere discipel’ uit de tekst? Is hij of zij dezelfde als de ‘geliefde discipel’ die we regelmatig in dit evangelie tegenkomen? Bij veel hedendaagse commentatoren van het Johannes Evangelie is er sprake van een vermoeden of zelfs van een overtuiging dat deze ‘geliefde discipel’ van Jezus niet Johannes de evangelist is geweest zoals de letterlijke exegeten ons tweeduizend jaar lang hebben willen doen geloven. Meestal wordt dan gewezen op de speciale relatie tussen Jezus en Maria Magdalena. Vooral het Evangelie van Philippus is heel expliciet over de bijzondere verhouding die

er bestond tussen Jezus en Maria Magdalena. In symbolische zin wordt die verhouding ook geplaatst tegen de achtergrond van de mens die op zoek is naar Sophia en die zich met haar weer wil verenigen om zo de innerlijke gespletenheid in de mens op te heffen tussen een eenkennige persoonlijkheid en het universele *Ik ben* dat de basis is van het bestaan. Sophia is een kenmerkend begrip voor de gnostische traditie en staat voor de kennis van eenheid en heelheid en daarmee voor levende wijsheid. In XIII,23 kwamen we deze geliefde leerling reeds tegen en als deze leerling inderdaad Maria Magdalena was, zullen we haar bij de kruisiging en verrijzenis van Jezus weer nadrukkelijk tegenkomen. In XX, 2 lezen we echter dat Maria Magdalena naar Simon Petrus en 'de andere discipel die Jezus liefhad' liep om ze te waarschuwen. Op basis van deze informatie kunnen we dus vaststellen dat de discipel die Jezus liefhad een ander is dan Maria Magdalena. Karl Junger komt tot de conclusie dat die discipel naar alle waarschijnlijkheid de jongere broer van Jezus was, Jakobus de Rechtvaardige genaamd. Deze Jakobus was door Jezus aangewezen als zijn opvolger en niet Simon Petrus. Karl Junger¹⁵⁹ wijst op de wedijver die er tussen beide mannen was die gesymboliseerd wordt door de 'hardloopwedstrijd' naar het graf (XX,6) die Petrus verloor. Jakobus was de eerste. In het Thomas Evangelie lezen we dan ook:

12. De discipelen vroegen: Wij weten dat u weg zult gaan. Wie moet ons dan leiden?

Jezus antwoordde: Waar jullie ook zijn, wend je altijd tot Jakobus. Hij is rechtvaardig. Hij is iemand die zicht heeft op hemel en aarde.

---

159 Karl Junger, de Evangelie Code, 2008

Jakobus stond bekend om zijn vroomheid, wijsheid, kennis en rechtvaardigheid en was een gerespecteerde bezoeker van de tempel. Op latere leeftijd voerde hij zelfs hogepriesterlijke taken uit. Hij maakte deel uit van de groep priesters in en rond de tempel en werd op grond van die hoedanigheid en op grond van zijn vroomheid alom gerespecteerd. Geen wonder dat de portierster hem toeliet en Petrus niet. Pas nadat Jakobus op de portierster had ingesproken liet zij ook Petrus binnen. Tekenend is ook de zinsnede *en hij nam Petrus mee naar binnen (vers 16)*. Als Petrus dan langs de portierster naar binnen loopt, vraagt zij hem 'of hij niet een leerling was' van Jezus? Petrus weet niet hoe snel hij 'welnee' moet zeggen. Zo werken angst en onzekerheid. Verduisterd door angst en onzekerheid had Petrus het kennelijk heel koud en voegde hij zich bij het personeel van de hogepriester dat zich bij een vuur stond te warmen. Symbolisch gezien zakt Petrus terug tot het niveau van deze mensen en ontbeert hij, al is het maar voor even, de charismatische en vooral verwarmende aanwezigheid van de meester om zich heen en in zijn hart. Het is ook kenmerkend voor Petrus wanneer hij 'nee' antwoordt. In de Griekse tekst lezen we: *ouk eimi* (ik ben het niet). Wat een verschil met de woorden van zijn meester die zei: *ego eimi* (ik ben hij).

19. De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en over zijn leer. 20. Jezus antwoordde: 'ik heb altijd in het openbaar gesproken en mij tot alle mensen gericht. Ik preekte altijd in de synagogen en in de tempel, dus op plaatsen die voor iedereen toegankelijk zijn. 21. Waarom stelt u mij deze vraag? Vraag het aan de mensen die mij hebben horen spreken. Zij weten heel goed wat ik hun heb gezegd. 22. Toen Jezus dat had gezegd gaf een

van de aanwezigen uit het gevolg van de hogepriester hem een klap in zijn gezicht en zei: 'is dat de manier om de hogepriester te antwoorden?' 23. Jezus antwoordde hem: 'als ik iets verkeerd heb gezegd, zeg dan wat er verkeerd was, maar als ik juist heb geantwoord, waarom sla je me dan?' 24. Daarop stuurde Annas hem geboeid en wel naar Kajafas, de hogepriester.

In **vers 19** en **20** zien we nogmaals hoe Jezus de regie in handen heeft. De hogepriester is niet meer dan een marionet die trouw zijn les opzegt en dus zijn aangeleerde rol speelt. Daartegenover staat een geheel open en vrije Jezus die helemaal bij zichzelf blijft en daardoor alle aandacht naar zich toe trekt. De situatie is ronduit pijnlijk met als gevolg dat een van de aanwezigen zich niet meer kan beheersen en Jezus uit pure frustratie en angst een klap in zijn gezicht geeft (**vers 22**). Hij kan zich bovendien slechts beroepen op oppervlakkige omgangsvormen die vereisen dat een hogepriester met de nodige eerbied wordt behandeld. Die vraag is in deze naar een climax toegroeiende situatie niet meer aan de orde. Het is nu het moment van de echte keuzes. Wie kiest voor het mechanische van fatsoensnormen kiest voor de gebondenheid aan de tijdgeest en de maatschappij waarin men leeft. Maar wie kiest voor vrijheid, stijgt boven al die beperkingen uit en blijft bij zichzelf, in zijn of haar eigen evenwicht. De consequenties zijn ernaar, maar die gelden slechts in de schijnconcreetheid van deze materiële wereld die in feite als een droom is. Wie niet langer gebonden is aan de illusie van deze tijdelijke en relatieve werkelijkheid kiest voor de absolute kant van de zaak. Die mens kiest voor het 'Ik ben' en niet voor de relativiteit van een lichamelijke werkelijkheid. Alleen 'Ik ben' geeft echte vrijheid, voorbij

angst, voorbij slaafsheid, voorbij botte domheid. Zodra je roept 'Ik ben Piet' is jouw bewustzijn gebonden aan de persoon die 'Piet' heet of welke andere naam of welk ander woord dan ook. Zo werkt de illusie van de werkelijkheid van deze wereld. De boodschap van Jezus is om daar bovenuit te stijgen, te herrijzen dus om in die herrezen staat je eigen ware goddelijke aard en statuur weer te hervinden. Dan wordt de menselijke ziel weer verbonden met Sophia en vindt het mystieke huwelijk plaats tussen ziel en haar spiegelbeeld. Gewoonlijk is er een fors spanningsveld tussen waarnemer en het waargenomene omdat we nu eenmaal denken dat de wereld (die wordt waargenomen) *anders* is dan ik. Maar we vergeten dat we in de wereld onszelf zien als in een spiegel. De bijtende logica van Jezus onderstreept het schaakmat van de gevestigde orde in **vers 23**. Moe en ongetwijfeld ontstaat door deze scherpe en niets verhullende confrontatie stuurt schoonvader Annas Jezus door naar zijn schoonzoon Jozef Kajafas die op dat moment de hogepriester was. Overigens werd het graf van deze Jozef Kajafas in 1990 ontdekt in de Kidronvallei. De stoffelijke resten van Kajafas werden herbegraven op de Olijfberg.

De verloochening van Petrus

25. Terwijl Petrus zich bij het vuur stond te warmen, vroegen de mensen uit het groepje hem of hij 'ook niet een van de discipelen van die man was?' Petrus ontkende het en zei 'dat ben ik niet'. **26.** Maar een van de bloedverwanten van de man wiens oor Petrus had afgeslagen en die ook tot de staf van de hogepriester behoorde vroeg hem: 'maar ik heb je toch bij hem gezien in de boomgaard?' **27.** Nogmaals ontkende Petrus dat en op dat moment kraaide een haan.

Nu richt de aandacht zich weer op Petrus die zich in de duisternis van de vroege ochtend met het personeel van de hogepriester stond te warmen aan vuur omdat hij het zo koud had. De symboliek van de tekst is scherp en bijtend want als aan Petrus nogmaals de vraag wordt gesteld of hij niet 'een van de discipelen van die man was' ontkent hij dat onmiddellijk. De woorden die hij gebruikt zijn tekenend. Waar zijn meester voortdurend en tot verbijstering van de omstanders zei *Ik ben*, zoals bijvoorbeeld *eer Abraham was, ben ik*, komt Petrus niet verder dan letterlijk te zeggen: *ik ben niet (ouk eimi)*. Voorwaar een rechtstreekse ontkenning van het eigen bewustzijn: *ik ben een nul* of: *ik ben niet aanwezig, ik ben er niet bij!* Er niet bijzijn is dat je niet bij de les bent en de werkelijkheid en de waarheid ontkent. *Ik ben niet, (ouk eimi)* is de wortel van onwetendheid die regelrecht leidt tot botte domheid en tot een opeenstapeling van ellende en misère. De tekst wordt nog scherper omdat nu het familielid of de bloedverwant van Malchus zegt dat hij Petrus had gezien in de boomgaard. Het scheelde niet veel of hij zou ook hebben gezegd hoe hij had gezien dat Petrus het rechteroor van de ongelukkige Malchus of Paulus had afgeslagen. Onwetendheid is een voedingsbodem voor lafheid en kortzichtigheid.

Voor Pilatus

28. Toen werd Jezus uit het paleis van Kajafas overgebracht naar het paleis van de Praetor. Het was nog steeds vroeg in de ochtend. De groep ging het paleis echter niet binnen om zich niet te verontreinigen en zodoende het paaslam niet te kunnen eten. 29. Daarom kwam Pilatus naar buiten en liep op hen toe en vroeg hun 'waar zij deze man van beschuldigden?'

Ook nu valt op hoe de dogmatisch ingestelde groep rond de hogepriester kiest voor de schijnvertoning van het leven naar regels en wetten. De groep wil hoe dan ook 'rein' blijven en weigert het paleis van Pontius Pilatus binnen te gaan om zodoende het geslachte paaslam toch te kunnen eten. Reeds Johannes de Doper vergeleek Jezus met het (Paas)lam. De symboliek is duidelijk: het fysieke paaslam wordt gegeten tijdens een feestmaal. Maar Jezus Christus, als esoterisch 'paaslam' wordt door de Joodse machthebbers van die tijd op buitengewoon onfrisse en niet-integere wijze geslacht in de hoop en verwachting dat ze de hele episode vervolgens kunnen vergeten. Dat lam wordt niet 'gegeten', de leer en boodschap van dat lam zijn niet welkom. Er is geen feestmaal voor dat esoterische lam. Maar dat zal hen niet lukken. De beoedeling van de moord op Jezus zal deze machthebbers nog heel lang achtervolgen. Tweeduizend jaar later vinden we ons er nog steeds over op omdat we het niet begrijpen.

30. Ze antwoordden: 'Als hij geen misdadiger was, zouden we hem niet aan u uitleveren.' 31. Dus zei Pilatus: 'neem hem dan mee en veroordeel hem volgens jullie eigen wetten.' Maar zij antwoordden: 'wij hebben niet de bevoegdheid om hem ter dood te veroordelen.' 32. Zo gingen Jezus' eigen woorden in vervulling waarin hij had aangegeven welke dood hij sterven zou.

Pilatus probeert zich van deze netelige zaak te ontdoen maar een doodvonnis diende door de Romeinse autoriteiten te worden bevestigd alvorens te worden uitgevoerd. Pilatus kan er dus niet omheen. De woorden van Jezus (**vers 32**) zijn opgetekend in III,14 en XII, 32.

33. Pilatus ging het paleis weer in en riep Jezus bij zich en vroeg hem: ‘bent u de koning der Joden?’ 34. Jezus stelde hem een tegenvraag en zei: ‘is dit een vraag van uzelf of hebben anderen u dit ingefluisterd?’ 35. Pilatus vroeg: ‘Ben ik soms een Jood? Uw eigen landgenoten en de hogepriesters hebben u aan mij uitgeleverd. Wat hebt u misdaan?’ 36. Jezus antwoordde: ‘mijn koningschap is niet van deze wereld, als dat wel zo was geweest, hadden mijn dienaren wel gevochten om te voorkomen dat ik aan de Joden zou worden uitgeleverd. Maar mijn koningschap is niet van hier’. 37. Pilatus zei: ‘u bent dus koning?’ Jezus antwoordde daarop: ‘dat zijn uw woorden, U zegt dat ik koning ben’. Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen. Ieder die de waarheid is toegedaan, luistert naar mijn stem.’ 38. ‘Waarheid’, antwoordde Pilatus, ‘wat is waarheid’? Na deze woorden, ging Pilatus weer het paleis uit en zei tegen de verzamelde Joden: ‘ik acht hem volstrekt onschuldig.

Kajafas zal Pilatus ongetwijfeld rapport hebben uitgebracht over de ‘misdad’ of ‘misdaden’ van Jezus. Het feit dat hij op een ezel Jeruzalem was binnengereden, vlak voor het Paasfeest wanneer de stad overvol is met mensen van buitenaf en er een broeierige sfeer heerst, is op zich voldoende bewijs voor het vermoeden dat Jezus staatsgevaarlijk zou kunnen zijn. Daarom komt Pilatus snel ter zake en vraagt hij Jezus of hij soms ‘de koning der Joden is?’ (**vers 33**) Wie het koningschap der Joden opeiste, tekende zijn eigen doodvonnis want voor de Romeinen betekende die aanspraak een bewijs van rebellie. Alleen de Romeinen konden een koning benoemen, als zij dat wilden. Jezus geeft dan een in de ogen van de

Romeinen dubbelzinnig antwoord wanneer hij zegt dat zijn koningschap ‘niet van deze wereld is’. De Romeinen waren bot en vierkant en hadden weinig op met spiritualiteit of geestelijke zaken. Zij waren boekhouders en soldaten en daarin muntten zij uit. Wie aan filosofie, religie of spirituele ontwikkeling wilde doen moest zijn heil zoeken bij de Grieken, de Joden, de Egyptenaren of bij de Perzen met hun Mithrasverering. Zelfs Julius Caesar erkent dat de Keltische druïden meer te bieden hadden dan de Romeinse horden. Overigens is deze woordenwisseling heel spannend want we mogen niet vergeten dat Jezus wel degelijk een claim had op het Joodse koningschap omdat hij immers kwam ‘uit het Huis van David’. Hij vertegenwoordigde het oude en oorspronkelijke koningschap en was in die zin troonpretendent. In **vers 37** gebruikt de Griekse tekst het woord *aletheia* dat zowel waarheid als werkelijkheid betekent. Hierop zei Pilatus: *‘Maar wat is waarheid?’*

Het is alsof die sterke en indringende vraag naar de werkelijkheid Pilatus wakker schudt. In ieder geval gaat hij onmiddellijk daarna naar buiten en verklaart hij Jezus onschuldig. Het Johannes Evangelie maakt dikwijls gebruik van deze stijlfiguur die steeds de sterke wisselwerking aangeeft die er was tussen Jezus en degene met wie hij te maken heeft. De contrasterende werking geeft heel beeldend het charisma en de kracht van Jezus’ aanwezigheid weer die sterk transformerend en helend werkte. We zagen deze interactie al bij het begin met Johannes de Doper en vervolgens met de verschillende discipelen en met Simon Petrus in het bijzonder, maar ook met de Samaritaanse vrouw en met de blindgeborene en met de kreupele man in het badhuis van Bethsaïda. Nu focust de aandacht op Pontius

Pilatus die er in feite goed vanaf komt. Ook dat is bijzonder omdat juist deze Pilatus de geschiedenis is ingegaan vanwege zijn hardvochtig, respectloos en scrupuleloos bewind. Het lag zeer voor de hand Pilatus als zodanig te schetsen maar de evangelist doet dat juist niet. Het zijn vooral de Joodse regenten en machthebbers die als hardvochtig en gewetenloos worden neergezet. Het is alsof de evangelist wil aangeven dat de eigen collaborateurs nog veel erger waren dan de meesters waarmee zij samenwerkten. Ook dat gegeven heeft zich in de geschiedenis eindeloos herhaald. De beulsmaat is dikwijls nog erger dan de beul.

In zijn helder commentaar op het Johannes Evangelie zegt de Amerikaanse schrijver-dominee John A. Sanford het volgende over deze belangwekkende ontmoeting tussen de Romeinse machthebber Pilatus en Jezus Christus:

De climax van de ontmoeting tussen Jezus en Pilatus is gelegen in de vraag naar de waarheid. Jezus zegt: Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de werkelijkheid (waarheid) te getuigen. Pilatus stelt dan de vraag 'wat is de werkelijkheid (waarheid)?' In welke toon stelde Pilatus deze vraag naar de waarheid? Sprak hij vanuit een houding van sceptis of was hij smalend of misschien wanhopig? Het feit dat Pilatus deze vraag stelde, duidt er op dat hij zich zelf reeds lange tijd deze vraag stelde. Is er zoiets als een ultieme waarheid of werkelijkheid? Het is heel goed mogelijk dat Pilatus al heel lang een antwoord schuldig bleef op die vraag. Misschien had hij het zoeken naar een antwoord op die vraag uit wanhoop en frustratie maar opgegeven. In ieder geval lijkt het er op dat hij deze diepe en fundamentele vraag die hem in zijn onderbewustzijn parten speelde, bewust heeft

genegeerd en laten liggen. Het is alsof de vraag zelf zich keer op keer aan Pilatus had voorgedaan: wat is waarheid, Pilatus? Maar Pilatus veegde de vraag van tafel en negeerde hem met het verdedigende vernis van de scepsis of wanhoop in plaats van daadwerkelijk en actief op zoek te gaan naar een antwoord. Maar door de aanwezigheid van Jezus wordt zijn spirituele gemakzucht ingehaald en komt die in het licht te staan. De vraag is dan niet langer wat waarheid of werkelijkheid is maar juist wat men moet doen wanneer men oog in oog staat met die waarheid, met de werkelijkheid? Het probleem van Pilatus is niet zijn gebrek aan moraliteit maar dat zijn bewustzijn geheel beperkt blijft tot de werkelijkheid van deze wereld. Voor Pilatus reikt de wereld niet verder dan de grenzen van informatie die men kan verkrijgen met de zintuigen en met de ideeën en concepten die binnen de tijdgeest in zwang zijn. Pilatus is een voorbeeld van een 'man van de wereld'. Maar 'deze wereld' is niet de werkelijkheid maar niet meer dan een droom of illusie zoals dit evangelie ons keer op keer aantoont. Aan de andere kant staat Jezus als levend teken van die andere werkelijkheid, van een andere wereld, de werkelijkheid zelf. Die wereld is spiritueel en is de grondslag of basis voor deze fysieke wereld. Die andere wereld kan worden gekend door innerlijke visie en inzicht in de onbegrensdeheid van het bewustzijn zelf. Deze tegenstelling komt heel duidelijk naar voren wanneer Jezus zegt: 'Mijn koningschap is niet van deze wereld' (vers 36). Maar dat gaat voor Pilatus te ver en hij komt niet verder dan de letterlijke betekenis te nemen en vast te stellen dat Jezus 'toch koning is'.¹⁶⁰

---

160 John Sandford, *Mystical Christianity*, pg 315

Het doodvonnis

39. Het is echter bij u gebruikelijk om voor het Paasfeest iemand vrij te laten. Zal ik dus de koning der Joden vrijlaten?' 40. 'Neen, hem niet', schreeuwde de menigte, 'maar Bar-Abbas'. Deze Bar-Abbas was een terrorist.

Er is nogal gespeculeerd over de persoon van Barabbas. Wie was deze man of 'bandiet'? Het Markus Evangelie typeert hem als een Zeloof, terwijl het Mattheüs Evangelie hem nog een voornaam geeft: Jezus Barabbas. Barbara Thiering¹⁶¹ wijst erop dat Barabbas een bijnaam was voor Theudas uit Alexandrië en hoofd van de Therapeuten, die nauw samenwerkten met en zelfs onderdeel vormden van de Esseense beweging.

Als we echter bedenken dat Jezus God dikwijls aanspreekt en aanduidt als 'Vader' terwijl Bar-Abbas 'Zoon of dienaar van de Vader' betekent met als voornaam 'Jezus', valt de symboliek gemakkelijk te begrijpen dat de keuze was om de historische, lichamelijke, Jezus als 'zoon van de vader' vrij te laten en de spirituele Jezus Christus te kruisigen. De keuze was tussen de dood van de concrete werkelijkheid van deze fysieke wereld of de dood van een spirituele en esoterische werkelijkheid die verbonden is met het onbegrensde. De machthebbers kozen voor het laatste. Deze tekst lijkt wel een regelrechte verwijzing te zijn naar het begin (hoofdstuk I) van dit evangelie: *11. Het vleesgeworden Woord kwam tot de zijnen maar de zijnen hebben dat Woord niet in zich opgenomen. 12. Wie het Woord echter wel in zich heeft opgenomen heeft erdoor de kracht en inspiratie gevonden om*

---

161 Barbara Thiering, the book that Jesus wrote, 1998

weer een kind van God te worden. Deze mensen zijn diegenen die in Gods heilige naam geloven. 13. Zij zijn niet langs een geslachtslijn uit een lichamelijk verlangen of uit wellust geboren, maar uit God.

Hoofdstuk XIX

Gegeseld

1. Daarop liet Pilatus Jezus wegvoeren om hem te geselen. 2. De soldaten vlochten een kroon van doorntakken en drukten die op zijn hoofd. Ook deden ze hem een purperen mantel om. 3. Ze liepen naar hem toe en zeiden: 'gegroet, koning der Joden!' en sloegen hem vervolgens in het gezicht. 4. Pilatus kwam weer naar buiten en zei: 'Luister, ik laat hem naar buiten brengen om jullie te laten weten dat ik hem volstrekt onschuldig acht.' 5. Jezus kwam dus weer naar buiten met de doornenkroon en de purperen mantel. Pilatus zei: 'zie, de mens.' 6. Zodra de hogepriesters en hun dienaren Jezus zagen schreeuwden ze: 'kruisig hem, kruisig hem.' Pilatus zei daarop tegen hen: 'neem hem mee, en kruisig hem zelf maar want ik acht hem onschuldig.' 7. De Joden zeiden: 'Wij hebben een wet die zegt dat hij moet sterven, omdat hij zich de Zoon van God heeft genoemd.' 8. Toen Pilatus dat hoorde werd hij erg bang. 9. Hij ging het paleis weer binnen en vroeg Jezus: 'waar komt u vandaan?' Maar Jezus gaf hem geen antwoord. 10. Pilatus zei: 'U antwoordt niet? Weet u dan niet dat ik de macht heb om u vrij te laten of om u te laten kruisigen?' 11. Jezus antwoordde: 'U hebt geen enkele macht over mij, tenzij die u van boven is verleend. Zo komt het dat degene die mij aan u heeft overgedragen een grotere schuld draagt.' 12. Vanaf dat moment zocht Pilatus naar een mogelijkheid om Jezus vrij te laten. Maar de Joden schreeuwden: 'als u die man vrijlaat maakt u zich niet

geliefd bij de keizer. Wie zichzelf tot koning uitroept pleegt rebellie tegen de keizer.' 13. Pilatus hoorde dat en liet Jezus *weer* naar buiten brengen. Hij nam plaats op de rechterstoel op het zogeheten mozaïekterras, in het Hebreeuws Gabbata genaamd. 14. Het was de voorbereidingsdag voor Pasen, ongeveer het zesde uur. Pilatus zei tegen de Joden: 'Hier is hij dan – jullie koning.' 15. Maar zij schreeuwden: 'weg met hem, voer hem af en kruisig hem.' Pilatus vroeg: 'zal ik jullie koning laten kruisigen?' Maar de *daar verzamelde* hogepriesters riepen: 'wij hebben geen andere koning dan de keizer.' 16. Toen droeg Pilatus hem aan hen over om te worden gekruisigd. Ze namen Jezus dus over.

Hoofdstuk XIX van het Johannes Evangelie is een cruciaal hoofdstuk omdat het een verslag geeft van de terechtzitting en de kruisiging van Jezus door een onthutsende samenwerking tussen de Joodse gezagsdragers en de Romeinse procurator of gouverneur. Normaliter waren beide partijen elkaars tegenstanders die op geen enkele wijze met elkaar wilden of konden samenwerken. Sinds het moment van de Romeinse overheersing, ongeveer 100 jaar eerder, was er sprake van een bijna aaneengesloten reeks van provocaties, pesterijen, treiterijen en burgerlijke ongehoorzaamheid. Er was een ware cultuur ontstaan om elkaar te kwellen, te knevelen, te doden, te knechten en vooral: te krenken. De Zeloten deden hun uiterste best om die toestand te laten voortbestaan in de hoop om op een gegeven moment toch weer een onafhankelijk Palestina te kunnen stichten waar geen plaats zou zijn voor Romeinse overheersers. Als er dan plotseling toch een vorm van samenwerking ontstaat, is dat tekenend voor de vertwijfeling die zich van beide partijen had meester

gemaakt. Pilatus werd geconfronteerd met de zoveelste Joodse provocatie terwijl hij alle belang had bij een gunstige rapportage naar Rome als bekwame gezagsdrager die in deze moeilijke omstandigheden op ingenieuze wijze de 'Pax Romana' wist te handhaven en de belastingen wist te innen. De Joodse gezagsdragers werden geconfronteerd met een rechtstreekse aanval van binnenuit op hun positie, zoals Kajafas reeds in XI, 49 e.v. had aangegeven. Voor hen was er maar één oplossing: Jezus moest, hoe dan ook, tot zwijgen worden gebracht en worden vermoord. Jezus wist dit heel goed en had reeds vele keren zijn dramatisch einde in deze wereld voorspeld. Te denken dat Jezus op welke manier dan ook een pion was in een veel groter schaakspel getuigt van een lichtzinnig onbegrip over de ware aard en missie van Jezus Christus. Het begin van dit evangelie is daar reeds volstrekt duidelijk over: Jezus kwam om de *entheogene* verbinding van de mens weer tot leven te wekken. De verrijzenis uit de dood is het herstel van de verbinding met onze eigen goddelijkheid (*entheo-*) en onsterfelijkheid. De mens moet nu eenmaal werken aan zijn eigen vergoddelijking. Dit is de *deificatio* die zo centraal staat in de orthodoxe traditie. De mens wordt dan herboren in zijn eigen goddelijke oorsprong. Jezus wist beter dan wie dan ook dat hij als mens de hoogste prijs zou moeten betalen in een wereld die toen niet en nu nog steeds niet gediend is van deze boodschap. Moest ook Sokrates als drager van dezelfde boodschap, zijn standvastigheid niet met de dood bekopen door het drinken van een gifbeker? Johannes I, 11 zegt: *Het vleesgeworden Woord kwam tot de zijnen maar de zijnen hebben dat Woord niet in zich opgenomen. 12. Wie het Woord echter wel in zich heeft opgenomen heeft erdoor de kracht en inspiratie gevonden om weer een kind van God te worden. Deze mensen*

zijn diegenen die in Gods heilige naam geloven. 13. Zij zijn niet langs een geslachtslijn uit een lichamenlijk verlangen of uit wellust geboren, maar uit God.

Jezus liet dus toe dat er op een onbeschrijfelijk wrede en rauwe manier met zijn lichaam werd omgesprongen. De pijn onderging hij gelaten omdat hij vanuit zijn ervaring als grote *yogi* en asceet, een ware Nazoreeër, geleerd had om hiermee om te gaan. Hij bleef gevestigd in zijn relatie met de Vader. Zo kon hij de lichamenlijke pijn verdragen omdat die hem niet deerde. Zijn aandacht was op iets heel anders gefocust: op de kosmische betekenis van het drama dat zich nu voltrok. Na tweeduizend jaar zouden de mensen nog steeds warmlopen voor datgene wat hij in 2 of 3 jaar in Palestina teweeg had gebracht. Dat neemt natuurlijk niet weg dat de intense lichamenlijke pijn er niet minder om werd. Er zijn geen engelen in de hemel die de pijn kunnen wegnemen. Zij kunnen wel helpen ons te leren met pijn om te gaan. Dat te leren is een kwestie van een forse inspanning in de loop van een lang leerproces.

De Joodse gezagsdragers en ook de Romeinen waren niet meer dan onwetende pionnen in dit spel waarin Jezus de speler was. Het is ook wonderlijk dat Pilatus door de evangelienschrijver als een intelligente man werd neergezet die een zekere sympathie oproept. In de eerste en tweede eeuw was het heel verstandig om de Romeinse autoriteiten die dikwijls als bezetters werden beschouwd, niet te veel voor het hoofd te stoten. Dat principe gold zeker als je binnen het Romeinse Rijk een organisatie wilt opbouwen. De schrijfstijl van deze evangelietekst is dan ook rondt bijtend wanneer het beeld wordt opgeroepen dat zelfs de gehate, onbetrouwbare

en heidense en bezetters, die de Romeinen waren, over meer intelligentie en inzicht beschikten dan de Joodse gezagdragers en hun trawanten met al hun ontzagwekkende geleerdheid. Met andere woorden: geleerdheid geeft geen enkele vrijbrief noch enige garantie om tot een *entheogene* staat te komen, tot *deificatio* dus. Integendeel, het lijkt wel alsof geleerdheid maakt dat je een heel groot bord voor je hoofd hebt waardoor je iedere visie en inzicht verliest en blijft steken in de zelfgenoegzame en liefdeloze droom van je eigen wijsheid. De potentiële liefdeloosheid van veel geleerdheid en van een intellectueel ‘waterhoofd’ is welhaast nog groter dan de liefdeloosheid van de Romeinse bezetters met hun minachting voor de lokale cultuur en religie. Dat gold niet alleen voor hun aanwezigheid in Palestina maar in vrijwel alle wingewesten. Het lijkt wel alsof Pilatus in dit evangelie de rol heeft toebedeeld gekregen van symbool van de Romeins-Hellenistische erfenis die teruggaat naar Pythagoras, Sokrates, Plato en Aristoteles. In aanwezigheid van de charismatische Jezus Christus kan Pilatus niet anders doen dan het beste wat in hem is naar buiten brengen. En dat is niet gering. Jezus’ aanwezigheid werkt rechtstreeks op het geweten van de mensen en laat geen ruimte voor twijfel: *wie niet vóór mij is, is tegen mij*. Zo zien we dus de opvallende figuur dat de Joodse autoriteiten tegen zijn en de Romeinse bezetter is vóór Jezus.

Er is echter nog een ander aspect aan het gedrag van Pilatus zoals dit evangelie hem portretteert. Het lijkt wel alsof Jezus’ aanwezigheid Pilatus dwingt tot zelfreflectie en inkeer. Hij ziet zichzelf en hij ziet hoe hij zijn leven lang de waarheid geschoffeerd heeft ter wille van geldelijk gewin en eigen belang. Hij ziet hoe de Joden hetzelfde doen met Jezus

en probeert nu uit alle macht Jezus vrij te pleiten om zijn eigen geweten te sussen. Als hij Jezus ter dood veroordeelt, veroordeelt hij zijn eigen geweten ter dood en dan weet hij dat hij daar de rest van zijn leven onder gebukt zal gaan. Dus probeert hij Jezus uit alle macht vrij te krijgen en hij hoopt dat Jezus –al is het maar een beetje – mee zal werken. Maar daarin schuilt het addertje onder het gras: *al is het maar een beetje*. Juist die zinsnede maakt dat wij onze ziel aan de duivel verkopen en steeds opnieuw vallen voor de verleiding van corruptie. We corrumperen ons eigen geweten. Jezus laat zich niet verleiden en werkt niet mee zodat Pilatus geen andere keus heeft dan het doodvonnis uit te spreken. Ook hier geldt weer dat Pilatus niet vrij is maar gebonden aan zijn zucht naar werelds geluk en roem. Alleen Jezus houdt voet bij stuk, is standvastig en blijft bij de waarheid van een zuiver geweten. Drie uitspraken van deze Romeinse procurator zijn bijzonder en zijn in feite opvallend spiritueel van betekenis:

1. De vraag naar de ultieme waarheid of werkelijkheid in het laatste vers van het vorige hoofdstuk: '*Waarheid*', *antwoordde Pilatus*, '*wat is waarheid?*' Deze vraag is een kernthema van de Griekse filosofie.
2. Het *ecce, homo* uit vers 5: *Zie de mens*. De kosmische betekenis van de mens speelt een fundamentele rol in de filosofie van Sokrates en Plato. De mythe van de grot is er een voorbeeld van.¹⁶²
3. Vers 14: *hier is hij dan, jullie koning*. In spirituele zin is de rede onze innerlijke leidsman en dus koning. De rede is het vermogen om alles te herleiden tot God zelf, tot de bron en

---

162 Plato, Mythen, Ars Floreat

dus alles in eenheid te omvatten. De rede is vol liefde. Een mens van de rede is vol liefde en is Koning, leidsman.

Pilatus was natuurlijk dubbelzinnig door Jezus als 'koning' te bestempelen. In wereldse zin betekende het opeisen van het koningschap een rebellie tegenover het Romeinse gezag. De situatie werd nog prikkelender omdat Jezus inderdaad troonpretendent en kroonprins was, komende uit 'het huis van David'. In geestelijke zin vertaalt het koningschap zich naar het Griekse woord *hègemonikon*, een welbekend begrip bij de Stoïcijnen. Het komt het meeste overeen met 'de rede' en met 'onderscheidingsvermogen' tegelijkertijd, in het Sanskriet: *viveka*. Ongetwijfeld refereerde Pilatus ook aan deze betekenis die hij als geletterde Romein tijdens zijn schoolopleiding had leren kennen. In spirituele zin verwijst het koningschap naar de *entheogene* werkelijkheid, naar de menselijke vergoddelijking als Verlichte of Zelfgerealiseerde ziel, *jivanmukta* in het Sanskriet. Als Jezus in **vers 11** zegt: *U hebt geen enkele macht over mij tenzij die u van boven is verleend* dan doelt hij natuurlijk niet op zijn persoonlijkheid in een fysieke belichaming maar op de verbondenheid van iedere mens – dus ook Jezus Christus – met het goddelijke en onsterfelijke principe dat de basis vormt van ons bestaan. In Bijbelse termen: *met het Koninkrijk 'dat in u is'*.

Ongeveer 130 jaar later schrijft keizer Marcus Aurelius over de rede het volgende in zijn boek 'Overpeinzingen', hoofdstuk III,9: *Heb ontzag voor uw rede. In de rede ligt de mogelijkheid opgesloten om geen mening te aanvaarden die indruist tegen de natuur en de statuur van een redelijk wezen. Dit vermogen staat ervoor in dat we omzichtig, met gemeenschapszin en met een passende houding tegenover God, zullen handelen.*

Diezelfde Marcus Aurelius geeft in vers 16 van hetzelfde hoofdstuk een beschrijving van de echte mens ('*ecce homo*'): *een echt mens onderscheidt zich in het volgende: hij verwelkomt van harte alwat het lot hem bereidt. Hij brengt het goddelijke beginsel dat in zijn binnenste woont, niet in beroering en verwarring door een teveel aan indrukken maar zorgt ervoor dat dit beginsel sterk aanwezig blijft in gepaste gehoorzaamheid aan God. Hij toont zich in woord en daad nooit ontrouw aan de waarheid en de rechtvaardigheid. Zelfs wanneer alle mensen hem wantrouwen omdat hij een eenvoudig, bescheiden en blijmoedig leven leidt, neemt hij dat niemand kwalijk en wijkt hij niet af van de weg die naar zijn bestemming leidt en die men betreden moet in innerlijke reinheid en kalmte. Die mens staat altijd klaar om het leven los te laten en zich moeiteloos in zijn lot te schikken.*

Gekruisigd

17. Jezus werd weggevoerd. Hij droeg zelf het kruis de stad uit naar de zogeheten schedelplaats, in het Hebreeuws Golgotha genoemd. 18. Daar werd hij gekruisigd samen met twee anderen aan weerskanten één met Jezus in het midden. 19. Pilatus had een bordje laten maken dat hij aan het kruis had laten bevestigen waarop geschreven stond: 'Jezus de Nazoreeër, koning der Joden.' 20. Vele Joden lazen dit opschrift omdat de plaats waar Jezus gekruisigd was vlakbij de stad lag en het in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks was opgesteld. 21. De hogepriesters gingen nu naar Pilatus en zeiden tegen hem: 'er moet niet staan 'de koning der Joden' maar: 'deze man heeft gezegd: ik ben koning der Joden.' 22. Pilatus antwoordde: 'wat ik geschreven heb, heb ik geschreven.' 23. Toen ze Jezus hadden gekruisigd,

verdeelden de soldaten zijn kleren in vieren, voor iedere soldaat een deel. Maar zijn onderkleed was van boven tot onder uit één stuk geweven en had dus geen naad. 24. Dus zeiden ze tegen elkaar: ‘laten we die niet stukscheuren maar hem liever onder elkaar verloten.’ Zo moest het schriftwoord in vervulling gaan dat zegt: *Ze hebben mijn kleren onder elkaar verdeeld, en om mijn kleding hebben ze gedobbeld.*¹⁶³ Dit hebben de soldaten inderdaad gedaan.

Ook nu valt op dat dit evangelie nadrukkelijk enige details noemt die op het eerste gezicht niet relevant lijken. Wat is het belang om de plaats van de kruisiging een dubbele naam te geven: ‘schedelplaats’ (*kranion topon*) met de Hebreeuwse (Aramese) vertaling: Golgotha? Tot op de dag van vandaag bestaat er geen overeenstemming over de exacte locatie van deze executieplaats. De vraag kan zelfs oprijzen of het om een executieplaats ging of dat er veeleer sprake was van een begraafplaats als locatie, als ‘schedelplaats’. In ieder geval onderstreept de tekst dat de plaats vanuit het oogpunt van de reinheidsgeboden de ultieme vervuiling betekende. Een begraafplaats als executieplaats stapelt dood op dood en verdubbelt de onreinheid ervan. Een schedel of schedels markeren de grenzen van die gedoemde plek.

In **vers 18** wordt vermeld dat Jezus met twee anderen werd gekruisigd. Barbara Thiering doet in haar boek *The book that Jesus wrote* de ongebruikelijke suggestie dat deze twee Simon Magus waren en Judas. Het voert te ver om hier op in te gaan. Zij brengt hen in verband met de gewapende strijd van de

---

163 Psalm 22, 19.

Zeloten en met het voortdurende interne gekibbel binnen de Joodse gemeenschap en de leidende rol die het centrum van Qumran daarbij vervulde. Zij geeft ook aan dat Jezus niet in Jeruzalem werd gekruisigd maar in Qumran zelf waar een soort Madurodamversie van Jeruzalem en omstreken was nagebouwd. Barbara Thiering vertaalt **vers 18** als: *daar werd hij gekruisigd samen met twee anderen aan één zijde gerekend vanuit zijn positie als centraal punt*. Zij stelt dat het kruis met Simon Magus in het midden was geplaatst en vervolgens dat van Judas en dan dat van Jezus. Het kruis van Jezus was het meest westelijke omdat Jezus verantwoordelijk was voor het onderwijs en de bediening van de Joodse traditie aan de Joodse diaspora in het Westen (gerekend vanuit Jeruzalem). Simon Magus en niet Jezus was de hoofdschuldige. In **vers 21** komen we een toppunt van haarkloverij en geleerdheid van de Joodse hogepriesters tegen. Nu maken ze bezwaar tegen de uitdrukking van Pilatus die luidt: *de koning der Joden*. Zij zeggen dat er had moeten staan: *koning der joden*. Binnen de Esseense gemeenschap gold dat een leraar of onderwijzer de titel van 'koning' droeg. In die zin waren er vele koningen. Terwijl 'de' Koning verwijst naar het koningschap uit het huis van David dat door de hogepriesters niet werd erkend. Zelfs bij het heengaan van Jezus wordt er door deze gortdroge geleerden nog gekibbeld. Zij leven in de illusie van hun eigen droomwereld en zelfs het charisma van Jezus Christus kan hen niet wakker schudden. Het antwoord van Pilatus is onsterfelijk geworden: *wat geschreven is, is geschreven*.

De symboliek van het verloten of verdobbelen van Jezus' kleren onder de soldaten en ook het feit dat zijn onderkleed uit één stuk was geweven is overduidelijk (**vers 23, 24**). De soldaten symboliseren de gewone mens die aan het lot is

overgeleverd en die zijn lot moet ondergaan. Deze mens is niet vrij en dus niet in staat zijn eigen lot in handen te nemen en op te lossen zodat het niet meer terugkeert. De naadloze tuniek werd gedragen door celibataire mannen en door priesters (*efod*). De verwijzing naar de Geschriften is resp. naar Ps 22,19 en naar Ex. 28,32.

Drie Maria's

25. Bij Jezus' kruis stonden zijn moeder, zijn moeders zuster Maria van Klopas genaamd, en Maria Magdalena. 26. Toen Jezus zijn moeder zag en ook dat de leerling die hij liefhad erbij stond, zei hij tegen zijn moeder: 'vrouw, zie daar uw zoon'. 27. En tegen de leerling zei hij: 'ziedaar jouw moeder'. En vanaf dat moment nam die leerling haar in huis.

In deze drie verzen (**vers 25 - 27**) benadrukt de tekst het belang van de vrouwelijke aanwezigheid op dit cruciale moment. De drie vrouwen negeerden de reinheidsgeboden en stonden 'bij het kruis van Jezus' en dus niet bij de kruisen voor de twee anderen. In zijn boek getiteld 'De Evangelie Code' toont Karl Jungler aan dat Maria, de moeder van Jezus en Maria van Klopas dezelfde persoon zijn. Karl Jungler toont ook aan dat de 'leerling die Jezus liefhad' niet Johannes de Evangelist is maar Jezus' broer Jakobus (de rechtvaardige) die al spoedig zijn opvolger zou worden. Dit onderscheid heeft betekenis want Jezus, als oudste zoon, draagt nu de zorg voor hun moeder die inmiddels weduwe was, over aan zijn jongere broer Jakobus, die evenals Jezus 'zoon van Maria' was. Dit was geheel in overeenstemming met de traditie in die tijd. Overigens zegt Barbara Thiering dat Maria van Klopas de verloofde was van Jakobus de

rechtvaardige, de jongere broer van Jezus en dus de aanstaande schoondochter van Maria, de moeder van Jezus en Jakobus. Bij het kruis stonden dus de moeder van Jezus, Maria, en zijn levensgezellin Maria Magdalena, Jezus' tante, Maria van Klopas, alsmede zijn broer Jakobus 'de leerling die hij liefhad' en die zijn opvolger zou worden. Zijn meest nabije familieleden stonden dus bij het kruis: zijn moeder, zijn vrouw, zijn tante en zijn broer.

Vers 26 is voorts van groot belang omdat, als we ervan uitgaan dat de geliefde leerling bij het kruis inderdaad Jakobus was, de jongere broer van Jezus, Jezus dan in dit vers de uitspraak doet dat Jakobus zijn taak zal overnemen als oudste van de familie en tevens als de nieuwe leider. Kennelijk hield Jezus er rekening mee dat hij daadwerkelijk zou sterven hoewel dat niet de bedoeling was, zoals we in dit hoofdstuk en het volgende nog zullen lezen. Niet Petrus maar Jakobus (bijgenaamd de rechtvaardige) was de opvolger van Jezus zoals ook het Thomas Evangelie dat onomwonden verklaart¹⁶⁴.

De symboliek van de dominante vrouwelijke aanwezigheid op dit cruciale moment is duidelijk. Trouw en loyaliteit zijn emotionele kwaliteiten die gemakkelijker in een vrouwelijke substantie tot wasdom komen dan in de statische substantie van mannelijk intellect. De discipelen schitterden dan ook door afwezigheid behalve Jakobus, de broer van Jezus. De symboliek van vrouwelijke moed en de transformerende werking van liefde speelt een duidelijke rol in deze tekst.

164 Thomas Evangelie logion 12

Jezus' dood

28. Nu wist Jezus dat alles in vervulling was gegaan en ten einde was gebracht. Maar om ook de schrift in vervulling te laten gaan zei hij nog: 'ik heb dorst'. **29.** Er stond daar een kruik met een azijnzure vloeistof; ze staken er een hysoptak met een spons in en brachten die naar zijn mond. **30.** Toen Jezus van de azijnzure vloeistof had genomen zei hij: 'het is volbracht'. Hij boog zijn hoofd en gaf de geest. **31.** Het was voorbereidingsdag, en de Joden wilden niet dat lichamen op een sabbat, en nog wel een bijzondere sabbat, aan het kruis zouden blijven hangen. **32.** Daarop kwamen de soldaten de benen breken van zowel de eerste als de tweede die met Hem gekruisigd was. **33.** Maar toen ze bij Jezus kwamen en zagen dat hij al dood was, braken ze zijn benen niet. **34.** Maar één van de soldaten stak hem met een lans in de zij en meteen vloeide er bloed en water uit. **35.** Iemand die het zelf heeft gezien getuigt hiervan en zijn getuigenis is betrouwbaar. Hij weet dat hij de waarheid spreekt en wil dat ook u gelooft. **36.** Dit gebeurde om de schrift in vervulling te laten gaan: *geen been van hem zal worden gebroken.* ¹⁶⁵ **37.** Een andere tekst zegt bovendien: *zij zullen opzien naar hem die ze doorstoken hebben.* ¹⁶⁶

De verwijzing naar de schrift in **vers 28** is een verwijzing naar Psalm 69,21. De regelmatige verwijzingen naar de schrift in dit evangelie benadrukken het feit dat het hele drama rond Jezus zich voltrekt als een script van een toneelstuk waarin de tekst vaststaat. Jezus was een vrij mens en werd niet

---

165 Psalm 34,21.

166 Zach. 12, 10.

gehinderd door de wisselvalligheden van het lot. Zijn missie stond van meet af aan vast, zoals hij zelf ook dikwijls had aangegeven. Jezus was er slechts om de Wil van de Vader uit te voeren. In **vers 29** krijgen we weer een merkwaardig detail voorgeschoteld. Het detail verwijst ook nu weer naar een bijzondere betekenis. Het is niet 'normaal' om de dorst van iemand te lessen met azijn en een kruik met een azijnzure vloeistof stond ook niet als regel naast een gekruisigde. Azijn werd overigens wel gebruikt om iemand tijdelijk op te peppen na zware fysieke inspanning, zoals galeislaven. Waarom azijn? Azijn is wijn die zuur geworden is en dus eigenlijk bedorven is. De azijnzure vloeistof was wijn vermengd met gif of met een medicament. Holger Kersten¹⁶⁷ geeft in zijn boek 'Jesus lived in India' aan dat de vloeistof die Jezus te drinken kreeg waarschijnlijk *soma* of *homa* was. Deze vloeistof wordt tot op de dag van vandaag gebruikt in Vedische rituelen en was ook bekend in de Mithras cultus. De drank is een extract van de *asclepias acida* (*acida* betekent 'zuur') of zijdeplant. De *somadrank* staat ook bekend als ambrozijs of als de drank van onsterfelijkheid. Het extract van *asclepias acida* is een zure vloeistof. Een van de werkingen van dit extract is dat het de mens in een comateuze toestand van schijndood brengt waar alle tekenen van leven zoals ademhaling, bloedsomloop en hartslag lijken te stoppen. De werking van deze drank kan wel drie dagen duren maar grote precisie en kennis van zaken zijn nodig om te voorkomen dat de drank werkelijk dodelijk is en dus als een gif werkt. Van de Essenen is bekend dat zij over dergelijke kennis beschikten. De hyssoptak met spons bevestigt de rituele betekenis van deze passage omdat de hyssoptak (majoraam) in Joodse rituelen werd gebruikt.

---

167 Holger Kersten, *Jesus lived in India*, 1986

In **vers 30** krijgen we dan de cruciale informatie dat Jezus na het drinken van deze vloeistof niet werd opgepept (zoals de galeislaven met azijn) maar het hoofd boog en ‘de geest gaf’ onder het uitspreken van de woorden ‘het is volbracht’. De woorden die Jezus sprak (‘het is volbracht’) duiden nogmaals op het scenario of het script dat Jezus volgde. Hij was aan het einde van de rit gekomen en het was tijd om het doek te laten vallen. Dat gebeurde door het buigen van het hoofd en het ‘geven van de geest’. Het is van groot belang zorgvuldig naar de woordkeus te kijken. De tekst gebruikt niet het Griekse woord *thnèsko* maar *paredoken to pneuma* (hij gaf de geest over; hij raakte bewusteloos). Het Grieks kent een aantal woorden voor de dood en voor doodgaan maar ‘de geest geven’ hoort daar in eerste instantie niet bij. Uit de evangelietekst blijkt steeds weer dat de schrijver zeer goed bedreven was in de Griekse taal en we kunnen dus een verschrijving uitsluiten. Het ligt voor de hand om in de uitdrukking ‘hij gaf de geest’ in deze samenhang veel eerder een comateuze toestand te lezen dan een overlijden. Er is sprake van een eenduidige overeenstemming met de drie synoptische evangeliën die allemaal het woord ‘*pneuma*’, levensadem of geest gebruiken die werd opgegeven. Geen van de evangelisten gebruikt het woord *thnèsko* (doodgaan, sterven). Evenmin wordt het woord *psychè* gebruikt (ziel). Jezus blies de adem uit, raakte bewusteloos en ging in coma of verbleef in een toestand van schijndood. De conclusie is dus dat Jezus niet stierf aan het kruis maar in coma geraakte en later weer op de been werd geholpen. In de andere evangelieteksten lezen we dan ook dat Pilatus heel verbaasd was over de snelle dood van Jezus, die heel ongebruikelijk was. Ook hier dus een bevestiging dat er duidelijk sprake was van een dubbele bodem. In **vers 33** lezen we vervolgens dat de soldaten vaststelden dat Jezus ‘dood’

was. Nu wordt wel het woord *thnèsko* gebruikt zoals mag worden verwacht van de onwetende soldaten van wie werd verwacht dat zij op professionele wijze zouden vaststellen dat Jezus overleden was. Overigens wordt het woord *thnèsko* ook gebruikt voor Lazarus (Joh 11,44), voor de zoon van de weduwe uit Naïn (Luk. 7:12) en voor de dochter van Jairo (Luk. 8,49). Allemaal mensen die op wonderbaarlijke wijze tot leven worden gewekt. Het doodgaan heeft kennelijk in de Bijbelse context meer betekenissen dan 'doodgaan'. In **vers 34** en **35** lezen we vervolgens hoe de tekst benadrukt dat iemand zelf getuige is geweest van het feit dat een soldaat Jezus in de zijde stak en dat er onmiddellijk bloed en water uit de zijde stroomde. Ook hier een indicatie voor de comateuze staat van schijndood waarin Jezus verkeerde, omdat uit een lijk niet meteen bloed en water zullen stromen door het ontbreken van de hartfunctie. Water in dit evangelie heeft ook de betekenis van *het water van levende* kennis die Jezus aan de Samaritaanse vrouw beloofde te geven. Ook dat water stroomde nog steeds en was beschikbaar. Wat we dus kennelijk moeten geloven is niet dat Jezus aan het kruis stierf maar juist het omgekeerde: dat hij in een staat van schijndood verkeerde en later weer tot leven zou komen. Vandaar de nadruk op de getuigenis omdat de schijndood van Jezus indruiste tegen de oppervlakkige betekenis van deze tekst die door de meesten als vaststaand werd aanvaard. De verwijzingen naar de Schrift uit **vers 36** en **37** zijn naar: Ex 12,46, Num 9,12 en Psalm 34,21 en voorts Zach 12,10 en Openb. 1,7.

Begrafenis

38. Hierna ging Jozef uit Arimathea naar Pilatus en vroeg hem of hij het lichaam van Jezus mocht weghalen. Deze Jozef was, uit vrees voor de Joden, in het geheim

een leerling van Jezus. Pilatus gaf toestemming en Jozef nam het lichaam mee. 39. Ook Nikodemos, die destijds 's nachts naar Jezus was toegegaan, kwam erheen en bracht een mengsel van mirre en aloë van wel honderd pond. 40. Ze wikkelden Jezus' lichaam met de kruiden in linnen doeken, zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis. 41. Dicht bij de plaats waar Jezus gekruisigd was, lag een olijfgaard met een nieuw graf, waarin nog nooit iemand begraven was. 42. Omdat het de Joodse voorbereidingsdag was en het graf dichtbij, legden ze Jezus daarin.

Volgens Barbara Thiering is de Jozef uit Arimathea uit **vers 38** niemand anders dan Jakobus de broer van Jezus die overall respect afdwong. Omdat Jezus was 'overleden' was Jakobus de nieuwe troonpretendent en had hij toegang tot de gelden die regelmatig vanuit de diaspora naar Palestina werden overgemaakt. In die zin was hij een 'rijk man'. In vers XVIII, 15 hebben we reeds gezien hoe Jakobus, de jongere broer van Jezus, veel gezag had bij de entourage van de Hogepriester en dus zal hij dat gezag ook bij Pilatus hebben gehad. Gewoonlijk wordt van deze Jozef aangenomen dat hij lid was van het Sanhedrin en als gevolg daarvan aanzien genoot. Er is een legende die zegt dat hij een tinhandelaar was die handel dreef met de tinmijnen in Cornwall. Waarschijnlijker is echter dat hij, de jongere broer van Jezus, Jakobus de Rechtvaardige was. Het ligt ook voor de hand dat deze broer Pilatus zou verzoeken om het lichaam vrij te geven en niet een ander.

Barbara Thiering geeft ook aan dat de Nikodemos uit **vers 39** niemand anders was dan Theudas, het hoofd van de

Egyptische tak van de Essenen, de therapeutae genaamd. Deze therapeutae genoten grote bekendheid om hun medische kennis, vooral op basis van planten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat juist deze Nikodemos een grote hoeveelheid van een mengsel van aloë met mirre meenam. Honderd litra is ongeveer 30 kg. Zowel aloë als mirre staan bekend als effectieve geneesmiddelen voor de behandeling van open wonden. In grote hoeveelheden werkt aloë bovendien als een sterk purgeermiddel. Aannemend dat de 'azijnzure vloeistof' een effectief middel was om een snelle schijndood te bewerkstelligen, ging het er nu om die werking zo snel mogelijk te neutraliseren om te voorkomen dat de vloeistof als gif ging werken. De mirreplant heeft ontstekingsremmende eigenschappen en trekt wonden samen. De aloë vera-plant wordt tot op de dag van vandaag gebruikt als middel om de huid te helen en ook, zoals gezegd, als purgeermiddel. Beide planten worden dus gebruikt voor het genezen van een levend lichaam en niet voor het balsemen van een lijk. De balsem kwam pas later toen de vrouwen naar het graf kwamen, kennelijk niet wetend dat Jezus niet aan het kruis was gestorven. Zij hadden de balsem bij zich voor de begrafenis die echter daar niet zou plaats vinden. Deze evangelietekst geeft niet aan dat Jozef van Arimathea (Jakobus de rechtvaardige) de eigenaar van het graf was.

Er heerst geen eenstemmigheid onder de geleerden over de ouderdom van de 'lijkwade van Turijn'¹⁶⁸. Er zijn echter duidelijke aanwijzingen dat er gefraudeerd is met de koolstofdatering van de lijkwade die in de jaren '80 werd

---

168 Zie Holger Kersten, Het Jezus-Komplot, 1993

uitgevoerd. Er zijn belangrijke aanwijzingen dat de monsters verwisseld zijn. Als we er toch van uitgaan dat het om de lijkwade van Jezus gaat, levert de lijkwade zelf het bewijs op dat er nog bloed vloeide toen Jezus' lichaam erin werd gewikkeld. Jezus is niet gestorven aan het kruis.

Hoofdstuk XX

Het graf

1. Op de eerste dag van de week ging Maria van Magdala, in alle vroegte, terwijl het nog donker was, naar het graf en zag dat de steen voor de opening van het graf was weggehaald. 2. Zij liep snel terug naar Simon Petrus en naar de andere leerling die Jezus liefhad en zei: 'ze hebben de heer uit het graf gehaald en we weten niet waar ze hem nu hebben neergelegd'. 3. Petrus en de andere leerling liepen naar buiten naar het graf. 4. Ze snelden er allebei heen, maar de andere leerling was sneller dan Petrus en kwam als eerste bij het graf. 5. Hij boog zich voorover en zag de linnen doeken liggen maar hij ging *nog niet* naar binnen. 6. Toen kwam ook Simon Petrus, na hem, bij het graf aan en ging *meteen* naar binnen. Daar zag hij de linnen doeken *op de grond* liggen. 7. De zweetdoek die over zijn hoofd was gelegd, lag niet bij de andere linnen doeken maar lag apart opgerold op een andere plek. 8. Toen pas ging de andere leerling die het eerst bij het graf was aangekomen, ook naar binnen en zag wat er was gebeurd en geloofde het. 9. Ze hadden immers uit de Schrift nog niet begrepen dat Jezus uit de doden moest opstaan. 10. Daarna gingen de leerlingen weer terug naar huis.

Er is een groot verschil tussen de beschrijving van het grafbezoek van Maria Magdalena in dit evangelie en bij de drie andere evangeliën. In de drie andere evangeliën wordt melding gemaakt van meerdere vrouwen die het graf

bezoeken en dat ze zalf bij zich hebben. Overigens is het onwaarschijnlijk dat de zalf voor het balsemen of afleggen van het lichaam van Jezus zou worden gebruikt omdat het binnen de Joodse traditie als volstrekt ongepast werd beschouwd dat leden van het andere geslacht dit zouden doen. Vrouwen voor vrouwen en mannen voor mannen. Veel waarschijnlijker is dat de zalf ervoor diende om Jakobus te zalven en dus tot de nieuwe Christus (de gezalfde, de Messias) te maken als opvolger van Jezus. Dat dit ritueel aan de moeder van Jezus was voorbehouden ligt veel meer voor de hand.

In dit evangelie krijgt Maria Magdalena veel aandacht van de schrijver en mag zij de boodschap van het verdwijnen van het lichaam uit het graf aan de leerlingen melden. Ze meldt de boodschap aan Simon Petrus en aan 'de andere leerling die Jezus liefhad'. We hebben gezien dat die 'andere leerling' naar alle waarschijnlijkheid Jakobus was, de jongere broer en opvolger van Jezus. Simon Petrus is dan nummer twee in de hiërarchie. De schrijver van dit evangelie moest behoedzaam te werk gaan want Simon Petrus werd verantwoordelijk voor de 'verkondiging' van het woord, terwijl Jakobus de algehele leiding had. Dit evangelie is waarschijnlijk aan het einde van de eerste eeuw geschreven of misschien wel in het begin van de tweede eeuw. Jeruzalem was inmiddels geheel verwoest door de Romeinen in het jaar 70 en van de centrale organisatie in Jeruzalem was niets meer over. De leiding lag nu vast in handen van de organisatie in Rome die door Petrus en Paulus was opgezet. De officiële versie moest dus zijn dat Petrus de opvolger van Jezus was en daarmee lag de 'apostolische successie' vast. Toch waren er nog genoeg mensen die wisten hoe de vork werkelijk in de steel zat en dus

namen de evangelienschrijvers hun toevlucht tot het gebruik van schuilnamen en van in de tekst verborgen informatie. Zo werd iedereen tevreden gesteld.

Inmiddels zijn we tweeduizend jaar van theologische indoctrinatie verder en weten we niet beter dan dat Petrus door Jezus als opvolger werd benoemd. Het is aan onze tijdgeest te danken dat we met de beschikbaarheid van maximale informatie voor iedereen allerlei dogma's en vaste aannames aan nieuw onderzoek kunnen onderwerpen terwijl de greep van 'de kerk' op het vrije denken vrijwel geheel verdwenen is. We hoeven niet meer bang te zijn voor de Inquisitie. Nu pas ontstaat een vruchtbare bodem om fundamenteel onderzoek te doen naar allerlei gegevens die ons tot nu toe slechts bereikten via de censuur van dogmatische ingestelde lieden. Zij konden de Bijbel slechts op één manier lezen: letterlijk of op zijn hoogst symbolisch. De wijze waarop gedurende ongeveer 30 jaar gevochten is om de volledige teksten van de Dode Zeerollen en om de Nag Hammadi teksten spreekt boekdelen. De manipulatie en het regelrechte bedrog rond de C-14 datering van de lijkwade van Turijn is een ander voorbeeld.

Telkens als het Johannes Evangelie met ogenschijnlijk buitengewoon onbelangrijke details komt, moeten we extra opletten. De 'hardloopwedstrijd' (**vers 4**) tussen Petrus en Jakobus is er een voorbeeld van, evenals de episode bij de deur van de hogepriester toen de vrouw die de toegangsdeur bewaakte Petrus niet wilde binnenlaten. De 'andere leerling' (Jakobus) moest inspringen om Petrus toe te laten. De hardloopwedstrijd wordt door Jakobus gewonnen. De verborgen boodschap is duidelijk: Petrus

is niet de leider maar is nummer twee in de hiërarchie. Kennelijk was Petrus heel ambitieus en een driftkop, zoals we al eerder zagen bij de dienaar van de hogepriester, Malchus genaamd, wiens oor werd afgehakt door deze Simon Petrus. Petrus had er duidelijk moeite mee dat niet hij de leiding kreeg maar Jakobus. In zijn ogen werd de Christengemeente gedegradeerd tot een familiezaak. Hij was geheel blind voor de bijzondere kwaliteiten van Jakobus die groot aanzien genoot in Jeruzalem, veel meer dan zijn broer Jezus. De tekst vermeldt dan ook dat Jakobus die als eerste aankwam bij het graf wachtte op de ambitieuze en driftige Simon Petrus die, toen hij er ook was aangekomen, zonder meer als eerste naar binnen ging (**vers 5 en 6**). Jakobus had geduld, begrip en was ruimhartig. Terecht is zijn bijnaam 'de rechtvaardige'. Rechtvaardigheid draagt niet alleen de betekenis van rechtvaardigheid in de zin van 'justitie' maar vooral menselijk rechtvaardig in de zin van het vermogen om rekening te houden met anderen en met de omgeving en toch zelf een 'rechte koers' varen. Rechtvaardigheid paart geduld, vergevengezindheid en compassie aan visie en innerlijk evenwicht. Het innerlijk evenwicht werkt als de kiel van een boot en maakt het mogelijk om, zelfs als het stormt, een juiste koers te varen. Dit waren de kwaliteiten van Jakobus, de broer van Jezus. Hij was een echte leider. Het is dan ook heel begrijpelijk dat hij Petrus liet voorgaan. Hij wilde geen olie op het vuur gooien. Zo is rechtvaardigheid.

We mogen ook niet vergeten dat alle evangelieteksten vermelden dat Jezus dikwijls zijn eigen einde voorspelde. Ook dat gegeven toont aan dat hij heel precies wist wat er zou gebeuren, zoals je van een 'zoon van God' (lees: *yogi* of bevrijde ziel) zou mogen verwachten. Hij had de

touwtjes vast in handen en wat hij zei moest gebeuren. Ook is duidelijk dat hij deze kennis niet deelde met zijn leerlingen en ook niet met zijn moeder, zijn broer Jakobus of met Maria Magdalena. Wat wel waarschijnlijk is, is dat hij het hele scenario rond de kruisiging besprak met Jozef van Arimathea en met Nikodemos, beiden vooraanstaande leden van het Sanhedrin die gemakkelijk toegang hadden tot zowel de Romeinse als de Joodse gezagdragers. Het evangelie duidt hen aan als 'geheime leerlingen van Jezus'. Jozef zorgde voor de kruik met azijnzure medicatie die een schijndood moest opwekken en Nikodemos zorgde voor de aloë en de myrrhe (dertig kilo) om de wonden te verplegen en het gif te lozen. Uiteindelijk duurde de kruisiging tussen drie en zes uur. Zij regelden ook dat Pilatus geen argwaan kreeg.

In **vers 1** geeft de tekst aan dat Maria Magdalena op de eerste dag van de week naar het graf ging. Zij wist niet dat 'haar' Jezus niet gestorven was en was diep bedroefd. Toch is dit de eerste dag van een nieuwe cyclus, een nieuwe tijdsperiode. Na de 'verdwijning' of herrijzenis zoekt de nog levende Jezus de anonimiteit op en keert hij terug naar de Himalayas waar hij zolang gestudeerd had. Ze is stomverbaasd en heel bezorgd als ze ziet dat het graf leeg is en loopt dan zo snel mogelijk naar Simon Petrus en Jakobus (**vers 3**). Ook dit vers geeft impliciet aan dat, zoals hierboven al gesteld, zelfs Maria Magdalena niet wist van het plan om Jezus levend van het kruis te halen en hem te verzorgen en verbinden om hem weer 'op de been te helpen'. Een letterlijke herrijzenis of wederopstanding dus. Met de herrijzenis van Jezus komt een nieuwe impuls van bewustzijn vrij: zijn boodschap van *deificatio*, de vergoddelijking van de menselijke ziel en de verwerkelijking van het worden van een 'zoon (lees: kind)

van God' mag nu worden verkondigd. Deze impuls houdt al tweeduizend jaar stand.

In **vers 7** wordt een *soudarion* genoemd, een zweetdoek. Ook hier vinden we weer een aanwijzing dat Jezus leefde, want een lijk zweet niet en het Grieks kent genoeg andere termen om een linnen doek aan te geven. Hetzelfde woord vinden we overigens ook terug bij de beschrijving (XI, 44) van de doeken rond het opgestane lijk van Lazarus. Is deze *soudarion* de lijkwade van Turijn? Dat zou heel goed mogelijk zijn zoals Holger Kersten aangeeft in zijn studie rond de lijkwade ('Het Jezus-komplot'). De lijkwade geeft op alle mogelijke manieren aan dat er geen lijk was maar een (hevig) bloedend en levend lichaam met hoofd- en rugwonden en zware verwondingen op handen en voeten.

In **vers 8** lezen we hoe Jakobus in alle rust, als tweede, naar binnen gaat, de doeken ziet liggen en ziet wat er gebeurd was: het graf is leeg. Dan volgt het merkwaardige zinnetje: *en hij geloofde het*. Wat geloofde Jakobus? Geloofde hij in een *verrijzenis* zoals de letterlijken ons willen doen geloven of geloofde hij in een *herrijzenis*, dus in een weer op de been komen van een levende Jezus? De tekst geeft geen antwoord en laat het aan beide kampen over om hun conclusies te trekken. De verwijzing van **vers 9** is naar Hosea, VI,2: *na twee dagen maakt Hij ons weer levend, op de derde dag laat Hij ons weer opstaan om weer te leven in zijn nabijheid*. Opvallend is bovendien dat dit citaat naar 'ons' verwijst en niet naar Jezus.

Onder invloed van de Paulinische school is het begrip 'zonde' tot centraal thema gemaakt van de christelijke boodschap.

Paulus beweert dat Jezus aan het kruis is gestorven als zoenoffer voor onze zonden. Maar Jezus stierf niet aan het kruis en hoewel het zondebesef en dus *vergeving van zonden* een belangrijk onderdeel vormt van de boodschap (zie **vers 23**) is de centrale boodschap van Jezus juist de vereniging met God zoals die tot uitdrukking komt in de vele 'Ik ben' uitspraken in dit evangelie. De blijde boodschap van Jezus Christus gaat niet over 'zonde' (dat maakt immers niet blij) maar over de manier waarop we ons van zonden kunnen bevrijden: door vergeving en door de inwerking van genade. De blijde boodschap van Jezus Christus gaat over bevrijding in de zin zoals we die vanuit de Vedânta-leer kennen. Zijn boodschap is die van *moksha*. Het is een persoonlijke ontwikkeling of een reis van de ziel die zich voltrekt in zeven stappen. In het Engels wordt dit dilemma, of deze keuze tussen zondeval en bevrijding, heel precies in één woord uitgedrukt dat beide betekenissen in zich draagt: *atonement*. Als zodanig betekent dit woord *boetedoening* in de hoop op vergeving. Maar de oorsprong van het woord is: *at-onement*: éénwording dus of deificatio: inderdaad: *het Koninkrijk der Hemelen is in u*. Wie dat ontdekt en leert om daarnaar te leven wordt uiteindelijk één met God, die mens verwerkelijkt de goddelijke en onsterfelijke oorsprong van zijn of haar ziel. Die mens wordt een bevrijde ziel in dit lichaam. Met Maria Magdalena in de vroege ochtend van de eerste dag, kunnen we nu aan die reis beginnen. Als we ons houden aan de ontwikkeling van de zeven cakra's in ons systeem, dan begint de reis bij het opwekken van de *sushumna*-stroom (de slangenenergie van *kundalini*) als impuls in het hart die zich vervolgens naar de *muladhâra cakra* begeeft onderaan de ruggengraat, naar het stuitje, om van daaruit op te rijzen naar de kruin van het hoofd (*sahasrâra cakra*).

De symboliek van het kruis is hierbij relevant. Het kruis symboliseert een kruispunt van lijnen, van energiestromen of van wegen met de mens in het middelpunt. De mens is het punt waar het geheel om draait en de mens is in staat om de energiestromen (*kundalini*) te kanaliseren: de stroom van onderen naar boven en die van boven naar onderen. De mens staat daar met uitgestrekte armen en in pijn want zijn compassie met de lijdende mensheid, die gebukt gaat onder de doodzonde van haar eigen onwetendheid, is totaal. In die zin is het kruis het symbool van een levende liefde met de levende kennis van wijsheid, *sophia*, die troostend en dus bevrijdend werkt. Ook in die zin is het ondenkbaar dat Jezus aan het kruis gestorven zou zijn en verrezen. Jezus had de touwtjes vast in handen en bepaalde zelf het moment van zijn heengaan. Daar had hij geen kruis voor nodig. De ‘oplossing’ is veel eenvoudiger: hij stierf niet aan het kruis maar raakte in coma door de medicatie die hem werd toegediend om vervolgens op de derde dag weer op de been te komen en zijn weg als *jivanmukta*, als bevrijde ziel, te vervolgen. Zelf sprak hij de betekenisvolle woorden: *het is volbracht* (XIX, 30): zijn taak was volbracht, maar zijn leven ging door. Voor zover er zoiets bestaat als het ‘mysterie van het kruis’ is het ‘mysterie’ hierin gelegen dat het uitsluitend aan de goddelijke genade ligt om tot bevrijding te komen. Bevrijding kan nimmer het gevolg zijn van een mechanisch proces maar de zoekende ziel of de reiziger zal moeten wachten *totdat Hij komt*. Wie een dienaar van de heer wil worden, zal inderdaad moeten wachten totdat de heer komt en instructies geeft of de dienaar vrijaf geeft. Het ligt geheel aan de Heer, maar het mysterie is ook dat de mens Zélf die Heer ís. In de spirituele wereld is er geen CAO die de vrije dagen en alle andere zaken regelt. De mens wikt, maar God beschikt.

Het lijkt wel alsof de tekst aangeeft dat de leerlingen de eerste impuls nog niet hadden verwerkt want **vers 10** geeft aan dat zij vervolgens weer 'in hun schulp' kropen, naar hun eigen vertrouwde omgeving. De meeste vertalingen zeggen dat zij weer 'naar huis' gingen, maar dat is onwaarschijnlijk want zij kwamen uit Galilea en niet uit Jeruzalem en dus niet uit Judea. Alleen Nikodemus en Jozef van Arimathea kwamen uit Jeruzalem zelf.

Maria Magdalena

11. Maar Maria stond buiten bij het graf te huilen. Huilend boog zij zich naar het graf om er nog eens in te kijken, 12. En ze zag er twee engelen in witte kleren zitten, een bij het hoofdeind en een bij het voeteneind van de plek waar het lichaam van Jezus had gelegen. 13. Zij vroegen haar: 'vrouw, waarom huil je zo?' Zij antwoordde: 'ze hebben mijn heer weggehaald en ik weet niet waar ze hem hebben neergelegd.' 14. Toen ze dat had gezegd draaide zij zich om en daar zag ze Jezus staan maar toen wist zij nog niet dat hij het was. 15. Jezus vroeg haar: 'vrouw, waarom huil je? Wie zoek je?' Maria dacht dat het de tuinman was en zei: 'als u het bent, mijnheer, die hem heeft weggenomen, zeg me dan waar u hem hebt neergelegd; dan kan ik hem laten halen.' 16. Maar Jezus zei: 'Maria'. Zij keerde zich naar hem toe en zei: 'Rabboeni' (wat in het Hebreeuws leermeester betekent). 17. Jezus zei tegen haar: 'houd me niet vast, want ik ben nog niet opgestegen naar de Vader, maar ga naar mijn broeders en zeg tegen hen dat ik opga naar mijn en jullie Vader, naar mijn God en jullie God.' 18. Maria Magdalena ging naar de leerlingen en zei tegen hen: 'ik heb de heer gezien' en ze vertelde alles wat hij tegen haar had gezegd.

Maria Magdalena was Jakobus en Simon Petrus kennelijk weer achterna gelopen en was nog steeds in opperste verwarring. Zij kon niet naar huis want zij was 'haar' Jezus kwijt. Hij was haar huis. Vervolgens buigt ook zij zich over het graf (**vers 11**) en kijkt naar binnen. Tot haar stomme verbazing ziet zij plotseling twee wezens in de grafkamer zitten bij de plaats waar het 'lijk' lag; aan het voeteneind en aan het hoofdeinde. De andere evangeliën laten deze twee wezens haar de boodschap meegeven van Jezus' herrijzenis maar dit evangelie laat het aan Jezus zelf over die achter haar staat (**vers 14**). Wie in witte klederen gehuld gaat in de bijbel is hetzij een priester, hetzij iemand die verbonden is aan de Essenen, die altijd witte kleren droegen. Jezus was binnen een dag zodanig opgeknapt dat hij weer op eigen benen kon staan dankzij de politieke en logistieke hulp van Jozef van Arimathea en van Nicodemus en ongetwijfeld dankzij de hulp van een paar Essenen of van de aan de Essenen verwante 'Therapeutae' die over een grote en diepgaande medische kennis beschikten. Zij waren eenvoudig in het graf teruggekomen om Maria Magdalena, die nog steeds van 'niets wist' gerust te stellen. En even later draait zij zich om en dan ziet zij 'haar' Jezus die zij aanvankelijk zelfs niet herkent omdat het haar zo onwaarschijnlijk lijkt. De symboliek van de tuinman die zij meent te zien is dat het graf in een 'tuin' lag en dat die tuin verzorgd werd. Een tuin bij de Essenen stond echter tevens als symbool voor een plaats waar onderwijs werd gegeven. De tuinman is dan dus de onderwijzer van die school. De Essenen gaven veel onderwijs aan de Hellenistische bewoners van Palestina en Jezus was binnen die organisatie belast met dat onderwijs. Jezus was dus de onderwijzer van de 'Westerlingen' bij uitstek. In **vers 16** bevestigt Maria Magdalena de symboliek door 'haar'

Jezus met 'Rabboeni' aan te spreken (leermeester). Anderen spraken Jezus gewoonlijk aan met het normale 'Rabbi' maar het Aramese woord 'Rabboeni' heeft een liefdevolle, vertrouwelijke klank. Het werd gebruikt door mensen die een bepaalde band met elkaar hadden. Getrouwde vrouwen werden in die tijd geacht hun man aan te spreken met 'Meester' (Rabbi) waarvan Rabboeni dus de vrije, vertrouwelijke, vorm is. Dit moment is geladen met een emotionaliteit die gebaseerd is op de speciale band die er is tussen leermeester en leerling. Bij Maria Magdalena werd de band nog versterkt omdat zij een speciale, intieme, relatie met Jezus had. Of zij als man en vrouw samenleefden zal nooit werkelijk duidelijk worden en is in feite ook niet relevant. Dat er een speciale band was, is genoeg. Het Evangelie van Philippus is daar heel duidelijk over. Deze band doet denken aan de speciale band die er ook was tussen Shrî Ramakrishna en 'zijn' Sharadâ Devî. Zij raakten elkaar niet aan, behalve in formele zin. Hun huwelijk was in gewone termen 'niet geconsumeerd' maar de biografieën van dit wel heel bijzondere stel laten er geen twijfel over bestaan hoezeer zij met elkaar 'verstrengeld' waren. In drie van de vier evangeliën wordt Maria Magdalena naast de moeder van Jezus, Maria, geportretteerd waardoor wel heel sterk de indruk oprijst dat zij naast zijn moeder de belangrijkste vrouw in zijn leven was. In **vers 17** spreekt Jezus dan de alom bekende woorden uit *raak mij niet* ('noli me tangere'). In deze vertaling kiezen we voor het 'houd mij niet vast' omdat die vertaling dichter bij de Griekse tekst staat. Waarom mocht zij hem niet aanraken of vasthouden? Omdat zijn thuisreis nog niet helemaal af was en het vasthouden letterlijk zou betekenen dat hij werd vastgehouden en niet tot volle realisatie of bevrijding kon komen. Niet voor niets dat in India de regel geldt dat je een

sannyâsin (een rondtrekkende bedelmonnik die een verre mate van ontwikkeling heeft bereikt) niet aanraakt. De regel is er om te voorkomen dat er toch de verleiding van fysieke (zintuiglijke) gehechtheid zou ontstaan. Een *sannyâsin* is een zeer ontwikkeld wezen en daarmee een bijzonder mens. Maar iedere rondreizende bedelmonnik in een saffraangeel of oranje-bruin gewaad is nog lang geen *sannyâsin* hoewel hij (of zij) wellicht wel als zodanig wordt aangesproken. Als voor ons geldt 'kleren maken de man' geldt voor *sannyâsins* juist het tegendeel. Tekenend is ook dat Jezus nu spreekt over 'mijn en jullie God' en niet langer over 'mijn God' of 'mijn Vader'. De leerlingen waren nu echt klaar om op stap te gaan.

Jezus komt binnen

19. Op de avond van die eerste dag van de week bevonden de leerlingen zich in een gebouw met gesloten deuren uit vrees voor de Judeeërs. Toen kwam Jezus en stond in hun midden en zei tegen hen: Vrede zij met jullie! 20. Toen hij dat had gezegd toonde hij hun zijn handen en zijn zijde. Vreugde vervulde de leerlingen omdat zij de heer zagen. 21. Nogmaals zei Jezus: 'Vrede zij met jullie! Zoals de Vader mij heeft gezonden, zend ik jullie uit'. 22. Toen hij dat had gezegd blies hij over hen heen en zei daarbij: 'ontvang de Heilige Geest. 23. Als jullie iemand zijn misstappen vergeven, dan zijn ze vergeven, maar als jullie ze toerekenen, dan zijn ze toegerekend'.

In hoeverre Jezus door de gesloten deuren naar binnen komt, blijft onduidelijk. Hij kon zich immers al in het gebouw bevonden hebben voordat de deuren op slot werden gedaan. Anderzijds is het welbekend dat bijzondere

mensen die bekend zijn met de yoga-traditie in staat zijn om door dit soort hindernissen letterlijk heen te stappen. Het is een kwestie van oefening en discipline samen met een diepgaande kennis van de leer van *mantra's*. In het Westen kennen wij *mantra's* als de geheime toverspreuken van een tovenaars zoals het *sesam open u* enz. In **vers 19** en in **vers 21** spreekt Jezus tweemaal de vredeswens uit. In het Aramees betekent deze wens ook: *ik geef me aan jullie over*. Het blazen over hen heen, doet sterk denken aan een ritueel waarbij de leerlingen zijn levensadem ontvangen om met zijn levenskracht de boodschap in spirituele verbondenheid met hem te verkondigen.

Zoals we al eerder bespraken is de Heilige Geest de Geest van heelheid en van eenheid. De onbegrensde van eenheid geeft onbegrensde mogelijkheden. Alles wordt dan mogelijk, zelfs de vergeving van zonden. In deze schepping moet er altijd een evenwicht worden geschapen. Het zomaar en zonder enige inspanning vergeven van zonden zou een grote mate van onbalans scheppen hetgeen onmogelijk is. Tegenover een creditpost staat altijd een debetpost. Dat is het basisprincipe van dubbelzijdig boekhouden. Ook de schepping is op dat principe gebaseerd. Vergeving van zonden is alleen mogelijk als de persoon zelf de moed en de innerlijke kracht opbrengt om het besluit te nemen ergens definitief een einde aan te maken en nimmer meer in herhaling te vallen.

Vervolgens legt hij of zij dat besluit aan de voeten van de Meester of van God zelf neer in de hoop op goddelijke voorzienigheid en genade. De andere mogelijkheid is dat iemand anders de prijs betaalt. Maar ook dat is

slechts mogelijk als de ‘zondaar’ een vast besluit heeft genomen om niet in herhaling te vervallen en diepe spijt heeft. Vergevensgezindheid vereist een grote mate van psychologisch inzicht en van zelfonderzoek. Ijkkunten om werkelijk spijt te hebben zijn hierbij onontbeerlijk, maar om werkelijk te kunnen beschikken over ‘ijkkunten’ zal deze mens eerst inzicht moeten hebben in het doel van zijn of haar leven en ook in het uiteindelijke doel van de eigen, persoonlijke thuisreis. Alleen dan is men in staat de kracht en stabiliteit op te brengen van spijt en berouw om op basis daarvan het vaste besluit te nemen zich niet meer te vergissen en af te dwalen. Zonde is (energie)verspilling en de vervuiler betaalt. Dat is de regel. Die prijs komt altijd in een vorm van pijn en van lijden. Dit principe staat aan de basis van het idee van Jezus als ‘verlosser’ (*redemptor*). In de kerkelijke dogmatiek wordt de verlossing beschouwd als een vorm van vergeving waarbij de mens zelf niets hoeft te doen om zijn of haar zonden vergeven te krijgen. Dat is ondenkbaar. Compassie en vergeving van zonden zullen alleen werken en effectief zijn als er een brandend verlangen is naar bevrijding waaraan de penitent zich met hart en ziel zal moeten overgeven¹⁶⁹. Wie vrede schenkt, geeft zich over. Vrede is een vorm van vergeving.

Thomas

24. Thomas, één van de twaalf, ook Didymos (‘tweeling’) genaamd, was er niet bij toen Jezus kwam. 25. De andere leerlingen vertelden hem dus: ‘we hebben de heer gezien’. Maar hij zei: ‘Alleen als ik de wonden van de spijkers in zijn handen zie en met mijn vingers kan voelen, en als ik

---

169 Shankara, de rede als Bekroning, vertaling met commentaar van Paul van Oyen isbn 9789076392103

mijn hand in zijn zijde kan leggen, zal ik het geloven.’ 26. Acht dagen later waren zijn leerlingen weer binnenshuis en Thomas was erbij. Terwijl de deuren op slot waren kwam Jezus binnen en stond in hun midden. Hij zei: ‘vrede zij met jullie’. 27. Vervolgens richtte hij zich tot Thomas en zei: ‘leg je vinger hier en kijk naar mijn handen en strek nu je hand uit en plaats die in mijn zijde en wees *niet langer* ongelovig maar geloof. 28. Thomas antwoordde en zei: ‘Mijn heer en mijn God’. 29. Jezus zei tegen hem: omdat je mij hebt gezien, geloof je, gelukkig zijn diegenen die niet zien en toch geloven.

Ten slotte is er het wereldbekende verhaal van de ongelovige Thomas. De tekst kan bijna geen duidelijker voorbeeld geven van de fysieke werkelijkheid van Jezus’ aanwezigheid. Het is zeker zo dat het mogelijk is dat een yogi een concrete belichaming aanneemt of niet. De leer van het *docetisme* is op dit principe gebaseerd en het mag niet worden uitgesloten dat Jezus inderdaad niet meer dan een verschijning was of dat er sprake was van de geest van Christus die drie jaar lang in het Palestina van de jaren dertig van onze jaartelling rondwaarde. Die geest kon ‘neerdalen’ in de geest en de belichaming van bijzondere mensen die daarvoor ontvankelijk waren. Die mensen zullen vrijwel steeds Essenen zijn geweest. Het feit dat er geen enkele geschiedschrijver is uit die tijd die over de historische werkelijkheid van Jezus Christus spreekt en schrijft terwijl Jezus duizenden op de been kreeg en de Joodse gezagsdragers de stuipen op het lijf joeg, spreekt boekdelen. De passage bij Flavius Josephus over Jezus is vrijwel zeker een latere toevoeging. Ook de Romeinse geschiedschrijvers zwijgen en nemen de figuur van Jezus Christus pas op aan de hand van zijn volgelingen in Rome. Rond het jaar 60,

dus een generatie later, was er reeds een omvangrijke christengemeente in Rome. Vanaf dat moment worden de christenen voor de geschiedschrijvers een politieke en historische realiteit maar niet eerder. Als Thomas in **vers 28** zegt 'mijn heer en mijn God' betekent die erkenning tevens een erkenning dat hij Jezus als ultieme leider erkent en niet langer meegaat met de weifelende meerderheid onder de Joden. Als 'mijn Heer' was Jezus de troonpretendent uit het aloude 'huis van David'. Als 'mijn God' was Jezus tegelijkertijd hogepriester. Dat was binnen de structuur van de Joodse traditie een totale en revolutionaire ommekeer. Tot dan toe was het politieke leiderschap (het koningschap dus) ondergeschikt aan de macht van de hogepriesters. De Joodse gemeenschap was een hiërocratie (een priesterstaat), zoals dat in Iran nu weer het geval is. In Jezus werd het leiderschap in één persoon verenigd. De macht van de hogepriesters was definitief gebroken.

Slot

30. Jezus verrichtte nog vele andere tekenen in het bijzijn van zijn leerlingen die hier niet staan opgetekend. 31. Wat hier beschreven staat is bedoeld om jullie tot geloof te brengen dat Jezus de Christus (Messias) is, de Zoon van God, en dat jullie op basis van dat geloof mogen leven in zijn naam.

Zoals gezegd moeten we de term 'zoon van God' vooral lezen in de betekenis van 'vrije of bevrijde ziel'. Zoals het begin van dit evangelie aangeeft heeft Jezus' komst ons de kans gegeven om weer 'kinderen (zoon van) God' te worden. Ieder mens is al 'kind van God' maar omdat de onwetende mens er duidelijk de voorkeur aan geeft om zich

zijn goddelijke afstamming niet te herinneren en die zelfs geheel en al te negeren of er tegenin te gaan, roept hij een grote duisternis over zijn innerlijk af. Dit proces kan zich over ontelbare levens voortzetten en uitstrekken waardoor het vergeten bijna genetisch is verankerd in ons innerlijk. Het kunnen ontsnappen aan deze wurggreep van onze eigen onwetendheid is de kern van de blijde boodschap van Jezus Christus. In die zin heeft bevrijding zeker alles te maken met *vergeving van zonden*. Die vergeving zal echter alleen worden verwerkelijkt als we die 'verdiend' hebben, dus als we er ons met hart en ziel en in volle overgave voor inzetten en het vaste besluit nemen om aan deze thuisreis te beginnen en die ook werkelijk af te maken. Meestal strekt die reis zich uit over een aantal levens, maar voor de onsterfelijke ziel is dat een peulenschil.

De tekst van dit evangelie is geschreven en doorgegeven om ons tot het geloof te brengen dat Jezus Christus de Messias is en als vrije ziel één is met het Zelf. Het Zelf straalt onbelemmerd en in alle stralende helderheid door zijn systeem naar buiten. Als vrije ziel is Jezus één geworden met zijn eigen onsterfelijkheid. Als onsterfelijke is hij altijd aanwezig en beschikbaar voor diegenen die hem daadwerkelijk zoeken en vinden. Over twee millennia heeft Jezus steeds weer opnieuw de mystici en andere zoekers gemotiveerd om hem te volgen en zijn navolging tot de hoogste regionen van menselijke ontwikkeling door te dringen om uiteindelijk zelf ook vrij te worden. Dit is inderdaad een blijde boodschap die om geloof, om veel geloof en veel Zelfvertrouwen vraagt.

Hiermee eindigt de oorspronkelijke tekst van het Johannes Evangelie. Het volgende hoofdstuk is een latere toevoeging

die bedoeld was om de fictie van de 'verrijzenis' van Jezus en de positie van Petrus als herder van de kudde te benadrukken. Op het eerste gezicht lijkt dit ook zo te zijn en ongeveer tweeduizend jaar lang is deze stelling niet of nauwelijks betwijfeld. Het hele bouwwerk van de kerkelijke organisatie die op het drijfzand van de 'steenrots' van Petrus was gebouwd, zou in elkaar storten als aan de opvolging van Petrus zou worden getwijfeld. De macht in handen van de priesters en de leiders zou verdwijnen. Maar Petrus was niet de opvolger. Hij was slechts een schaapherder met een 'baas' (Jakobus) boven zich en Jezus stierf niet aan het kruis. Er was en er is geen verrijzenis en geen hemelvaart. Wat er daarna van Jezus is geworden is niet duidelijk. Wijze mensen, in Bijbelse termen 'kinderen (zonen) van God', zijn geheel vrij. Zij bepalen hun eigen gang door de wereld en de schepping en zijn niet langer gebonden aan *karma*. *Karma* is wat wij in het Westen 'zonde' noemen en dit betekent eenvoudig dat als we ons vergist hebben en een onjuiste beslissing hebben genomen en daarnaar hebben gehandeld, we gewoon door een scheidsrechter worden teruggefloten om de 'fout' (de zonde) te herstellen. Een vrije ziel heeft echter geen persoonlijke wil meer, noch een persoonlijk verlangen. Juist dat ontbreken van een persoonlijke wil maakt hem of haar vrij en universeel. Voor een vrije ziel, een *jivanmukta*, geldt slechts het *Uw wil geschiede*. Deze vrije zielen, kinderen van God, trekken zich echter dikwijls terug in het verborgene en leven van daaruit voor het welzijn van allen. Dit is wat Jezus deed. Ongeveer dertig jaar lang kreeg hij een zeer zorgvuldige opleiding in Palestina, in Egypte en elders. In India is er tot op de dag van vandaag een lange, voornamelijk mondelinge, traditie die zegt dat Jezus na zijn kruisiging terug ging naar Kashmir waar hij, vóór zijn driejarige prediking in Palestina

(een deel van) zijn scholing had ontvangen. Diezelfde overlevering zegt ons dat zijn graf ligt in een buitenwijk van Shrinagar waar hij bekend staat als Yuz Asaf¹⁷⁰. Ook doen er in India legenden de ronden die zeggen dat Jezus vóór zijn prediking in Palestina en na zijn opleiding in Egypte naar de heilige stad Benares (Varanasi/Kashi) aan de oevers van de Ganges in midden-India is gegaan om zich bij Brahmaanse geleerden te bekwamen in de Vedânta filosofie. Hij was het echter niet eens met het kastenstelsel en met de bevoorrechte positie die de Brahmaanse priesters voor zichzelf en voor de gezagsdragers, de kshatriya's, opeisten ten koste van de ambachtslieden, de handelaren, de boeren en het lager personeel. Hier zien we al de wortels en de grondslag van zijn ageren tegen de positie van de priesters in het Joodse Palestina. Het lijkt wel alsof Jezus er 'allergisch' voor was! Het Joodse Palestina kende vrijwel dezelfde kastenstructuur. Men zegt dat hij hals over kop Benares moest verlaten omdat de Brahmanen een moordkomplot tegen hem beraamden. Via Nepal kwam Jezus uiteindelijk in Kashmir terecht om daar verder te studeren en zich te bekwamen in de leer van Gautama Buddha. Het lijkt alsof zijn verblijf in India een generale repetitie was voor het zelfgekozen drama ('de wil van mijn Vader') dat zich enige jaren later rondom Jezus in Palestina zou voltrekken.

---

170 Zie ook Paul C. Pappas, *Jesus' tomb in India*, 1991

Hoofdstuk XXI

Verschijningen

1. Jezus liet zich nogmaals zien aan de leerlingen bij het meer van Tiberias. Het gebeurde als volgt: 2. Daar waren bijeen: Simon Petrus, Thomas ook wel Didymos genaamd, Nathanaël uit Kana in Galilea, de twee zonen van Zebedeüs en nog twee andere leerlingen. 3. Simon Petrus zei tegen de anderen: ‘ik ga vissen’. ‘Dan gaan wij mee’, antwoordden ze. Ze gingen dus op weg en klommen aan boord, maar die nacht vingen ze niets.

Dit hoofdstuk dat, zoals gezegd, waarschijnlijk later is toegevoegd neemt ons terug naar Galilea, naar het Meer van Tiberias dat ook het Meer van Galilea wordt genoemd (**vers 1**). Een groot deel van het optreden van Jezus had zich afgespeeld rond het Meer van Galilea en nu is de cirkel rond. Jezus heeft waarschijnlijk een tijdlang aan het Meer van Galilea gewoond, in Kafarnaum. Een aantal bekende Bijbelverhalen, zoals de wonderbare spijziging, en dat Jezus op het water wandelt, spelen zich op en rond het Meer van Galilea af. Er waren zeven discipelen bijeen (**vers 2**) waarvan Nathanaël in het oog springt omdat we die ook al aan het begin van dit evangelie waren tegengekomen in vers I,45. Zelf kwam Nathanaël uit Kana in Galilea. Nathanaël was ook degene die de vraag had gesteld ‘of er iets goeds uit Nazareth kan komen?’ De vraagstelling was bijna ‘retorisch’ want het antwoord is natuurlijk ‘nee’ omdat Nazareth eenvoudig nog niet bestond of een vlek was van hooguit drie hutjes. Ook was hij de eerste die Jezus herkende als een vrije ziel, als

een 'verlichte' of een *jivanmukta*, in de Joodse traditie wordt deze vrije mens 'Zoon van God' genoemd.

Als we ervan uitgaan dat Maria, de moeder Jezus, de weduwe was van Zebedeüs voordat zij hertrouwde met Jozef dan zijn haar twee zonen, die zij van Zebedeüs had, de halfbroers van Jezus. Hun namen waren Johannes (de evangelist) en Jakobus (de oudere). Onder de 'twee andere leerlingen' bevond zich waarschijnlijk ook de volle broer van Jezus, Jakobus de jongere (of de Rechtvaardige), die zijn opvolger werd.

Dat de leerlingen van Jezus vissers waren of in ieder geval met boten en netten konden omgaan mogen we zeker aannemen als we daarbij maar bedenken dat zij waarschijnlijk allemaal leden waren van de Esseense gemeenschap. Zij waren zeer geletterd en deden qua opleiding en geleerdheid niet of nauwelijks onder voor de schriftgeleerden uit Jeruzalem. Het was bij de Essenen een lange traditie en een huisregel dat alle leden van de gemeenschap van tijd tot tijd in de maatschappij moesten functioneren als een eenvoudige ambachtsman. Daarom kennen we Jozef, de vader van Jezus, als een timmerman en deze zeven leerlingen wisten kennelijk alles af van het vak van visser. Zowel bij Mattheüs als bij Markus lezen we dat Jezus tegen hen zegt: 'Kom, volg mij! Ik zal van jullie visser van mensen maken.' Als Petrus gaat 'vissen' kan dit dus ook betekenen dat hij een toespraak ging houden of ging prediken voor de mensen rond het Meer van Tiberias. Allereerst waren hun pogingen kennelijk niet succesvol. Een meer spirituele en dus het derde aspect van 'vissen' is dat de vis dikwijls in het Nieuwe Testament wordt gebruikt als vergelijking. Het herkenningsteken voor de eerste christenen was het visteken zoals dat ook nu nog in

evangelische kringen wordt gebruikt. De vergelijking houdt dan in dat de vis in de diepte van het water rondzwemt, dat wil zeggen in de diepten van de menselijke psyche. De vis is dan het symbool van allerlei verborgen indrukken die we koesteren en die maken dat we de dingen doen zoals we ze doen. Zij zijn niet zelden ook de basis voor alle dubbele agenda's die we steeds opnieuw gebruiken. Het vangen van die vissen betekent dus dat deze duistere en verborgen zaken uit onze psyche aan de oppervlakte komen en in het licht van bewustzijn komen. De rede en het onderscheidingsvermogen werken als een net of een zeef en de kleine vissen glippen dan door de mazen heen. Als de vissen worden gegeten, raken deze verborgen zaken geabsorbeerd in het systeem, wat ons in staat stelt ze te gebruiken en ermee om te gaan. Vijf leerlingen van de zeven worden genoemd (**vers 2**). De getallensymboliek houdt in dat vijf het getal is van ruimte en van de volheid van de fysieke wereld. De vijf genoemde leerlingen vertegenwoordigen kennelijk deze wereld, terwijl de twee niet genoemde leerlingen het gezelschap volmaken tot zeven. Zeven is het getal van de hele schepping die uit de vrije wil van de Schepper is voortgekomen en is nauw verbonden met de Heilige Geest. Zeven is ook het getal van de dynamiek van bewegingen en dus van processen die in zeven stappen verlopen zoals de tijd ook gemeten wordt in weken van zeven dagen en zoals er ook zeven *cakra's* zijn. Even later (**vers 7**) krijgen we de bevestiging dat Jezus' broer Jakobus (de discipel die Jezus liefhad) een van de twee was. De laatste leerling wordt niet genoemd. Getalsmatig hebben we te maken met een duidelijke hiërarchie.

Dat Petrus een ontbloot bovenlijf heeft, is ook van belang voor de symboliek: hij was een harde werker in de fysieke

wereld en had geen oog voor subtiele zaken. In symbolische zin was hij open en had zich ontdaan van zijn (psychische) bedekkingen die de waarheid of de werkelijkheid vrijwel altijd verhullen. Maar als hij naar Jezus gaat, trekt hij zijn bedekkingen weer aan omdat hij weer terugkeert tot de meester-leerling verhouding waarbij de meester de bedekkingen bij de leerling ziet en hem kan helpen er bovenuit te stijgen.

4. In de vroege ochtend, bij zonsopgang, stond Jezus aan de oever. De leerlingen wisten niet dat het Jezus was *die daar stond*. 5. Jezus riep hen toe: vrienden, hebben jullie soms een visje om te eten? Zij antwoordden: 'nee'. 6. 'Gooi het net dan uit aan de rechterkant van de boot, want dan zullen jullie wel iets vangen'. Dat deden zij en toen zat er zoveel vis in dat zij niet meer bij machte waren om het net omhoog te halen.

In de vroege ochtend staat Jezus aan de oever (**vers 4**). Niemand heeft het in de gaten. Jezus spreekt over eten en benadrukt daarmee zijn gewone fysieke aanwezigheid en de noodzaak om het lichaam te voeden. Als het om mensen gaat, als vissers van mensen, is de vraag of de bijeenkomst of preek die ze hielden vruchtbaar was geweest en als voedsel voor de mensen was. Dat bleek niet zo te zijn omdat hun preek kennelijk uit geleerdheid kwam en niet uit innerlijk gezag. Dan zegt Jezus dat ze hun netten aan de rechterkant van het bootje moeten uitwerpen (**vers 6**). De rechterkant is altijd de plaats van gezag (zit aan de 'rechterhand van de Vader' zegt het Credo van het Concilie van Nicea). Toen ze vanuit de gezagskant gingen werken (spreken) waren ze niet bij machte het net omhoog te halen vanwege de hoeveelheid

vis. In Mt VII,29 lezen we wat de mensen die Jezus hoorden preken, over hem zeiden: *want hij sprak hen toe als iemand met gezag, en niet zoals hun schriftgeleerden.* Om met gezag te kunnen spreken moesten de leerlingen leren om vanuit hun eigen geweten en hun eigen begrip en ervaring te spreken en niet langer als een papegaai na te krassen wat de meester heeft gezegd. Dat laatste is niet meer dan geleerdheid. De leerlingen moesten 'vissen' in hun eigen geweten naar hun verborgen agenda's en hun andere duistere gedachten en neigingen. Het was een noodzakelijk element in het proces van innerlijke en geestelijke zuivering. Alleen dan wordt de geest helder waardoor het licht van bewustzijn dat in ieder mens aanwezig is, helder naar buiten straalt. Alleen op die manier, door onze *eigen* inspanning dus en met de hulp of inwerking van goddelijke genade kunnen we weer kinderen van het licht worden, dus kinderen van God. De cirkel is nu rond en begin en eind ontmoeten elkaar. In het begin van dit evangelie staat: *Wie het Woord echter wel in zich heeft opgenomen, heeft erdoor de kracht en inspiratie gevonden om weer een kind van God te worden. Deze mensen zijn diegenen die in Gods heilige naam geloven. Zij zijn niet langs een geslachtslijn uit een lichamelijk verlangen of uit wellust geboren, maar uit God.*

7. De discipel die Jezus liefhad, zei tegen Petrus: 'het is de heer!' Toen Simon Petrus hoorde dat het de heer was, trok hij zijn bovenkleed aan, omdat hij die voor het werk had uitgetrokken en sprong in het water. 8. De andere leerlingen bleven in de boot en sleepten het net vol vis mee terug naar de wal waar ze ongeveer 100 meter vandaan waren. 9. Toen zij aan land kwamen zagen zij dat er al een houtskoolvuur brandde met een beetje vis

erop en brood. 10. Jezus zei tegen hen: 'breng wat van de vis die jullie zojuist gevangen hebben'. 11. Simon Petrus ging dus weer aan boord en trok het net vol grote vissen aan land. Welgeteld waren het er honderddrieënvijftig en ondanks die hoeveelheid scheurde het net niet open.

In **vers 7** zien we dus dat ook de jongere broer en opvolger van Jezus, Jakobus de jongere (de Rechtvaardige) zich onder het gezelschap bevond. Hij herkende zijn broer onmiddellijk ook al waren ze plm 100 meter van elkaar verwijderd (**vers 8**). Petrus herkende de meester niet maar op het gezag van Jakobus trok hij zijn bovenkleed weer aan en sprong in het water om naar de oever te zwemmen. Petrus blijft een impulsieve man want de tekst gaat verder en vermeldt dat de anderen in de boot bleven en gewoon naar de kant zeilden of roeiden. Dan is er het tafereel van een soort picknick aan het strand met een vuurtje en met vis en brood (**vers 9**). Als er een vis is, die gegeten moet worden, dan is de spirituele betekenis ervan dat dingen die in het onderbewuste liggen uit de diepte van de psyche worden opgevist en dan gaar worden gekookt, klaar om opgegeten te worden. Jezus had de leerlingen kennelijk nog iets te vertellen dat een diepgaande betekenis had. Wellicht symboliseert de vis op het vuur ook Jezus Christus zelf die nu klaar staat om opgenomen te worden in het menselijke bewustzijn en die niet langer verborgen ligt in de diepte van het meer van de menselijke geest. Christus is opgestaan en met de vredeswens geeft hij zich over aan de mensen waardoor zij weer kinderen van het licht, kinderen van God worden. Door het pad van *deificatio*, vergoddelijking, te bewandelen, verwerklijken zij hun eigen goddelijke en onsterfelijke oorsprong. Zij worden daar het levende bewijs van. Dit is de essentie van het pad van

menselijke ontwikkeling en, ten slotte, van Zelfrealisatie of verlichting. In de eucharistie van de katholieke en orthodoxe kerken vinden we een vergelijkbare symboliek met het brood en de wijn die het lichaam en bloed van Christus symboliseren, waarmee de communicant zich kan verenigen door het te eten en te drinken.

Ten slotte is er de merkwaardige informatie dat er 153 grote vissen in het net lagen terwijl het net niet scheurde (**vers 11**). Zelfs Augustinus heeft zich met dit getal beziggehouden en kwam tot de slotsom dat het getal betekende dat aan het einde der tijden een groot aantal mensen of zielen 'gered' zou worden. We zullen het 'redden' van St Augustinus maar laten voor wat het is, maar dat het getal 153 verwijst naar een groot getal is duidelijk. Als we de aparte cijfers bij elkaar optellen is de som het getal 9. Het getal 9 symboliseert de afgeronde schepping die eindeloos doordraait totdat zij wordt teruggenomen omdat de Schepper de droom, die de schepping is, stopt. In spirituele zin verwijst het getal naar een voortdurend en doorlopend proces van het opnemen en verteren van allerlei verborgen verlangens, gedachten, ideeën en indrukken die diep zijn weggestopt in de diepte van het onderbewuste en die nu naar boven komen om te worden verteerd. Nu Jezus op het punt staat zich terug te trekken en uit het publieke oog te verdwijnen is dit de erfenis die hij achterlaat: een proces van innerlijke zuivering waarin al het verborgene naar boven komt en geïntegreerd wordt in het actieve en beschikbare bewustzijn van de mens.

12. Jezus zei toen: 'kom hier voor het ontbijt'. Geen van de leerlingen durfde hem echter te vragen wie hij was hoewel zij al wisten dat hij de heer was. 13. Jezus kwam

erbij staan en nam het brood en gaf hun ervan en zo ook de vis. 14. Dit was dus al de derde keer dat Jezus zich aan zijn leerlingen liet zien nadat hij uit de dood was opgestaan.

De tekst houdt zich op de vlakke over de schijndood van Jezus en zegt in **vers 14** 'nadat hij uit de dood was opgestaan'. Voor het woord dood gebruikt de tekst het meervoud van *nekros* dat lijkt betekent of een dode. In het meervoud: de doden. Voor 'opstaan' staat het Griekse woord *egeiro* dat 'wekken, opwekken, wakker worden en opstaan' betekent. Jezus werd wakker uit zijn (schijn)dood. De twijfel bij de leerlingen is nog groot. Was Jezus nu wel of niet gestorven aan het kruis? Niemand durfde hem die vraag te stellen maar innerlijk wisten ze heel goed dat hij niet gestorven was en nog springlevend. Hij was kennelijk in staat om een vuurtje aan te leggen en brood te bakken in de vroege ochtend.

Jezus en Petrus

15. Toen zij ontbeten hadden, zei Jezus tegen Simon Petrus: 'Simon, zoon van Johannes heb je mij meer lief dan al die anderen?' Petrus antwoordde: 'Ja, heer, u weet dat ik van u houd'. Daarop zei Jezus: 'weid mijn lammeren'. 16. Nogmaals vroeg Jezus: 'Simon, zoon van Johannes, heb je me lief?' 'Ja, heer,' zei hij, 'U weet dat ik van u houd.' Daarop zei Jezus: 'Wees dan een herder voor mijn schapen.' 17. Toen vroeg Jezus voor de derde keer: 'Simon, zoon van Johannes, heb je me lief?' Petrus betreurde de vraag 'heb je me lief' die hem nu drie keer werd gesteld. Hij zei tegen Jezus: 'Heer, u weet alles en u weet ook dat ik u liefheb'. Jezus zei echter: 'weid mijn schapen'. 18. Laat ik je vooral zeggen dat je toen je nog

jong was, zelf je riem omdeed en je koos de weg die je zelf wilde. Maar als je eenmaal oud bent geworden zul je de armen uitstrekken en een ander zal jou je gordel omdoen en zal je brengen waar je niet heen wilt gaan'. 19. Met deze woorden gaf Jezus aan hoe Petrus zou sterven om God te verheerlijken. Daarna zei hij: 'Volg mij.'

Nu krijgen we een belangrijke passage die waarschijnlijk de motivatie vormde om dit hoofdstuk aan de tekst later toe te voegen. De evangelietekst is waarschijnlijk na 70 n.Chr tot stand gekomen, dat wil zeggen na de verwoesting van de tempel en de onderwerping van Jeruzalem. Dat drama markeerde ook het einde van de centrale organisatie in Jeruzalem. De weg was nu vrij voor de organisatie in Rome om de macht van Jeruzalem over te nemen. Dit was de triomf van de ambitieuze Petrus en zijn opvolgers die nu eindelijk het leiderschap verwierven waarop zij zo gebrand waren. Er waren echter nog genoeg mensen die wisten dat Jakobus als zijn opvolger door Jezus was benoemd tot het leiderschap en niet Petrus. Petrus moest slechts volgen (**vers 22**). Om de twijfel en de controversie te nemen werd dit hoofdstuk toegevoegd waarin Jezus tot driemaal toe Petrus opdracht geeft voor de kudde te zorgen, er als een herder voor te zijn en de kudde te voeden. De kudde bestond uit lammeren en schapen. Maar hier ligt ook een verborgen betekenis die inhoudt dat de herder meestal niet de baas is maar een dienaar van de eigenaar van de kudde. Petrus kreeg een hele specifieke opdracht om voor de kudde te zorgen en die te weiden. Petrus werd aan het hoofd gesteld van het onderwijs binnen de christelijke gemeenschap onder de verantwoordelijkheid van Jakobus. Het onderwijs is het voedende element binnen de gemeenschap want op

die manier kan de levende en voedende kennis worden doorgegeven. Binnen de Esseense gemeenschap had Jezus ook een onderwijzende functie, speciaal voor de Joden in de diaspora en voor de niet-Joden.

20. Petrus keek om en zag hoe de leerling die Jezus liefhad hen volgde. Het was de leerling die bij het laatste avondmaal aan Jezus' borst had gelegen en namens Petrus Jezus had gevraagd wie hem zou uitleveren. 21. Met een blik op hem vroeg Petrus: 'En hij dan, Heer?' 22. Jezus antwoordde: 'Als ik zou willen dat hij blijft totdat ik terugkom, wat gaat jou dat aan? Maar jij moet mij volgen.' 23. Zo ontstond onder de broeders het gerucht dat die leerling niet zou sterven. Maar Jezus had over hem niet gezegd dat hij niet zou sterven, maar: 'als ik zou willen dat hij blijft totdat ik terugkom, wat gaat jou dat aan?' 24. Dit is de leerling, die van deze dingen getuigt en die deze beschreven heeft en wij weten, dat zijn getuigenis waar is. 25. Jezus deed nog veel andere dingen. Als ze allemaal zouden worden opgeschreven, zou de wereld zelf wellicht te klein zijn voor alle boeken die dan geschreven zouden worden.

In het vorige hoofdstuk hebben we al gezien dat Jakobus als eerste bij het graf kwam terwijl Petrus daarna kwam. Het was een stille aanwijzing dat Jakobus de eerste plaats innam binnen de organisatie. Nu krijgen we bijna een herhaling want Petrus kan zich niet beheersen als hij ziet dat Jakobus hen volgt. Terwijl hij zijn driftig kijkende ogen op Jakobus gericht houdt, vraagt hij Jezus hoe het dan met Jakobus is gesteld, als hij, Petrus, de leiding krijgt over het onderwijs binnen de gemeente (**vers 21**). Jezus geeft dan een scherp

antwoord (**vers 22**) en zegt Petrus onomwonden dat hem dat niet aangaat. Petrus moet slechts doen wat hem gezegd wordt. Hij moet volgen en *niet* leiden. In **vers 24** lezen we tussen de regels door ook dat ‘deze leerling’ Jakobus is en niet Johannes, de schrijver van het evangelie, die slechts getuigt dat Jakobus’ getuigenis juist en waarachtig is.

Het begin van het Johannes Evangelie luidt:

1. In het begin was het Woord en het Woord was bij God en God was het Woord. 2. Dit Woord was in het begin bij God. 3. Alles is door dat Woord zelf ontstaan en zonder dat Woord is er niets ontstaan van wat ontstaan is. 4. Het leven is belichaamd in het Woord zelf en het leven is het licht der mensen. 5. Dat licht verlicht de duisternis maar de duisternis kan dat licht niet in zich opnemen. 6. Er verscheen een gezondene van God, een mens; zijn naam was Johannes. 7. Hij kwam als getuige, om van het licht te getuigen, opdat allen door hem zouden geloven. 8. Hijzelf was niet het licht maar een getuige van het licht. 9. Dat licht is het echte licht dat ieder mens verlicht die in de wereld geboren wordt. 10. Het Woord was in de wereld want de wereld is erdoor tot bestaan gebracht. Toch heeft de wereld dat Woord niet gekend, noch begrepen. 11. Het vleesgeworden Woord kwam tot de zijnen maar de zijnen hebben dat Woord niet in zich opgenomen. 12. Wie het Woord echter wel in zich heeft opgenomen, heeft erdoor de kracht en inspiratie gevonden om weer een kind van God te worden.

Laat dit ook het einde zijn want dan is de cirkel pas werkelijk rond. Dan is ‘het’ volbracht.

BIJLAGE I

Jezus en zijn omgeving

De Essenen

Dit evangelie is heel onduidelijk over de afkomst en de geboorte van Jezus. Eigenlijk is het verbluffend hoe weinig we over de mens Jezus Christus weten en hoe weinig over zijn persoon. Was hij een mens van vlees en bloed of was hij een soort verschijning als een fantoom? Als hij een Incarnatie was, is hij dan zomaar 'verschenen' of is zijn lichaam toch verwekt in een samengaan van man en vrouw? Afgaand op de wel heel summiere informatie uit de drie andere evangeliën wordt ons gezegd dat hij de onwettige zoon was van Maria, een jonge vrouw die verloofd was met Jozef, een afstammeling uit het Huis van David en daarmee een politiek relevante figuur want sommigen beschouwden deze Jozef, die een rechtschapen mens was, als de legitieme koning van Israël. Daarom was Herodes erop gebrand om deze oude lijn van opvolging te laten uitsterven. Beide ouders waren hoogstwaarschijnlijk lid van de Esseense gemeenschap en daar golden zeer strikte regels over het huwelijk en over het verwekken van nageslacht. Maria nam binnen die gemeenschap ongetwijfeld een vooraanstaande positie in om te mogen huwen met koningszoon Jozef. Men zegt dat 'maagd' een titel was voor vrouwen die een hoge positie bekleedden binnen deze gemeenschap. De geboorte van Jezus buiten het formele huwelijk was heel controversieel. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat de orthodoxe stromingen binnen de Esseense en ook binnen de Joodse

gemeenschap, Jezus als een onwettig kind beschouwden (van een ongehuwde moeder) die geen troonpretendent kon zijn. Die functie was voorbehouden aan Jezus' jongere broer Jakobus. De informele (onwettige) afkomst van Jezus zou hem steeds parten blijven spelen. Opvallend is dat binnen de Islam de 'profeet' Jezus steeds wordt aangeduid als *de zoon van Maria* en nimmer als *de zoon van Jozef*. De Islam heeft deze aanduiding kennelijk overgenomen uit orthodox Joodse kringen. Maar juist door deze onduidelijke status (wettig – onwettig) kon hij boven allerlei traditionele begrenzingsen uitstijgen om uiteindelijk een levend voorbeeld te worden van innerlijke eenheid en verbondenheid, als Christus, de gezalfde. Dit alles verklaart ook de vijandige houding van de meeste Farizeeërs die tot de orthodoxe vleugel van de Joodse gemeenschap behoorden. Ook weten we dat Jezus en Johannes (de Doper) neven waren en veel met elkaar gemeen hadden zoals duidelijk blijkt uit de bijbelse teksten. Voorts blijkt dat Jezus nog enige broers en zusters had. Hoewel er de nodige informatie over Jezus te vinden is in de 'apocriefe' geschriften van het Nieuwe Testament, is de betrouwbaarheid van deze geschriften verre van duidelijk en dikwijls zelfs betwistbaar. Het is vreemd dat geen originele teksten uit de eerste eeuw beschikbaar zijn, behalve enige passages van latere datum bij de Romeinse geschiedschrijvers en bij de Joodse historicus Flavius Josephus. De dikwijls aangehaalde passage over Jezus bij Flavius Josephus wordt door de meeste kenners als een frauduleuze latere toevoeging beschouwd. Van Flavius Josephus weten we wel het een en ander over de Esseense geloofsgemeenschap. Ten slotte zijn er de Dode Zeerollen waarvan de meeste geleerden nu zeggen dat zij een periode behandelen van ongeveer 150 jaar die eindigt met de ondergang van de vesting Massada bij de Dode Zee in 72

n.Chr. Zij bevatten veel informatie over de roerige tijd waarin Jezus actief was en over de Esseense leefgemeenschap. Deze visie wordt echter niet door iedereen gedeeld. Vooral de katholieke kerk en haar wetenschappelijke instituten ijveren zich, begrijpelijkerwijs, voor een veel vroegere datering. Deze kerk duldt immers geen ‘pottenkijkers’ en houdt de touwtjes van dogmatiek en onderzoek angstvallig in eigen hand, zoals zo duidelijk is gebleken bij het door de kerk op frauduleuze wijze gemanipuleerde onderzoek naar de lijkwade van Turijn, door middel van de koolstof-dateringsmethode. Men heeft eenvoudig een stukje linnen uit een koormantel uit de veertiende eeuw genomen en die verwisseld met het linnen van de lijkwade. Een nieuwe datering van de lijkwade door een werkelijk onafhankelijk instituut en volgens de normen die voor een dergelijk zorgvuldig daterings-onderzoek gelden, is hoogst noodzakelijk geworden.

Jezus en Johannes

Merkwaardig genoeg begint het Johannes Evangelie – na de proloog over het Woord – met de figuur van Johannes de Doper die voortdurend in de evangeliën als de voorganger of voorloper van Jezus Christus wordt neergezet. Deze Johannes de Doper was de laatste der Joodse profeten. Wanneer de Doper eenmaal is vermoord door onthoofding stopt de lange lijn van Joodse profeten en treedt Jezus Christus in de openbaarheid. Duidelijk is dat Jezus in de voetsporen van Johannes treedt en de prediking van hem overneemt. Beiden doopten ‘tot bekering der zonden’. In tegenstelling tot Johannes de Doper opent Jezus de streng besloten en bijna geheime Joodse traditie voor alle mensen. Binnen de Joodse traditie en binnen de broederschap van de Essenen waartoe hij behoorde, werd hem dit niet in dank

afgenomen. Als familielid van het koninklijk huis van David mocht hij lesgeven en prediken aan de niet-Joden. Dat waren voornamelijk de Hellenistische bewoners van Palestina en Romeinen. De Joodse traditie stond in het brandpunt van de belangstelling vanwege haar gedisciplineerde en bijna ascetische levensstijl die in scherp contrast stond met het Hellenistische hedonisme. Ook verzorgden Joodse instellingen veel onderwijs waar niet-Joden graag hun kinderen naartoe stuurden vanwege de hoge kwaliteit van dat onderwijs. De Davidische troonopvolger was nauw betrokken bij het organiseren en besturen van de relaties met de omvangrijke Joodse diaspora die verspreid was over het hele Middellandse Zeegebied. Wat de diaspora betreft is er weinig veranderd in tweeduizend jaar. Het enige verschil is dat het centrum van de diaspora zich niet meer in Rome bevindt maar in New York. Jezus Christus kwam dus veelvuldig in aanraking met niet-Joden die graag bij hem in de leer gingen. Zo ontstond vanzelf het inzicht dat er een grote behoefte was aan een transformatie van de Joodse traditie naar een universele, wereldomvattende traditie. Dit inzicht werd de basis voor de verspreiding van het christendom.

Zoals gezegd vinden we in de evangelieteksten Johannes de Doper steeds terug als voorganger van of als wegbereider voor Jezus. Volgens het Lukas Evangelie waren Johannes de Doper en Jezus neven en ook hun geboorteverhalen lopen opmerkelijk parallel, waarbij Johannes de Doper enige maanden eerder geboren wordt. Wat wilden de evangelisten hiermee aangeven? Waarschijnlijk is dat Jezus en Johannes zodanig met elkaar verbonden waren dat deze verbondenheid in een grote kring bekend was en dat de schrijvers er niet omheen konden die verbondenheid –

summier - te vermelden, zonder er verder op in te gaan. De teksten zijn het er ook over eens dat Jezus door Johannes werd gedoopt en niet omgekeerd en dat Jezus zijn prediking pas werkelijk begon nadat Johannes de Doper gevangen was gezet om ten slotte te worden vermoord door onthoofding. Ook Jezus zou dit voorbeeld van Johannes de Doper volgen want op grond¹⁷¹ van zijn politieke standpunt zou ook hij worden vermoord, in zijn geval door kruisiging. De Romeinen waren heel helder over het standpunt dat Jezus in hun ogen innam: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum* (*INRI of: Jezus de Esseën (Nazoreeër) Koning der Joden*). Voor de Romeinen was de titel *Rex Iudeorum* pure rebellie tegen het gezag van de keizer. Daarop stond standaard de doodstraf. Als zoon van Jozef uit het Huis van David vertegenwoordigde Jezus (in de ogen van de meer liberale stromingen binnen de toenmalige Joodse gemeenschap) de oude koninklijke lijn. Door enkel zijn geboorte was hij – of hij dat wilde of niet - troonpretendent. De Joodse priesterkaste wist dat heel goed. Dat het ‘koninkrijk’ waar Jezus steeds over spreekt van een heel andere orde is, interesseerde de Romeinen (en de Joodse priesterkaste) niet. Overigens verwijst zelfs de naam Christus – de gezalfde – naar zijn koninklijke afkomst, want ook koningen worden gezalfd als zij het koningschap op zich nemen.

De doop als inwijdingsritueel

Ook het Markus Evangelie vermeldt dat Jezus de prediking van Johannes de Doper voortzette. Op de keper beschouwd lijkt het er op dat Johannes de Doper een invloedrijke profeet was met een grote schare volgelingen en dat Jezus

171 Bijvoorbeeld Joh III,26 en Mt X,7

zich oorspronkelijk met deze Johannes de Doper verbonden heeft om na zijn dood de prediking van Johannes de Doper voort te zetten. Die prediking hield volgens de bijbelse teksten in: *de doop der bekering tot vergeving der zonden*¹⁷². De doop, en zeker de doop *der bekering tot vergeving der zonden* van Johannes de Doper, was een soort initiatie of inwijding met als doel dat mensen zich meer gewaar werden van de werkelijkheid van een ándere, transcendente, wereld die binnen de Joods-christelijke traditie meestal met ‘het Koninkrijk’ wordt aangeduid.

De christelijke traditie houdt ons voor dat naastenliefde en vergeving van zonden twee centrale thema’s zijn binnen het christendom. Wat houdt deze prediking van *de bekering tot vergeving der zonden* dan in? We vinden dit thema ook terug in het beeld van het Lam Gods dat ‘wegneemt de zonden der wereld’. Dat ‘wegnemen’ is in het Latijn het woord *tollere* (Grieks: *airo*) dat eigenlijk ‘omhoog heffen’, ‘opheffen’, ‘oplossen’ betekent. Dit woord verwijst naar het natuurlijke gegeven dat het kleinere oplost in het grotere en niet omgekeerd. Benepenheid, zelfzucht en kortzichtigheid zullen dus oplossen in ruimhartigheid en niet omgekeerd. De ‘bekering’ houdt dan in om naar binnen te gaan om daar je eigen goddelijkheid en onsterfelijkheid terug te vinden die gebed zijn in het onbegrensde. In de onbegrensdheid van het Ene lost alles op. Dit is het centrale gegeven van de christelijke naastenliefde en van de vergeving der zonden. In Eenheid is er immers geen ‘ander’. Alles en iedereen is een rechtstreekse uitdrukking van het Ene, *dat goed is*. De schepselen en alles wat geschapen is, zijn een projectie,

---

172 Mk I,4

een droom, vanuit dat Ene. Het 'koninkrijk' als de basis van goddelijkheid en onsterfelijkheid vormt tevens de brug naar de Sokratische boodschap die via Plato binnen het Hellenisme alom bekend was.

Degene die doopt of inwijdt wordt met de doop de leermeester van de dopeling. Was Johannes de Doper dan de leermeester van Jezus? Er is een kleine maar vasthoudende stroming binnen de christelijke traditie die Johannes de Doper inderdaad als de leermeester of voorganger van Jezus beschouwt. De vertaling van de Griekse tekst op dit punt geeft meestal aan dat Johannes de wegbereider van Jezus zou zijn. Maar men zou *opiso erchomenos* evengoed als 'opvolger' (Jezus als opvolger van Johannes) kunnen vertalen (*hij die na mij komt*). Wegbereider wordt dan tevens 'voorganger' (Johannes als voorganger van Jezus). Voor de latere evangelienschrijvers was deze bijna omgekeerde hiërarchie moeilijk te verteren en zo zien we hoe alle teksten Johannes de Doper laten zeggen: *na mij komt, die sterker is dan ik, wien ik niet waardig ben, nederbukkende, de riem van zijn schoenen te ontbinden* (Mk 1:7; Mt 3:11; Lk 3:16; Joh 1:27). Dit alles overwegende kunnen we vaststellen dat Johannes de Doper in alle opzichten de 'voorganger' was van Jezus en dat Jezus daarmee zijn opvolger werd. Jezus bouwde voort en vervolmaakte waar Johannes de Doper mee begonnen was. Jezus maakte van het traditioneel Joodse sektarische (Esseense) bouwwerk van Johannes de Doper een universeel gebouw. Jezus brak door alle traditionele grenzen en beperkingen heen en globaliseerde de Joodse traditie. In zijn tijd (evenals nu overigens) waren er velen die groot bezwaar hadden tegen deze vorm van globalisering. Geen wonder dat Jezus in dat opzicht 'sterker' was dan zijn voorganger

die niet verder kwam dan de streek rond de Dode Zee waar hij iedereen die dat wenste doopte 'met water'. Jezus koos voor een universele, koninklijke, statuur en richtte zich tot de hele mensheid en niet tot een kleine groep volgelingen binnen de Joodse gemeenschap. Die universaliteit maakte dat hij doopte met de 'heilige geest' zoals Johannes de Doper – terecht – opmerkt. Jezus doopte de mensen met zichzelf: hij liet hen toe in zijn hart.

Mensenzoon

Maar het dopen met 'de heilige geest' had nog een andere, meer profane, betekenis. Binnen de Esseense gemeenschap, waarvan Jezus een prominent lid was, gold dat de 'heilige geest' de derde rang van boven symboliseerde (God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest). De tweede en de derde rang waren gereserveerd voor het oude koningshuis, het huis van David, en dus voor de erfgenamen van de Davidische troon. Het was onder meer hun taak om de Joodse boodschap over te brengen op de niet-Joden en vooral buiten de synagoge te 'preken' en de Joodse traditie te verklaren onder niet-Joden. Als zoon van Jozef kwam Jezus uit het Huis van David en was hij troonpretendent. Hij werd voor deze functie opgeleid (misschien zelfs in Benares (Varanasi) in India en in een Boeddhistisch klooster in Kashmir) en is er in gegroeid. Maar Jezus nam afstand van deze beperkte visie. Hij spiritualiseerde de boodschap van Johannes en negeerde de politieke betekenis van zijn persoon, die echter wel meespeelde. Door over allerlei grenzen heen te stappen kwam hij in botsing met de gevestigde orde. Jezus wist precies wat hij deed en voorspelde zelf de fatale – en bevrijdende – uitkomst van zijn opstelling. De spirituele kant betekent in dit verband de boodschap van eenheid en harmonie waarin

tegenstellingen oplossen in een allesoverheersende liefde. In eenheid zijn geen tegenstellingen, er is geen polariteit maar er is slechts een peilloze stilte, een diepe vrede. Jezus steeg geheel uit boven het gekrakeel van het Palestina van die (en van deze) tijd. Hij liet het politieke spanningsveld waarin hij, of hij wilde of niet, een wezenlijke rol vervulde, uiteindelijk ver achter zich. Jezus was een mens van liefde. Hij hield op troonpretendent te zijn en transformeerde naar *Mensenzoon*.

Breekpunt

Jezus kwam voort uit de Esseense traditie en daarom is het christendom sterk geënt op de Esseense traditie en organisatie. Groot twistpunt werd de vraag of ook niet-Joden tot de hogere trappen van de priesterlijke hiërarchie konden opklimmen en zelf ook priester konden worden. Dit twistpunt zou uiteindelijk breekpunt worden waardoor het christendom zich vanaf de tweede helft van de eerste eeuw zelfstandig zou ontwikkelen en de Joodse wortels zou loslaten. We mogen niet vergeten dat de hogepriester beschouwd werd als de plaatsvervanger van God zelf op aarde, zoals ook de Paus van Rome zichzelf beschouwt als de plaatsvervanger van Jezus Christus in deze tijd. Als Jezus dus de titel aanneemt van 'Zoon van God' en zijn eenheid met de Vader benadrukt, heeft die uitspraak niet alleen een spirituele betekenis maar ook een politieke: als Zoon had hij het geboorterecht de plaats van de Vader (de hogepriester) in te nemen. Als 'Zoon' stond hij in de hiërarchie één trede lager dan de hogepriester die 'Vader' was zoals priesters tot op de dag van vandaag dikwijls met 'vader' of zelfs 'heilige vader' worden aangesproken. Geen wonder dat diverse belanghebbenden hem uit de weg wilden ruimen! Sommige experts met betrekking tot de teksten van de 'Dode

Zeerollen' suggereren dat met *Leraar van onjuiste stellingen* of de *Man van de Leugen* Jezus wordt bedoeld terwijl soms ook wordt aangenomen dat met de *Juiste Leraar* (*de Leraar van Rechtschapenheid*) Johannes de Doper wordt bedoeld. In de maatschappij van die tijd was het spirituele veld chaotisch en sterk versnipperd. Men was op grote schaal duidelijk de draad kwijt en er was een grote honger naar spirituele duidelijkheid. Jezus voldeed aan die noodkreet en opende deuren naar spiritualiteit en verinnerlijking door onomwonden te verklaren: *Ik en de Vader zijn één en hetzelfde*. De hogepriesterlijke functie als plaatsvervanger van God zelf op aarde was niet langer relevant. Jezus herstelde de persoonlijke relatie van ieder individu met zijn of haar Schepper, met God zelf. Daarmee bracht hij spiritualiteit terug in de religieuze beleving in plaats van die te laten bij een kleine groep bevoorrechten uit de priesterlijke kaste van het Jodendom. Als Jezus vijfduizend mensen 'voedt' dan verwijst dat wonder naar een inwijding van niet-Joden in verschillende priesterlijke functies. Dit 'wonder' heeft weinig met brood en spelen te maken. Maar een wonder blijft het, dat hij er in slaagde deze volstrekt radicale stap daadwerkelijk te zetten van het openzetten van de deuren van de Joodse traditie voor niet-Joden.

Jezus opende de Joodse traditie voor alle mensen

Duidelijk is dat de evangelieteksten niet zijn geschreven door ongeletterde Joodse vissers die geen Grieks kenden. Met alle dubbele betekenissen en de symboliek getuigen zij van een grote eruditie. Ook is bekend dat de oudste tekstfragmenten steeds in het Grieks zijn geschreven en dat geen Hebreeuwse of Aramese teksten uit de vroegste tijd beschikbaar zijn, hoewel Jezus zelf waarschijnlijk Aramees

sprak. Waarom? Veel bijbelvorsers zijn het er thans over eens dat de hele ontstaansgeschiedenis van het vroege Christendom zich richtte op de fundamentele tegenstelling tussen de Joodse (sektarische) orthodoxie enerzijds en Joodse liberale vrijdenkers anderzijds. Jezus behoorde tot de liberale vleugel. De Farizeeërs, de Zeloten en de priesters (Levieten) behoorden meestal tot de orthodoxe vleugel (maar niet altijd). De Joodse orthodoxie kenmerkte zich door een grote vreemdelingenhaat die alles wat niet-Joods was afwees. Als gevolg van die aangeboren haat leefde de Joodse gemeenschap in een voortdurende staat van oorlog met de omgeving. De komst van het Hellenisme in Palestina als gevolg van de veroveringen van Alexander de Grote bracht de noodzaak van integratie tussen de Hellenistische cultuur en het Jodendom. Sommigen kozen voor samenwerking en integratie, anderen wezen deze resoluut van de hand. Met de latere Romeinse gezagdragers (of bezetters?) zou het niet anders zijn. De *upper class* (de Sadduceeën) koos in het algemeen voor samenwerking, met uitzondering van de Farizeeërs en de Zeloten die fanatiek bleven hopen op een eigen staat zonder Romeinse overheersing. In deze omstandigheden worden Johannes en Jezus geboren. Zij zijn op alle mogelijke manieren onlosmakelijk met elkaar verbonden. Beiden communiceren met alle lagen van de bevolking en zijn voorstanders van integratie en samenwerking. Beiden mengen zich ook in het politieke krachtenveld en beiden worden vermoord.

De historische Jezus

De historische Jezus is in de laatste zestig jaar een steeds grotere rol gaan spelen. In de inleiding wordt gewezen op het gevaar om de historische kant van Jezus de nadruk te geven

en zo de spirituele kant naar de achtergrond te verwijzen. Die tendens is gevaarlijk en doet geen recht aan tweeduizend jaar christelijke mystiek en spirituele inspiratie. Desalniettemin kunnen we vaststellen dat de historische informatie uit het Nieuwe Testament op een aantal punten onjuist is en dat de evangelieteksten elkaar op belangrijke punten tegenspreken. Het Nieuwe Testament is geen betrouwbare bron voor historisch onderzoek. Wie zich dan gaat afvragen welke betrouwbare bronnen wel beschikbaar zijn, komt al spoedig tot de conclusie dat die vrijwel niet beschikbaar zijn. De exacte geboortedatum van Jezus is onbekend en ook het jaar van zijn kruisiging is onduidelijk. Als uiterste begrenzing wordt aangenomen dat Jezus op zijn vroegst in het jaar 4 v.Chr en op zijn laatst in het jaar 6 n.Chr werd geboren en dat de kruisiging plaatsvond tussen het jaar 30 en 36 n.Chr. Reeds werd vermeld dat de twee referenties bij Flavius Josephus naar Jezus waarschijnlijk latere toevoegingen zijn terwijl Flavius Josephus wel rapporteert over de activiteiten van Johannes de Doper. Volgens de evangelieteksten trok Jezus zelfs meer mensen aan dan Johannes de Doper en nam hij de prediking van Johannes over nadat Johannes de Doper was vermoord. Opvallend is ook dat de vooraanstaande geschiedschrijver-filosoof Philo uit Alexandrië (een tijdgenoot van Jezus) geen enkele opmerking maakt over Jezus of hem ergens in zijn overgebleven geschriften vermeldt. Een derde geschiedschrijver is Justus van Tiberias die in de 9^e eeuw door bisschop Photius van Constantinopel wordt aangehaald. Deze Justus heeft een biografie van Herodes de Grote geschreven, een werk dat thans verloren is gegaan maar Bisschop Photius bevestigt dat in dit werk geen verwijzing voorkomt naar Jezus. De rapporten en Romeinse administratieve gegevens uit de tijd van de landvoogdij van

Pontius Pilatus zijn verdwenen en niet beschikbaar. De eerste verwijzingen naar 'Chrestos' vinden we bij de Romeinse historicus Suetonius die in dienst was van keizer Hadrianus (117 – 138 n.Chr). Deze Suetonius schreef een biografie van de eerste twaalf Romeinse keizers¹⁷³ vanaf Julius Caesar. Dit boek verscheen in het jaar 120. Hij vermeldt dat in het jaar 49 keizer Claudius alle volgelingen van een zekere Chrestos uit Rome verbande omdat zij in voortdurende onmin leefden met de Joodse gemeenschap in Rome¹⁷⁴. Het is wonderlijk dat er ongeveer 13 jaar na de kruisiging van Jezus kennelijk reeds een belangrijke christelijke gemeenschap was in Rome. Bij Tacitus (*de Annalen*) vinden we een verwijzing naar de brand van Rome in 64 n.Chr waarvan keizer Nero de christengemeenschap in Rome de schuld gaf. Tacitus zegt dat de christenen hun naam ontleen aan Christus die ter dood was veroordeeld door de Procurator Pontius Pilatus tijdens de regeerperiode van keizer Tiberius. De Annalen verschenen rond het jaar 115 n.Chr. De geschiedschrijver Plinius de Jongere schreef in het jaar 111 of 112 een brief aan keizer Trajanus met een verslag van de rechtspleging tegen christenen (hun eredienst was verboden)¹⁷⁵. Dus tachtig jaar na de kruisiging van Jezus was de christengemeenschap wijd verbreid over het Romeinse rijk maar enige feitelijke informatie over Jezus Christus zelf ontbreekt. Tegen het licht van deze ontbrekende historische informatie en gegevens krijgt de opmerking van Paulus in zijn brief aan de Galaten¹⁷⁶ een bijzondere betekenis: *Maar toen het Hem ..... behaagd had, zijn Zoon in mij te openbaren, opdat ik Hem onder de*

173 Suetonius, Levens van de Keizers, Hoofdstuk 25

174 Zie ook Hand. 18,2-3

175 Plinius de Jongere, Brieven X,96

176 Gal I,15-17

heideneu verkondigen zou, ben ik geen ogenblik te rade gegaan met vlees en bloed; ook ben ik niet naar Jeruzalem gereisd tot hen, die reeds vóór mij apostelen waren, maar ik ben naar Arabië vertrokken en vandaar naar Damascus teruggekeerd.

De meeste vertalers gaan ervan uit dat het *te rade gaan met vlees en bloed* betekent dat Paulus geen overleg pleegde met levende tijdgenoten om hem heen. Maar het is ook mogelijk om het *vlees en bloed* in verband te brengen met een Jezus *in levende lijve*. We weten dat Paulus Jezus nooit in levende lijve heeft ontmoet maar dat er sprake was van een of meerdere ‘verschijningen’. Dat lijkt Paulus in deze brief nogmaals te bevestigen. Golden deze verschijningen alleen voor hem of ook voor alle anderen? Was Jezus een ‘verschijning’? En zo ja van wie? En wie was dan deze mens Jezus Christus die in de evangelieteksten beschreven staat?

Bijlage II

Uit het dagblad TROUW van 26 Mei 2001:

Jezus leefde en woonde in Kasjmir

Terwijl de christelijke kerken morgen Jezus' hemelvaart herdenken, brengen in de Indiase deelstaat Kasjmir pelgrims een bezoek aan zijn graf. De Jezus die niet stierf aan het kruis, reisde volgens de overlevingstheorieën met zijn moeder naar India. In een steen naast de sarcofaag zijn twee voetafdrukken gegraveerd, met stigmata. De Rozabal-moskee in Srinagar is de onaanzienlijkste moskee van heel Kasjmir en dat terwijl ze een relik van onschatbare waarde herbergt: de tombe van Jezus van Nazareth. Een hekje geeft toegang tot een minuscuul terrein. Het lijkt op slot, maar onze gids weet raad. Even later staan we in het schamele moskeetuintje tussen wat eenvoudige plantenbakken. De christelijke deugd van *humilitas*, nederigheid, wordt in de nabijheid van Jezus' graf voorbeeldig beoefend. Wij laten onze schoenen staan en betreden de gewijde ruimte. Niets wijst op het belang van de reusachtige tombe die achter glas zichtbaar is. In de kale ruimte bevindt zich slechts een bord met onleesbare tekst, een toefje plastic bloemen erboven. Een ondefinieerbaar, aan blasfemie grenzend gevoel bekruipt mij. In deze verstilde ruimte kijk ik naar de tombe waarin 'onze' Jezus begraven zou liggen. Een vreemde gedachte dat hij ergens begráven zou kunnen zijn. Wij herdenken immers ieder jaar zijn hemelvaart.

Hoe was Jezus ooit hier in India beland? In het voetspoor van Alexander de Grote? Om zijn apostelen het goede voorbeeld te geven of gewoon uit Wandersucht? Op zoek naar een antwoord blijkt behalve de islam, ook het hindoeïsme en het boeddhisme het verhaal van Jezus in India te kennen. Zelfs christelijke (apocriefe) teksten maken melding van zijn verblijf in Centraal-Azië. Om een reis van Jezus naar India fysiek mogelijk te maken, zouden zijn kruisdood en hemelvaart ontkend moeten worden. In de literatuur komen twee 'overlevingstheorieën' voor. Beide gaan ervan uit dat Jezus niet aan het kruis gestorven is. Deze stelling past in het islamitische denken, want de Koran ontkent de kruisdood van Jezus. Na drie dagen verzamelde Jezus zijn krachten en stond hij op uit het graf. Toen hij enigszins hersteld was reisde hij met zijn moeder naar Damascus. In de nabijheid van deze stad verbleven zij enige tijd op een plek die nog steeds wordt aangeduid als Mayuam-i-isa: 'de plek waar Jezus leefde'. In die dagen zou Jezus ook de stad Nisibis hebben bezocht, nabij Edessa (het huidige Urfa in Zuidoost-Turkije). Hier sprak hij met de koning, misschien wel dezelfde die eerder door aanraking met het Mandilion genezen was. Tegenwoordig krijgt de toerist het huisje van Maria aangewezen in Efese. Jezus en Maria verlieten Damascus en zouden via Anatolië en Perzië naar Afghanistan zijn gereisd. Gaandeweg kreeg Jezus bekendheid onder de bijnaam Yuz Asaph: 'leider van hen die van melaatsheid genezen zijn'. De verhalen over Yuz Asaph benadrukken steeds zijn wonderdadige kracht. In Noordwest-Afghanistan leeft een soefi-sekte, die Yuz Asaph, 'de profeet van Israël', vereert. De leden van deze sekte geloven eveneens dat Yuz Asaph (ook 'Isa' = Jezus genoemd) de kruisiging overleefde en via Turkije en Afghanistan naar Kasjmir reisde.

Aanhangers van de 'Jezus in India-theorie' zien in een passage in de Koran een aanvullend bewijs voor deze reis: 'En wij maakten een gebaar naar de zoon van Maria en zijn moeder, en we gaven hun een schuilplaats op een verheven plek met groene weiden en bronnen' (Soera 23: 50). Langs het traject Damascus-Kasjmir zijn verschillende plaatsnamen die naar deze wonderlijke legende lijken te verwijzen. In Oost-Pakistan vlakbij de huidige grens met Kasjmir is - naar men zegt - Maria, de moeder van Jezus, begraven. Deze plek nabij de stad Mari, wordt Mai Mari da Asthan genoemd, wat betekent: laatste rustplaats van Moeder Maria. Verhalen over een reis die Jezus na de kruisiging maakte komen niet alleen uit islamitische en boeddhistische bron. Het apocriefe boek 'Handelingen van Thomas' maakt eveneens melding van een bezoek dat Jezus in het jaar 47, samen met de apostel Thomas, bracht aan het hof van de Indiase koning Gundafor in Taxila (Pakistan). De theoloog Irenaeus schrijft in zijn *adversus haereses* (tegen de ketters, 2de eeuw) iets over een verblijf van Jezus in Azië. Jezus' legendarische reis kwam in Kasjmir ten einde. Ook daar zijn diverse verwijzingen naar het veronderstelde verblijf van Jezus te vinden. Vlakbij Srinagar bevindt zich een monument (de Takht-i-Suleiman of de Troon van Salomo) met inscriptie, waarin Yuz Asaph genoemd wordt: 'Jezus, profeet van de kinderen van Israël'.

Volgens een mondelinge overlevering zouden de Kasjmiri afstammen van één van de verloren stammen van Israël. Kasjmir figureert in deze overlevering zelfs als het beloofde land dat Mozes zocht, maar nooit zou hebben gevonden. Na de kruisiging zouden de apostelen Jezus naar dit 'beloofde land' hebben gebracht om te herstellen.

Vlakbij Pahalgam, te midden van groene weiden aan de oever van de rivier de Lidder, herinnert de naam Aisjmuquam aan deze 'revalidatie' van Jezus in Kasjmir. Aisj is de lokale naam voor Isa, Jezus; muquam betekent rustplaats. Elders in de groene heuvels aan de voet van de Himalaya roept de naam Yusmarg, 'weide van Jezus', eveneens associaties op met deze episode uit het leven van Jezus. Maar hét 'bewijs' voor wie geloof hechten aan deze alternatieve levensloop is zijn graf in Srinagar. Het bord naast de tombe in de Rozabal-moskee bevat de volgende eenvoudige handgeschreven mededeling: 'Yuz Asaph betrad de vallei van Kasjmir vele eeuwen geleden; zijn leven was gericht op het zoeken van de waarheid'. Onder de tombe, die als grafmonument fungeert, bevindt zich een crypte met de sarcofaag van Yuz Asaph. Onderzoek in deze ruimte bracht een aantal interessante zaken aan het licht. Vanonder een dikke laag kaarsvet op een steen naast de sarcofaag kwamen twee in de steen gegraveerde voetafdrukken met stigmata tevoorschijn... Ook werden een crucifix en een rozenkrans gevonden. Welke de ware identiteit van Yuz Asaph ook mag zijn: deze vondsten geven op z'n minst aan dat Yuz Asaph in Srinagar ooit werd aangezien voor of werd geassocieerd met de man die wij kennen als Jezus van Nazareth.

Waarom wordt Yuz Asaph door moslims vereerd? Om zijn christelijke status van opgestane en ten hemel gevaren Heer kan het niet zijn. Waarmee maakte Jezus, alias Yuz Asaph, dan wél een blijvende indruk in Kasjmir? Honderden pelgrims zouden zijn graf bezoeken: moslims, hindoes, boeddhisten en zelfs christenen uit Nederland. Een handschrift uit de tweede eeuw, geschreven in Kasjmir, noemt 'Issa Masjiha, de Zoon van God, geboren uit een Maagd'. In zijn preken spoorde hij de mensen

aan zich van alle geestelijke en lichamelijke onzuiverheden te ontdoen, te bidden, de wet te gehoorzamen en de naam van de Heer te gedenken'... Ook zou hij gepredikt hebben: 'Ik zeg u, dat al degenen die de rechtvaardigheid veronachtzamen de hemel niet zullen betreden... Wee degenen die alleen oog voor aardse zaken hebben, want zij zullen vergaan. Waarlijk ik zeg u, de dood kent dag noch uur. Wanneer het uur gekomen is, kan alleen het geloof redding bieden'. De islam erkent de goddelijkheid van Jezus niet, maar beschouwt hem wel als een belangrijke profeet. De Koran maakt verschillende malen melding van Isa ibn Maryam, Jezus de zoon van Maria, en de wonderen die hij zou hebben verricht. De belangrijkste taak die Jezus in de wereld van de islam verricht heeft, is zijn voorspelling van de komst van de profeet Mohammed. Voor de islam is hij dezelfde als de Trooster wiens komst in het Evangelie van Johannes wordt aangekondigd.

Zo bezien is de rol van Jezus van verstrekkende theologische betekenis. Zijn aanwezigheid in het nederige graf in Srinagar spreekt immers kruisdood en hemelvaart tegen. Dat betekent in de islamitische optiek iets nog belangrijkers: niet Jezus komt de eer toe ten hemel te zijn gevaren, maar Mohammed. Zes eeuwen na Jezus' leven voer Mohammed immers, aldus de islam, vanaf de Tempelberg in Jeruzalem ten hemel. De verhalen schetsen het belang van Yuz Asaph alias Isa ibn Maryam ofwel Jezus in bepaalde delen van de moslimwereld - een wereld, waarin de voorbeeldige pelgrim Yuz Asaph afzag van de eenvoudige rechtstreekse weg naar de hemel en niet rustte voor hij de lange moeilijke reis had volbracht naar Kashmir, het beloofde land.

Tot zover het Dagblad Trouw.

Een belangrijke Indiase bron over het verblijf van Jezus in Kashmir is de Bhavishya Mahâ Pûrana. Dit werk dateert uit het begin van de tweede eeuw (plm 110 n.Chr.) en geeft een gesprek weer tussen een zekere koning, Shalewahin genaamd, en Yuz Asaf. De tekst zegt van Yuz Asaf dat hij een blanke huidskleur had. Toen de koning hem vroeg welke godsdienst hij aanhing, antwoordde Yuz Asaf: 'Luister koning, toen waarheid verdwenen was en allerlei slechte gewoonten de overhand hadden gekregen in het Westen, verscheen ik daar en door mijn toedoen hadden schuldige en slechte mensen te lijden terwijl ik door hun toedoen ook te lijden had. De koning vroeg nogmaals naar zijn godsdienst en Yuz Asaf antwoordde: mijn religie bestaat uit de combinatie van liefde, waarheid en innerlijke zuiverheid en daarom noemt men mij Isha Masih (Jezus de Messias). Daarop keerde de koning terug naar zijn land en was overtuigd van de oprechtheid van Yuz Asaf.

* * * * *

Van dezelfde auteur verscheen bij Uitgeverij Villa Sophia:

Paul van Oyen, Het Evangelie van Issa, de vergeten jaren van Jezus in India en Tibet

isbn 90 76392 44 8, Prijs € 24,00

Samenvatting:

Dit is het wonderlijke verhaal van de vondst van een belangrijke tekst over het leven van Jezus Christus. Deze tekst werd in 1887 in een klooster in Ladakh ontdekt, op de grens van India en Tibet, door de Russische onderzoeker Nicolas Notovitch. De tekst werd in 1890 gepubliceerd. Hooggeplaatste prelaten uit de Orthodoxe en Katholieke kerk waarschuwden Notovitch dat publicatie hem eerder kwaad dan goed zou doen. En dat gebeurde. Pas in de loop van de twintigste eeuw kreeg de tekst een zeker gezag

mee. Het Evangelie van Issa is bijzonder omdat het niet is gecensureerd door kerkelijke dogmatiek. Deze tekst stelt dat Jezus tussen zijn twaalfde en dertigste levensjaar in India en Nepal/Tibet verbleef voordat hij rond zijn dertigste naar Palestina terugkeerde. Bijzonder zijn de woorden van Jezus (Issa) over de omgang tussen mannen en vrouwen, terwijl ook de Joodse leiders volgens deze tekst er alles aan deden om Pilatus af te brengen van zijn voornemen Jezus te doden. Niet Pilatus waste zijn handen in onschuld maar de Joodse hogepriesters. Het Evangelie van Issa is nu opnieuw vertaald. Samen met een inleiding en bijlagen van Paul van Oyen geeft dit boek een verrassend inzicht in de opleidingen die Jezus genoot vanaf zijn vroegste jeugd bij de Esseense broederschap, bij de Brahmanen in India en in Boeddhistische kloosters in Nepal/Tibet. Het Evangelie van Issa is baanbrekend.

* * * * *

Paul van Oyen, Shankara, De Rede als Bekroning,
vertaling met commentaar isbn 90 76392 09 9 Prijs € 34,00

Samenvatting

Shankara leefde rond het jaar 800 en wordt wel de Sokrates van India genoemd. Zijn filosofisch systeem van advaita vedânta vormt de basis van de Indiase filosofie. Het werk Vivekacûdâmani van Shankara (de Rede als Bekroning) gaat over de weg, de kennis, die tot zelfrealisatie leidt. Het werk was oorspronkelijk bedoeld voor diegenen die reeds een aantal voorbereidende stappen op deze weg van advaita vedânta hadden gezet. Advaita vedânta is een traditie die bij uitstek uitgaat van een leraar-leerling relatie waarbij de leraar vooral opvalt door zijn of haar kennis en ervaring van een alomvattende eenheid. Rede en redelijkheid zijn het vermogen om steeds terug te keren tot die universele

eenheid waarin alle aparte begrippen oplossen. Kort gezegd: het Ene is de werkelijkheid al het andere is niet meer dan een droom. Vivekacûdâmani neemt je mee op een reis om de droom die 'wereld' heet als een droom te zien en niet als de ultieme werkelijkheid. Door middel van een stap voor stap benadering geeft de tekst aan hoe je dat Ene kunt verwerkelijken en kennen. Tegenwoordig is het vooral een studieboek dat je leert om je te concentreren op wat echt belangrijk is en daar in alle redelijkheid naar te handelen. Het doordringt je ervan dat alles één is. Onze geest is als een hongerige tijger die overal op af wil springen. Hoe beteugel je die tijger? De rede is de bekroning van de menselijke geest. Ieder vers is door Paul van Oyen van commentaar voorzien om de gebruikte Indiase begrippen uit te leggen. Vivekacûdâmani valt op door de heldere stijl en het grote inzicht in het functioneren van de menselijke geest en ziel.

* * * * *

3. Paul van Oyen, Bhagavad Gîtâ

vertaling met commentaar, isbn 978076392486 Prijs € 43,00

Samenvatting

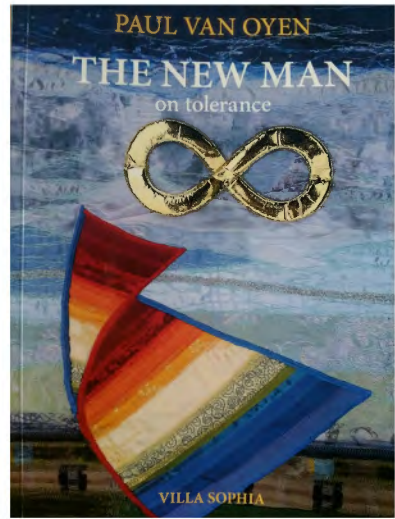
De Bhagavad Gîtâ staat centraal in het Indiase culturele, spirituele en religieuze gedachtengoed. Inmiddels is de statuur van de Bhagavad Gîtâ ver uitgestegen boven het Indiase subcontinent en behoort het inmiddels tot het religieuze en spirituele werelderfgoed. Door alle tijden heen heeft de Bhagavad Gîtâ mensen van overal geïnspireerd en inzicht gegeven in de subtiliteiten van de menselijke geest en de menselijke neiging om de echte taak en plicht in het leven te negeren. Die taak en plicht houden in dat ieder mens zich zijn oorsprong dient te herinneren, de Schepper en de schepping dient te eren en te eerbiedigen en zijn weg terug naar 'huis' dient te vinden. Dit zijn dan ook de onderwerpen

die in de 'Gîtâ' ter sprake komen en die op onnavolgbare wijze door Shrî Krishna aan Arjuna worden uitgelegd. Arjuna is, los van de historische figuur Arjuna, tevens symbool voor de persoonlijke mens die deze ommekeer in zichzelf meemaakt. Die ommekeer maakt dat hij of zij op zoek gaat naar die thuisreis die voor ieder menselijk wezen persoonlijk is en onlosmakelijk verbonden met de maatschappij en omstandigheden waar men leeft, woont en functioneert. Het boek is een tijdloze inspiratie voor ieder welwillend en zoekend mens. Ieder vers is door Paul van Oyen van commentaar voorzien in de hoop de tekst daarmee toegankelijker te maken voor de moderne (Nederlandse) lezer. Tevens wordt bij ieder vers ook geheel of gedeeltelijk geciteerd uit het commentaar van de Indiase wijsgeer en hervormer Shankara (tussen 788 en 820), dat bij de studie van de Bhagavad Gîtâ niet mag ontbreken.

* * * * *

4/5 De Nieuwe Mens / The New Man

isbn 9789076392530 / 9789076392431 Prijs € 15,00

Samenvatting:

Deze uitgave (Nederlands en Engels) is gebaseerd op de sterke verwevenheid tussen de Christelijke traditie en de Vedische traditie uit het oude India. Ondanks de vele publicaties en documentaires over dit onderwerp blijft de 'gevestigde kerk' dit gegeven, ondanks alles, negeren. Dat is een groot gemis omdat de eenheid van broeder- en zusterschap overal gezocht wordt. De Nieuwe Mens is een Mensenzoon, - wij dus - die Jezus of enige andere goddelijke incarnatie, zoals Krishna, navolgt om de verbinding met zichzelf weer te vinden. De Nieuwe Mens draagt bij aan het herstellen van liefde voor waarheid, zuiverheid, rechtschapenheid en compassie. De Nieuwe Mens toont door het eigen voorbeeld hoe alles met God verbonden is en is daarmee een toonbeeld van verdraagzaamheid. Dit is de Nieuwe Mens. Deze mens

kiest ervoor midden in een wereld vol onverdraagzaamheid te staan en daar bij zichzelf te blijven, in zijn of haar eigen innerlijke vrede.

* * * * *